

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı

**REKABET KURUMUNUN YAPISI VE YETKİLERİNİN ABD
REKABET KURULUŞU FTC İLE KARŞILAŞTIRMALI
OLARAK İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Vefa KAYA

**Sivas
Mart 2020**

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı

**REKABET KURUMUNUN YAPISI VE YETKİLERİNİN ABD
REKABET KURULUŞU FTC İLE KARŞILAŞTIRMALI
OLARAK İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Vefa KAYA

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmail KAYAR

Sivas
Mart 2020

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : İşletme
Tezin Başlığı : Rekabet Kurumunun Yapısı ve Yetkilerinin ABD Rekabet Kuruluşu FTC ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi
Savunma Tarihi : 14.03.2020
Danışmanı : Prof. Dr. İsmail KAYAR

	Unvanı - Adı Soyadı	İmza
Jüri Başkanı	: Prof. Dr. Mehmet DEMİR	
Üye	: Prof. Dr. İsmail KAYAR	
Üye	: Prof. Dr. Mehmet Sadık ÖNCÜL	
Üye	: Doç. Dr. Selahattin KOÇ	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Sait EBİNÇ	

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Vefa KAYA tarafından hazırlanan "Rekabet Kurumunun Yapısı ve Yetkilerinin ABD Rekabet Kuruluşu FTC ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" başlıklı tez, kabul edilmiştir./..../2020

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Doktora tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

25/03/2020

Vefa KAYA

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR.....	v
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
İ.BÖLÜM	5
1. REKABET KAVRAMI VE REKABETE AYKIRI SAYILAN FİİLLER	5
1.1. Rekabet Kavramına İlişkin Açıklamalar	5
1.1.1. Rekabet Kavramı ve Rekabetin Korunmasındaki Amaç	5
1.1.2. Rekabet Hukuku ve Rekabet Hukuku Açısından Rekabet Kavramı	8
1.1.3. Rekabet Hukuku ve Haksız Rekabet İlişkisi	12
1.1.4. Rekabet Hukukununun Hukuk Düzeni İçindeki Yeri.....	15
1.1.5. Rekabet Hukuku ve Rekabet Hukuku Açısından Rekabete Aykırılık Durumu.....	18
1.2. Rekabet Hukuku Açısından Rekabete Aykırılık Oluşturan Fiiller.....	19
1.2.1. Genel Olarak	19
1.2.2. Türk Rekabet Hukukunda Rekabete Aykırılık Oluşturan Fiiller.....	23
1.2.2.1. Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar.....	23
1.2.2.2. Hakim Durumun Kötüye Kullanılması.....	25
1.2.2.3. Birleşme veya Devralma.....	26
II. BÖLÜM	29
2. REKABET KURUMUNUN YAPISI, YETKİLERİ VE İŞLEYİŞİ.....	29
2.1. Teşkilatın Yapısı.....	29
2.1.1. Hukuki Yapısı.....	29
2.1.2. Yetkili Organlar	36
2.1.2.1. Rekabet Kurulu	37
2.1.2.2. Başkanlık Makamı	46
2.1.2.3. Hizmet Birimleri	47
2.2. Kurumun Yetkileri	49
2.2.1. Yetkileri	49

2.2.1.1. Muafiyet Kararı Alma	50
2.2.1.2. Menfi Tespit Kararı Alma	51
2.2.1.3. İhlale Son Verme	53
2.2.1.4. Birleşme ve Devralmaların Kurula Bildirilmesi	56
2.2.1.5. Muafiyet ve Menfi Tespit Kararlarının Geri Alınması	59
2.2.1.6. Bilgi Talep Etme	60
2.2.1.7. Yerinde İnceleme Yapma.....	62
2.2.1.8. İdari Para Cezası Verme	63
2.2.1.9. Düzenleme Yapma	72
2.2.2. Yetkilerin Niteliği	73
2.3. Kurumun İşleyişi	80
2.3.1. Genel Olarak	80
2.3.2. Karar Prosedürü	84
2.3.2.1. Delillerin Toplanması	84
2.3.2.2. Tebligat ve Cevap Verme	86
2.3.2.3. Sözlü Savunma Toplantısı	87
2.3.2.4. Nihai Karar	89
2.3.2.5. Görüşmelerin Gizliliği	91
2.3.2.6. Kararlarda Bulunması Gereken Hususlar	92
2.3.2.7. Kurul Kararlarına Karşı Yargı Yolu	93
2.3.3. Kararların Uygulanabilirliği	94
2.3.4. Kararların Bağlayıcılığı	101
2.3.5. Kararların Caydırıcılığı	103
III. BÖLÜM	115
3. FTC'NİN(FEDERAL TRADE COMMISSION) YAPISI, YETKİLERİ VE İŞLEYİŞİ.....	115
3.1. Teşkilatın Yapısı.....	115
3.1.1. Genel Olarak	115
3.1.2. Hukuki Yapısı	118
3.1.3. Yetkili Organlar	121
3.1.3.1. Komisyon ve Üyeleri	121
3.1.3.2. Başkanlık Makamı	124

3.1.3.3. Hizmet Birimleri	126
3.1.3.3.1. Bürolar	127
3.1.3.3.2. Ofisler	128
3.1.3.4. Genel Müfettişlik Ofisi	130
3.2. Kurumun Yetkileri	131
3.2.1.1. Düzenleyici İşlem Yapma(Rulemaking).....	135
3.2.1.2. Yargısal Benzeri Karar Alma(Adjudication).....	137
3.2.1.3. Birleşme ve Devralmaları Denetleme(Premerger Controls).....	139
3.2.1.4. Uyarı ve Düzeltici İşlem Yapma(Injunction Power)	141
3.2.1.5. Yaptırım Uygulama(Sanctioning).....	142
3.2.1.5.1. İdari Para Cezaları(Administrative Fines).....	143
3.2.1.6. Gözetim ve Denetim Yetkisi(Supervision).....	145
3.2.2. Yetkilerin Niteliği	147
3.3. Kurumun İşleyişi	148
3.3.1. Karar prosedürü	150
3.3.1.1. Şikayet(Complaints)	150
3.3.1.2. İddia ve Cevaplar(Claims and Answers)	151
3.3.1.3. Bildirim(Service)	153
3.3.1.4. Müdahil Olma(İntervention).....	153
3.3.1.5. Süreler(Continuances).....	153
3.3.1.6. Tanıkların ve Tarafların Çağrılması(Witnesses and Subpoena) ...	154
3.3.1.7. Belgelere Dayalı Delillerin Sunulması(Documentary Evidence) 155	
3.3.1.8. Davanın Görüşülmesi ve Karar(Briefs and Adjudication).....	155
3.3.2. Kararların Uygulanabilirliği	156
3.3.3. Kararların Bağlayıcılığı	157
3.3.4. Kararların Caydırıcılığı.....	160
IV.BÖLÜM	163
4. REKABET KURUMUNUN FTC İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	163
4.1. Hukuki Yapıları Açısından Karşılaştırma	163
4.1.1. Kuruluş Organları Açısından.....	163
4.1.2. Karar Organlarının Oluşumu Açısından.....	164
4.1.3. Karar Organlarına ve Üyelerine Sağlanan Ayrıcalıklar Açısından	167

4.2. Yetkilerinin Kapsamı Açısından Karşılaştırma.....	171
4.3. Yetkilerin Niteliği Açısından Karşılaştırma	174
4.3.1. Yargısal Benzeri Karar Alma Yetkileri Açısından	174
4.3.2. Yaptırım Uygulama Yetkileri Açısından	177
4.3.3. Düzenleme Yapma Yetkileri Açısından	184
4.3.4. Diğer Yetkileri Açısından	191
4.4. Kararların Uygulanabilirliği ve Bağlayıcılığı Açısından Karşılaştırma	195
4.4.1. Kararların Uygulanabilirliği Açısından	195
4.4.2. Bağlayıcılığı Açısından.....	198
4.5. Kararların Caydırıcılığı Açısından Karşılaştırma.....	200
SONUÇ.....	209
KAYNAKÇA	217
ÖZ GEÇMİŞ.....	239

KISALTMALAR

AYMK	: Anayasa Mahkemesi Kararı
AY	: (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası) Anayasa
AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Age.	: Adı Geçen Eser
Agm.	: Adı Geçen Makale
Agt.	: Adı Geçen Tebliğ(Bildiri-Bilimsel Çalışma)
Agr.	: Adı Geçen Rapor
Agb.	: Adı Geçen Bölüm
Agç.	: Adı Geçen Çalışma
Agp.	: Adı Geçen Panel
Agk.	: Adı Geçen Konferans
Agy.	: Adı Geçen Yönetmelik
Agteb.	: Adı Geçen Tebliğ(Mevzuat)
APA	: Administrative Procedure Act(ABD İdari Usul Yasası)
ALJ	: Administrative Law Judge(İdari Yargıç)
Bkz.	: Bakınız
BİO	: Bağımsız İdari Otoriteler
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
CUS.	: Constitution of The United States(Amerika Birleşik Devletler Anayasası)
C.	: Cilt
CHAP.	: Chapter (Bölüm)
CA	: Clayton Act (Clayton Yasası)
CBK.	: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
Danıştay K.	: Danıştay Kararı
D.	: Daire
DMK.	: Devlet Memurları Kanunu
DK	: Danıştay Kanunu

E.	: Esas
FTC	: Federal Ticaret Komisyonu(Federal Trade Commission)
FTCA.	: Federal Ticaret Komisyonu Kanunu(Federal Trade Commission Act)
FTCIA.	: Federal Ticaret Komisyonu Yasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa(Federal Trade Commission Improvement Act)
HMK.	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSR.	: Hart-Scott-Rodino Antitröst İyileştirme Yasası(Hart-Scott-Rodino Antitrust Improvement Act)
İYUK	: İdari Yargılama Usul Kanunu
K	: Kanun
KK	: Kabahatler Kanunu
KVKK	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
K.	: Karar
KHK.	: Kanun Hükmünde Kararname
KOÇHY.	: Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik
MMWA.	: Magnuson-Moss Garanti Yasası(Magnuson-Moss Warranty Act)
Mah.	: Mahkeme
Md.	: Madde
MHUEHY.	: Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü(The Organisation for Economic Co-operation and Development)
pp.	: sayfa-sayfalar(pages)
RG	: Resmi Gazete
RK	: Rekabet Kurulu
RPA	: Robinson-Patman Yasası(Robinson-Patman Act)
RKHK.	: Rekabetin korunması Hakkında Kanun
RKÇUEHY.	: Rekabet Kurumunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
RKPGYUDY.:	Rekabet Kurumu Personeli Görevde Yükselme ve unvan Değişikliği Yönetmeliği

RSAHY.	: Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem Ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik
RKMPY.	: Rekabet Kurumu Meslek Personeli Yönetmeliği
RKİAGBDY	: Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Yönetmelik
RİİBUDT	: Rekabet İhlallerine İlişkin Başvuru Usulüne Dair Tebliğ
RKİAGBDT	: Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SA.	: Sherman Yasası(Sherman Act)
SEC.	: Kısım-Kanun Maddesi(Section)
SPK.	: Sermaye Piyasası Kurulu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
THKH.	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TCK	: Türk Ceza Kanunu
USC.	: ABD Yasalar Kitabı(United States Code)
vd.	: Ve Diğerleri
vol.	: Cilt(Volume)
vs.	: Ve saire
Yrg.	: Yargıtay

ÖZET

Bu tezin amacı, Rekabet Hukuku kapsamında, bu alanda düzenleyici fonksiyon ifa eden Türk Rekabet Kurumu ile ABD Rekabet Kuruluşu olan Federal Ticaret Komisyonu'nun(FTC) yapısı, görev ve yetkilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesidir.

Tez çalışmasında kapsam, sadece kuruluşların yapısı, yetkileri ve bu yetkilerin kullanılması sırasında uyguladıkları usul kuralları ile sınırlı turulmuş olup, maddi hukuk yönünden ele alınmamıştır.

Bu çerçevede arşiv araştırmasına dayanarak sırasıyla Türk Rekabet Kurumu ve FTC'nin, yapısı ve sahip oldukları yetkiler ile bunların etkililiği ve caydırıcılık nitelikleri hakkında elde edilen bilgiler mukayeseli olarak işlenmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler ışığında, FTC'nin daha köklü bir kuruluş olduğu ve rekabetin sağlanması, korunması ve bozulan rekabet düzeninin tekrar tesisi bağlamında daha geniş ve etkili araçlara sahip olduğu anlaşılmış ve böylece Türk Rekabet Kurumu açısından, sahip olması gereken ilave yetki ve araçların neler olması gerektiği hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rekabet, Rekabet Kurumu, Federal Ticaret Komisyonu, karşılaştırma.

ABSTRACT

The aim of this thesis is to examine the structure, duties and powers of the Turkish Competition Authority and the Federal Competition Commission US Competition Authority which have regulative function in this field.

In the thesis, the scope is limited only by the structure of the institutions, their powers and the rules of procedure applied during the exercise of these powers, and are not considered in terms of material law.

In this context, the information obtained based on the archive research about the structure and powers of the Turkish Competition Authority and FTC were processed comparatively in terms of effectiveness and deterrence.

In the light of the information obtained as a result of the researches, it has been understood that FTC is a more rooted organization and that it has wider and more effective tools in terms of ensuring and maintaining the competition and re-establishing the deteriorated competition order, thus, suggestions were made about the additional powers and tools that it should have for the Turkish Competition Authority.

Key Words: Competition, Competition Authority, Federal Trade Commission, comparison.

GİRİŞ

Rekabet ya da ekonomik anlamda rekabet, insan ve insanlığın devamı için üretim ilişkilerinin var olduğu günden beri hayat bulan bir olgu olup, varlığını zaman geçtikçe daha belirgin bir biçimde hissettirmiştir.

İnsanlığın varolduğu günden itibaren süregelen ve toplumsal gelişmelere ve teknolojik ilerlemelere bağlı olarak da değişik görünümler alabilen rekabet olgusu, bir yarış ve mücadelenin adı olduğu gibi kalkınmanın, refahın ve yükselmenin de itici gücü olmuştur.

Üretim araçlarının gelişmesi ve çeşitlenmesine bağlı olarak toplumun ekonomik yaşamı içinde giderek etkisi ve ağırlığı artmış, buna bağlı olarak da iktisadi ve ticari faaliyetlerin odağına oturmuştur. Piyasada rakipler arasında doğal olarak var olan yarış, zamanla bu hakkın kötüye kullanılması ve rakiplerin saha dışına itilmesi aracına dönüşmüştür.

Ekonomik karar vericiler, bu ihlaller dolayısıyla, mal ve hizmetlerin üretimi, pazarlaması ve dağıtımını gibi temel iktisadi ve ticari faaliyetlerinden önce piyasaya girebilme başta olmak üzere piyasada tutunabilme ve faaliyetlerini sağlıklı bir biçimde devam ettirebilme çabası içine girmeye başlamıştır.

İyi yönetilmesi halinde toplum ve bireyler için, gelişimin, ilerlemenin, kalkınmanın ve refahın anahtarı olan Rekabet hakkı, kötüye kullanılması dolayısıyla, toplumun ekonomik kaynaklarının ve üretim araçlarının belli ve sınırlı sayıda girişimcinin elinde toplanmasına, kaynakların verimli kullanılmamasına, üretimden her kesimin adil şekilde pay alamamasının temel kaynağı olmaya başlamıştır.

Piyasaların sağlıklı işlemesi ve bu sayede tüketici ve toplum refahının artmasının önünde engel ve serbest piyasa ekonomisi için tehdit olan rekabetin ihlali davranışları, hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edilerek, bu durumun önlenmesi amacıyla çeşitli çabalar içerisine girilmiştir.

Rekabet hakkının kötüye kullanılması, bu alanda bir takım kurallar geliştirilmesini zorunlu kılmış, buna önceleri ahlak kuralları çerçevesinde çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Ancak ahlak kurallarının yaptırımının toplumsal baskıdan

öteye geçememesi nedeniyle yetersiz kalmasına bağlı olarak devletin yaptırım gücüyle piyasaya yön vermesi gerekliliği üzerinde konsensus oluşmuştur.

Devletler bu gereklilik ve konsensus neticesinde yaptığı anayasal, yasal düzenlemelerle piyasayı regüle etmeye başlamış, serbest ve dürüstçe rekabetin sağlanması ve devamı ile bozulan rekabet ortamının tekrar tesisi amacıyla çeşitli araçlar geliştirmeye başlamıştır.

Rekabetin sağlanması, korunması ve kötüye kullanımın önlenmesi amacıyla daha önce salt klasik devlet kurumları yoluyla ve geleneksel kamusal usullerle çözüm bulmaya çalışılırken zamanla bunun yetersizliği de anlaşılmış ve bu alanda uzmanlaşmış, önemli yetkilerle donatılmış aynı zamanda da tarafsızlığı ve bağımsızlığı temin edilmiş ihtisas kuruluşlarıyla bu sorunla daha etkili mücadele edilebileceği kabul edilmiştir.

Bu çerçevede ilk örnekleri ABD’de ortaya çıkan ve regülasyon kurumları da denilen düzenleyici kuruluşlar marifetiyle diğer alanlarda getirilen çözümlerin, rekabetin korunması amacıyla da hayat geçirilmesi sağlanmıştır. Böylece ABD’de rekabetin korunması amacıyla 1914 yılında bağımsız bir idari otortite olarak adlandırılan Federal Ticaret Komisyonu(FTC) kurulmuş ve kendisine sadece rekabetin korunması değil çok daha geniş bir alanı içine alacak şekilde ticareti etkileyecek her türlü haksız eyleme müdahale etme ve çözüm getirme görevi verilmiştir.

Rekabetin korunmasını sağlayacak bu tür kuruluşlar, ABD’den sonra Avrupa ülkeleri başta olmak üzere serbest piyasa ekonomisinin hakim olduğu liberal demokrasilerin hemen hemen tamamına yayılmıştır. Bu rüzgarın etkisiyle ve AB üyelik sürecinin de itici gücüyle Ülkemizde de 1994 yılında, rekabetin korunmasını sağlamak amacıyla idari ve mali özerkliğe sahip bir statüsü olan Rekabet Kurumu kurulmuştur. Üst kurul olarak teşkil ettirilen RK, 1994 yılında kurulmuş ve 1997 yılında da faaliyetlerine başlamıştır.

Bu çalışmada, rekabetin korunması alanında genç bir kuruluş olan RK’nun yapısı ile sahip olduğu görev ve yetkilerin, 1914 yılında kurulan oldukça eski bir kuruluş olan, başlangıçta sadece rekabetin korunması amacına dönük faaliyet yürütürken daha sonra bu görev tanımına tüketicinin korunması da eklenmiş ve ilk

başta sahip olduğu görev ve yetkileri her geçen gün daha da artmış ve çeşitlenmiş olan ve bugün itibarıyla de kendisine 70'ten fazla yasayla görev ve yetki verilmiş, ABD içindeki en etkin regülasyon kuruluşlarından biri olarak kabul edilen FTC ile karşılaştırılması yapılmak, buradan RK'nun bu alandaki durumu ortaya konmak ve daha iyi bir yapılanma için önerilerde bulunmak amaçlanmaktadır.

Bu amaçla uyumlu olarak konunun genişliği de göz önünde bulundurularak ve amacından uzaklaşmamak için çalışma 4 bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde rekabet kavramı, rekabetin korunması, haksız rekabetle ilişkisi, rekabet hukukunun hukuk düzeni içindeki yeri, rekabet ihlali oluşturan başlıca eylem ve davranışlar gibi temel konular hakkında genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde Türk Rekabet Kurumunun yapısı, organları, görev ve yetkileri, yetkilerini kullanırken uyguladıkları usul ve yöntemler ile aldıkları kararların hukuki niteliği, uygulanabilirliği, bağlayıcılığı ve caydırıcılığı hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Üçüncü bölümde de benzer şekilde ABD rekabet kuruluşu olan FTC'nin yapısı, organları, görev ve yetkileri, yetkilerini kullanırken uyguladıkları usul ve yöntemler ile aldıkları kararların hukuki niteliği, uygulanabilirliği, bağlayıcılığı ve caydırıcılığı hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Dördüncü bölümde ise RK ve FTC, ikinci ve üçüncü bölümlerde ayrı ayrı açıklamaları yapılan tüm bu yapı, yetki, pozisyon ve nitelikleri ile kararlarının uygulanabilirliği, bağlayıcılığı ve caydırıcılığı açısından karşılaştırmalı olarak tartışılmış ve sonuç kısmında da bu çalışmadan edilen birikim ve tecrübeden hareketle öneriler sunulmuştur.

I.BÖLÜM

1. REKABET KAVRAMI VE REKABETE AYKIRI SAYILAN FİLLER

1.1. Rekabet Kavramına İlişkin Açıklamalar

1.1.1. Rekabet Kavramı ve Rekabetin Korunmasındaki Amaç

Bireylerin emek ve gayretleri neticesinde yükselmeleri, diğer bireyleri geçmeye çalışmaları ulaşmak istedikleri hedefleri doğrultusunda rakipleri ile yarış halinde olmaları geçmişten günümüze süregelen bir durumdur. Nitekim tarihte bir takım toplumların daha ileriye gidebilmek adına çeşitli yarışlar düzenledikleri bilinmektedir¹. Kendisi aslında bir yarış olan rekabet kavramı bu anlamda çok eskilere kadar dayandırılabilmesine rağmen teknik anlamda bu tarz bir yarıştan çok daha fazla şeyi ifade eden ve karmaşık olay ve ilişkileri de barındıran bir mahiyete sahip olduğu söylenebilir.

Rekabet, sanatta, bilimde, politikada, ekonomide ve hayatın birçok alanında bireylerin karşısına çıkmakta ve yaşamın tabii sonucu olarak rekabet kavramıyla karşılaşılmaktadır. Rekabet modern dünyada bilimin, sanatın, ekonominin ve hayatın diğer birçok alanında gelişmeyi teşvik etmekte, önemli bir rol almaktadır. Ancak rekabetin amacı toplumda yaşayan herkesi bir yarışın içine dahil etmek olmayıp, bireyleri ya da kurumları bu anlamda teşvik etmektir². Rekabet kavramı bu açıdan bireylerin bilgi, beceri ve fırsatları tüm yönleriyle kullanması konusunda bilinen en etkili teşvik aracıdır³. Rekabet, bu açıdan piyasa ekonomisinin temeli olup, serbest rekabet etkin kaynak dağılımının sağlanmasının başat aktörüdür⁴.

Rekabet kavramının, sözlük anlamının yanısıra, doktrinde, hukuk metinlerinde yer alan değişik tanımlarına rastlamak mümkündür.

¹ Reha Poroy ve Hamdi Yasaman, Ticari İşletme Hukuku, Vedat kitapçılık, İstanbul 2012, s.301.

² Cevdet İlhan Günay, Rekabet Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, s.27.

³ Ateş Akıncı, Mukayeseli Hukuk Açısından Amerika ve Avrupa Topluluğu Hukukunda Rekabetin Yatay Kısıtlanması, Lisansüstü Tezi Serisi, No:5, Rekabet Kurumu, Ankara 2001, s.3.

⁴ Pelin Güven, Rekabet Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2008, s.21.

Rekabet kavramının sözlük anlamına bakıldığında “iş ve sanatta, ilim ve hünerde üstün olmaya çalışmak ve başkalarına rağmen kazanmak gayreti”, “aynı amacı güden kimseler arasında çekişme; kıskançlık; rekabet etmek, birbiriyle yarışmak” veya “iki veya daha çok işletmenin, diğerleri karşısında kendi ürün veya hizmetlerinin tercih edilmesi konusunda gerçekleştirdiği faaliyetler; yarışma; rakip olma hali” ya da “herhangi bir alanda talebin arzı aştığı durumlarda meydana gelen sosyal bir çekişme şekli, ekonomik hayatın en köklü ögesi ve ilerleme nedeni”, “Aynı ya da farklı türden canlılar arasında sınırlı kaynakları kullanma zorluğunun yarattığı ilişki” şeklinde tanımlandığı görülmektedir⁵.

Ekonomik anlamda rekabet kavramına bakıldığında; ekonomik amaçları doğrultusunda mücadele eden aktörlerin rakiplik ya da karşıtlıklarını ifade etmektedir⁶.

Bir diğer Ekonomik tanıma bakıldığında rekabetin; “piyasada arz ve talep sahiplerinin sözleşmede taraf olma çabası” olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle rekabet, piyasada arz eden bir tarafın diğer arz eden taraflara nazaran daha fazla mal ve hizmet satımı gerçekleştirme ve dolayısıyla karını maksimize etme gayreti ve bu açıdan serbest piyasa ekonomisinin varlığını da gerektiren bir kavram olarak ifade edilmektedir⁷.

Hukuki anlamda ise, Rekabetin korunması hakkındaki kanundaki⁸ tanımından hareketle rekabet kavramı; “mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik kararlar verilmesini sağlayan yarış” olarak ifade edilebilir⁹. Bir başka hukuki tanımı da Alman Federal Mahkemesi kararında görmek mümkündür. Yüksek mahkeme tarafından ise Rekabet; “Bir işletmenin pazar gücünü

⁵ Ahmet Eğerci, Rekabet Kurulu Kararlarının Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi, Lisansüstü Tez Serisi, No:12, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, 2004. s.3.

⁶ Şaban Esen, Piyasaların Rekabetçi İşlevlerini Sürdürmesinde Rekabet Hukukunun Rolü: Piyasaya Giriş Engellerinin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Mayıs 2006, s.23.

⁷ Ozan Can, Rekabet Yasağı ve Rekabet Sınırlandırmaları Hukuku İlişkisi, Rekabet Dergisi, S.32, s.3-42.

⁸ Türk ulusal mevzuatında bu konuda 1994 yılında kabul edilen 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanununun 3. maddesinde rekabetin tanımına da yer verilmiş olup, yukarıda belirtildiği üzere “Rekabet: Mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik kararlar verilebilmesini sağlayan yarış” olarak ifade edilmiştir.

⁹ H. Tamer İnal, Ticari İşletme Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s.557.; Pelin Güven, age., s.21.; Metin Topçuoğlu, Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukuki Sonuçları, Lisansüstü Tez Serisi, No:7, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, s.6-7.

genişletmek amacıyla diğer işletmelere göre daha kaliteli ve kapsamlı mal ve hizmet üretme gayret ve mücadelesi” olarak tanımlanmıřtır¹⁰.

Doktrinde rekabet kavramının değişik şekillerde ele alınarak tanımlandığı görülmektedir. Bu anlamda Rekabet; *“aynı amaca varmak için iki veya daha çok sayıda kimseler veyahut gruplar arasındaki yarışma”*yı ifade etmektedir¹¹. Esas itibariyle rekabet daha iyiye daha güzele ulaşma ve bu anlamda daha iyinin veya daha güzelin ne olduğunun tespit edilmesi sürecidir. Dolayısıyla bu süreç de kendisini bir tür yarış olarak göstermektedir. Tabiatında var olması dolayısıyla, insanın olduğu her yerde, her alanda bir yarışı ve dolayısıyla rekabeti görmek mümkündür. Bu açıdan rekabet bilimsel ve teknolojik gelişmelerin de gerisinde yatan temel itici güç olarak ifade edilmektedir¹².

Rekabet kavramının doktrindeki bir diğer tanımına bakıldığında ise *“bir tüketicici grubuna aynı zaman dilimi içinde aynı türdeki mal ve hizmetlerin satışını gerçekleştiren teşebbüsler arasındaki münasebet”* olarak ifade edildiği grlmektedir¹³.

Görüldüğü zere Rekabet kavramının değişik tanımlarıyla karşılaşmak mümkündür. Ancak tüm tanımların ifade ettiği gerçek esas itibariyle bizi aynı olguya ulaştırmaktadır. Bir başka ifadeyle, rekabet özü daha iyiye ulaşmak olan ve bu amaçla yapılan kıyasıya bir yarışı ifade etmektedir.

En basit haliyle başkalarına karşı üstünlük veya başarı sağlamak olarak ifade edilebilecek olan rekabet kavramının¹⁴, ekonomik olarak mal ve hizmetlerin kalitesinin artması, bununla eř zamanlı olarak fiyatların da düşmesi, dolayısıyla tüketicinin bundan faydalanması ve korunması gibi yönlerinin yanısıra rekabet

¹⁰ Metin Topçuoğlu, age., s.6-7.

¹¹ Emin Koç, Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da ngrlen İdari Para Yaptırımları, Dokuz Eyll Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2008, s.5-7.; Ozan Can, agm., s.3-42.; Rıza Ayhan, Mehmet zdamar ve Hayrettin ağlar, Ticari İşletme Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s.367.

¹² şaban Esen, age., s. 41.; Can, agm., s.3-42.

¹³ Pelin Güven, age., s.21.

¹⁴ Metin Topçuoğlu, age., s.8.

hakkının kötüye kullanılmasının önlenmesi zorunluluğu ve tabii olarak bu alandaki ihtiyaçlar gibi bir çok unsuru barındırdığı görülmektedir¹⁵.

Bu açıdan rekabetin, daha seri üretim, daha gelişmiş teknoloji, maliyetlerin minimizasyonu, yeni ürünler, tercih edilebilirliği hedefleyen, kaliteyi önceleyen, pazarlama ve sunumun daha nitelikli hale getirilmesi, bütün bunların daha uygun fiyatlarla tüketiciye sunulması gibi bir dizi karmaşık ve yoğun amaç ve faaliyetlerin sürükleyici gücü olduğu ifade edilebilir¹⁶.

1.1.2. Rekabet Hukuku ve Rekabet Hukuku Açısından Rekabet Kavramı

İnsan ilişkilerinin diğer alanlarında olduğu gibi rekabet alanında da kuralların olması ihtiyacı doğmuş ve bu alanda ilk olarak ahlak kuralları yoluyla bir kısım düzenlemeler yapılması yoluna gidilmiştir. Zaten bireylerin rakipleriyle yarışları ve onların önüne geçebilme konusundaki gayretleri ve bu alanda uymaları gereken davranışsal ilkeler öncelikli olarak ahlak kurallarının ilgi alanına girmektedir. Ancak bu kuralların zamana ve topluma göre değiştiği ve dolayısıyla etkilerinin de farklı olduğu bilinmektedir¹⁷.

Bu çerçevede ahlak kurallarının yaptırımının devlet ya da kamusal güçle desteklenmediği gerçeği karşısında, bu kurallara dayalı bir rekabet düzenlemesinin caydırıcılığının istenilen düzeyde olamayacağı dolayısıyla bu kurallardan beklenen amaçlara da bu anlamda ulaşamayacağı rekabet alanının kamu gücüyle¹⁸ desteklenmiş diğer bir takım kurallarla düzenlenmesi yolunu zorunlu kılmıştır.

Devletler rekabet hakkının kullanılmasını sağlamakla birlikte bu hakkın kötüye kullanılmasını önlemek ve dürüst bir rekabet ortamını tesis etmek amacıyla rekabet hakkının sınırlarının çizilmesi yoluna gitmişlerdir. Ancak zamanla bu hakkın sınırlarının çizilmesi de yeterli gelmemeye başlamış ve bunun sonucu olarak rekabeti

¹⁵ Selçuk Öztekin, Rekabet Hukuku ve Yargı Sempozyumu, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s.6.; Çiğdem Akkan, Akaryakıt Bayilik Sözleşmelerinde Rekabet Etmeme Yükümlülüğü, Rekabet Dergisi, Cilt:15, S.2, Nisan 2014, s.3-58.

¹⁶ Metin Topçuoğlu, age., s.7.; Mücteba Altun, Yatay İşbirliği Anlaşmalarının 4. Madde Kapsamında Değerlendirilmesi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:129, Ankara 2012. s.10.

¹⁷ Reha Poroy ve Hamdi Yasaman, age., s.301.

¹⁸ Adnan Güriz, Hukuk Başlangıcı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2017.s.18.; hukuk kurallarının özünde emir olması ve maddi yaptırımlarla desteklenmiş olması dolayısıyla ahlak kurallarının başaramadığı sonuçların elde edilmesine imkan verebilmektedir.

bozucu muhtemel fiil ya da eylemler ile anlaşma ve kararların da önüne geçmek amacıyla ülkemizde de örneği 4054 sayılı rekabetin korunmasına dair kanunda olduğu gibi yasalarla bu alanı düzenleme zorunluluğu ortaya çıkmıştır¹⁹.

Rekabetin ve rekabet ortamının korunmasının salt ahlak kurallarıyla düzenlenemeyeceği ve sürdürülemeyeceği gerçeği birtakım yasal düzenlemeleri gerektirmiş ise de bunların da zamanla yeterli olmadığı görülerek, başlangıçta rakipler arasında hakkaniyetin tesisi ve korunması amaç iken zamanla ekonomik refahın korunması da önem kazandığından bu durum anti-kartel yasaları, tüketicinin korunmasına dönük yasalar, tekelci yaklaşımları ya da ticareti kısıtlayıcı diğer uygulamaların önlenmesi amacıyla dönük düzenlemelerin yapılmasına zemin oluşturmuştur²⁰.

Bu anlamda, en genel manasıyla Rekabet hukuku ya da rekabet sınırlandırmaları hukuku²¹ olarak da adlandırılan alan çeşitli nedenlerle bozulan rekabet ortamının yeniden tesisi, korunması ve sağlıklı bir biçimde işlemini sağlama amacıyla dönük olarak kabul edilmiş kuralların oluşturduğu bütünü ifade etmek için kullanılmaktadır. Bir başka anlatımla, rekabet hukuku rekabet hakkına bir sınırlama getirmemekte tam aksine rekabetin yapılmasına yönelik kısıtlamaları ortadan kaldırmak, böylece serbest rekabet ortamının oluşmasını sağlamayı amaçlamaktadır²².

Rekabet hukukunun tarihine ve gelişimine bakıldığında, bu alandaki bir takım hükümlerin çok eski zamanlara kadar dayandırılabilmesine karşın rekabet hukuku

¹⁹ Selçuk Öztekin, age., s.6-7.

²⁰ Reha Poroy ve Hamdi Yasaman, age., s.301-302.

²¹ Ozan Can, agm., s.3-42.; Rekabet sınırlandırmaları hukuku; anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar, hakim durumun kötüye kullanılması ve birleşme ve devralmalar neticesinde meydana gelen olumsuzluklardan rekabet ortamını korumayı ve sorunsuz bir şekilde devamını sağlama amacıyla dönük konulan kuralları ifade etmek için kullanılmaktadır.

²² Ozan Can, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Acentelikte Rekabet Yasağı Anlaşması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2011, s.10-11.; Mehmet Ali Aksoy, Haksız Rekabet Halleri ve Haksız Rekabetin Tespiti, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi Ankara 2011. s.11-13.; Rekabet hakkının hukuka uygun ve iyi niyetle kullanılması gerektiği de ifade edilmektedir.; İzak Atiyas, Regülasyon ve Rekabet(Atölye Çalışması), Regülasyon ve Rekabet Sunuşu Bildiriler Kitabı İçinde, Rekabet Kurumu, 15-16 Mart 2001 Ankara, s.31-49.; Esas olan rekabet olduğu ve dolayısıyla rekabet hukuku ve rekabet kuruluşlarının varlık sebebinin de rekabetin tesisi ve korunması olduğu belirtilmektedir.

anlamında ilk ve önemli adımların ABD’de atıldığı ve bu konudaki yasal düzenlemelerin de ilk olarak bu ülkede yapıldığı görülmektedir²³.

Nitekim bu konudaki ilk düzenlemenin Sherman kanunu ile 1890 yılında yapıldığını²⁴ ve bu yasayla hem rekabeti sınırlayıcı anlaşmalar hem de tekellerin düzenleme konusu yapıldığı, Türk rekabet hukukunda ise bu alandaki düzenlemenin 1994 yılında Rekabetin korunması hakkında kanun ile yapıldığı görülmektedir. 1994 yılında kabul edilen 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ile bu alandaki boşluk giderilmiş olup, söz konusu yasa, kabulünden bu yana da günün koşullarına göre yasama meclisince, ihtiyaçlara paralel olarak çeşitli revizyonlara uğramıştır²⁵.

Rekabet hukuku alanında yapılan düzenlemelerin temel amaçları konusunda doktrinde fikir birliği olmamakla birlikte ekonomik etkinliğin²⁶ sağlanması, büyük teşebbüsler karşısında küçük işletmelerin korunması, tekelleşmenin önlenmesi, tüketicinin korunması gibi amaçlarının olduğu kabul edilmektedir²⁷. Türk rekabet hukukunda ise genel olarak rekabetin sınırlanmasının engellenmesi, hakim durumun kötüye kullanılmasının önüne geçilmesi, ticaret serbestisi ve kaynakların etkin dağılımının sağlanması, dağıtım ve üretimde rasyonellik koşullarının oluşturulması olarak ifade edilmektedir²⁸.

Rekabet kanunlarına bakıldığında doğrudan kişileri koruma amacına dönük olmadığı görülmektedir. Rekabet kanunlarının temel amacı rekabet düzenini korumak olup²⁹, kişilerin ve dolayısıyla kişi haklarının bu anlamda korunması ise rekabet düzeninin korunmasının sonucu olarak gerçekleşmekte yani bir anlamda türev bir netice olarak karşımıza çıkmaktadır.

²³ Pelin Güven, age., s.27-28.;Büyüamin Gürpınar, Rekabet Hukukunun Ekonomik Analizi: ABD, AB ve Türkiye Uygulaması, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı yayımlanmamış doktora tezi, Kütahya 2005, s.40.

²⁴ Bahar Ersoy, Rekabet Hukukunda Devam Eden Tek Bir İhlal Yaklaşımı, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:139, Ankara 2015. s.5.: Güven, age., s.8.

²⁵ Güven, age., s.27-28-29.

²⁶ Adnan Akgün, Telekomünikasyon Endüstrisinde Erişim ve Arabağlantı Fiyatlandırması ve Rekabet Sorunları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara. s.68.; Rekabetin tesisi ve nihai amacı ekonomik etkinliği sağlamaktır. Nitekim rekabet ortamının tesisi ekonomik etkinliği temin etmektedir.

²⁷ Emin Koç, age., s.5-7.; Pelin Güven, age., s.32-33.

²⁸ Güven, age., s.33.

²⁹ İ.Yılmaz Aslan, Rekabet Hukuku Dersleri, Ekin Yayınları, Bursa 2015, s.12.

Tam rekabet koşullarının tesisi ve bu koşullar altında piyasa mekanizmasının işlemesi arzu edilen durum olmakla birlikte çeşitli nedenlerle bu koşullar gerçekleştirilememektedir. Rekabet hukuku ve dolayısıyla rekabeti düzenleyen kurallar burada önem arz etmekte olup, rekabet düzeninin tesis edilmesini, korunmasını ve sürdürülebilmesini sağlama işlevini yerine getirmektedir³⁰.

Rekabetin korunmasına ilişkin kuralların somut hedefi, rekabeti bozucu eylem, karar ve anlaşmaların yanısıra uyumlu olarak nitelendirilecek eylemler ve hakim durumun kötüye kullanılmasının önlenmesi olarak ifade edilebilir³¹.

Bu açıdan Rekabet kanunları kamu otoritelerince serbest rekabetin kurulması ve sürdürülmesini temin etme aracı olarak kullanılmaktadır. Serbest rekabet sistemlerinin hüküm sürdüğü hemen hemen tüm ekonomik düzenlerde rekabet hayatının tesisine dönük yasal düzenlemelerin yapıldığı, bu kanun ve düzenlemelerin sistemin korunması amacına hizmet ettikleri görülmektedir. Rekabet kanunları kamu otoritesinin ekonomik hayatın işleyişine müdahale³² araçları olması dolayısıyla bir anlamda “ekonominin anayasası” olarak kabul edilmektedir³³.

Rekabet hukuku bağlamında rekabetin sağlanmasının hedeflenmesiyle güdülen saikler arasında tüketicinin korunması, küçük işletmelerin korunması gibi sosyal amaçlar ve ayrıca (batılı anlamda demokrasilerin³⁴ temeli kabul edildiğinden) siyasi amaçlar bulunsa da; aslında Rekabet hukuku açısından rekabet kavramından kastedilen ekonomik anlamdaki rekabettir. Bu açıdan rekabet hukuku kurallarının öncelikli amacının ekonomik sonuçlar elde etmek olduğu ifade edilebilir³⁵.

Rekabet ortamının tesisi, kaynak dağılımının verimli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamanın yanı sıra teknolojik gelişmeyi de teşvik etmektedir. Bu

³⁰ Pelin Güven, age., s.21.

³¹ Gamze Öz, Rekabet Hukuku ve Yargı sempozyumu, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s.21.

³² Ercan Kumcu, Rekabet Üzerine Denemeler, Rekabet Kurumu, Ankara, 2008.s.46-47.

³³ İ.Yılmaz Aslan, age., s.3. ; Rıza Hakan Başsorgun, Rekabet Hukukunun Anayasal Dayanakları ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da Yer Alan Cezai Hükümlerin Hukuki Niteliği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Master Tezi, Ankara 2006. s.30.

³⁴ Osman Tan Çatalcalı, Kartel Teorisi İhracat Kartelleri ve Kriz Kartelleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara, s.14.; Rekabetin tesisi ve rekabet ortamının korunmasının esas itibarıyla, demokrasi, özgürlük ve eşitlik kavramların ayrı düşünülmemeyecek olgular olduğu, Çünkü rekabet sisteminin bu olgular üzerine kurulu bulunduğu ve Ticaret hayatındaki demokrasinin, siyasal hayattaki demokrasi ile tabii bir birliktelik içinde olduğu belirtilmektedir..

³⁵ Emin Koç, age., s.5-7.; İ.Yılmaz Aslan, age., s.4-6.

sonuçlar ancak serbest işleyen bir piyasa sisteminin doğal ürünleri olarak karşımıza ıkmaktadır³⁶. Bu açıdan serbest rekabet koşullarının oluşturulması ve devamının sağlanması önem arz etmektedir.

Zira Pazar ekonomisinin esası, piyasa dışından herhangi bir müdahale olmadan arz ve talebin bu piyasa şartları içinde serbestçe buluşması üzerine kuruludur³⁷. Teşebbslerce, kıt kaynakların kullanılarak toplumsal ihtiyaçlar olan mal ve hizmetlerin mümkün olan en düşük maliyette ve aynı zamanda olabilecek en iyi nitelikte üretilerek sunulması ancak serbest rekabet ortamının tesisi ve sürdürülebilmesi ile olanaklı olmaktadır³⁸. Rekabet kuralları önemini burada göstermektedir. Devlet piyasa işleyişine müdahale ederek serbest rekabet ortamının oluşturulmasını ve sürdürülmesini temin etmektedir. Serbest piyasa mekanizmasında aksamalar olması durumunda ise doğrudan müdahale yoluna giderek bozulan düzenin tekrar tesisini sağlamaktadır.

Sonuç olarak Rekabet kanunları ya da düzenlemelerinin koruduğu ya da koruyacağı menfaatlerin serbest rekabet koşullarının sağlayacağı beklenen menfaatler olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla rekabet kanunları aslında serbest rekabet ortamının kendisini korumaktadır. Bu kanunların temelinde yatan ana fikir haksızlık ve adalet anlayışına aykırılık düşüncesidir. Bir başka ifadeyle uygun emek ve çalışmaya dayanmayan ekonomik üstünlük sağlanması amacını önlenmesi burada ne ıkmaktadır³⁹.

1.1.3. Rekabet Hukuku ve Haksız Rekabet İlişkisi

Haksız rekabet doktrinde genel olarak *“Rekabet etme hakkını, objektif iyiniyet kurallarına aykırı bir şekilde kullanarak ticari faaliyette bulunmak, aldatıcı hareket veya hüsnüniyet kaidelerine aykırı sair suretlerle rekabetin suistimali ve bu*

³⁶ İ.Yılmaz Aslan, age., s.4-5.; A.Saadet Arıkan -Sınır Hakları ve Rekabet Hukuku” Orijinal Tebliği, Rekabet Hukuku ve Yargı Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, 5 Mart 1999 ANKARA. s.121-163.

³⁷ Coşkun Can Aktan ve İstiklal Y. Vural, Rekabetin Korunması ve Desteklenmesi: Rekabet Politikası, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl: 4, Cilt:4 Sayı: 2004/4, s.11-56.

³⁸ Cevdet İlhan Günay, age., s.30.; Mahmut ztrkler, 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanuna Aykırılık Hallerinin Geçersizliği, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü zel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Nisan 2007. s.2-3.

³⁹ İ.Yılmaz Aslan, age., s.7.

yüzden bir kimsenin ticari işletmesi veya diğer iktisadi menfaatlerinin zarar görmesi veya böyle bir tehlikeye düşmesi...” şeklinde tanımlanırken⁴⁰, TTK.’ya göre ise; *“Rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkileyen aldatıcı veya dürüstlük kuralına diğer şekillerdeki aykırı davranışlar ile ticari uygulamalar...”* şeklinde ifade edilmektedir⁴¹.

Bir hak olan Rekabet hakkı da diğer tüm haklar gibi sınırsız olmayıp, bu hakkın da belli bir çerçevede kullanılması gerekmektedir. Diğer haklarda olduğu gibi Rekabet hakkının kullanılmasında da ahlak ve dürüstlük kurallarına uygun hareket edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır⁴². Rekabet hakkının kötüye kullanılması rekabet ortamını tehlikeye sokabileceği gibi rekabetten beklenen olumlu sonuçlar da yaratabilecektir⁴³.

Rekabet hakkının kötüye kullanılması olarak ifade edilebilecek olan haksız rekabet⁴⁴ ile Mal ve hizmet piyasalarında rekabet ortamını engelleyici ya da bozucu her türlü anlaşma, eylem ve kararlar ile hakim durumun kötüye kullanılmasını önlemeye dönük çabaların konusunu oluşturduğu rekabetin korunması⁴⁵ kavramları arasındaki ilişkiye de değinmek gerekmektedir.

Rekabetin korunması ile haksız rekabet hukukunun anayasal dayanağına bakıldığında; Rekabetin korunmasına ilişkin düzenlemelerin anayasal temelini oluşturan hükmün Anayasa’nın 167. Maddesi olduğu görülmektedir. Bahse konu hüküm, *“Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiilî veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.”* olup, bunun gereği olarak devletin mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemesini sağlamak görevi bulunmakta ve bu çerçevede rekabet ortamının oluşturulması, korunması ve

⁴⁰ Gamze Aşçıoğlu, Avrupa Topluluğu ve Türk Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması, Rekabet Kurumu, Ankara 2000. s.6-7.

⁴¹ TTK., Md. 54.

⁴² İsmail Kayar, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2018, s.198.; Kerem Cem Sanlı, Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun’da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği, Lisans Üstü Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara, s.23.

⁴³ Kayar, age., s.198.

⁴⁴ Age., s.198.

⁴⁵ Age., s.197.

de bozulan rekabet⁴⁶ düzeninin tekrar tesisi Devlet açısından bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletin bu anayasal zorunluluk neticesinde rekabet ortamının oluşturulup korunması amacıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun(RKHK.) devlet tarafından kabul edilmiştir⁴⁷.

Haksız rekabet hukukuna ilişkin düzenlemelerin anayasal dayanağını da aynı hükmün oluşturduğu görülmektedir⁴⁸. Buna göre Anayasanın 167. Maddesinin “Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır” kısmının haksız rekabete ilişkin düzenlemelere, “piyasalarda fiilî veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler” kısmının ise rekabetin korunmasına ilişkin düzenlemelere dayanak oluşturduğu söylenebilir. Dolayısıyla rekabeti engelleyici ve önleyici fiiller ve serbest rekabet ortamının tesisi ile haksız rekabete ilişkin düzenlemelerin anayasal temelini AY.’nın 167. maddesinin oluşturduğu ifade edilebilir⁴⁹.

Aslında her iki kavramın anayasal dayanağının aynı hüküm ve hareket noktasının da ticari hayattaki rekabet ortamının korunması düşüncesi olmakla⁵⁰ birlikte bu kavramlar birbirinden farklıdır⁵¹.

Öncelikle bu iki kavramın farklı hukuk metinlerinde düzenlendikleri görülmektedir⁵². Rekabetin korunmasına ilişkin genel düzenlemeler RKHK.’la getirilmekte olup, bu amaçla üst kurul olan RK oluşturulmakla birlikte buna ilavaten bazı alt ya da duyarlı sektörler olarak da ifade edilen alanlarda özel düzenlemeler yapılarak örneğin, BDDK, SPK, RTÜK gibi başka üst kurullar da oluşturulmuştur. Oysaki haksız rekabete ilişkin düzenlemeler ise TBK. ile TTK.’da yer almaktadır⁵³.

⁴⁶ Ayşe İpek Sarıöz, Haksız Rekabette Doğan Uyuşmazlıklarda Uygulanacak Hukuk ve Yetkili Mahkeme, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Mayıs 2011, s.11.; Çiğdem Akkan, agm., s.3-58.

⁴⁷ Sarıöz, age., s.11.; Mehmet Ali Aksoy, age., s.6.

⁴⁸ Sarıöz, age., s.11.; Aksoy, age., s.6.

⁴⁹ İsmail Kayar, age., s.197. ; Sarıöz, age., s.11.

⁵⁰ Sarıöz, age., s.19.; Hamdi Pınar, Rekabet Hukuku ile Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi, Rekabet Dergisi, Cilt:15, S.2, Nisan 2014, s.59-87.

⁵¹ Sarıöz, age., s.19.

⁵² Age., s.19.

⁵³ İsmail Kayar, age., s.198.

İkinci olarak, yukarıda değinildiği üzere düzenlemiş oldukları alanların farklı olmasıdır⁵⁴. Haksız rekabet, rakipler arasında ve tedarikçiler ile müşteriler arasındaki aldatıcı ya da dürüstlük ilkesine aykırı davranış ve ticari uygulamaları konu edinirken⁵⁵ rekabetin hukuku, mal ve hizmet piyasalarında rekabet ortamını engelleyici ya da bozucu her türlü anlaşma, eylem ve kararlar ile hakim durumun kötüye kullanılmasını önlemek olan rekabetin korunmasını konu edinmektedir⁵⁶.

İki kavram arasındaki bir diğer fark da amaçlarında ortaya çıkmaktadır. Rekabetin korunmasına ilişkin hukuki düzenlemeler serbest rekabet düzeninin korunmasını amaçlamaktadır oysa ki haksız rekabet düzenlemeleri rekabetin sujeleri olan tacirler ve müşterileri korumaktadır⁵⁷.

Bu farklılıklara rağmen, sonuçları açısından, rekabet düzeninin korunması amacıyla getirilen hükümleri ihtiva etmeleri dolayısıyla gerek haksız rekabete ilişkin hükümler gerekse de rekabet hukukuna ilişkin hükümlerin birbirini tamamlayıcı nitelikte oldukları kabul edilmektedir⁵⁸.

1.1.4. Rekabet Hukukunun Hukuk Düzeni İçindeki Yeri

Rekabet hukukunun hukuk bütünlüğü içindeki konumlandırılmasına bakıldığında, bu konuda fikir birliği olmamakla birlikte genel yaklaşımın, karma bir yapı arzettiği ve aynı zamanda disiplinlerarası bir mahiyete sahip olduğu üzerine yoğunlaştığı ifade edilmektedir⁵⁹.

Roma hukukundan günümüze kadar süregelen ve hukuk kurallarının nitelikleri ve çeşitleri baz alınarak yapılan kamu hukuku ve özel hukuk ayrımındaki⁶⁰ sınırların, gerek özel hukuk gerekse de kamu hukukuna ilişkin hükümleri ihtiva eden bir takım hukuk dallarının meydana çıkmasıyla birlikte net ve kesin olarak belirlenemediği ve dolayısıyla bu sınırların ortadan kalktığı görülmüştür. Kamu hukuku kurallarının kamu gücüne sahip otoritelerce hem kendi aralarındaki hem de

⁵⁴ Ayşe İpek Sarıöz, age., s.20.

⁵⁵ İsmail Kayar, age., s.202.

⁵⁶ Kayar, age., s.197. ; Ayşe İpek Sarıöz, age., s.20.

⁵⁷ Sarıöz, age., s.20.

⁵⁸ Age., s.20.

⁵⁹ Zeynep Ayata, Hukukun İktisadi Analizi Çerçevesinde Rekabet Hukuku, Hacettepe HFD, 4(1) 2014, s.35–54.; <http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C4S1makale2.pdf>

⁶⁰ İ.Yılmaz Aslan, age., s.12. : Pelin Güven, age., s.23.

kendilerine tabi kişilerle olan münasebetlerini düzenleyen kurallardan oluşmasına karşın⁶¹, özel hukuk kurallarının daha çok eşit pozisyondaki ve eşit hak ve yetkilere sahip bulunan kişilerin kendi aralarındaki münasebetlerini düzenleyen kurallardan oluştuğu bilinmektedir⁶².

Zamanla özel hukuk olarak değerlendirilen bir alanda kamu hukuku kurallarının ya da kamu hukuku olarak değerlendirilen bir alanda da özel hukuk kurallarının uygulanma imkanı bulması, bu iki hukuk alanının net bir şekilde ve kesin bir sınırla birbirinden ayrılabilmesi sonucunu doğurmuştur. Rekabet hukuku için de böyle bir durum söz konusu olup, daha çok kamu hukukunu ilgilendiren bir hukuk dalı olmakla birlikte ya da kamu hukukunun bir şubesi gibi görünse de aslında teşebbüslerle ilgili özel hukuk münasebetlerini incelediği görülmektedir⁶³.

Rekabet hukuku gerek kamu hukuku gerek özel hukuk ile yakın ilişki içerisinde olup aynı zamanda da ekonomi ile yakın bir ilişki içindedir ve özel hukuk ile kamu hukukunun birer alt dalları olan idare hukuku, ceza hukuku, usul hukuku, fikri ve sınai haklar hukuku gibi bir takım hukuk dallarıyla da benzer ilişkiler göstermektedir⁶⁴. Nitekim rekabet hukuku alanında rekabet ihlalleri iddiaları hakkında karar almakla görevli olan yetkili otoritenin yapısı, kararları, işleyişi ve bu kararların denetlenmesi kamu hukukunun birer şubesi konumunda olan idare hukuku ve idari yargılama hukukunun alanına giren işlemler olduğu görülmektedir⁶⁵. Yine rekabet otoritelerince, rekabet ihlallerinin tespiti halinde uygulanan başta para cezaları olmak üzere yaptırımların da ceza hukukunun ilgi alanına girdiği görülmektedir⁶⁶.

Rekabeti bozucu fiillerin birer haksız fiil olmalarının yanı sıra⁶⁷ verilen kararların tazminat yönü başta olmak üzere özel hukukun alanına giren birçok sonucu olabilmektedir. Bu yönleriyle hem kamu hukuku ile hem de özel hukuk ile

⁶¹ Güven, age., s.23.

⁶² Cevdet İlhan Günay, age., s.31.: Güven, age., s.23.

⁶³ Güven, age., s.24.

⁶⁴ Age., s.25.

⁶⁵ Cevdet İlhan Günay, age., s.31.: Güven, age., s.25.

⁶⁶ Günay, age., s.31.

⁶⁷ İ.Yılmaz Aslan, age., s.14.

olan ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Verilen bu kararların ekonomik olarak da birçok sonucu olabilmektedir⁶⁸.

Hukuk ile ekonomi bu alanda çok yakın bir ilişki içindedir. Bu alanda yapılan yayınlara bakıldığında da bu ilişki açıkça gözlemlenmekte ve yayınların yaygın olarak hukuk ve ekonomi ya da ekonomi hukuku gibi başlıklar altında yapıldığı görülmektedir. Rekabet otoritesince verilen kararların görünümüleri hukuki bir mahiyet arz etse de verilen kararlar içerik itibariyle yoğun ekonomik analizlere dayanmakta ve ekonomi ilminden ve verilerinden önemli ölçüde istifade edilmektedir. Rekabet otoritelerinin bünyelerinde istihdam edilen kişilerin nitelikleri açısından ise, hukukçuların yanı sıra maliye ve ekonomi alanında eğitim almış ve yetişmiş kişilerin de yer aldığı bilinmektedir. Bu açıdan rekabet hukukunun disiplinler arası karma bir görüntü çizdiği söylenebilir⁶⁹ ancak bununla birlikte Rekabet hukukunun son tahlilde kamu hukukunun ağırlıklı olduğu bir hukuk dalı olarak kendisini gösterdiğini de ifade etmek gerekir⁷⁰.

Son olarak, Rekabet kavramının ekonomik ve hukuki yönlerinin farklılığı esas itibariyle yaklaşım şekliyle ilgili bir konudur. Nitekim ekonomi biliminde rekabet teorisi, Pazar ekonomisinde rekabetin olup olmadığı, koşulları ve fonksiyonlarını ele almakta iken hukuk bilimi rekabeti ekonomik bir varlık olarak dikkate almak suretiyle rekabetin tesisi ve korunması ile sürdürülebilmesini normatif bir yaklaşımla ele almaktadır⁷¹.

Düzenleme konusu ve alanı itibariyle kavramın ekonomik yönü ve etkileri göz ardı edilmeden, daha ziyade kavramın hukuki yönü üzerinde durulmaktadır. Çünkü rekabet alanının bir takım yaptırımlara bağlanarak tesisi, korunması ve sürdürülmesi dolayısıyla da devlet yaptırımı ile desteklenmesi normatif bir bilim olan hukuk biliminin ilgi alanına girmektedir.

⁶⁸ Pelin Güven, age., s.25.

⁶⁹ Age., s.25.

⁷⁰ İ.Yılmaz Aslan, age., s.12.

⁷¹ Hamdi Pınar, agm., 59-87.

1.1.5. Rekabet Hukuku ve Rekabet Hukuku Açısından Rekabete Aykırılık Durumu

Rekabet hakkının kötüye kullanılmasının engellenmesi devletin ekonomik kamu düzenine ilişkin görevleri arasında bulunmaktadır. Temel haklar teorisi açısından rekabet ortamının bozulmasının önlenmesi⁷², bozulan rekabet ortamının tekrar tesisi ve korunması, dolayısıyla rekabete aykırılık durumunun giderilmesi için devletlerin attıkları ya da atmak zorunda oldukları adımlar ekonomik anlamda görevler olup, muhatapları açısından ise pozitif statü hakları kategorisinde değerlendirilmektedir. Devletlerin bu anlamda rekabet ortamının korunması ve rekabete aykırılık durumunun giderilmesi için eylemsel olarak harekete geçmesi gerekmektedir⁷³.

Rekabete aykırılık durumu en genel anlamıyla, ister bireysel ister piyasayı etkileyecek ölçekte kamusal boyutta olsun, rekabet dışı olarak nitelenecek davranışlar sonucu oluşan hali ifade etmektedir⁷⁴. Bu halin meydana gelmesi kasıtlı eylem ve anlaşmalarla meydana getirilmiş olmasa dahi sonuç itibarıyla rekabet ortamının bozulması sonucunu doğuruyorsa bu halin varlığından bahsedilir. Hatta belli hususta anlaşma yapılmış olup da uygulanmamış olsa bile rekabete aykırılık oluşturmak amaçlı olduğu anlaşılıyorsa da rekabet hukuku uygulamaları açısından ihlal edici durum olarak kabul edilmektedir⁷⁵.

Ancak bazı haller (bu hallere en tipik örnek olarak Ekonomik ve rasyonel nedenlerle gerçekleştirilen eylem, karar ve anlaşmalar verilebilir) rekabeti sınırlayıcı etki doğursa bile rekabet hukuku bağlamında rekabete aykırılık durumundan söz edilemeyip, aykırılık kapsamı dışında tutulabilmektedir⁷⁶.

⁷² Suna Özer, Rekabet Hukuku Açısından Rekabet Yasakları, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009. s.27. ;Rekabet Hukuku kuralları, rekabet sınırlamalarını yasaklamaktadır. Bir başka anlatımla rekabet hukuku esas itibarıyla rekabet sınırlandırmaları hukuku olarak da ifade edilmektedir.

⁷³ Durmuş Tezcan, Haksız Rekabeti veya Rekabete Aykırı Davranışları Önlemede İdari Cezalar, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl:2, Cilt:2 S.2002/1, s.15-51.

⁷⁴ Agm., s.15-51.

⁷⁵ İ.Yılmaz Aslan, age., s.50.

⁷⁶ Age., s.57.

1.2. Rekabet Hukuku Açısından Rekabete Aykırılık Oluşturan Fiiller

1.2.1. Genel Olarak

Piyasa aktörleri olan teşebbüslerin ya da işletmelerin rekabeti sınırlandırmaları çeşitli şekillerde kendisini gösterebilmektedir. Bu davranışlar açık ya da gizli anlaşmalar şeklinde olabileceği gibi, uyumlu davranışlar sergilemek yoluyla da gerçekleştirilebilmektedir. Hatta aralarında oluşturacakları teşebbüs birlikleri kararlarıyla da buna sebep olabilmektedir⁷⁷.

Piyasada faaliyet gösteren ya da bu piyasayı etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararların rekabet ihlali olarak kabul edilmesinin yanı sıra belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket etmek suretiyle fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik göstergeleri belirleme gücü olarak ifade edilen hakim durum⁷⁸ oluşturma veya bu hakim durumlarını kötüye kullanmaları ile rekabeti bozucu ya da önemli ölçüde azaltıcı etkiye sahip şirket birleşme ya da devralma şeklindeki tüm hukuki işlem, karar ve davranışlar da rekabet hukuku açısından aykırılık oluşturabilmektedir⁷⁹.

Rekabetin sınırlandırılması yukarıda ifade edildiği gibi çok failli bir dizi eylemin ya da anlaşmanın sonucu olabileceği gibi bir tek failin eylem, karar ve işlemleri sonucu da gerçekleşebilmektedir.

Rekabet ihlali olarak kabul edilen ya da edilecek fiil ve kararlar ile işlemlerin ya da anlaşmaların neler olacağı dolayısıyla rekabet hukuku uygulamalarının nasıl olacağı devletlerin rekabet politikası ile ilgili bir husustur. Bu anlamda bu alanda örneğin Chicago okulunun görüşünü benimseyen bir devlette daha az müdahaleci bir yaklaşım benimsenmekte iken daha müdahaleci bir okul olan Harvard okulunun

⁷⁷ İ.Yılmaz Aslan, age., s.49.

⁷⁸ Recep Gündüz Tek Taraflı Davranışlarda Haklı Gerekeç: AB, ABD Hukuku Uygulamaları ve Türk Hukuku İçin Çıkarımlar, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:113, Ankara 2012. s.56-58.

⁷⁹ 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda öngörülen temel rekabet ihlalleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Detaylı bilgi için ilgili kanunun diğer maddelerine de bakılabilir.

görüŖünü benimseyen bir devlette ise daha sıkı rekabet politikaların uygulanacağı ifade edilmektedir⁸⁰.

Örneğin, rekabet ihlali sayılacak anlaşmalar konusunda Amerikan Hukukunda, anlaşma ve/veya sözleşme aynı anlamda kabul edilmekte ve bu açıdan geniş bir yorum söz konusudur. Bazı yazarların tamamen aksi bir düşünce ile anlaşma sözcüğünü sözleşme ile sınırlandırma çabalarına rağmen, baskın eğilimin Avrupa Topluluğu açısından da anlaşma ve sözleşme sözcüklerinin arasında bir fark görülmediği yönünde olduğu ve dolayısıyla Rekabet Hukuku uygulaması açısından arada bir fark bulunmadığı ifade edilmektedir⁸¹. Bu anlamda ülkeler arasındaki benzerlikler ve farklılıklarda da yukarıda da ifade edildiği üzere ülkelerin bu konudaki politikaları belirleyici olmaktadır.

Devletlerin benimsedikleri rekabet politikalarının yansıması olarak, kabul ettikleri mevzuatlar benzer olabileceği gibi farklılık da arzedeabilmektedir. Doktrinde esas itibariyle devletlerin benimsedikleri rekabet politikalarına göre “yasaklama”, “kötüye kullanmayı yasaklama” ve “karma sistem” olmak üzere üç sistem çerçevesinde mevzuat hazırlama, kabul etme ve uygulama yoluna gidildiği ifade edilmektedir⁸².

“Yasaklama sistemi” nde bütün kartelleşme çabaları ve rekabeti bozucu eylemler hiçbir kriter gözetilmeksizin ve dolayısıyla değerlendirme yapılmaksızın ihlal kabul edilmektedir. Rekabeti bozucu etkiye sahip her karar, anlaşma ya da uyumlu eylemin faydalı sonuçları göz önüne alınmadan ve olası etkilerinin büyüklüğu ihmal edilerek ihlal kabul edilmekte ve yasaklanmakta ve sadece belirli koşulların gerçekleşmesi halinde sınırlamaya izin verilmektedir⁸³.

“Kötüye Kullanmayı yasaklama” sisteminde ise rekabeti ihlal edici sonuç doğuran eylem, karar ya da uygulamalar kural olarak yasak olmamakla birlikte bu durumları kötüye kullanma yasaklanmaktadır. Hakim durum bu konuda tipik

⁸⁰ Pelin Güven, age., s.65.; Esin Aygün, Rekabet Hukukunda Para Cezaları: Teori ve Uygulama, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:86, Ankara 2008. s.4.

⁸¹ Ateş Akıncı, age., s.42.

⁸² Pelin Güven, age., s.65-66.; Müslüm Akıncı, Ekonomik Kamu Düzeni ve Rekabet Kurumu, Rekabet Dergisi, C:2001-5, s.2-16.

⁸³ Güven, age., s.66.

örneklerdendir. Nitekim hakim durum yasaklanmamakla beraber hakim durumu kötüye kullanmak ise yasalanmaktadır⁸⁴.

“Karma sistem” ya da “uzlaştırıcı sistem” olarak ifade edilen sistemde, bu iki sistemin bazı yönlerini bünyesinde taşıdığından bu iki sistemin bir karmasını oluşturmaktadır. Bu sistemde kimi rekabet ihlali sonucu doğuran eylem, karar ya da anlaşmalar doğrudan yasaklanırken, kimi durumlarda da ihlal değil kötüye kullanma şartı aranmaktadır. Paralel ithalat yasağı bu sisteme doğrudan yasaklamaya örnek iken hakim durumun kötüye kullanılması durumunda ise kötüye kullanma yasağı söz konusu olmaktadır⁸⁵.

Bu üç sistemin de ortaya çıkmasında etkili olan temel iki doktrin bulunmaktadır. Bunlardan ilki yalnız başına ya da niteliği gereği olarak ifade edilebilecek olan “per se”⁸⁶ kuralına göre bir ihlal rekabeti sınırlama amacına dönük olarak gerçekleştiriliyorsa başka bir sebep aranmaksızın bu durum ihlal edici davranış olarak kabul edilmektedir. Bir başka ifadeyle fiilin rekabeti kısıtlama dışında bir amacı yoksa bu durum “per se” yasak kapsamına girmektedir. Diğer doktrin ise haklı sebep doktrini olarak ifade edilen “rule of reason”⁸⁷ kuralıdır. Bu kurala göre bir eylem, karar ya da anlaşma doğrudan rekabeti ihlal edici bir amaç gütmemekle birlikte niteliği gereği rekabeti bozucu etkiler doğuruyorsa bu durumda da ihlal kararı verilebilmektedir. Burada rekabeti bozucu etkiler incelenirken, bu etkilerin olmasına rağmen haklı sebepler varsa ve olumlu etkiler de söz konusu ise bu durumda “rule of reason” kuralı gereği bu davranışlar rekabeti bozucu kabul edilmemektedir⁸⁸.

Çeşitli ülkelerin konu hakkındaki yaklaşımına bakıldığında, ABD’de başlangıçta yasaklayıcı sistem uygulanırken, AB ve AB sisteminden etkilenen Türkiye gibi ülkelerde karma sistem uygulanmıştır. Tabi ABD’de de daha sonra AB’de olduğu gibi karma sistemin uygulanmasına doğru bir seyir takip edilmiştir⁸⁹.

⁸⁴ Şaban Esen, age., s. 51-52.; Pelin Güven, age., s.66.; Gülgün Anık, AT Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:2006, S.65, s.189-199.

⁸⁵ Esen, age., s.52-53.; Güven, age., s.66.

⁸⁶ “per se” kelimesi Türkçeye “tabiatı gereği mahiyetinde zaten var olan” ya da “niteliği gereği” şeklinde çevrilebilir.

⁸⁷ “rule of reason” kelimesi Türkçeye haklı gerekçe olarak çevrilebilir.

⁸⁸ Güven, age., s.66-67.; Ateş Akıncı, age., s.227.

⁸⁹ Güven, age., s.66.

Rekabete aykırılık oluşturan fiilleri belli bir sayıyla sınırlamak söz konusu olmamakla birlikte devletler kabul ettikleri yasal mevzuatlarla bu konuda hangi eylem, karar ve anlaşmaların rekabete aykırılık oluşturduğunu ya da oluşturmadığını(istisnalar) belirleme yoluna gitmektedirler. Bu nedenle rekabete aykırılık oluşturan karar, eylem ve anlaşmalar devletten devlete farklılık gösterebilmektedir. Ancak son zamanlarda devletlerin mevzuatlarının da bu konuda birbirine uyum noktasında gelişme gösterdiği söylenebilir.

ABD rekabet hukuku sisteminde rekabete aykırılık oluşturan fiillerin neler olduğuna bakıldığında, aslında konuyu düzenleyen yasal metinlerin bir bütünlük arz etmediği görülmektedir. Bu konuda başta bu alanda genel yetkili kuruluş olan FTC'nin kuruluş kanunu olmak üzere birçok yasada rekabet ihlali sayılabilecek fiillere yer verildiği görülmektedir. Ancak yine de bu alandaki temel yasa kabul edilen 1914 tarihli FTC'nin kuruluş kanununda rekabete aykırılık oluşturan fiillerin tek tek sayılmadığı bunun yerine genel bir çerçeve çizilmek suretiyle konunun ele alındığı görülmektedir⁹⁰.

Buna göre FTC'ye teşkilat yasasının rekabeti koruma görevi ile bağlantılı olarak aldatici ve dürüst olmayan ve ticareti ya da rekabeti etkileyen her türlü eylem hareket ve davranışların soruşturulması ve önlenmesi görevini verdiği görülmektedir⁹¹.

Bu hüküm bir çerçeve çizmek suretiyle FTC'ye çok geniş bir takdir yetkisi tanımakta ve buna göre FTC tarafından dürüst olmama veya aldatici olma ve aynı

⁹⁰FTCA.

⁹¹ Chris Jay Hoofnagle, Federal Trade Commission Privacy Law and Policy, Cambridge University Press, New York, 2016, s. 77-193, 216-306.; Timothy J. Muris ve Kenneth W. Clarkson, Introduction, (Ed.) Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, The Federal Trade Commission since 1970 (Economic regulation and Bureaucratic Behaviour), Cambridge university Press, New York 1981, s.13-15. ; FTC teşkilat yasasında “deceptive”-“aldatici” ve “unfair”-“dürüst olmayan” kavramları kullanılmak suretiyle konu hakkında FTC'ye son derece geniş bir takdir yetkisi alanı bırakılmaktadır. Bu kavramların içinin doldurulması böylece FTC'nin olayları değerlendirme kapasitesine bırakılmaktadır.; Tarık İlman ve Recep Tekeli, Türkiye ve ABD'de Rekabeti Düzenleyen ve Denetleyen Kuruluşlar, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:5, S:1, s.378-395. İlman ve Tekeli'nin değerlendirmesinde “unfair” kavramı “adil olmayan” şekilde çevrilmiştir ancak kanaatimizce “dürüst olmayan” şeklindeki çevirinin daha doğru olduğudur. Çünkü kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden girişimcilerin ticari hayattaki fiil ve eylemlerinin adil olması değil dürüst olması beklenir. Bir başka anlatımla firmaların adil olmasını beklemek sonucunu doğuracak bir pozisyon söz konusu değildir.

zamanda da ticareti ya da rekabeti etkileyecek nitelikte olma koşullarını bir arada taşıyan her fiil yasa ihlali olarak değerlendirilebilecektir.

Türk rekabet mevzuatına bakıldığında genel olarak rekabete aykırılık oluşturan fiillerin, uyumlu eylem ve kararlar, hakim durumun kötüye kullanılması ve birleşme ve devralmalar şeklinde kategorize edildiği görülmektedir⁹².

1.2.2. Türk Rekabet Hukukunda Rekabete Aykırılık Oluşturan Fiiller

1.2.2.1. Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar

Piyasa aktörlerinin aralarında yapacakları açık ya da örtülü anlaşmalar yoluyla ya da uyumlu eylem ve davranışlarıyla⁹³ rekabeti ihlal etmeleri ya da bozmaları mümkündür. burada birden fazla aktör birlikte hareket ederek rekabet ortamını bozmaktadır. Piyasada işletmeler arasında yapılan anlaşma ya da birlikte hareket etme kararları yatay veya dikey şekilde olabilmektedir. Yatay anlaşmalar⁹⁴ üretim- tüketim zinciri içinde aynı düzeydeki aktörler arasındaki anlaşmayı ifade etmekte iken, dikey anlaşma ise farklı düzeydeki aktörler arasındaki anlaşmaları ifade etmektedir⁹⁵.

Bu çerçevede, belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası her türlü anlaşma, uyumlu eylem⁹⁶ ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı

⁹² RKHK., ; İbrahim Gül, Teşebbüsün Alıcılarına Ayrımcılık Yaparak Hakim Durumunu Kötüye Kullanması, Lisans Üstü Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara., s.8.; Buket Arı, Rekabet İhlallerinden Doğan Uyuşmazlıklara Uygulanacak Hukukun Tespiti/Determining The Applicable Law in Disputes Arising From Competition Infringements, Rekabet Dergisi, Cilt:14, S.1, Ocak 2013, s.3-40.; Rekabet Hukuku Türk Hukuku açısından yeni bir hukuk dalıdır.

⁹³ Pelin Güven, age., s.81.; Üst başlık olarak “rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar” kullanılmasına rağmen, içeriğinde rekabetin engellenmesi, bozulması, kısıtlanması ve rekabetin sınırlandırılması türlerinin yer aldığı görülmektedir. Genellikle rekabetin ihlal edilmesi durumunda bu hallerin birden fazlasının gerçekleşmesi söz konusu olmaktadır. Ancak burada önemli olan rekabetin ihlal edilmiş olmasıdır, ne şekilde edildiği değildir.

⁹⁴ Mücteba Altun, age., s.1.; Bu tür anlaşmalar aslında kimi zaman rekabet ihlali oluşturacak sonuçlara neden olmakla birlikte genel olarak rekabet ihlali oluşturacak nitelikte görülmemektedir ve kartellerden farklı olarak ve bunların dışında değerlendirilmektedir.

⁹⁵ İ.Yılmaz Aslan, age., s.49.

⁹⁶ Osman Tan Çatalcalı, age., s.9.:Kartellerin esas itibariyle üye teşebbüslerin irade beyanlarının açık bir şekilde ortaya konmasıyla meydana gelmekle beraber, bazen de teşebbüslerin, kartel kurma iradelerinin birbirleriyle herhangi bir şekilde bir iletişim olmadan yani açık olmayan bir biçimde

kabul edilmiştir⁹⁷. Özetle, RKHK.'da, mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyat ve şartlarının belirlenmesi, mal veya hizmet piyasalarının bölüşülmesi, arz ya da talep miktarının kontrolü, rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması veya engellenmesi, bir mal veya hizmet ile birlikte diğer mal veya hizmetin satın alınmasının zorunlu kılınması şeklindeki fiillerin özellikle bu kapsamda olduğu⁹⁸ belirtilmekle birlikte bunların sınırlı sayıda olmadığı da ifade edilmektedir⁹⁹.

Rekabeti kısıtlayıcı anlaşma ve/veya sözleşmelerin herhangi bir şekilde bağlı olmadığı kabul edilmektedir. Bir başka ifadeyle rekabeti sınırlandıran bir anlaşma ya da sözleşme yazılı şekilde olabileceği gibi sözlü de olabilmektedir. Dolayısıyla Rekabet Hukuku bakımından şeklin bir öneminin olmadığı belirtilmektedir¹⁰⁰.

Ayrıca, bir anlaşma olduğunun ispat edilemediği hallerde, söz konusu piyasadaki fiyat değişimlerinin ya da arz-talep dengesinin veyahut da teşebbüslerin faaliyet sahalarının, rekabetin engellendiği, kısıtlandığı veya bozulduğu piyasalardaki durumla benzerlik göstermesi durumunda, uyumlu eylemin varlığına karine¹⁰¹ teşkil edeceği kabul edilmektedir.

Bu konuda uyumlu eylem karinesinin getirilmesi, kimi zaman(özellikle oligopolistik piyasalarda) rekabet ihlalinin olduğu yönündeki uyumlu eylemlerin varlığının ispat zorluğu karşısında önemli bir düzenleme olmuştur. Nitekim bu uyumlu eylem karinesinin aksi ekonomik ve rasyonel argümanlarla ispatlanabileceğinden bu yöndeki düzenleme önemli bir sorunu da gidermektedir¹⁰².

Rekabet ihlalinden bahsedebilmek için teşebbüslerin uyumlu eylemlerinin, aralarında yaptıkları anlaşmaların ya da aldıkları kararların neticesinde bir zararın gerçekleşip gerçekleşmemesi, rekabetin ihlaline hükmedebilmek için bir değer

gerçekleşmesi söz konusu olabilmektedir. Bu durum literatürde, uyumlu eylem veya zımni anlaşma şeklinde ifade edilmektedir.; Aslında bir tür üstü örtülü kartelleşme olarak da görülmektedir.

⁹⁷ Onur Yelda Yüksel, Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2004. s.65-67.

⁹⁸ RHKH., Md. 4.

⁹⁹ Cevdet İlhan Günay, age., s.149.

¹⁰⁰ Ateş Akıncı, age., s.42.

¹⁰¹ İ.Yılmaz Aslan, age., s.57.; Uyumlu eylem karinesi olarak ifade edilen bu durumla birlikte bu karinenin aksini ispat etmek suretiyle sorumluluktan kurtulma imkanı tanıyan bir kurtuluş beyyinesi de böylece düzenlenmiş olmaktadır.; Yılmaz Aslan, Türk Rekabet Hukuku Çerçevesinde Rekabeti Bozucu Anlaşma Uyumlu Eylem ve Kararlar ve Muafiyet, Rekabet Hukuku ve Yargı Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, 5 Mart 1999 ANKARA. s.13-20.: Uyumlu davranışın nasıl kanıtlanması çok zordur.

¹⁰² Aslan, age., s.58.

taşınamaktadır. Bir başka anlatımla, ihlal neticesinde bir zararlı neticenin gerçekleşmesi şart değildir¹⁰³.

RK., yasada öngörülen şartların bulunması halinde, teşebbüslerarası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararları hakkında muafiyete de karar verebilmektedir¹⁰⁴.

RK., aynı zamanda şartların gerçekleşmesi durumunda, belirli konulardaki anlaşma türlerine bir grup olarak da muafiyet tanıyabilmekte ve muafiyetin şartlarını gösteren tebliğler çıkarabilmekte¹⁰⁵, teşebbüslerin ve teşebbüs birliklerinin ve uygulamacıların muafiyet değerlendirmesi yaparken yararlanmaları amacıyla klavuzlar hazırlayabilmektedir¹⁰⁶.

1.2.2.2. Hakim Durumun Kötüye Kullanılması

Bir ya da daha fazla teşebbüsün ülkenin bir kısmında veya bütününde herhangi bir mal veyahut da hizmet piyasasındaki hakim durumunu yalnız başına ya da başkaları ile yapacağı anlaşmalar veya birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı görülmüş ve yasaklanmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta yasaklanan hakim durum değil hakim durumun kötüye kullanılmasıdır¹⁰⁷.

Özetle, RKHK'da Kötüye kullanma hallerinin sınırlı sayıda olmamak kaydıyla¹⁰⁸ özellikle; başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da zorlaştırılması, aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek ayırıcılık yapılması, bir mal veya hizmetle birlikte, diğer mal veya hizmetin satın alınması şartına bağlanması, Belirli bir piyasadaki hakimiyetin yaratmış olduğu teknik ve ticari avantajların başka piyasadaki rekabet koşullarını bozma amacıyla kullanılması, üretimin, pazarlamanın ya da teknik

¹⁰³ Pelin Güven, age., s.81.; Bu husus Danıştay 10. Dairesinin verdiği 19.12.2003 tarih ve Esas:2001/1405-Karar:2003/4903 sayılı kararda da açıkça belirtilmiştir.

¹⁰⁴ RKHK. 5. Md.

¹⁰⁵ RKHK. 5. Md.

¹⁰⁶ Muafiyetin Genel Esaslarına İlişkin Kılavuzu örnek olarak gösterebiliriz.

¹⁰⁷ İ.Yılmaz Aslan, age., s.177.; Gülgün Anık, agm., s.189-199.; AB rekabet hukukunda da benzer bir şekilde düzenleme yapılarak hakim durumu değil kötüye kullanma yasaklanmış ve de kötüye kullanma halleri de sınırlı sayıda tahdit edilmemiş, “özellikle” demek suretiyle aslında bu hallerin dışında bir takım fiillerle de hakim durumun kötüye kullanılabilceği hüküm altına alınmıştır.

¹⁰⁸ Danıştay 13. D.'nin 2005/7181 E., 2006/1236 K. sayılı kararı ile de “örnekleme” ibaresi kullanılmak suretiyle bu hususa vurgu yapılmıştır.; Buket Arı, agm., s.3-40.;

gelişmenin tüketiciye zarar verecek şekilde kısıtlanması eylem ve davranışları olduğu belirtilmiştir¹⁰⁹

Kötüye kullanma yasağı görünüşte tek başına hareket eden şirket ya da teşebbüslere ilişkin olsa da hakim durumda olan birden fazla şirket ya da teşebbüsün de hakim durumlarını kötüye kullanmaları yasak kapsamında değerlendirilmektedir¹¹⁰.

Hakim durumun kötüye kullanımı tespitinin bir takım ön aşamaları bulunmakta olup, buna göre öncelikle ilgili ürün pazarının tespiti yapılmalı, hangi pazar olduğunun tespitinden sonra hangi firma ya da firmaların hakim durum oluşturdıklarının tespiti gerekmektedir. Bu tespitlerden sonra eylem, karar ya da uygulamanın hakim durumu kötüye kullanma olup olmadığının incelenmesi ve karara bağlanması gerekmektedir¹¹¹.

Ayrıca özel bir yasayla kendisine verilen görevleri yerine getirmeleri nedeniyle hakim duruma sahip bulunan teşebbüs ya da teşekküller de bu durumun kaynağı özel bir yasa da olsa bu pozisyonlarını kötüye kullanmazlar¹¹².

1.2.2.3. Birleşme veya Devralma

Birleşme ve devralmaların tanımına bakıldığında; *“bir veya birden çok ticaret ortaklığının malvarlığının, tasfiye olunmaksızın, içlerinden birine veya yeni kurulan bir ortaklığa, kendiliğinden ve külli halefiyet yolu ile geçmesi; bu suretle*

¹⁰⁹ Sinan Bozkuş, Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Durumunda Uygulanan Tedbirler, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, No:100, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s.6-7.;Burada getirilen yasaklar ve öngörülen yaptırımlarla amacın RKHK’da ifade edildiği şekliyle rekabetin korunması olarak belirtilse de aslında rekabetin ve de piyasa etkinliğinin sağlanmasıyla nihai olarak tüketici refahının korunduğu ifade edilebilir.

¹¹⁰ İ.Yılmaz Aslan, age., s.178.

¹¹¹ Aslan, age., s.178.; Danıştay 13. D.’nin 2005/7181 E., 2006/1236 K. sayılı kararında, *“...Hâkim durum, bir ya da birden fazla teşebbüsün pazarda güçlü bir konumda bulunmasını, yani kısaca hâkim durumun tespiti konusunda yapısal, işlevsel ve ekonomik güce dayalı olmak üzere çeşitli değerlendirme ölçütleri vardır. Hâkim durumun varlığı tamamen iktisadi analizlere dayanarak araştırılması gereken bir konu olup, hakim durumun belirlenmesinde önemli olan ve öncelikle ele alınması gereken ölçüt, işletmenin ilgili pazardaki payıdır. Pazar payının yalnız hâkim durumda olup olmadığının incelenmekte olan işletme açısından değil, bu işletmeye rakip olan, diğer işletmeler açısından da incelenmesi gerekmektedir...”* demek suretiyle bu konuya açıklık getirmiştir.

¹¹² Nurkut İnan, Türk Rekabet Hukuku ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, Türk Rekabet Hukuku ve Rekabet Kurumun AB ve AB’ ye Üye Ülkelerle Mukayesesi Toplantı ve Paneli, Rekabet Kurumu yayınları, Ankara 1998, s.25.

malvarlıklarının birleşmesi ve intikal eden malvarlığının karşılığı olarak, infisah eden ortaklığın ortaklarının, hesaplanan bir değiş-tokuş ölçüsüne göre, bünyesinde birleşilen ortaklıkta kendiliğinden ortak payı kazanması” olarak ifade edilmektedir¹¹³.

Bu çerçevede RKHK ile, bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı görülmüş ve yasaklanmıştır.

Hangi tür birleşme ve devralmaların hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Rekabet Kuruluna bildirilerek izin alınması gerektiğinin düzenlenmesi de Kurulun, çıkaracağı tebliğlere bırakılmıştır.

Türk rekabet hukuku büyük ölçüde AB hukukundan etkilenmiş ve düzenlemeler AB müktesebatına uyum noktasında bu paralelde hazırlanmıştır. RKHK’da da bu etkiyi görmek mümkündür. Ancak, AB hukukunda bu alanı karşılamak üzere konsantrasyon ya da yoğunlaşma kavramı kullanılmasına karşın Türk hukukunda birleşme ve devralma ifadeleri kullanılmaktadır. Yoğunlaşma kavramı birleşme ve devralmayı da kapsayacak şekilde daha geniş bir kavram olup, birleşme ve devralma yoğunlaşma türlerinden sadece ikisidir. Örneğin ortak girişimler eliyle de yoğunlaşma pekala oluşabilir¹¹⁴.

¹¹³ Pelin Güven, age., s.371-372.

¹¹⁴ Age., s.363.; Gönenç Gürkaynak vd.,

Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ Uygulaması ile Birleşme Devralmaların Kontrolü Rejiminde Meydana Gelen Yapısal Değişiklikler: Etki Değerlendirmesi, Rekabet Dergisi, iltf13 Sayı: 4 Ekim 2012, s. 97-155.; 2010/4 Sayılı Tebliğin açıkça AB Hukuku’nu temel aldığı ve birçok konuda AB Hukuku’nun içeriğine paralel düzenlemeler getirdiği biliniyor olmasına rağmen, Tebliğde “birleşme ve devralma” kavramı kullanılmaktadır. Bu haliyle kullanılan kavram açısından mehzaz olan AB Hukuku’ndan ayrıldığı bir noktayı oluşturmaktadır. Rekabet hukuku açısından yoğunlaşma yaratan tüm işlemleri kapsayacak biçimde ve yoğunlaşmaya neden olan bütün faaliyetlerin mevcut mevzuat kapsamında değerlendirilebilmesi için “birleşme ve devralma” yerine “yoğunlaşma” kavramının kullanılmasının daha isabetli olacağı ifade edilmektedir

Bu anlamda Türk rekabet hukukunda her ne kadar RKHK’da bir ortak girişimin tanımına rastlanmasa da ve açıkça bu konuda bir hüküm bulunmasa da ortak girişimlerin de birleşme ve devralmalar kapsamında denetim kapsamında oldukları görülmektedir. Nitekim konu ile alakalı çıkarılan tebliğde rekabeti sınırlayıcı amacı ve etkisi olmayan ortak girişimler de denetime tabi “*birleşme ve devralma sayılan haller*” başlığı altında düzenlenmiştir¹¹⁵.

Burada dikkat çeken nokta her tür birleşme ve devralmanın yasak kapsamında değerlendirilmemesi gerektiğidir. Nitekim küçük işletmelerin rekabet gücü kazanabilmesi için özellikle de dış piyasa açısından ayakta kalabilmeleri için güçlenmesi gerekmektedir. Bu durum doğal olarak her birleşme ve devralmanın yasaklanmaması sonucunu beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla müdahale ancak şirketlerin büyümelerinin iç piyasadaki rekabeti ihlal ettiği noktada olmalıdır¹¹⁶.

¹¹⁵ Pelin Güven, age., s.379-380.

¹¹⁶ İ.Yılmaz Aslan, age., s.206.

II. BÖLÜM

2. REKABET KURUMUNUN YAPISI, YETKİLERİ VE İŞLEYİŞİ

2.1. Teşkilatın Yapısı

2.1.1. Hukuki Yapısı

Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde gerçekleştirdiği yeniliklerden biri de yönetim anlayışındaki değişiklik olmuştur. Bu anlamda yeni yönetim anlayışının aktörlerinin sadece kamusal birimler olmadığı, kamusal birimlerin yanında özel kesimin de kamusal mal ve hizmetlerin arzında söz sahibi olduğu dolayısıyla karar alma süreçlerine özel kesimin de dahil edildiği ve yönetişim olarak ifade edilebilecek yeni yönetim anlayışının bu anlamda AB müktesabatıyla uyumun bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede yeni yönetim anlayışını hayata geçirmenin bir aracı olarak üst kurullar dediğimiz kamusal birimler teşekkül ettirilmiştir. Bağımsız İdari Otoriteler olarak da anılan Üst kurullar liberal ekonomik sistemin sürekliliğinin tesisi amacına hizmet etmek için tasarlanmış kuruluşlar olup, idarenin keyfi uygulamalarına karşı temel hak ve özgürlüklerin korunması ve birey haklarının koruyucusu olarak fonksiyon üstlenmişlerdir¹¹⁷.

Üst kurullar ya da Bağımsız idari otoriteler¹¹⁸ aslında Amerika ve Dünya Ticaret Örgütü kaynaklı olup, zamanla bütün dünyaya da bu kanaldan yayılmıştır. Bu kurumlar genel yarar ile kamusal ayrıcalıklar kullanan özel sektörün gerçekleştirmiş

¹¹⁷ Cevdet İlhan Günay, age., s. 1433-1434.; Murat Çetinkaya, Türk Ekonomi Tarihinde Önemli Bir Adım: Rekabet Kurumu ve Rekabet Kanunu, Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-VIII Bildiriler Kitabı İçinde, 14-15 Mayıs 2010 KAYSERİ. s. 33-39.

¹¹⁸ Ali Petek, Regülasyon Politikaları Açısından Türkiye'de Bankacılık Sisteminin Analizi, s.1-14., <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/55254>; Regülasyon kurumları olarak da ifade edilen bu kuruluşlar temelde ABD kaynaklıdır. Regülasyon kavramı, düzenleme ve denetleme anlamına gelmekte olup, ilk olarak ABD'de ortaya çıkmış ve tüm dünyaya da buradan yayılmıştır. Ulusal güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması ile adalet gibi devletin bizzat üstlendiği faaliyetlerin dışında kalan ama toplumsal gündelik yaşam için hayati öneme sahip temel faaliyetlerin siyasi iktidarın müdahale alanının dışında tutulan bağımsız idari kurumlarca düzenlenmesi ve denetlenmesini ifade etmek için kullanılmaktadır.

olduğu faaliyetleri arasında bir denge olması düşünülerek teşkil ettirilmiştir. Bu anlamda başlangıçta salt özel kesim faaliyetlerinin tescili işlevini yerine getirirken zamanla bu alandan kayarak, bu faaliyetleri kavramakta yetersiz kalan yargı ile bu alanı etkinlik sahası olarak kullanan siyasetin etkisinden arındırmak ve teknik olarak donanımlı birimlere bırakma ihtiyacından dolayı daha da genişlemiştir¹¹⁹.

Bağımsız İdari Otoritelere bakıldığında, faaliyet sahalarına göre çeşitli gruplara ayrılmaktadır. Bunlar en genel şekliyle piyasa ekonomisini düzenleme görevi olan, temel hak ve hürriyetler konusunda güvence oluşturan ve idarenin keyfi uygulamaları karşısında kişileri savunma görevi üstlenen BİO'lar olmak üzere üç gruptur¹²⁰. Türkiye uygulamasına bakıldığında genel olarak piyasa yapısını düzenleyen Bağımsız İdari Otoriteler(BİO) oldukları görülmektedir. BİO'lar siyasal otoritelere karşı bağımsız tutulmuş olup, siyasal denetimin dışında bırakılmışlardır. Fakat niteliği gereği idari organ olmaları dolayısıyla¹²¹ idari sistem içinde bir bakanlıkla ilişkilendirilmişlerdir.

BİO'ların¹²² genel olarak özelliklerine bakıldığında;

- İdari yapıdan bağımsız olma,
- Ayrıcalıklı konumda olma,
- Üyelerinin bürokratik mekanizmalardan bağımsızlığı,
- Üzerlerinde idari denetimin olmaması,

özelliklerine sahip oldukları görülmektedir¹²³.

¹¹⁹ Hasan Nuri Yaşar, İdare Hukuku, Der Yayınları, İstanbul 2016, s.619-620.

¹²⁰ Şahin Ardiyok, Doğal Tekeller ve Düzenleyici Kurumlar, Türkiye İçin Düzenleyici Kurum Modeli, Lisans Üstü Tezi Serisi, No:9, Rekabet Kurumu, Ankara., s.7-8.; <http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi>, Erişim Tarihi:12.06.2015.; Murat Usta, Bağımsız İdari Otorite Sistemi İçinde Rekabet Kurulu ve Rekabet Uygulamaları, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, s.77-78.; Mustafa Oğuzcan Bülbül, Doğal Gaz Piyasasında Rekabet, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, s.19-20.;

¹²¹ Usta, age., s.77-78.; Bülbül, age., s.19-20.; Bu tür regülasyon kurumları genellikle iktisadi, idari ve sosyal ayırımın sonucu olarak karşımıza çıkmakta olup, bu haliyle rekabet alanındaki BİO'ların iktisadi anlamda regülasyon kuruluşları oldukları belirtilmektedir. ;F. Yeşim Akçöllü, Elektrik Sektöründe Rekabet ve Regülasyon, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003, s.18.; Regülasyon ve regülasyon kurumları(BİO) konusunda kategorizasyonun ekonomik, teknik ve çevresel amaçlı olarak üçe ayrıldığı görüşleri de mevcuttur. Örneğin, Burada da rekabet hukuku açısından ekonomik regülasyon kurumlarının söz konusu olabileceği ifade edilmektedir. Çünkü bu çeşit regülatif kuruluşların piyasalarla, ve işletmelerin finansal yapılarıyla, yatırım kararlarıyla ve bu hususlarla ilgili diğer meselelerle ilgili oldukları belirtilmektedir.

¹²² Pelin Güven, age., s.549.; Bu kurumlara “regülasyon kurumları” ya da “özerk kurumlar” da denmektedir.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

Bağımsızlıktan kastedilenin, organik anlamda herhangi bir mercie bağlı olmamalarıdır. Bu anlamda üyelerinin uzun bir süre için seçilmesi, bu süre içinde görevden alınamamaları, ayrıca merkezi idarenin emir ve talimat verememesi, işlemlerini iptal edememesi, değiştirememesi, bu bağımsızlığın sağlanmasında önemli güvence unsurlarıdır¹²⁴.

BİO'lar genel idare sistemi içinde birer organ olmaları dolayısıyla işlemleri yargısal denetime tabidir ancak, diğer idari organların tabi oldukları bir takım kısıtlamalara da tabi değildirler. Bu anlamda bir takım ikincil düzenlemeler yaparak yönetmelik, tebliğ vb. işlemlerle daha etkin ve ayrıcalıklı bir pozisyon sahibi olan BİO'lar diğer bir takım kurum kuruluşlara kıyasla daha etkin bir konumdadır¹²⁵.

BİO'lar üzerinde hiyerarşik ya da vesayet denetiminin öngörülmemiş olması da bağımsızlıkları açısından çok önemlidir. Bu anlamda bunlar üzerinde idari denetimin olmaması bu kuruluşların sahip olduğu özerkliğin temini bakımından bir diğer ayrıcalık olarak kendisini göstermektedir¹²⁶.

Bu kurumların temel işlevlerine bakıldığında; düzenleme, gözetim, denetim, yaptırım uygulama, uyuşmazlık çözme ve danışmanlık olduğu görülmektedir¹²⁷. BİO'ların genel olarak kurumsal yapıları karar organları, başkanlık ve hizmet birimleri şeklinde olmaktadır¹²⁸.

Rekabet Kurumu için de kullanılan kavramın genel olarak BİO olduğu görülmekle beraber bu alanda tam bir birliğin olduğunu söylemek güçtür. Nitekim Rekabet Kurumunun BİO olmadığını savunanlar¹²⁹ da bulunmaktadır.

Rekabet Kurumunun, BİO olmadığı iddiasının temelde şu argümanlara dayandığı görülmektedir: ilk olarak, görev sebebiyle suç işlenmesi durumunda kurul başkan ve üyelerinin devlet memuru gibi cezalandırılacağı ve bu kişilere karşı işlenen suçların da devlet memurlarına karşı işlenmiş suçlar gibi muamele göreceği, ikinci olarak, Rekabet Kurumunun mallarının devlet mali hükmünde olması hususu,

¹²³ Murat Usta, age., s.40-48.; Oğuz Sancakdar, vd., İdare Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2015, s. 320-322.

¹²⁴ Usta, age., s.40-41.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹²⁵ Usta, age., s.43-44.; Akıncı, agm., s.2-16.

¹²⁶ Murat Usta, age., s.48. Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹²⁷ Pelin Güven, age., s.550.; Oğuz Sancakdar vd., age., s. 324-326.; Akıncı, agm., s.2-16.

¹²⁸ Murat Usta, age., s.78.; Akıncı, agm., s.2-16.

¹²⁹ Pelin Güven, age., s.549.; Usta, age., s.77.; Akıncı, agm., s.2-16.

son olarak Rekabet Kurumunun harcamalarının Sayıştay denetimi kapsamında olması hususları dile getirilmektedir¹³⁰.

Ancak bu görüşlerin aksine genel kabulün BİO'ların genel olarak sahip olduğu, Başkanlık, Kurul ve hizmet birimleri şeklindeki teşkilat yapısına uygun bir teşkilat yapısına da sahip olması¹³¹ başta olmak üzere, Rekabet Kurumunun, yukarıda zikredilen ve BİO'lara ait olduğu ifade edilen özelliklerin tamamını taşıdığı görülmesi karşısında Rekabet Kurumunun bir BİO olduğu yönündedir¹³².

Bununla birlikte ülkemizde de Anayasal temelleri olmadığı ancak çeşitli özel kanuni düzenlemelerle hayata geçirildiği çeşitli yazarlarca dile getirilse de¹³³ düzenleyici ve denetleyici kurumlardan biri olan Rekabet Kurumunun, anayasanın 167. maddesinde ifade edilen devletin piyasalarda fiili veya yapılan ya da yapılacak anlaşmalar neticesinde meydana gelen ya da getirilen tekelleşme ve kartelleşmeleri önleme ve böylece mal ve hizmet piyasaları ile kredi ve para piyasalarının sağlıklı işlemlerini temin edecek tedbirleri alma görevi karşısında anayasal dayanağının bulunduğu da ifade edilmektedir¹³⁴.

Türk rekabet hukuku açısından Rekabetin korunmasına ilişkin düzenlemelerin anayasal dayanağının Anayasa'nın 167. maddesi olduğu görülmektedir. *“Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiilî veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.”* şeklindeki bu hüküm gereği devletin mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlamak görevi bulunmaktadır. bu bağlamda, rekabet ortamının oluşturulması, korunması ve de bozulan rekabet düzeninin tekrar sağlanması Devlet açısından bir zorunluluktur. Devletin bu anayasal zorunluluk neticesinde rekabet ortamının oluşturulup korunması amacıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun(RKHK.) kabul edilmiştir¹³⁵.

¹³⁰ Usta, age., s.77.

¹³¹ Age., s.78.

¹³² Usta, age., s.77.; Pelin Güven, age., s.549.; Ali Ulusoy, Regülasyon ve Rekabet Sempozyumu, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, Mart 2001, s.118.; Nurkut İnan, agt., s.22.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹³³ Cevdet İlhan Günay, age., s.1434.

¹³⁴ Murat Usta, age., s.30.

¹³⁵ Ayşe İpek Sarıöz, age., s.11.

Bu anayasal dayanak çerçevesinde Rekabet Kurumu, ülkemizin AB üyelik süreci çerçevesinde gümrük birliğine dahil olmasının beraberinde getirdiği ve yapılan anlaşmalarla üstlenilen yükümlülüklerin bir yansıması olarak¹³⁶ 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunla kurulmuş olup, bu yasaya göre kendisine, ülke sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı uygulama, anlaşma ve kararlar ile hakim olan teşebbüslerin, hakimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralmalara dönük her türlü hukuki işlem ve eylemleri önlemenin yanı sıra rekabetin korunmasına yönelik gereken tüm tedbir, tespit, düzenleme ve denetlemelere ilişkin hususlarda görev ve yetki verilmiştir¹³⁷.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun genel gerekçesinde de; *“temel yapı ve unsurları itibariyle bugün ülkemizde varolan ekonomik sistemin, piyasa ya da pazar ekonomisi olduğu ve en genel anlamıyla piyasa ekonomisinin; ekonominin merkezi bir karar biriminin yönlendirmesine bırakılmadığı, bilakis piyasa dinamiklerine dayalı olarak yönlendirildiği bir ekonomik düzeni ifade ettiği belirtilerek, ekonomik birimlerin yönlendirilmesi ve koordinasyonu, arz ve talep miktarının belirlenmesi, malların fiyatlarının oluşumu, fiyat, miktar, kalite ve diğer şartlara ilişkin bilginin elde edilmesi gibi temel ekonomik fonksiyonların piyasalarda gerçekleştiği ve piyasalar tarafından belirlendiği ifade edilerek, piyasa ekonomilerinde işlerliğin sağlanması ve korunması için uygulanan ekonomik politikanın temel ve merkezi unsurunun da rekabet olduğu dolayısıyla rekabetin, ancak piyasa ekonomisi ile bir varlığa sahip olabileceği ve piyasa ekonomisinin işlerliğinin, sağlıklı bir rekabet ortamının mevcudiyetiyle mümkün olabileceği”* ifade edilmiştir¹³⁸.

Bu anlamda, yukarıda ifade edilen bu amaçları gerçekleştirmek ve mevzuatla verilen görevleri gerektiği gibi yerine getirebilmek için 4054 sayılı RKHK'nun 20. maddesiyle, piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde faaliyette bulunmasının ve gelişmesinin temini ile Rekabet mevzuatının uygulanmasını gözetmek ve kendisine verdiği görevleri yerine getirmek üzere kamu tüzelkişiliği

¹³⁶ Cevdet İlhan Günay, age., s.1434.

¹³⁷ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹³⁸ Detaylı bilgi için 4054 sayılı kanunun genel gerekçesi ile madde gerekçelerine bakılabilir.

bulunan aynı zamanda da idari ve mali açıdan özerk bir yapıya sahip, merkezi Ankara’da olan ve idari anlamda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile ilişkili olarak teşkil ettirildiği belirtilen Rekabet Kurumunun¹³⁹, görevini yaparken bağımsız olduğu, hiçbir organ, makam, merci, kişi ve kurumun emir ve talimatı altında hareket etmeyeceği ve aynı zamanda hiçbir organ, kurum, makam ve merciin de kuruma emir ve talimat veremeyeceği güvence altına alınmıştır¹⁴⁰.

Nitekim 4054 sayılı RKHK.’nun 20. maddesinin gerekçesine bakıldığında; “*kanun koyucunun, bu Kanun ile öngörülen hukuki düzenlemelere ilişkin işlemlerle, rekabetin korunmasına yönelik tedbir, düzenleme ve denetlemeyi yapacak bağımsız faaliyet gösteren idari ve mali özerkliğe sahip, kararlarını herhangi bir organ, makam, merci ve kişinin etkisinden uzakta serbestçe alabilen bir kuruma ihtiyaç olduğu, Rekabet Kurumunun bu ihtiyaca binaen oluşturulduğu, Kurumun oluşturulmasında gözetilen ana ilkenin ise hem politik baskılardan, hem de kararlarına taraf olacak teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin çeşitli biçimlerde etkileme yöntemlerinden uzak bir yapıya sahip olmasını temin edebilecek bir yapıda olmasını sağlamayı amaçladığı*” açıkça ifade edilmiştir¹⁴¹.

Kanunda Rekabet Kurumunun ilişkili olduğu bakanlığın Gümrük ve Ticaret Bakanlığı olduğu ifade edilmekte ise de aslında bu ilişkinin şekli bir ilişki olmaktan öte bir anlamı bulunmamaktadır. Çünkü yasada kurumun bağımsız olduğu açıkça ifade edilmiş¹⁴² olup, kanunun gerekçesinde de bu ilişki biçiminin sadece idari bir ilişki olduğu açıkça vurgulanmıştır¹⁴³.

Bir başka ifadeyle bahse konu bakanlıkla olan ilişki bir hiyerarşik ilişki şekli ya da vesayet ilişkisi olmayıp, salt merkezi yönetimin bir parçası olması ve idarenin

¹³⁹ Ali Petek, agm., s.1-14.; Rekabet Kurumu, 1994 yılında 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun ile kurulmuş ise de kurumun yürütme organı olan Rekabet Kurulunun iki yılı aşkın bir süre geçtikten sonra teşkili gerçekleştirildiğinden, faaliyetlerine ancak Kasım 1997’de başlayabilmiş bir regülasyon kurumudur.

¹⁴⁰ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁴¹ RKHK.’nun 20. Madde gerekçesi; Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁴² İ.Yılmaz Aslan, age., s.309.; Pelin Güven, age., s.551.

¹⁴³ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

bütünlüğünün ifadesi bağlamında bu ilişkiyi gösterebilmek açısından bir bakanlıkla ilişkilendirilmesi yoluna gidilmiştir¹⁴⁴.

Rekabet Kurumunun bağımsız bir idari otorite olarak teşekkülü göz önüne alındığında, bakanlığın, bu kuruluşun işlemlerini tesisinde bir yetkisi bulunmadığı gibi bu işlemlerin denetimi yönünden de bir fonksiyonu bulunmamaktadır¹⁴⁵. Aynı biçimde kurul üyeleri de kararların alınmasındaki süreçteki oy, karar ve işlemlerinde bağımsız olup, bu konuda hiç bir mercii kendilerine kararlarını etkileyecek şekilde telkinde bulunmaz ve emir ve talimat veremez¹⁴⁶.

Ancak Kurum işlemleri üzerinde yargısal denetimin olduğunu belirtmek gerekir. Kurumun karar organı olan kurulun kararları yargı denetimi kapsamında olmakla birlikte Rekabet Kurulunun vermiş olduğu kararların tamamı değil sadece verilen nihai kararların yargısal denetim kapsamında olduğu görülmektedir. Kurulun yargı benzeri ara kararları da bulunmaktadır. Bunlar bağımsız olarak değil ancak nihai kararlarla birlikte dava konusu edilebilmektedir. Böylece, yasa koyucu kurulun bazı kararlarını mahkeme kararlarına benzetmiştir. Bu anlamda bu kararları idari işlemler için söz konusu olan idari kararların icrailiği ilkesinden ayırmıştır¹⁴⁷.

Kanunun uygulanmasını gözetecek merciin her ne kadar yasanın önceki halinde Bakanlar Kurulu, yeni halinde Cumhurbaşkanı olduğu¹⁴⁸ zikredilmiş ve de yürütme erki içinde değerlendirilse¹⁴⁹ de kanunun bütününe bakıldığında ve Rekabet kurumunun bu konudaki görev, yetki ve pozisyonuna bakıldığında aslında bu kanunun uygulanmasını gözetecek merciin Rekabet Kurumu olduğu anlaşılmaktadır¹⁵⁰.

Rekabet Kurumu bu anlamda, gerek işlevsel gerekse de örgütsel yönden Bağımsız İdari Otorite olarak kabul edilmekte ve siyasi iradenin de kurum üzerinde hiç bir işlevsel veya organik denetim ya da kontrol yetkisi ya da aracı

¹⁴⁴ Cevdet İlhan Günay, age., s. 1434.; Akıncı, agm., s.2-16.; İlişki biçiminin, vesayet ilişkisi ve hiyerarşinin dışında ve ücretlerin belirlenmesi, kurul üyeliği için öneri, bütçe ödeneklerinin aktarımı gibi son derece sınırlı idari bir ilişki olduğu ifade edilmektedir.

¹⁴⁵ Murat Usta, age., s.29.; Pelin Güven, age., s.551-552.; Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁴⁶ Güven, age., s.551.; Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁴⁷ İ.Yılmaz Aslan, age., s.310.

¹⁴⁸ 4054 sayılı RKHK.'nun 65. Maddesi ile bu konuda görev Bakanlar Kuruluna verilmiş iken yapılan yasal değişiklikle Cumhurbaşkanıya verilmiştir.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁴⁹ Pelin Güven, age., s.552.

¹⁵⁰ İ.Yılmaz Aslan, age., s.309.

bulunmamaktadır. Bu her ne kadar sorumluluğu bulunan siyasi iradenin hesap verebilirliğinin karşısında temsili demokrasi ilkeleriyle uyumlu görülme de kurumun kendisine yüklenen misyonu tarafsız ve de dolayısıyla bağımsız olarak yerine getirebilmesi açısından zorunlu görülmektedir¹⁵¹.

Bu açıdan bu tarz kurumların sadece Türkiye’de olmadığı, Rekabet Kurumu gibi siyasi iradenin denetimi dışına çıkarılmış ve rekabetin tesisi ve korunması faaliyetlerini yürütmek üzere oluşturulan kuruluşların AB bünyesinde olduğu gibi birlik dışı ülkelerde de bulunduğu görülmektedir. Örneğin ABD’ de bu alanda temelde iki kuruluşa görev ve yetki verildiği görülmektedir. Bunlardan bir tanesi 1890 yılında oluşturulan ve Adalet Bakanlığı bünyesinde yer alan Antitröst Departmanıdır, diğeri ise 1914 yılında kurulan ve özerk bir kuruluş olarak faaliyette bulunan Federal Ticaret Komisyonudur¹⁵².

2.1.2. Yetkili Organlar

Rekabet Kurumu ülkedeki mal ve hizmet piyasalarındaki rekabet ortamının serbest ve de sağlıklı bir biçimde işlemesi ve gelişmesini temin etmek ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanunla verilen diğer görevleri yerine getirmek ve bu çerçevede kanunun uygulanmasını temin etmek ve gözetmek üzere kurulmuş olup¹⁵³, esas itibariyle başkanlık, rekabet kurulu ve hizmet birimleri olmak üzere üçlü bir yapıya sahip bir teşkilat olarak örgütlenmiştir¹⁵⁴. Bu anlamda kanunun 21. Maddesinin gerekçesine bakıldığında karar organı Rekabet Kurulu olmak üzere teşkilatın örgütlenme biçimi olarak bu üçlü yapı öngörülmüştür. Teşkilatın oluşum şekli ile çalışma usul ve esaslarının detayları Rekabet Kurumunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikle düzenlenmiştir¹⁵⁵.

Nitekim Kanunda belirtilen hususların dışında kalan ve kurumun yetkilerini kullanışı, yönetim ve çalışma esasları, gelirlerinin tahsili, giderlerinin yapılması ve bu işlemlerin denetlenmesinde uygulanacak usul ve esaslar, yabancı uzman çalıştırılmasına ilişkin esaslar gibi kurumun işleyişine ilişkin diğer bütün

¹⁵¹ Cevdet İlhan Günay, age., s. 1436.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁵² Pelin Güven, age., s.550.

¹⁵³ Güven, age., s.550.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁵⁴ RKHK. 21. Md.; Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁵⁵ RKHK. 21. Md. ve 21. Md. Gerekçesi.; Akıncı, agm., s.2-16.

düzenlemelerin Rekabet Kurulunca hazırlanacak ve Cumhurbaşkanı kararı ile yürürlüğe konulacak yönetmelikler vasıtasıyla düzenleneceği belirtilmiştir.¹⁵⁶

Bu anlamda gerek RKHK’da gerekse de Rekabet Kurumunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte yer alan Rekabet Kurumunun organlarından esas itibariyle Rekabetin tesisi ve korunması ile kanunla bu amaç için verilen görevlerin yerine getirilmesi ve kararların alınmasıyla, uygulamanın gözetilmesi hususlarında karar organı Rekabet Kurulu olup¹⁵⁷, başkanlık ile hizmet birimleri ise daha çok rekabet kurulunun iş ve işlemlerinin sağlıklı ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi ve kurumun işleyişinin temini noktasında önem arz etmektedir.

2.1.2.1. Rekabet Kurulu

Kurul, Rekabet Kurumunun karar organı¹⁵⁸ olup, Biri Başkan biri İkinci Başkan olmak üzere toplam yedi üyeden oluşmaktadır. Kurul üyelerinin ataması daha önce Bakanlar Kurulu tarafından; üç üyeyi Gümrük ve Ticaret Bakanlığının, bir üyeyi Kalkınma Bakanlığının, bir üyeyi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin her boş üyelik için kendi kurumları içinden veya dışından göstereceği ikişer aday arasından, birer üyeyi ise Yargıtay ve Danıştay’ın kendi kurumları içinden göstereceği ikişer aday arasından seçilerek gerçekleştirilmekte iken yapılan değişiklikle atama işlemi Cumhurbaşkanı tarafından yapılmaya başlanmıştır. Yine Gümrük ve Ticaret Bakanlığı kontenjanından gelecek üyelere birisinin, Kurum personeli arasından atanmak zorunluluğu bulunmakta ve Bakanlar Kurulu, Kurul üyeleri arasından Başkan ve İkinci Başkanı atama yetkisine sahipken¹⁵⁹ yine yasada

¹⁵⁶ RKHK. 62. Md.; Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁵⁷ Akıncı, agm., s.2-16.; 4054 sayılı RKHK’nun 22. Maddesi ile RKÇUEHY.’nin 5. ve diğer maddelerinde sistematik olarak bu yönde düzenleme yapılmıştır. Bütün teşkilatın, Karar organı olan Rekabet Kurulu çerçevesinde şekillendirildiği görülmektedir.

¹⁵⁸ Ali Petek, agm., s.1-14.; Gelişmekte olan ülke piyasalarında rekabet ihlalleri daha sık yaşandığından, büyük çaplı ya da çok uluslu şirketlerin küçük ve orta büyüklükteki işletme ya da teşebbüsleri hukuka aykırı biçimde ortadan kaldırma eğilimleri ve hatta bunu hayata geçirmeleri, piyasadaki rekabet yapısını tahrip etmekte hatta rekabetçi yapıyı ortadan kaldırabilmektedir. Bu durumun ortaya çıkmaması ve çıkması halinde de eski halin tesisi için Türkiye’de de rekabet otoritesi olarak Rekabet Kurulu, düzenleyici kurul olarak teşkil ettirilmiştir.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.; Ebru Öztürk, Türk İdare Sisteminde Rekabet Kurumunun Yeri ve Diğer Bağımsız İdari Otoritelerle Karşılaştırılması, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003.s.8-32.

¹⁵⁹ Kurulun Teşekkülü başlıklı 22. maddesinin Eski hali

“Madde 22- Rekabet Kurulu, Kurumun karar organı olup biri Başkan biri İkinci Başkan olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur.

Bakanlar Kurulu; üç üyeyi Bakanlığın, bir üyeyi Kalkınma Bakanlığının, bir üyeyi Türkiye Odalar ve

yapılan değişlikle artık bu yetki de Cumhurbaşkanına geçmiş ve söz konusu seçme zorunluluğu da kaldırılmıştır¹⁶⁰.

Üyelik için gereken asgari kriterlere bakıldığında; Kurul Başkanı ve üyelerinin hukuk, iktisat, mühendislik, işletme veya maliye dallarında yurt içi ya da yurt dışında en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş, mesleki açıdan yeterli bilgi ve deneyime sahip bulunan ve meslekleri ile ilgili olarak kamu veya özel sektörde en az 10 yıl çalışmış olmaları zorunluluğu bulunmakta¹⁶¹ iken 703 sayılı KHK ile yapılan değişiklik sonucu bu zorunluluk kaldırılmış olup, 4 yıllık yüksek öğrenim görmüş olmak üyelik için yeterli görülmüştür¹⁶².

RKHK gereği kurul üyelerinin, başkan ve ikinci başkanın seçiminde atama yetkisi Bakanlar kurulunda olmakla birlikte bu yetki ancak yasada öngörülen bakanlık ve kurumlarca yapılan teklifler arasından yapılan seçme işlemi şeklinde kullanılmakta iken¹⁶³ yapılan yasal değişikle bu zorunluluk kaldırılmış ve yetki de Cumhurbaşkanına geęmiştir¹⁶⁴.

Muhatap bakanlıklar ve kurumların teklif işlemlerinde ve Bakanlar Kurulunun da seçme işleminde bulunurken, Rekabet hukukuna ilişkin kuralların hukuki yönünün yanı sıra iktisadi yönünün de bulunması dolayısıyla, bu kuralları uygulamakla görevli olan ve kurumun karar organı olan Rekabet Kurulu Üyelerinin de bu niteliklere sahip olması zorunluluęunu¹⁶⁵ göz önünde bulundurmaları gerektiği belirtilmekteydi, ancak yapılan yasal değişikle seçme atama konusunda tek yetkili Cumhurbaşkanı kılınmıştır¹⁶⁶.

Borsalar Birliğinin her boş üyelik için kendi kurumları içinden veya dışından göstereceği ikişer aday arasından, birer üyeyi ise Yargıtay ve Danıştay'ın kendi kurumları içinden göstereceği ikişer aday arasından atar. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı kontenjanından gelecek üyelerden birisi, Kurum personeli arasından atanır. Bakanlar Kurulu, Kurul üyeleri arasından Başkan ve İkinci Başkanı atar.”

Yeni hali

“Rekabet Kurulu, Kurumun karar organı olup biri Başkan biri İkinci Başkan olmak üzere Cumhurbaşkanı tarafından atanan toplam yedi üyeden oluşur.”

¹⁶⁰ RKHK. 21. ve 22. Md. ve 21. Madde gerekçesi.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁶¹ RKHK. 23. Md.(değişiklikten önceki hali); Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁶² RKHK. 23.Md.

¹⁶³ Ebru Öztürk, age., s.8-32.

¹⁶⁴ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.; Bakanlar Kurulunun etkisinin son derece sınırlı tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. Burada amaç kurulun olabildiğince siyasi etkilerden uzak tutulmasıydı.; RKHK. Md. 22.

¹⁶⁵ Murat Usta, age., s.81.

¹⁶⁶ RKHK. Md. 22.

Örneğin, Tan'a göre; Düzenleyici kurulların oluşturulması safhasında, sektörlerde yer alan teşebbüslerin gösterecekleri adaylar arasından Telekomünikasyon Kuruluyla ilgili olarak uygulanmakta olduğu şekliyle sektörü bilen kişilerin belli sayıda Kurulda üye olarak yer almasının yararlı olacağı ifade edilmektedir¹⁶⁷.

Bu açıdan TOBB'dan da kendi üyeleri ya da dışarıdan seçilecek üyelikler için aday gösterilmesi öngörülmekte ve böylece bu kuruluştan da temsilcinin yer almasının yolu açılmakta ve yukarıda zikredilen görüşe paralel bir durum arzietmekteydi¹⁶⁸. Ancak, sektörden temsilcilerin kurulda yer almasının faydalı olacağını öngören yazarların bulunmasına karşın sakıncalı olacağını ifade edenler de bulunmaktadır.

Nitekim, Usta'ya göre ise, bu anlamda bir çıkar grubu olan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin üye vermesi kurulun tarafsızlığı açısından diğer medeni toplumlarla kıyas yapıldığında görülmeyen bir uygulama olup, bu anlamda böyle kurumlarda çeşitli çıkar gruplarına temsil imkanı verilmesi kurulun tarafsızlığı açısından tartışmalı bir uygulama olacağı belirtilmektedir¹⁶⁹. Ancak yukarıda da ifade edildiği üzere 703 sayılı KHK ile yapılan değişiklikle birlikte artık teklif, öneri ya da seçme süreçlerinin ve aktörlerinin tamamı devre dışı bırakılarak tek yetkili merci Cumhurbaşkanı kılınmış olup, 4 yıllık yüksek öğrenim görmüş olmanın dışında hiç bir kriterin de şart koşulmadığı görülmektedir¹⁷⁰.

Üyelerin yüksek öğrenim görmüş olma kriterine ilave olarak ayrıca, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde yer alan atanma konusundaki şartlardan da bazılarını¹⁷¹ taşımaları gerekmektedir¹⁷². Bu şartlar genel şartlar olup,

¹⁶⁷ Turgut Tan, Regülasyon ve Rekabet Sempozyumu, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, Mart 2001, s.59.

¹⁶⁸ Yapılan yasal değişiklikle artık bu imkandan söz etmek mümkün değildir.

¹⁶⁹ Murat Usta, age., s.81.

¹⁷⁰ RKHK. 22. Md.

¹⁷¹ 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48. Maddesinde yer alan şartlardan RKHK'nun 23. Maddesi gereği Rekabet Kurulu üyelerinin taşınması gereken Genel Şartlar:

“1. Türk Vatandaşı olmak,

2. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

3. Türk Ceza Kanununda belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin

kamu görevlisi olacak herkesin özel olarak sayılan şartların yanında asgari bu nitelikleri taşımaları gerekmektedir. Bir başka ifadeyle bu nitelikler sadece kurul üyesi olmak için değil herhangi bir kamu görevlisi olabilmenin ön koşullarıdır. Dolayısıyla yasanın sadece bu şartlardan bazılarını gerekli görmesi kurumun görev ve niteliği gereği zorunlu olarak bulunması gereken koşulları aradığı şeklinde ifade edilebilir.

Kurul üyelerinin görev süresine bakıldığında; değişiklikten önce Kurul Başkanı, İkinci Başkanı ve üyelerinin görev sürelerinin altı yıl olduğu, süresi biten üye yeniden seçilebildiği, kurul üyelerinin üçte birinin iki yılda bir yenilenmekte ve yenilenme sırasında kurulun teşekkülüne ilişkin hükümlerdeki sayılar ve oranlar dikkate alınmakta, başkan ve üyeliklerin, yenilenme hariç, görev süresi dolmadan herhangi bir sebeple boşaldığı takdirde, boşalan yerlere bir ay içinde seçim ve atama yapılmakta ve bu halde atananın, yerine atandığı kimsenin süresini tamamlaması¹⁷³ öngörülmekte iken 703 sayılı KHK ile yapılan değişiklik ile 6 yıl şartı ile birlikte yukarıda sayılan üyelerin yenilenme sürelerine ilişkin usul kaldırılmış ve 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile de süre 4 yıl olarak öngörülmüştür¹⁷⁴.

RK. Başkan ve üyelerinin görev süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevlerine son verilememekte, ancak, Kurul kararı ile, atanmaları için gerekli şartları kaybettikleri veya durumlarının kanunun öngördüğü şartlara aykırı düştüğü anlaşılan ya da Kanunla verilen görevle ilgili olarak suç işledikleri mahkeme kararı ile sabit olan Kurul Başkan ve üyelerinin görevleri sona ermektedir¹⁷⁵.

ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

4. Askerlik durumu itibariyle;

a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,

b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,

c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya yedek sınıfa geçirilmiş olmak,

5. Görevini devamlı yapmasına engel olabilecek akıl hastalığı bulunmamak.”

¹⁷² RKHK., 23. Md.

¹⁷³ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.; RKHK. 24. Md.(değişiklikten önceki hali); Bu şartlar, yukarıdaki bölümlerde söz edilen ve Bağımsız İdari Otoritelerin bağımsız ve tarafsız olarak hareket edebilmeleri için sahip olmaları gereken güvencelerin yasaya yansımış hali olarak öngörülmüştü.

¹⁷⁴ RKHK. 24. Md.: CK., 4. Md.(Bknz. 3. sayılı cetvel)

¹⁷⁵ RKHK. 24. Md.; Bu güvence de görev süresi dolmadan“görevden alınamama” ya da “azledilememe” olarak ifade edilebilir.

Özel bir kanuna dayanmadıkça, RK. Başkan ve üyeleri, resmi veya özel hiçbir görev alamamakta, ticaretle uğraşamamakta ve ortaklıklarda pay sahibi olamamaktadır. Ayrıca, Kurul Başkan ve üyeleri, göreve başlamadan önce maliki oldukları Hazine tarafından çıkarılan borçlanmaya ilişkin menkul kıymetler dışındaki her türlü sermaye piyasası mevzuatı anlamındaki menkul kıymetlerini üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar sıhri hısımları dışındakilere satmak veya devretmek suretiyle elden çıkarmak zorunda olup, 30 gün içinde buna uygun hareket etmeyen üyelerin üyelikten çekilmiş sayılacağı belirtilmektedir¹⁷⁶.

Ancak, amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş derneklerle vakıflardaki görevler ve kar amacı gütmeyen kooperatif ortaklıklarındaki haklar ve görevler yönünden ise bir kısıtlama getirilmemiştir¹⁷⁷.

Kurul üyeleri ve personeli Kurumla ilgili gizlilik taşıyan bilgileri ve bu Kanunun uygulanması sırasında öğrendikleri teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin ticari sırlarını görevlerinden ayrılmış olsalar bile ifşa etmemekle yükümlü olup, kendilerinin veya başkalarının menfaatine de kullanmama yükümlülüğü taşımaktadır¹⁷⁸.

Görüldüğü üzere yasadaki düzenlemelerle, Kurul üyelerinin bağımsızlıklarının ve tarafsızlıklarının temini için öngörülen ve önemli sayılabilecek güvenceler getiren hükümler yerinde olmakla birlikte yukarıda zikredildiği üzere kurul üyelerinin Cumhurbaşkanı gibi siyasi bir otorite tarafından seçiliyor olması, BİO'lar için yukarıda zikredilen bağımsızlık ve tarafsızlık niteliklerine aykırılık oluşturacağı ya da gölge düşüreceği hususlarını da akla getirebilmektedir.

Usta'ya göre, rekabetin korunması ve sürdürülmesini temin etmek amacıyla kurulan kurum ve kuruluşların bağımsız ve tarafsızlığının, dolayısıyla siyasi otorite karşısında özerkliğinin tesis edilmesi son derece önem arz etmektedir. Bahse konu

¹⁷⁶Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.; RKHK. 25. Md.;Kurul üyelerinin tarafsızlığını temin etmeye dönük bir hüküm olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹⁷⁷ RKHK. 25. Md. ;Ancak burada da çerçeve son derece açıktır. Nitekim Danıştay 1. D.'nin 1997/34 E., 1997/34 K. sayılı kararı ile “....Spor kulübü dernekleri maddede belirtilen sosyal ve eğitim işlerine yönelmiş dernekler kapsamında bulunmadığı cihetle Rekabet Kurulu Başkan ve Üyelerinin, 4054 sayılı Kanunun 25 inci maddesi uyarınca, spor kulübü yönetim kurulu üyeliği görevlerini devam ettirmelerinin mümkün olmadığı görüş ve sonucuna ulaşılarak.....” demek suretiyle bu hususa açıklık getirmiştir.

¹⁷⁸ RKHK. 25. Md.

yasa her ne kadar bunu amaçlasa da uygulamada kurul üyelerinin Cumhurbaşkanı marifetiyle seçilmesi bu anlamda siyasallaşmanın engellenmesini sağlayamamaktadır. Fakat görev süreleri dolmadan görevlerine son verilememesi hususu çalışma güvenliğinin sağlanması bakımından önemli bir kurum olduğu belirtilmektedir¹⁷⁹.

Bu konuda Usta'nın yaklaşımının kısmen yerinde olduğu söylenebilir. Bağımsız ve tarafsız bir biçimde çalışması gereken Rekabet Kurulunun üye seçiminde de hassasiyet gösterilmesi gerekmekte, ancak son tahlilde bu kurula atama yapacak bir otoriyete ihtiyaç olduğu işin doğası gereği kuşkusuzdur. Bunun bir siyasi otorite olmasında da duraksama bulunmamaktadır. Bu husus aynı zamanda demokrasinin tabii sonucudur. Ancak bunun parlamento gibi otoritesinin her kesimce kuşkusuz kabul edildiği ve Cumhurbaşkanı'na oranla tarafsız ve bağımsız seçim yapacağı yönündeki algının daha pozitif olduğu bir otorite marifetiyle yapılmasının daha yerinde olacağını, hatta parlamentoda temsili olan her partinin buradaki grubu için temsilci sayısı ile orantılı bir kontenjan tanınmasının¹⁸⁰ çok daha isabetli olacağı ifade edilebilir.

Kurul Başkanı ve üyelerinin göreve başlayabilmesi yeminin yapılması şartına bağlanmıştır. Dolayısıyla RK. üyelerinin, seçilmelerini müteakip, Yargıtay Birinci Başkanlık Divanı huzurunda görevlerini tam bir dürüstlük içinde ve özenle yürüteceklerine, yasalara aykırı davranmayacaklarına dair yemin etmeleri

¹⁷⁹ Murat Usta, age., s.84.; İ. Yılmaz Aslan, AB Rekabet Hukukunda Son Gelişmeler ve Türk Rekabet Hukukuna Muhtemel Yansımaları, Rekabet Kurumu, Panel, 6 Kasım 2000 Ankara.; RK.'nin RKKHK'daki mevzuat değişiklikleri yapılabilmesine imkan veren hükmü çerçevesinde yapılan bir değerlendirmede, Sn. Aslan'ın şu tespiti konuyla ilgisi bağlamında çok önemlidir; "...Kanun değişikliğiyle ilgili olarak, Türkiye'de bir kanun önerisiyle giderseniz Meclis'e, başka bir değişiklik gelirsiniz. Yani, "Rekabet Kurulunun para cezaları Başbakan'ın imzasıyla yürürlüğe girer." diye bir ek maddeyle her şey gider. Ben bu konuda çok kaygılıyım. 1982 yılından beri bu konuyla uğraşıyorum Hocamla birlikte. Ve kanunun yapılmasında çok büyük mücadeleler verdik. Bu hâlde bağımsız bir Kurul olabilmesi için Meclis'e gidip orada da devam ettik görüşmeler sırasında. Bunun bir çarpıda değiştirilebileceğinden korkuyorum. O yüzden de, Kurul'un mevzuat değişikliği önerisinde bulunma yetkisi var, Kurul kendisi, böyle bir öneride bulunursa oradan ne geleceğinden emin olamayacağını düşünüyorum...." Şeklinde dile getirilen kaygı RK.'nin siyasal etkilere ne derece açık olabileceğini ifade etmektedir.

¹⁸⁰ Örneğin ABD' Federal Ticaret Komisyonu üye seçiminde benzer bir yaklaşım söz konusudur.(detaylı bilgi için bkz. Federal Trade Commission Act). İleride daha detaylı açıklanacağı için burada değinmekle yetiniyoruz.

zorunludur. Yemin hususu ile ilgili Yargıtay önüne gelen talepler acele işlerden sayılmaktadır¹⁸¹.

RK.'nun, Başkan tarafından, yasal nedenlerle bulunmadığı hallerde ise İkinci Başkan tarafından yönetileceği ve temsil edileceği, toplantıyı Başkan veya yokluğunda İkinci Başkanın yöneteceği ve karara bağlanacak gündemin toplantı öncesinde belirlenerek Kurul üyelerine bildirileceği belirtilmekte olup, üyelerin, kendileri ve üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar sıhri hısımlarıyla ilgili olaylarda müzakere ve oylamalara iştirak edemeyecekleri ifade edilmektedir¹⁸².

RK.'nun sahip olduğu yetkilere bakıldığında, en genel hatlarıyla düzenleme yapma, gözetim, araştırma yapma, soruşturma yapma, izin(özellikle birleşme ve devralmalarda) ve idari para cezası uygulama olarak sayılabilmekle¹⁸³ birlikte RK'nun görevleri ve bu anlamda yetkileri: RKHK.'da yasaklanan işlem ve eylemlerle ilgili başvuruya istinaden¹⁸⁴ ya da re'sen inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak, ihlalin belirlenmesi üzerine, ihlale son verilmesi için gereken önlemleri almak ve sorumlularına idari para cezaları uygulamak¹⁸⁵, Muafiyet ve menfi tespit istemlerini incelemek, uygun bulunanlara muafiyet ve menfi tespit belgesi vermek, Muafiyet ya da menfi tespit belgesi verilmesi durumunda bunlarla ilgili piyasaları izlemek¹⁸⁶, piyasalarda ya da tarafların durumlarında değişiklik

¹⁸¹ RKHK. 26. Md.

¹⁸² Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.; RKHK. 28. Md.

¹⁸³ Oğuz Sancakdar vd., age., s. 327.; Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁸⁴ Ejder Yılmaz, AB Rekabet Hukukunda Son Gelişmeler ve Türk Rekabet Hukukuna Muhtemel Yansımaları, Rekabet Kurumu, Panel, 6 Kasım 2000 Ankara.; Rekabet kültürünün fevkalâde önemli olduğu vurgulanmak suretiyle, özellikle, şikâyet yönteminin ağırlık kazanacağını gösteren gelişmelerin sonucunda, resen araştırma yerine, şikâyetler yoluyla konu Rekabet Kurumunca veya mahkemelerce değerlendirilebileceğinden, Türkiye'deki bu anlamdaki rekabet kültürü oluşumuna ağırlık verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

¹⁸⁵ M. Tamer Müftüoğlu, AB Rekabet Hukukunda Son Gelişmeler ve Türk Rekabet Hukukuna Muhtemel Yansımaları, Rekabet Kurumu, Panel, 6 Kasım 2000 Ankara.; Geride bırakılan dönemde Kurul, çok sayıda teşebbüs ve teşebbüs birliğine, kimilerini cezai yaptırıma da bağlayarak rekabet ihlali teşkil eden bazı eylem ve işlemleri yapmalarını veya piyasadaki rekabeti artırmaya yönelik bazı eylem ve işlemleri de yapmamalarını emreden bir dizi karar aldığı belirtilerek bu husus vurgulanmıştır.

¹⁸⁶ Ali Demiröz, Yeni Ekonomide Rekabet Kuralları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, 2003. s.61.; Rekabet Kurulu'nun teknik bilgileri elde etme konusunda diğer rekabet otoritelerinin karşılaşacağı sorunlarla karşılaşmasının muhtemel olduğu belirtilerek, Rekabet Kurulunun, mesleki dairelerinin sektörlere göre yapılandırılmış olması ve yeni bir kurum olmanın neticesi olarak sahip olduğu genç personel nedeniyle teknik bilgileri elde etmede önemli bir avantaja sahip olacağı da ifade edilmiştir. Ancak, sektörel uzmanlığı elde etmeye yönelik olarak eğitim faaliyetlerinin ve diğer kurumlarla hatta diğer rekabet otoriteleriyle işbirliğinin de bir zorunluluk olduğu vurgulanmıştır.

olması halinde başvuruları gözden geçirmek ve gerekiyorsa tekrar değerlendirmek, Birleşme ve devralmalara ilişkin istem ve bildirimleri incelemek ve uygun görülenlere izin vermek, RKHK.'nun uygulanması için gereken tebliğleri çıkarmak ve diğer düzenlemeleri yapmak, Rekabet hukuku alanındaki düzenlemelerde gerekli gördüğü değişiklikler hakkında doğrudan veya Bakanlığın istemi üzerine görüşünü bildirmek, Rekabeti hukuku ile ilgili olmak üzere diğer ülke yasa ve düzenlemeleri ile uygulama, politika ve önlemlerini izlemek, Çalışmaları ile ilgili yıllık raporlar hazırlamak ve yayınlamak, şeklindedir¹⁸⁷.

Yukarıda sayılan görev, yetki ve sorumluluk konularına bakıldığında bunların esasa ilişkin olduğu ve bir kısmının da yasama benzeri¹⁸⁸ olduğu, RKHK'nun aynı maddesinde zikredilen ve aşağıda sayılan geri kalan görev ve yetkilerin ise teşkilata ilişkin olduğu görülmektedir¹⁸⁹.

Bu anlamda RKHK'na göre Kurulun teşkilata ilişkin görev ve yetkileri ise: Başkan Yardımcıları ve Baş Hukuk Müşavirini Başkanın önerisi üzerine atamak, Personel politikasını belirlemek, uygulamasını gözetmek, atama işlemlerini yapmak, Başkanlıkça Kurumun bütçesi, gelir gider kesin hesabı ve yıllık faaliyet programlarını onaylamak, hesaplar arasında lüzum halinde aktarma yapmaya karar vermek, Menkul ve gayrimenkul eşya ve demirbaş alımı, satımı ve kiralanması hususlarındaki teklifleri karara bağlamak ve konu hakkında gereken düzenlemeleri yapmak, Kurumun alacak, hak ve borçları konusunda yapılacak her türlü işleme karar vermek, şeklindedir¹⁹⁰.

Aslan'a göre yasama benzeri görevlerinin de iki kısımda ele alınması gerektiği ifade edilerek, Kurulca düzenleme yapılabilen konulardaki yetki kullanımı doğrudan yasama benzeri ve türev bir yetki olarak adlandırılırken, düzenleme yapılması yönünde görüş ya da teklifte bulunmayı içeren yetkilerin ise dolaylı yasama benzeri yetkiler olduğu belirtilmektedir¹⁹¹.

¹⁸⁷ RKHK. 27. Md.

¹⁸⁸ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁸⁹ İ.Yılmaz Aslan, age., s.313.

¹⁹⁰ RKHK. 21. Md.

¹⁹¹ İ.Yılmaz Aslan, age., s. 313-314-315.

Ayrıca yukarıda sayılanlar dışında RKHK ile “Kanunla verilen diğer görevleri yerine getirmek” ibaresiyle çok daha geniş bir görev ve yetki alanı daha öngörülmektedir¹⁹².

Burada “kanunla verilen diğer görevler” ibaresinden kastedilenin, teşkilat yasası olan 4054 sayılı bu yasanın dışında diğer kanunlarla da kuruma görev verilmişse bunları da yerine getireceği ve verilen yetkileri kullanacağıdır. Nitekim 4054 sayılı yasa kurumun teşkilat yasası olmakla birlikte yasa koyucu kuruma vereceği görev ve yetkileri sadece bu yasayla öngörmeyebilir. Nitelikleri gereği özel olarak düzenlenen kimi alanlarda da kuruma ilgili özel yasalarla görev ve yetki verilebilmektedir.

Ayrıca belirtilmesi gereken diğer bir nokta da; Kamusal alım veya satımlarda rekabetin sağlanmasının ilgili kamu idaresinin sorumluluğu kapsamında¹⁹³ değerlendirilmesi dolayısıyla, kamu ihalelerinin¹⁹⁴, yani hem kamusal alımlar hem de kamusal satımların, aksi görüşte olanlar bulursa da¹⁹⁵ RKHK.’nun kapsamında olmadığıdır. Bu çerçevede RK.’nun, kamu idarelerinin yaptığı alım ve satım işlemlerinin rekabet hukuku bağlamında ihlal oluşturup oluşturmadığını denetleme yetkisinin bulunmadığı belirtilmektedir¹⁹⁶. Fakat kamu teşebbüsleri kanun kapsamında olup, RK.’nin yetki alanı içinde bulunmaktadır¹⁹⁷.

¹⁹² Murat Usta, age., s.85-86.; RK.’nin görev ve yetkilerinin kanunla detaylı bir biçimde düzenlenmiş olması yanında ayrıca Danıştay kararlarıyla da RK.’nin çalışma yöntemine ilişkin ilkelerin belirlendiği görülmektedir. Örneğin; RK.’nin kurul üyelerinin bireysel beyanlarının karar niteliği taşımadığı(Danıştay 5. Dairesinin1969/4127 E. ve 1970/1162 K. sayılı kararı.), yine RK. tarafından alınacak kararlara başka makam, merci ya da kurumca müdahale edilemeyeceği(Danıştay 1. Dairesinin 2002/156 E. ve 2002/167 K. sayılı kararı.), RK. kararı için itiraz yolunun bulunmadığı(Danıştay 10. Dairesinin 2000/1111 E. ve 2002/4362 K. sayılı kararı.), ve hakeza karşı oy yazılmadan alınan kararın bozulma gerekçesi olduğu ve bu konuda yeni bir kararın alınması gerektiği hakkında(Danıştay 10. Dairesinin 2002/3686 E. ve 2003/5922 K. sayılı kararı.) gibi.

¹⁹³ Ramazan Yıldırım, Türk İdari Rejimi Dersleri(Cilt 1), Mimoza Yayınları, Konya 2014. s.440.

¹⁹⁴ Ahmet Fatih Özkan, Türk Rekabet Hukuku Uygulamasında Kamu Teşebbüsleri ve Kamu Kuruluşlarının Rekabeti Bozucu Davranışları, Rekabet Dergisi, Cilt:10, S.3, Temmuz 2009, s.115-209.

¹⁹⁵ Hakan Bilir, İhalelerde Rekabet Olgusunun Devlet İhale Kanunu, Kamu İhale Kanunu ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Bağlamında İncelenmesi, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Cilt: 2, Sayı: 2002/4, s.63-88.

¹⁹⁶ Ahmet Fatih Özkan, agm., s.115-209.

¹⁹⁷ Kerem Cem Sanlı, age.(Lisans üstü tezi), s.37.

2.1.2.2. Başkanlık Makamı

Rekabet Kurumunun ikinci organı başkanlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Başkanlık; Kurul Başkanı, İkinci Başkan ve Kurul Başkan Yardımcılarından teşekkül etmektedir. Kurul Başkanı Kurumun en üst amiri olup, Kurumun genel yönetim ve temsilinden sorumludur. Bu sorumluluk, Kurumun çalışmalarının genel çerçevede düzenlenmesi, denetlenmesi, değerlendirilmesi ve gerektiğinde kamuya duyurulması görev ve yetkilerini kapsamaktadır¹⁹⁸.

Başkanlığın Görev ve Yetkilerine bakıldığında ise RKHK.'nun 30. Maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre¹⁹⁹;

- Kurumun karar organı olan Rekabet Kurulu ile hizmet birimlerinin uyumlu, verimli disiplinli ve düzenli bir biçimde çalışmasının en üst düzeyde organizasyonu ve koordinasyonunu sağlamak,
- Kurum hizmet birimleri arasında çıkabilecek görev ve yetki sorunlarını çözmek,
- Kurul toplantılarının gündemini, gün ve saatini belirlemek ve toplantıları yönetmek,
- Kurul kararlarının gereğinin yerine getirilmesini temin etmek ve bu kararların uygulanmasını izlemek,
- Hizmet birimlerinden gelen önerilere son şeklini vererek Kurula sunmak,
- Kurumun yıllık bütçesi ile gelir gider kesin hesabını ve yıllık çalışma raporlarını hazırlamak ve Kurula sunmak,
- Kurum bütçesinin uygulanmasını, gelirlerin toplanmasını, giderlerinin yapılmasını sağlamak,
- Rekabet politikası ile ilgili olarak alınacak kararlar ve ilgili mevzuat hakkında görüş bildirmek,

¹⁹⁸ RKHK. 29. Md.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

¹⁹⁹ RKHK. 30. Md.; İ.Yılmaz Aslan, age., s.315-316.; 4054 sayılı RKHK'nun 30. Maddesinde Başkanın görev ve yetkileri sıralanmakla beraber aslında sadece bu madde ile görev ve yetki verilmediği kanunun diğer bazı maddelerinde de muhtelif bir takım görev ve yetkiler verilmiş olması söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda mesela RKHK'nun 37/2. Maddesinde Kurum personelinin ücret ve mali haklarının Kurum başkanının teklifi üzerine kurulca belirleneceği belirtilmektedir. ; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

- Kurumun Bakanlık ve diğer kuruluşlarla ilişkilerini düzenlemek ve yürütmek,
- Kurumu resmi ve özel kuruluşlar nezdinde temsil etmek,
- Kurulun nihai kararları ile Kurumca hazırlanacak tebliğ ve yönetmeliklerin yayınlanmasını sağlamak,
- Kurul Başkanı adına imzaya yetkili personelin görev ve yetki alanını belirlemek,
- Başkan Yardımcıları ve Baş Hukuk Müşaviri hariç Kurum personelini atamak,

şeklinde ifade edilmiştir.

Başkanlık müessesesinin yanısıra başkan yardımcıları da düzenlenmiş olup, buna göre; hizmetlerin yürütülmesi konusunda Başkana yardımcı olmak amacıyla iki adet Başkan Yardımcısı görevlendirilebileceği, bu yardımcılardan²⁰⁰, Başkanca verilen görevleri ifa etmek, teşkilatın diğer kademeleri ve hizmet birimleri arasında uyum ve işbirliğini temin etmekle görevli ve yükümlü olacakları ifade edilmiştir²⁰¹.

2.1.2.3. Hizmet Birimleri

Rekabetin Korunması Hakkında kanunun verdiği görevleri yerine getirmek için kurul ve başkanlık organlarının yanı sıra gerek teknik gerekse de idari anlamdaki hizmetleri yerine getirecek birimlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede RKHK ile Rekabet Kurumunun hizmet birimleri de öngörülmüş olup, bunlar; Daire Başkanlıkları şeklinde teşkilatlanmış ana hizmet birimleri, danışma birimleri ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşmaktadır²⁰². Kurum hizmetlerinin gerektirdiği asli

²⁰⁰ RKÇUEHY.'nin 36. Maddesi ile ayrıca başkan yardımcılarının Kurul Üyeleri dışından atanacağı, Hukuk, İktisat, İşletme, Siyasal Bilgiler veya İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri ile Mühendislik Fakültelerinin Endüstri ve İşletme Mühendisliği bölümlerinden mezun olmaları ve asgari 4 yıl kamu üst düzey yöneticiliğinde görev yapmış olmak koşuluyla toplam 12 yıl kamu ve özel sektörde çalışmış olması şartı aranacağı hükmü getirilmiştir. Burada RKHK'da yer almadığı halde yönetmelikle, başkan yardımcılığı için, kurumsal nitelik göz önünde bulundurularak yasada sayılanların dışında ek bir takım nitelikler aramıştır.

²⁰¹ RKHK. 31. Md. ; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

²⁰² 4054 sayılı yasanın 32. Maddesiyle teşkilatın iskeletinin nasıl olacağı hüküm altına alındığından yapılanmanın bu çerçeveye göre teşkil edildiği görülmektedir. Teşkilat şeması için Rekabet Kurumunun resmi internet sayfasına bakılabilir.; RKÇUEHY.'nin 38. ve 39. maddelerinde kuruluşun teşkilat yapısının ne şekilde olacağı belirtilmiştir. Buna göre: Yönetmeliğin 38.

ve sürekli görevlerin, idari hizmet sözleşmesi ile sözleşmeli olarak istihdam edilen personel eliyle yürütüleceği, ve gerektiğinde Kurum emrinde yeteri kadar uzman meslek personeli ile kariyer dışı ihtisas personeli de çalıştırılabilecektir²⁰³.

Teşkilat şemasına bakıldığında kurum organizasyonunun başkanlık makamı çatısı altında şu şekilde teşekkül ettirildiği görülmektedir²⁰⁴:

- Doğrudan başkana bağlı özel kalem birimi, iç denetim birimi, danışmanlık birimi, hukuk müşavirliği birimi ile başkan mesleki bürosu yer almaktadır.
- İki adet başkan yardımcılığı öngörülmüş olup, bunlara bağlı olarak, kartel ve yerinde inceleme destek birimi, sıralı bir biçimde beş adet denetim ve uygulama dairesi, yönetim hizmetleri dairesi, strateji geliştirme, düzenleme ve bütçe dairesi, dış ilişkiler dairesi, ekonomik araştırma ve analiz dairesi, bilgi yönetimi dairesi, kararlar dairesi, basın ve halkla ilişkiler müşavirliği yer almaktadır.

Kurumun ihtiyacı halinde, geçicilik veya belli bir ihtisas gerektiren nitelikteki hizmetlerin ise Başkanlıkça tespit olunarak bu işlerde çalışacak personel hakkında vekalet veya istisna akdi hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. Bu çerçevede yabancı da Başkanlığın hazırlayıp RK.'nin onayı ile yürürlüğe konacak yönetmelik esaslarına göre istihdam edilebilmektedir²⁰⁵.

Meslek personeli sıfat ve yetkisini sadece Rekabet uzman ve yardımcıları taşıyabilmektedir²⁰⁶. Rekabet Kurumu için meslek elemanları olan uzmanlar, kurumun kanunla verilen görevleri gereği gibi yapabilmesinin önemli bir ayağını teşkil etmektedir. İngiliz İdare Hukukçusu William Robson'un: "*Nerede ki yeni bir sosyal iyileştirme politikası uygulanması zorunluluğu doğar ve böyle bir politika kaçınılmaz bir biçimde özel mülkiyete ve kişisel özgürlüklere müdahaleyi gerektirir ve o ana kadar araştırılmamış bir alanda hızla yeni normlar yaratılması istenir ve*

maddesinde Kurum teşkilatı; Danışma Birimleri, Ana Hizmet Birimleri ve İdari Hizmet Birimlerinden oluştuğu, ve hangi birimlerin doğrudan kendisine, hangi birimlerin Başkan Yardımcılarına bağlı olacağını Başkanın belirleyeceği, 39. maddesinde Kurumun Hizmet Birimlerinin, Daire Başkanlıkları ile bunlara bağlı çalışan grup başkanlıkları, müdürlükler ve bunların bünyesindeki servislerden oluşacağı ifade edilmektedir. Daha detaylı bilgi için yönetmeliğe bakılabilir.

²⁰³ RKHK. 34. Md.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.; kurum personelini kendisi seip çalıştırabilme iradesine sahip olmakla kurumun "örgütlenme özerkliği" de sağlanmaktadır.

²⁰⁴ www.rekabet.gov.tr

²⁰⁵ RKHK. 34. Md.

²⁰⁶ RKHK. 35. Md.

ayrıca, alınacak kararların doğruluğu büyük ölçüde o kararları verecek kişilerin uzmanlıklarına bağlıdır, orada bağımsız idari kuruluşların yaratılmasından başka çare yoktur” sözleri de aslında bu alandaki uzmanlara olan gereksinimi açık bir biçimde ifade etmektedir²⁰⁷.

Meslek personelinin ilk basamağını uzman yardımcılığı oluşturmakta olup, bu anlamda Rekabet uzman yardımcılığına atanabilmek için: Hukuk, iktisat, siyasal bilgiler, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakülteleri gibi en az 4 yıllık lisans eğitimi veren belli bölümlerden mezun olma, yapılan sınavda başarılı olma, İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinden en az biri için yapılan dil sınavında başarılı olma ve otuz yaşını doldurmamış olma, şartlarını taşımak gerekmektedir²⁰⁸.

Sayılan bu şartlarının yanı sıra gerekli diğer şartların da Kurulca çıkarılacak sınav yönetmeliğinde²⁰⁹ belirleneceği belirtilmiştir²¹⁰.

Bu çerçevede uzman yardımcılığına atananlardan, üç yıllık çalışma ve bu süre sonunda sicilinde de olumlu olması ile konuları ile ilgili hazırlanacak uzmanlık tezinin RK.'nce kabul edilmesi şartlarını birarada sağlayanlar "Rekabet Uzmanı" unvanını almaktadırlar²¹¹.

2.2. Kurumun Yetkileri

2.2.1. Yetkileri

Rekabet Kurumunun sahip olduğu yetkilerden soruşturma, ihlal, yaptırım gibi rekabetin korunmasına dönük olanlar esas itibarıyla karar organı olan RK. marifetiyle kullanılmaktadır. Bir takım yetkileri ise kurum işleyişine ilişkin olduğu için kurul başkanı tarafından kullanılmaktadır. Burada ilgisi dolayısıyla rekabetin

²⁰⁷ A. Ülkü Azrak, Dünyada ve Türkiye’de Bağımsız İdari Otoriteler ve İdarenin Yeniden Yapılanması Bağlamında Bunlara İlişkin Bazı Sorunlar(Tebliğ), Bağımsız İdari Otoriteler Bildiri Kitabı İçinde, 5 Kasım 2001 ANKARA, s.19-27.

²⁰⁸ RKHK. 35. Md.

²⁰⁹ Detaylı bilgi için RKPGYUDY.’ne bakılabilir. Ayrıca meslek personeli ve kurum çalışanlarıyla ilgili konuyla ilgisi bağlamında RKMPY. ile RKÇUEHY. hükümlerine de daha detaylı bilgi için bakılabilir.

²¹⁰ RKHK. 35. Md.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

²¹¹ RKHK. 35. Md.

korunmasına ilişkin olanalar incelenecek olup, 4054 sayılı RKHK'da yer alan bu yetkiler sırasıyla aşağıda açıklanmaktadır.

2.2.1.1. Muafiyet Kararı Alma

Muafiyet, teşebbüs ya da teşebbüs birliklerinin almış olduğu karar, eylem ya da yaptıkları anlaşmaların rekabet ihlali niteliği taşımasına rağmen bazı şartları taşımaları durumunda yaptırım uygulanmamasını ifade etmektedir²¹².

RK. bir takım şartların tamamının bir arada varlığı²¹³ halinde teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birlikleri kararlarının, yasanın yaptırım uygulanmasını öngördüğü hususlar kapsamı dışında bırakılmasına yani muafiyetine karar verebilmektedir. Bu çerçevede: mal ve hizmet üretimi, dağıtımı ve sunumunda yeni bir gelişmenin sağlanması ya da iyileşmeler yapılması veyahut da teknik veya ekonomik bir gelişme ve iyileşmenin kaydedilmesi²¹⁴, bu hususlardan tüketicilerin yarar elde etmesi, rekabet koşullarının söz konusu piyasanın önemli bir kısmında ortadan kalkmaması ve bu amaçlara ulaşılabilmesi açısından rekabetin zorunlu olandan fazla sınırlanmaması koşullarının sağlanması gerekmektedir²¹⁵.

RK., yukarıda sayılan şartların birarada gerçekleşmesi halinde, belirli konulardaki anlaşma türlerine bir grup olarak da muafiyet tanınmasını sağlayabilmektedir. Bunların hangi şartlarda olabileceğini de çıkaracağı tebliğler²¹⁶ ile belirlemektedir²¹⁷.

Muafiyet kararı belirli bir süre için verilebileceği gibi, birtakım koşulların yerine getirilmesine ya da belirli yükümlülükler uyulması şartlarına da bağlanabilmektedir. Bu açıdan muafiyet konusundaki RK. kararları koşula bağlanmışsa bu koşulların yerine getirildiği, bağlanmamışsa anlaşmanın veya

²¹² Pelin Güven, age., s.219.

²¹³ İ.Yılmaz Aslan, age., s.116.; şartlardan bir dahi sağlanamazsa muafiyet koşulları oluşmadığından "Muafiyet" ten faydalanmak mümkün olmamaktadır.

²¹⁴ Zekeriyya Arı, Rekabet Hukukunda Danışıklılık Kavramı ve Hukuki Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Ticaret Hukuku Bilim Dalı Doktora Tezi, Konya 2003. s.148-149.; Emel Badur, Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar(Uyumlu Eylem ve Kararlar), Lisans Üstü Tezi Serisi, No:6, Rekabet Kurumu, Ankara. s.133-142.

²¹⁵ RKHK. 5. Md.; Yılmaz Aslan, agt., s.13-20.; Badur, age., s.133-142.

²¹⁶ Detaylı bilgi için 2003/3 ve 2007/2 sayılı Rekabet Kurulu Tebliğleri ile Değişik, Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği Tebliğ No : 2002/2'ye bakılabilir.

²¹⁷ RKHK. 5. Md.

uyumlu eylemin gerçekleştirildiği ya da teşebbüs birliği kararının alındığı tarihten itibaren geçerli olmaktadır²¹⁸.

Ancak belirtmek gerekir ki muafiyet kararı alınmasında kurula başvuru zorunlu değildir²¹⁹. Bir başka ifadeyle Kurumca yayınlanan Muafiyetin Genel Esaslarına İlişkin Kılavuza²²⁰ göre, bildirim yükümlülüğünün kaldırılması dolayısıyla teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin Kurula bildirim yapmaksızın muafiyet değerlendirmesini kendilerinin yapmalarının esas olduğu ifade edilerek teşebbüslerin ancak isteğe bağlı olarak bildirim yapmasının söz konusu olduğu belirtilmektedir. Bu haliyle bildirim önceki halinde zorunluluk arz eden bir mahiyette iken 2005 yılındaki yasa²²¹ değişikliğiyle zorunluluk olmaktan çıkarılmıştır. Bu açıdan yeni haliyle bildirimde bulunarak kuruldan muafiyet kapsamında olup olmadığı konusundaki değerlendirme yapmasını istemenin mahiyeti bir anlamda “ön görüş” alma olarak ifade edilebilir.

2.2.1.2. Menfi Tespit Kararı Alma

Rekabet hukuku kurallarının uygulama imkanı bulabilmesi için üç tarz ihlal durumunun olması gerekmektedir. Bunlar; teşebbüsler tarafından gerçekleştirilen ve rekabeti etkileyen anlaşma, eylem ve kararlar, piyasadaki hakim teşebbüsün bu pozisyonunu kötüye kullanarak rekabeti kısıtlaması ve son olarak da birleşme veya devralmalar yoluyla rekabetin engellenmesi veya bozulmasına neden olunmasıdır. Rekabet Kurumu bu hallerde meydana gelen fiillerin yasa kapsamında olup olmadığını inceleyerek karar verebilmektedir. Müteşebbisler de bu hallerde kuruma

²¹⁸ RKHK. 5/2. Md.

²¹⁹ RKHK. 5. Md.

²²⁰ Bu Kılavuz (Kabul Tarihi:28.11.2013 Karar Sayısı:13-66/923-RM(10)) teşebbüslerin ve teşebbüs birliklerinin ve uygulamacıların muafiyet değerlendirmesi yaparken yararlanmaları amacıyla hazırlanmıştır. Kılavuz Kanun'un 4. maddesinin kapsamı ve 5. maddede sayılan şartların uygulanış prensiplerine dair bir çerçeve oluşturmak ve muafiyet değerlendirmesinde dikkate alınan kriterler konusunda yol göstermeyi amaçlamaktadır.

²²¹ 02.07.2005 tarih ve 5388 sayılı yasanın 1.Maddesi ile değiştirilen 5. Maddesinin 2. Fıkrasının Eski Şekli: “Muafiyet kararları en çok beş yıl için verilir. Muafiyetin verilmesi belirli şartların ve/veya belirli yükümlülüklerin yerine getirilmesine bağlanabilir. Kurulca verilen muafiyet süresi sona erdiğinde muafiyet şartları halen devam ediyorsa ilgili tarafların başvurusu üzerine muafiyet kararı yenilenebilir.” Yeni şekli: “Muafiyet belirli bir süre için verilebileceği gibi, muafiyetin verilmesi belirli şartların ve/veya belirli yükümlülüklerin yerine getirilmesine bağlanabilir. Muafiyet kararları anlaşmanın ya da uyumlu eylemin yapıldığı veya teşebbüs birliği kararının alındığı yahut bir koşula bağlanmışsa koşulun yerine getirildiği tarihten itibaren geçerlidir.”

başvuru yaparak gerçekleştirecekleri eylemlerin ihlal kapsamında olup olmadığının tespitini isteyebilmektedir²²².

Rekabet Kurumunun, bu eylem, karar veya anlaşmaların yasada tanımlandığı şekliyle bir ihlal oluşturup oluşturmadığı yönünde yaptığı tahkikat neticesinde ihlal oluşturmadığı yönünde vermiş olduğu tespit kararı Menfi Tespit olarak ifade edilmektedir²²³.

Bu açıdan Menfi tespit, muafiyet kararından farklıdır. Menfi tespit eylem, karar ya da anlaşma rekabet ihlali oluşturmamasına rağmen, muafiyette ihlal oluşturmakla birlikte koşulları mevcutsa yaptırım uygulanmaması durumu söz konusudur²²⁴.

RK. ilgililerin başvurusu üzerine, mevcut bilgi ve belgeler ışığında bir birleşme veya devralma, anlaşma, karar ya da eylemin bu Kanuna aykırılık teşkil etmediğini belirten bir menfi tespit belgesi verebilmektedir. RK, bu belgenin düzenlenmesi sonrasında koşulların değişmesi dolayısıyla, görüşünden her zaman dönebilmektedir. Ancak Kurulun görüş değiştirmesine kadar geçen bu süre için taraflara cezai müeyyide uygulanması yoluna gidilememektedir²²⁵.

Aslında menfi tespit başvurusunda bulunan teşebbüs ya da teşebbüs birliği bu eylem ya da anlaşmaların rekabet ihlali oluşturduğu konusunda tereddüt yaşamakla beraber bu konuda karar vermek üzere kurula başvurmaktadır. Bu açıdan kurulun menfi tespit kararı aslında bir anlamda görüş mahiyetinde olup, bu görüşten ya da karardan her zaman dönebilmektedir. Ayrıca menfi tespit kararını vermesi, konu hakkında soruşturma yapma yetkisini de ortadan kaldırmamaktadır. Kurul yeni gelişmelerin ortaya çıkması halinde her zaman soruşturma açma sürecine başlayabilecektir²²⁶.

Menfi tespit kararlarında dikkat edilmesi gereken nokta aslında menfi tespit başvurusunda bulunan tarafa, kurul görüşünden dönse dahi geçen süre zarfındaki

²²² Cevdet İlhan Günay, age., s.1341-1342.

²²³ RKHK. 8. Md.

²²⁴ Pelin Güven, age., s. 219.

²²⁵ RKHK. 8. Md.; Rıza Hakan Başsorgun, age., s.73.

²²⁶ Metin Topçuoğlu, age., s.90.

teşebbüs eylemlerinden ötürü ceza uygulayamamakta ve bu konuda aslında bir anlamda cezai bağışıklığın sağlandığıdır²²⁷.

Menfi tespit esas itibariyle Rekabet Kurumunun bir durum tespiti yapmasını ifade etmektedir. Burada RKHK kapsamındaki uyumlu eylem, karar ya da anlaşmalarla alakalı olarak kurum maddi oguların tespitini gerçekleştirmektedir. Burada, müteşebbislerin, ihlal iddialarına ilişkin olarak ileride vuku bulacak bir inceleme dolayısıyla kurumun inceleme süresinin uzun olabileceği düşüncesinden hareketle, böyle bir durumun yaratacağı belirsizliği önlemek için menfi tespit için başvuru yapmaları söz konusudur. Bir başka ifadeyle teşebbüsler yapacakları eylemlerin rekabet ihlali oluşturup oluşturmadığı hakkındaki belirliliği temin etme amacıyla bu yola başvurmaktadırlar. Dolayısıyla yasayla getirilen bu yol aslında müteşebbislere verilen bir imkan olarak kendisini göstermektedir²²⁸.

Burada önemli olan nokta, menfi tespit kararlarının niteliğidir. Çünkü Rekabet Kurumunun yaptığı menfi tespit işlemi, teşebbüslerin eylem, karar ya da anlaşmalarının hukuken geçerli olup olmadığı ile alakalı değildir. Kurumun yaptığı menfi tespit, sadece bahse konu eylem, karar ya da anlaşmaların kanun kapsamında kalıp kalmadığı ile alakalı bir işlemdir. Bir başka anlatımla buradaki kurum menfi tespit kararı söz konusu eylem ve kararların hukuken geçerli olduğu anlamına gelmemektedir. Rekabet Kurumu buradaki işlemiyle teşebbüslerin eylem, karar ve anlaşmalarının yaptırım konusu oluşturmadığını tespit etmektedir. Tabi burada hangi durumlar için menfi tespit belgesinin verileceğinin belirlemesini de Rekabet Kurumu yapmaktadır. Kurumun bu konudaki olumlu ya da olumsuz kararları nihai niteliktedir ve yargısal denetim kapsamındadır. Taraflar idari yargıda söz konusu kararları dava konusu edebilmektedir²²⁹.

2.2.1.3. İhlale Son Verme

Kurul burada RKHK'nun kendisine vermiş olduğu yetkiler çerçevesinde ve yine yasada yasaklanmış olan fiil, eylem ya da anlaşmaların, yapılacak önaraştırma

²²⁷ İsmail Atalay Yolcu, 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Yer Verilen Soruşturma Prosedürünün ve Uygulamada Karşılaşılan Usul sorunlarının AB Hukuku Bağlamında Değerlendirilmesi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara 2003, s.11.

²²⁸ Cevdet İlhan Günay, age., s.1341.; Rıza Hakan Başsorgun, age., s.73.

²²⁹ Günay, age., s.1342.

ve/veya soruşturma neticesinde rekabet ihlali oluşturduğu sonucuna varması halinde ihlalin sonlandırılmasını sağlamaktadır²³⁰.

RK.'nun, ihbar, şikayet ya da Bakanlığın talebi üzerine veya kendi inisiyatifıyla yasa hükümlerinin ihlal edildiğini belirlemesi halinde, söz konusu teşebbüs veya teşebbüs birliklerine yasada yer alan hükümler çerçevesinde, rekabetin tesisi ve ihlal öncesi koşulların devamı açısından yerine getirilmesi ya da kaçınılması gereken davranışları içeren bir kararı bildirmek zorunda olduğu ifade edilmektedir²³¹.

Doktrinde Rekabet Kurulu önüne gelen bir olayda yasada öngörülen önaraştırma ya da soruşturma prosedürünün dışında, teşebbüs ya da teşebbüs birlikleri ile ilgili ihlalden önceki durumun yeniden sağlanması ve rekabet ortamının yeniden tesisi için karar alabileceği, bir başka anlatımla burada önaraştırma ya da soruşturma yaparak ya da yapmayarak ihlal öncesi durumun tesisi ve rekabet ortamının korunması için kaçınılması gereken davranışlarla alınması gereken tedbirlerin neler olduğu yönünde hareket edebileceği ifade edilmektedir²³².

RK., RKHK gereği ihlal iddiaları ile ilgili re'sen işlem yapabileceği gibi başvuru üzerine de harekete geçebilmekte ancak başvuru dolayısıyla işlem yapılabilmesi, ancak başvurunun şartlara uygun yapılmasıyla mümkündür. Bu açıdan Rekabet ihlali olduğu iddiasıyla kuruma yapılacak başvurularda Rekabet İhlallerine İlişkin Başvuru Usulüne Dair Tebliğin 5. Maddesinde belirtilen şekli ve maddi şartların yerine getirilmesi gerekmektedir²³³.

RKHK 9. Maddesi²³⁴ kapsamındaki Kurulun bu yetkisinin bir bağlı yetki olmasına rağmen yasanın seçimlik anlamda bu madde çerçevesinde bir karar almadan önce ilgili teşebbüs veya teşebbüs birliklerine ihlale ne şekilde son

²³⁰ Yılmaz Aslan, agt., s.13-20.

²³¹ RKHK. 9. Md.; Rıza Hakan Başsorgun, age., s.78.

²³² Pelin Güven, age., s.642.

²³³ RİİBUDT(Tebliğ No: 2012/2)., 5. Maddesi gereği bir başvurunun yazılı olarak yapılması gerekmekte ve posta aracılığıyla gönderilebileceği gibi, şahsen de Kuruma teslim edilebilmektedir. Elektronik posta, faks, telefon gibi diğer yollarla da başvuru yapılabilmekte ancak Bu tür başvurular, ihbar olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca Soyut başvurular işleme alınmamaktadır. Detaylı bilgi için tebliğe bakılabilir.

²³⁴ RKHK.'nun 9. Maddesi konu başlığında da adı geçen İhlale son verme yetkisidir.

vereceklerine ilişkin görüşlerini yazılı olarak bildirebilme imkanı tanıdığı anlaşılmaktadır.

Nitekim Kurulun önüne gelen bir olayda TEMSAD adlı firmaya önaraştırma açılmasına gerek duyulmadan görüş yazısı göndermiş ve bu konu Danıştay'da dava konusu edilmiş olup, Danıştay yapılan başvuruyu Kurulun konu hakkındaki takdir yetkisine atıf yaparak reddetmiştir²³⁵.

Doktrinde karar öncesi bu tarz bir yazılı görüş bildirme hususu amaçsal olarak yorumlanmış olup buna göre bu kurumun, uzlaşma veya sulh müessesesi olarak kullanılabilceği ifade edilmektedir²³⁶.

Rekabet Kurulu teşebbüslerden ya da teşebbüs birliklerinden belirli davranışlarda bulunmayı isteme yetkisini, genel olarak rekabet ihlallerinin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçları telafi edebilmek amacıyla kullanmaktadır. Kanunca yasaklanmış bir faaliyet olması halinde Kurul, ilgili teşebbüse ya da teşebbüs birliğine, rekabetin tesisi ve ihlalden önceki durumun korunması için gereken tedbirlerin alınmasını istediğinde bunun yerine getirilmesi muhatapları için zorunludur. Yani kurulun bu yetkisi emredici mahiyettedir²³⁷.

Kurul konu hakkındaki nihai kararından önce teşebbüsün eylemine son verilmesini isteyebilmektedir. Kurulun burada teşebbüse eylemine son vermesi konusunda yaptığı bildirim ihlalin yapılmış olduğu anlamına gelmemektedir²³⁸. Örneğin Danıştay'ın bayilik sözleşmesi konusunda teşebbüsün istenen değişiklikleri yapması ve Kurulun da bunu uygun görmesi karşısında davanın konusuz kaldığına karar²³⁹ verdiği görülmektedir²⁴⁰.

²³⁵ Pelin Güven, age., s.643.

²³⁶ Age., s.642.

²³⁷ Metin Topçuoğlu, age., s.91.

²³⁸ Ancak muhatap firma RK.'nın bu konudaki bildirmine uygun hareket etmesi durumunda bu husus, şayet soruşturma sonucunda ihlal olduğu yönünde tespit yapıldığında indirim nedeni olarak kabul edilmektedir. Örneğin, RK., 08.03.2007 tarih ve 07-19/192-63 sayılı kararında yaptırım uygulamakla beraber, firmanın soruşturma sonuçlanmadan yapılan bildirimine uygun hareket etmesi indirim nedeni olarak görmüş ve bu karar dava konusu edilmiş ancak, Danıştay 13. D. 2007/11259 E., 2010/8163 K. nolu içtihadıyla bu hususu teyit eden bir karar vermiştir.

²³⁹ Danıştay 10. Dairesinin 2001/2138 E. ve 2002/1809 K. Sayılı kararı.

²⁴⁰ Cevdet İlhan Günay, age., s.1348.

RK., nihai karara kadar ciddi ve telafi olunamayacak zararların ortaya çıkma ihtimalinin bulunduğu durumlarda, ihlalden önceki durumu koruyucu nitelikte ve nihai kararın kapsamını aşmayacak şekilde geçici tedbirler alabilmektedir²⁴¹.

RK.'nun alacağı geçici tedbirlerin nihai kararın sınırlarını aşmayacak nitelik ve ağırlıkta olması gerekmektedir ve burada zarar ihtimalinin de ciddi ve telafi olunamayacak cinsten olması gerekmektedir. Nitekim Danıştayın²⁴² da konuya yaklaşımı ciddi ve telafi olunmayacak zarar yaklaşımı çerçevesindedir. Bu çerçevede Danıştay'a göre kurulca alınacak nihai kararın, tedbir amaçlı alınan kararlarla aynı olmaması gerekir. Çünkü tedbir kararının mahiyeti itibariyle ihlalden önceki durumu koruyucu amacının açık olduğu ve bu şekliyle bu niteliği aşacak şekilde tedbir kararı da alınamayacağı, aksi takdirde bunun bir tedbir kararı olmayacağı ifade edilmiştir²⁴³. Burada amaç ihlalden önceki durumun korunmaya çalışılmasıdır²⁴⁴.

Yasanın ihlal edildiği iddiasıyla incelemeye alınan teşebbüslerin rekabeti sınırlayıcı faaliyetlerine karşı, ihlalden önceki mevcut rekabet şartlarının korunması amacına dönük olarak Rekabet Kurulunun sahip olduğu bu yetkinin, özellikle telafi olunamayacak zararların doğabilecek olması bakımından yasada öngörülmesi son derece isabetli olmuştur. Ayrıca bu müessese nihai kararın etkinliğini sağlayabilmek bakımından da lüzum görülen tedbirlerin alınması ihtiyacı bağlamında da yerinde olmuştur. İhtiyati tedbir kararı alabilmek için, Rekabeti sınırlayan bir yasak faaliyetin varlığı ve ciddi ve telafi olunamayacak zararların ortaya çıkma ihtimalinin bulunması şartlarının birarada gerçekleşmesi gerekmektedir. İhtiyati tedbir kararının amacının, ihlalden önceki durumu korumak olmalıdır. Bu yöndeki kararın nihai hükmün kapsamını aşacak derecede olmamasına dikkat edilmelidir²⁴⁵.

2.2.1.4. Birleşme ve Devralmaların Kurula Bildirilmesi

Bir veya daha fazla teşebbüsün, hakim durum oluşturmak ya da varolan hakim durumlarını daha da güçlendirmek maksadıyla ülkenin tamamı ya da bir bölümünde mal veya hizmet piyasalarının herhangi birinde rekabeti ortadan

²⁴¹ RKHK. 9. Md.

²⁴² Danıştay 10. Dairesinin 1999/4514 E. ve 2001/4033 K. Sayılı kararı.

²⁴³ Danıştay 13. Dairesinin 2006/5600 E. ve 2009/568 K. sayılı kararı.

²⁴⁴ Cevdet İlhan Günay, age., s.1348-1349.

²⁴⁵ Metin Topçuoğlu, age., s.91.

kaldırarak ya da önemli ölçüde azaltacak bir netice doğuracak birleşmesi ve devralınması kanunla yasaklanmıştır.²⁴⁶

RKHK ile teşebbüslere ya da teşebbüs birliklerine gerçekleştirecekleri birleşme ve devralmaları Rekabet Kurumuna bildirme yükümlülüğü getirilmiştir²⁴⁷.

Yasa kapsamına giren birleşme veya devralma anlaşmalarının Kurula bildirilmesi zorunluluğu bulunmakta olup,²⁴⁸ bildirim takip eden onbeş günlük süre zarfında yapılacak ön inceleme sonucuna göre birleşme veya devralmaya ya izin verilmesi ya da nihai incelemeye alınmasına karar verildiği takdirde, ön itirazları da ihtiva eden yazı ile birlikte birleşme veya devralmanın nihai karara kadar askıda olduğunu ve uygulamaya sokulamayacağını, gerekli görülen diğer önlemlerle beraber muhtaplarına usulüne uygun bir biçimde iletilmesi zorunluluğu bulunmaktadır²⁴⁹.

Kurulca birleşme ve devralmaların değerlendirilmesi sırasında özellikle; ilgili pazarın yapısı, ülke içinde veya dışında yerleşmiş olan teşebbüslerin fiili ve potansiyel rekabeti, teşebbüslerin pazardaki durumu, ekonomik ve mali güçleri, sağlayıcı ve müşteri bulabilme alternatifleri, arz kaynaklarına ulaşabilme imkanı, pazarlara giriş engelleri, arz ve talep eğilimleri, tüketicilerin menfaatleri, tüketici yararına olan etkinlikler ile buna benzer diğer hususların dikkate alınarak hareket edilmesi gerekmektedir.²⁵⁰

Kurulun, süresi içinde birleşme veya devralmaya ilişkin müracaata herhangi bir cevap vermediği ya da herhangi bir işlem yapmadığı hallerde, birleşme veya devralma anlaşmaları bildirim tarihinden 30 gün sonra yürürlüğe girerek hukuki geçerlilik kazanmaktadır²⁵¹. Dolayısıyla kurulun açıkça olumsuz yönde irade göstermediği durumlara olumlu sonuç bağlanmakta ve bir anlamda kurulun sessiz kalması zımni kabul olarak değerlendirilmektedir. 30 günlük sürenin sonunda yürürlüğe gireceğinin belirtilmesindeki, bir başka ifadeyle zımni kabul

²⁴⁶ Cevdet İlhan Günay, age., s.105.

²⁴⁷ Aytekin Çelik, Türk Hukukunda Birleşmelerin Denetlenmesine İlişkin Gelişmelerin Değerlendirilmesi, Rekabet Hukuku ve İktisadında Güncel Gelişmeler Sempozyumu-X Bildiriler Kitabı İçinde, 22 Mayıs 2012 KONYA. s.139-155.

²⁴⁸ Çelik, agt., s.139-155.

²⁴⁹ RKHK.10. Md.

²⁵⁰ RKİAGBDT(Tebliğ No: 2010/4)., 13. Md.

²⁵¹ RKHK.10.md.

müessesesinin getirilmesindeki amacın ise belirsizliğin giderilmesi olduğu ifade edilmektedir²⁵².

Kurul birleşme ve devralmalar konusunda şartlı²⁵³ izin de verebilmektedir. Her ne kadar RKHK'da bu konuda açıklık olmasa da kurumun çıkarmış olduğu Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ²⁵⁴ ile koşullu izin vermesine zemin oluşturan bir yaklaşımın söz konusu olduğu belirtilmektedir. Ancak bu konudaki yasal dayanağın olmadığı gerekçesiyle tebliğin öngördüğü yetkinin hukuki dayanaktan yoksun olduğu ifade edilebilecek olsa da yargının bu konuya zımni olarak mücade ettiği görülmektedir.²⁵⁵

RK.'na bildirim yapıp da açıkça veya zımnen bir birleşme veya devralmanın yasaya aykırı olmadığına ilişkin kurulca bir karar verilmiş olsa da bu kararın; İşlem taraflarınca verilmiş olan yanlış veya yanıltıcı bilgi nedeniyle alınmış ya da Karara bağlanan şart veya yükümlülüklerin yerine getirilmemiş olması, hallerinde RK., birleşme veya devralmayı yeniden incelemeye almak zorundadır²⁵⁶.

RK.'na bildirim yapılmaması, muhatapların bir dizi yaptırımla karşılaşmaları sonucunu doğurmaktadır. Buna göre; Bildirimi zorunlu olan birleşme veya devralmaların bildirilmemesi hallerinde, RK.'nun, herhangi bir şekilde konudan haberdar olması durumunda kendiliğinden inceleme yapmakta ve inceleme sonucunda, devrin ya da birleşmenin yasa kapsamında olmadığına anlaşılması halinde, birleşme veya devralmaya izin verilmekle birlikte bildirimde bulunulmadığı için ayrıca para cezası uygulamaktadır. Birleşme veya devralmanın yasa kapsamında kaldığının anlaşılması durumunda ise; para cezası uygulanarak, birleşme veya

²⁵² Cevdet İlhan Günay, age., s.1355-1356.

²⁵³ Nazlı Aksoy ve Şahin Yavuz, Birleşme ve Devralma İşlemlerinde Rekabet Kurulunun Denetim Yetkisinin Hukuki Niteliği ve Sınırları, Rekabet Dergisi 2009, 10(2), s.7-27.; Esas itibarıyla bir durum tespiti olan menfi tespit kararlarının, kurucu bir işlem değil de var olan hukuki durumu açıklayıcı bir mahiyet göstermesi dolayısıyla bu işlemin şarta bağlanmasının işin niteliğine uygun düşmediği ifade edilmektedir.

²⁵⁴ Agetb., 13. Md ;"...Kurul, izin kararında şart ve yükümlülük öngörebilir." demek suretiyle buna izin verildiği görülmektedir.; Gönenç Gürkaynak vd., agm., s. 97-155.

²⁵⁵ Nazlı Varol, Rekabeti Kısıtlayıcı Birleşme ve Devralmalarda Çözümler ve Taahhütler, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 2009, s.74-75.; söz konusu eserde atıf yapıldığından bahisle adı geçen 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ, Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında 2010/4 sayılı Tebliğ ile yürürlükten kaldırılmış olup, ancak yeni tebliğin 13. Maddesinde yine "izin kararında koşul ya da yükümlülük öngörülebileceği" hüküm altına alınmıştır.

²⁵⁶ RKİAGBDT., 16. Md.

devralmanın sonlandırılmasına ve yasaya aykırı olarak tesis edilmiş tüm fiili durumların ortadan kaldırılmasına, ele geçirilen her türlü payın veya mal varlığının mümkünse eski maliklerine geri verilmesine, mümkün değilse üçüncü kişilere devredilmesine ve gerekli görülen diğer önlemlerin alınmasına karar verilebilmektedir²⁵⁷.

RKHK'nun 11. maddesinde²⁵⁸ ifade edilen kurulun herhangi bir şekilde öğrenmesi durumu, ihbar, şikayet vb. Yollarla olabileceği gibi re'sen de olabilmektedir. Ayrıca Kurul burada para cezasını, devirde sadece devralana, birleşmelerde ise tüm taraflara vermektedir²⁵⁹.

Bildirim şekil ve usulü hususunda ise, RK. tarafından hazırlanacak Bildirim Formlarının istediği bilgileri tam ve eksiksiz olarak içerecek nitelikte olması gerekmektedir. Bildirimi taraflardan herhangi biri yapabilmektedir. Bildirimde bulunan, diğer ilgili tarafı durumdan haberdar etmek zorunda olup, ayrıca bildirimde ilgili belgeler de eklenmelidir. Bildirim Kurul kayıtlarına intikal ettiği tarihte yapılmış sayılmaktadır²⁶⁰.

2.2.1.5. Muafiyet ve Menfi Tespit Kararlarının Geri Alınması

Kurulun muafiyet ya da menfi tespit konusundaki kararları, yasadaki şartların varlığı halinde her zaman geri alınabilmektedir. Bu kararlar mutlak olmayıp, verilmesini gerektiren ya da esas alınan vakalarda değişiklik olması durumunda, değişikliğin vuku bulduğu tarihten geçerli olmak üzere her zaman geri alınabilmektedir²⁶¹.

Aşağıdaki hallerde muafiyet ve menfi tespit kararlarının geri alınabilmesi mümkün olabilmekte ya da tarafların belirli davranışları yasaklanabilmektedir. Kurul esas itibarıyla aşağıdaki üç koşuldaki birinin gerçekleşmesi durumunda kararını geri alabilmektedir, bu koşullar²⁶²:

1-Kararın alınmasına esas teşkil eden herhangi bir olayda değişiklik olması,

²⁵⁷ RKHK.11.md.

²⁵⁸ RKHK.'nun 11. Maddesi Birleşme ve Devralmaların RK.'na bildirilmesini düzenlemektedir.

²⁵⁹ Cevdet İlhan Günay, age., s.1361-1362.

²⁶⁰ RKHK. 12. Md.

²⁶¹ Cevdet İlhan Günay, age., s.1363-1364.

²⁶² RKHK. 13. Md.; Rıza Hakan Başsorgun, age., s.73.

2-Karara bağlanan şartların veya yükümlülüklerin yerine getirilmemesi,

3-Kararın söz konusu anlaşma hakkında yanlış veya eksik bilgiye dayanarak verilmiş olması, şeklindedir.

Bu koşullar alternatif koşullar olup, herhangi birinin gerçekleşmesi halinde kurul geri alma yetkisini kullanabilmektedir.

Kurul kararını geri aldığı anda, geri alma kararı yasanın aynı maddesi hükmü gereği, ilk halde değişikliğin olduğu tarihten, diğer hallerde ise muafiyet veya menfi tespit kararının verildiği tarihten itibaren geçerli olmaktadır. Son halde ise belirtilen yanlış ve eksikliğin ilgili teşebbüsün hilesi veya kastı ile gerçekleşmesi halinde karar hiç alınmamış sayılmaktadır²⁶³.

Örneğin, RK., tedarik anlaşmalarının belli bir coğrafi pazarda tekelleşmeye neden olacak biçimde yapıldığı hallerde ya da tatbik edildiği durumlarda sürekli muafiyet kararının geri alınacağına karar vermiştir. Burada kasko şirketinin özel servislerle, kasko kapsamındaki araçların onarımı konusunda yedek parça tedarikini sağlayan anlaşmaların, yedek parçaların tedarikçiden alınması ve iskonto koşuluna bağlanması iddiaları üzerine kurulun verdiği inceleme kararı neticesinde amaç ve konu bakımından ve de süre de göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılmış ve verilen karar geri alınmıştır²⁶⁴.

2.2.1.6. Bilgi Talep Etme

Rekabet kurumu kamu tüzel kişiliğini haiz, bağımsız bir idari otorite olarak yasanın kendisine verdiği görevleri gereği gibi yerine getirebilmek için çok detaylı bilgilere gereksinim duymaktadır. Bu anlamda kurum salt ön araştırma ya da soruşturma kapsamında olmadan da periyodik olarak teşebbüslerden ve diğer muhattaplardan bilgi toplayabilmektedir. Burada kurum sadece teşebbüslerden değil muhattap olan tüm kamu kurum kuruluşları da dahil bütün teşekküllerden bilgi isteyebilmektedir²⁶⁵.

²⁶³ RKHK.13.md.

²⁶⁴ Cevdet İlhan Günay, age., s.1363-1364.

²⁶⁵ Age., s.1365-1366.

Kurum, yasalarla verilen görevlerini yerine getirirken, lüzum gördüğü her türlü bilgi ve belgeyi ilgili bütün kamu kurum ve kuruluşlarından, muhataplardan ve teşebbüslerden isteyebilir. Muhatap kurum, kuruluş ve teşebbüs yetkililerinin istenen bilgi ve belgeleri, Kurulca belirlenen süre içinde vermek zorundadır²⁶⁶.

Yasanın bilgi isteme yetkisinin, yerinde incelemelere ilişkin yazılı veya sözlü açıklama isteyebilme imkanı ve istenen bilgi, belge, defter ve sair vasıtaların suretlerinin verilmesi yükümlülüğü getiren hükmü ile daha da güçlendirildiği görülmektedir²⁶⁷.

Ancak yasanın verdiği bu geniş yetkiye rağmen bu yetkinin her istenildiğinde ve de her şekilde kullanılacak bir yetki şeklinde de anlamamak gerekmekte olup, bunu her türlü görevin yerine getirilmesi esnasında kullanılabileceği şekilde anlamak da amacı aşan bir yaklaşım olacaktır. Örneğin çalışma esasları ve muhasebe sistemi hususlarında kullanılmaması gerektiği ifade edilebilir. Çünkü bu alanda bu yetkiye ihtiyaç duyulmamaktadır. Dolayısıyla burada da kurumun görevlerini yerine getirmesi deyiminden maddi hukuk anlamında olan görevleri anlamak gerektiği ifade edilebilir. Dolayısıyla, bu yetkilerin, rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlarla, hakim durumun kötüye kullanılmasına yönelik “yasaklamaların uygulanması”na ve birleşme-devralma işlemlerinin “denetlenmesine” yönelik hususlarla sınırlı olarak kullanılabilecek yetkiler olduğu şeklinde değerlendirmek gerekmektedir²⁶⁸.

Bilgi isteme konusunda yargısal yaklaşıma bakıldığında Danıştay’ın bu hususu aynı zamanda re’sen inceleme yetkisinin zorunlu bir unsuru olarak kabul ettiği görülmektedir. Bu anlamda bu yetkiyi salt ön araştırma ya da soruşturma kapsamında kullanılabilecek bir yetki olarak görmenin mümkün olmadığı yukarıda ifade edilen ve 4054 sayılı yasayla verilen görevlerin gereği gibi yerine getirilebilmesi için kurumun ihtiyaç duyduğu her türlü bilgi ve belgeyi muhataplardan isteyebilmesi olarak anlamak gerektiği belirtilmektedir. Bu konuda

²⁶⁶ RKHK.14.md.; Rıza Hakan Başsorgun, age., s.73.

²⁶⁷ Harun Gündüz, Rekabet Hukukunda Uygulanan İdari Para Cezaları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 2013, s.20.; RKHK., Md. 14-15. ; Asım Taha Toftar, Rekabet Kurumu’nun İnceleme ve Karar Verme Usulü, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, s. 34.

²⁶⁸ İsmail Atalay Yolcu, age., s.42-43.

yukarıda ifade edildiği üzere Danıştay'ın yaklaşımının ve kurum uygulamalarının herhengi bir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olduğu görülmektedir²⁶⁹.

Kurulun istemiş olduğu bilgi ya da belgelerin yanlış ya da yanıltıcı olması halinde ise idari para cezası uygulanabilmektedir. Para cezası hem teşebbüs ve teşebbüs birliklerine hem de bu tüzel kişilerin yönetim organlarında görev alan gerçek kişilere verilebilmektedir²⁷⁰.

2.2.1.7. Yerinde İnceleme Yapma

Yerinde inceleme Rekabet Kurulunun kanunla verilmiş görevlerini gereği gibi yerine getirebilmesi için kullanabildiği bir diğer araçtır.

Rekabeti kısıtlayıcı eylem ve anlaşmaları yapan teşebbüslerin bu ihlal durumlarının ortaya çıkmasını gizleme eğiliminde oldukları değerlendirildiğinde, bu ihlallerin ortaya çıkarılması için gerekli delilleri elde etme açısından yerinde inceleme kaçınılmaz olduğu gibi bu tür durumlarda başkaca da delil elde etme imkanı da bulunmamaktadır. Hatta gelişen teknolojiye bağlı olarak teşebbüslerin faaliyetlerinin önemli ölçüde elektronik ortama kaydırıldığı ve bunun giderek yaygınlaştığı bir ortamda bu ihtiyaç daha açık bir biçimde kendini hissettirmektedir. Nitekim günümüzde yerinde incelemenin neredeyse firma veya teşebbüslerin sadece bilişim altyapıları üzerinde yapıldığı da ifade edilebilir²⁷¹.

Yerinde inceleme yetkisi çerçevesinde; RK.'nun kendisine verilen görevleri yerine getirirken gerekli gördüğü hallerde, muhatap teşebbüsler ile teşebbüs birliklerinde incelemelerde bulunabilmektedir. RK., bu yetkisi kapsamında, muhatap firmaların tüm defter, kayıt ve belgelerini incelemek, gerekirse kopyalarını almak, belli konularda yazılı veya sözlü açıklama istemek, her türlü mal varlığına ilişkin olarak mahallinde inceleme yapmak imkanına sahiptir²⁷².

²⁶⁹ Cevdet İlhan Günay, age., s.1368.

²⁷⁰ Age., s.1369.

²⁷¹ Mazlum Yalçınkaya, Rekabet Hukuku Uygulamaları Kapsamında Elektronik Delil, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 2015, s.12.

²⁷² RKHK. 15. Md.

İncelemeler, Kurul uzmanları marifetiyle yapılmaktadır. Uzmanlar, yanlarında incelemenin konusunu, amacını ve yanlış bilgi verilmesi halinde idari para cezası uygulanacağını gösteren bir yetki belgesi bulundurmak zorundadır²⁷³.

Kurum yetkilileri muhataplardan her türlü yazılı ve sözlü bilgi talep edebilmektedir. Aynı zamanda her türlü malvarlığı üzerinde inceleme yetkisi bulunması dolayısıyla elektronik yazışmalar da dahil bütün datalar üzerinde inceleme yapılabilmektedir. Ayrıca incelemeye gidecek kurum yetkililerine verilen yetki belgesinde yasanın 15. Maddesine atfen yetki verilmiş olduğu belirtildiğinden ayrıca ve açıkça konu ve amaç belirtilmesine de ihtiyaç bulunmamaktadır. Nitekim yasanın yukarıda izah edilen 15. Maddesi çerçevesinde nelere yetkili olduğu zaten zikredildiğinden konu ve amacın yetki belgesinde ayrıca zikredilmemesi esasa etkili bir eksiklik olarak da görülmemektedir²⁷⁴.

İlgililerin talep edilen bilgi, belge, defter ve diğer kayıtları ya da suretlerini vermeye yanaşmaması ve yerinde incelemenin engellenmesi veya engellenme olasılığının bulunması hallerinde sulh ceza hakimi kararına istinaden yerinde inceleme yapılabilmektedir²⁷⁵.

Burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta da Kurum yetkililerinin istediği bilgi, belge, defter ve sair vasıtaların incelenmesinin engellenmesi durumunda, sulh ceza hakimi kararıyla inceleme yaptırılması kararının alınmasının ayrıca idari para cezası verilebilmesini yani bu konudaki yaptırım uygulama yetkisini etkilememesidir²⁷⁶.

2.2.1.8. İdari Para Cezası Verme

Rekabet Kurulunun sahip olduğu yetkilerin bir diğeri de idari para cezaları şeklinde tezahür eden idari yaptırımlardır.

Para cezası, en yalın haliyle suç işleyen bir kişinin işlediği suçta karşılık olarak bir miktar parayı, kanun tarafından gösterilen yere ödemesi olarak ifade

²⁷³ RKHK. 15. Md.

²⁷⁴ Cevdet İlhan Günay, age., s.1373-1374.

²⁷⁵ RKHK. 15/3. Md.

²⁷⁶ Cevdet İlhan Günay, age., s.1373-1374.

edilmektedir²⁷⁷. İdari yaptırımlar ise en genel anlamıyla yasaların uygulanmasını idari otoritelere bırakmış olduğu ve yine yasa kaynaklı müeyyideler olarak ifade edilmektedir. Bu anlamda idarenin kendine özgü yaptırımlar sistemi olarak da ifade edilebilecek olan idari ceza hukuku alanına ilişkin olarak en tipik örneklerden birini teşkil eden Rekabet Hukuku idari yaptırım sisteminin ve dolayısıyla idari para cezalarının hukuki dayanağı da yine kurumun kendi kuruluş kanunu olan 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanundur²⁷⁸.

RKHK'dan kaynaklı idari para cezalarına bakıldığında, rekabeti sınırlayıcı faaliyetler için, (teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler, teşebbüs birliği kararları²⁷⁹, hakim durumun kötüye kullanılması, birleşme ve devralmalar) gibi eylemlere karşı tayin edilen cezalar her yıl gözden geçirilen, asgari sınırı belirli olan para cezaları ile, ilgili teşebbüslerin yıllık gayri safi gelirlerinin yüzde onuna kadar saptanacak kısımdan meydana gelmektedir²⁸⁰. Bu cezalar RKHK.'nın 16. Maddesi gereği rekabetin esastan ihlali hallerinde verilen para cezaları olarak adlandırılmaktadır²⁸¹.

Yasanın teşebbüsler için öngördüğü davranış yükümlülüklerine aykırılık halinde ise tespit edilen para cezaları bulunmaktadır²⁸². Bunlar da usule ilişkin eksikliklerden kaynaklı anlık para cezaları olarak adlandırılmaktadır²⁸³.

RK., yasada belirlenen usuli yükümlülüklerle aykırı hareket eden teşebbüs niteliğindeki gerçek ve tüzel kişiler ile teşebbüs birlikleri veya bu birliklerin üyelerine: -Muafiyet, menfi tespit, birleşme ve devralmalar konularındaki izin başvurularında yanlış ya da yanıltıcı bilgi veya belge verilmesi, -İzne tabi birleşme

²⁷⁷ Esin Aygün, age., s.6.

²⁷⁸ Gözde Karabel, Rekabet Hukukunda Ne Bıs In Idem İlkesi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 2015, s.5.

²⁷⁹ Yılmaz Aslan, agt., s.13-20.; Bu sayılan ilk üç tür ihlalde, iki veya daha fazla işletmenin ya da teşebbüsün aralarında yapacakları anlaşmalar, uyumlu eylemler ya da teşebbüs birliklerinin alacakları kararlar marifetiyle rekabeti sınırlandırmaları mümkün olabileceği için bu çerçevede yaptırım uygulanabilmesi için en az iki aktörün olması gerekmektedir.

²⁸⁰ Metin Topçuoğlu, age., s.88.; M. Nazlı Aksoy, Rekabetin Korunması Hakkında Kanuna Aykırılığın Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2004., s.2-5.

²⁸¹ M. Nazlı Aksoy, age., s.2-5.; RKHK.'nın 4., 6., ve 7. Maddelerinin ihlali halinde verilecek cezalardır.

²⁸² Metin Topçuoğlu, age., s.88.; 4054 sayılı RKHK'nun 17. Maddesinde öngörülen bu nevi cezalar yasa maddesinin ilk halinde maktu iken 23.1.2008 tarih ve 5728 sayılı yasanın 473. Maddesi ile bu maktu oranlar nisbi bir niteliğe dönüştürülmüştür. ; Aksoy, age., s.2-5.

²⁸³ Aksoy, age., s.2-5.

ve devralmaların Kuruldan gerekli izin alınmaksızın gerçekleştirilmesi, -Yasanın uygulanması kapsamında eksik, yanlış ya da yanıltıcı bilgi veya belge verilmesi veyahut da bilgi veya belgenin hiç veya kendilerine tanınan süre içinde verilmemesi, -Yerinde incelemenin zorlaştırılması veya engellenmesi²⁸⁴ durumunda, sayılan ilk üç halde belirtilen teşebbüsler ile teşebbüs birlikleri veya bu birliklerin üyelerinin, karardan bir önceki mali yıl sonunda oluşan veya bunun hesaplanması mümkün olmazsa karar tarihine en yakın mali yıl sonunda oluşan ve Kurulca saptanacak olan yıllık gayri safi gelirlerinin binde biri oranında, son halde belirtilenler için ise aynı şekilde saptanacak olan gayri safi gelirlerinin binde beşi oranında idarî para cezası verebilmektedir²⁸⁵.

Bu esasa göre belirlenecek cezanın, onbin Türk Lirasından aşağı olamayacağı ve daha önce ifade edildiği üzere yukarıda belirtilen izne tabi birleşme ve devralmalarda kuruldan izin alınmaması halinde idarî para cezası birleşme işlemlerinde tarafların her birine, devralma işlemlerinde ise sadece devralana verileceği belirtilmiştir²⁸⁶.

Cezalara bakıldığında esasa ya da usule ilişkin eksiklikler ya da yanlışlıklardan kaynaklı olduğu görülmektedir. Bu konudaki eksikliklerde yasada öngörülen cezalar kurul tarafından verilmekte ve bu cezalardaki uygulamalarda süreye bağlılık durumu söz konusu olmamaktadır. Bir başka ifadeyle ihlal gerçekleştiğinde kurul tarafından bir defa ceza verilmekle tamamlanmaktadır²⁸⁷. Oysa ki aşağıda daha ayrıntılı açıklanacağı üzere bir takım usulü eksikliklerden kaynaklı cezalarda uygulanan nisbi para cezalarında²⁸⁸ ihlal devam ettiği sürece gün

²⁸⁴ RKHK. 16. Md.; Aksoy, age., s.2-5.; Bu para cezaları usule ilişkin olup, bir defalık uygulanan cezalardır. Bu açıdan bu cezalara anlık idari para cezaları adı da verilmektedir.

²⁸⁵ RKHK. 16. Md.; Burada belirtilmesi gereken önemli hususlardan biri, RK.'nun yaptırım uygulama yetkisinin bulunduğu ancak rekabet ihlalinde bulunanlara karşı dava açma yetkisinin bulunmadığıdır. Danıştay 13. D.'nin 2007/10829 E. ve 2008/1745 K. sayılı kararı ile özetle; RKHK'nun RK.'na tanıdığı yetkilerin yazılı ve belirli olduğu ve bu yazılan yetkilerin rekabet ihlalleri hakkında, araştırma, soruşturma, ihlalleri tespit ve yaptırım uygulama şeklinde olduğu dolayısıyla yaptırım uygulama yetkisi olan bir konuda dava açma hakkının olamayacağı yönünde karar vererek bu konuya açıklık getirmiştir.

²⁸⁶ RKHK. 16. Md.

²⁸⁷ M. Nazlı Aksoy, age., s.2-5.; Bu cezaların esasa veya usule ilişkin olması fark etmemekte, burada oransal bir yaklaşımla yasanın(RKHK.'nun16. maddesi gereği.) maddi veya usul hükümlerinin ihlali sonucunda gayri safi gelirler üzerinden belli bir oranda ceza uygulanması yoluna gidilmektedir. Bu cezalar anlık cezalar olarak da ifade edilmektedir.

²⁸⁸ RKHK.'nun 17. Maddesi çerçevesinde verilen bu para cezaları yasanın isimlendirmesi olduğu için "nisbi" kavramı kullanılmakta ve de "nisbilik" kavramı burada "süreliliği" ifade etmek için

başına ceza uygulaması yoluna gidilmektedir.²⁸⁹ Danıştay'ın da konuya bakışı da bu doğrultudadır²⁹⁰.

Aynı fille birden fazla esasa ilişkin ihlal olduğunda her ihlal için ayrı ceza mı uygulanacağı konusunda yasada bir açıklık bulunmamaktadır. Ancak Danıştay'ın bu konuda verdiği bir kararında yasada ayrı ayrı ceza verileceği hükmü yer almadığından bahisle tek ceza verileceğini karara bağlamıştır²⁹¹.

Doktrinde ise aynı fiil ile birden fazla ihlalin olması durumunda evrensel hukuk ilkelerinden olan ve aynı fiilden ötürü birden fazla soruşturma yapılamayacağı ve ceza verilemeyeceği şeklinde ifade edilebilecek olan “Ne Bııs In Idem” ilkesi gereği birden fazla idari para cezası da verilemeyeceği yönündedir. Bu ilke her ne kadar ceza hukuku sistematigi içinde ortaya çıkıp anlam kazansa da zamanla bu alanın çok ötesine geçmiş olup, diğer alanlarda da kendi karakteristiklerine uygun bir şekil alarak tabi bu anlamda Rekabet Hukuku alanında da uygulanması gerektiğinin kabulü ile uygulanma imkanı bulmuştur. Nitekim Kabahatler Kanununa²⁹² bakıldığında aynı fiil için para cezası dışında başka yaptırım olması halinde bunun uygulanabileceğinin ifade edildiği görülmektedir. Ancak aynı fiil ile birden fazla ihlal olması durumunda bunlar için sadece para cezası öngörülmüşse en ağır olan cezanın uygulanması yoluna gidileceği belirtilmektedir²⁹³.

RK., idarî para cezasına karar verirken, RKHK. ile yapılan atıf gereği, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu bağlamında, ihlalin tekerrürü, süresi, teşebbüs veya teşebbüs birliklerinin piyasadaki gücü, ihlalin gerçekleşmesindeki belirleyici etkisi, verilen taahhütlere uyup uymaması, incelemeye yardımcı olup olmaması,

kullanılmış olsa da aslında “nisbilik” kavramı oransal olarak uygulanan diğer usule ve esas ilişkin cezaları da kapsayacak nitelikte bir kavramdır. Ancak yasanın yaklaşımına uygun kullanılmaya devam edilecektir.

²⁸⁹ M. Nazlı Aksoy, age., s.2-5.; RKHK.'nın 17. Maddesinde nisbi para cezaları isimlendirmesi yapılmakta ise de aslında süreli para cezası isimlendirmesinin daha doğru olduğu değerlendirilmektedir.

²⁹⁰ Cevdet İlhan Günay, age., s.1379.

²⁹¹ Age., s.1379.; Ece Fatma Aslan, Rekabet Hukuku Uygulamasında Bilgi Değişimi, Rekabet Dergisi, Cilt:10, S.3, Temmuz 2009, s.7-66.

²⁹² Bknz. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu md. 15.

²⁹³ Gözde Karabel, age., s.4.

gerçekleşen veya gerçekleşmesi muhtemel zararın ağırlığı gibi hususları dikkate almak zorundadır²⁹⁴.

RKHK'da bileşik suç, zincirleme suç, içtima gibi tanımlamalara yer verilmediği görülmektedir. Bu nedenle kurul para cezası uygularken firmanın Pazar içindeki ağırlığı, zararın ağırlığı gibi hususları dikkate alarak takdir edeceği ceza oranını belirleyeceği kuşkudan uzaktır. Danıştay'ın yaklaşımı da bu yöndedir. Tabii hemen belirtmek gerekir ki Danıştay'ın birden fazla ihlal halinde tek ceza verileceği yaklaşımında zaman zaman sapmalar olduğu da görülmekte olup, her ihlal için ayrı ceza verilebileceği yönünde kararlarına da rastlamak mümkündür. Örneğin, Çimsa'ya yaptığı her bir anlaşma için ayrı ayrı ceza veren kurul kararı dava konusu edilmiş ve davacı tarafın talebi Danıştayca reddedilmiştir²⁹⁵.

RKHK'nda yer alan Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılmasına ilişkin ihlaller ile ilgili uygulanacak para cezalarının nasıl uygulanacağına ilişkin hususlar ise ayrıca ve özel olarak Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Bu yönetmelik ile, para cezaları uygulanırken ne şekilde hareket edileceği, oranların hangi somut gerekçelerle ne kadar uygulanacağı gibi hususların tasrih edildiği görülmektedir²⁹⁶.

Burada sadece dikkat edilmesi gereken yasada bir alt sınır olmadığı halde yönetmeliğin 5. Maddesinde alt sınır getirilmesinin İdari Yaptırımların Kanuniliği ilkesine aykırılık oluşturup oluşturmayacağı hususudur. Danıştay'ın yaklaşımı burada yasanın açıkça verdiği yetkiye dayanarak ve yine yasada çizilen üst sınır aşılmadan yapılan düzenlemenin ihlal oluşturmadığı yönündedir²⁹⁷ Kanımızca da bu yaklaşım doğrudur.

Örneğin, 06.0.2009 tarih ve 09-21/441-108 sayılı Kurul kararıyla, özetle; ilgili pazarda faaliyet gösteren Özel Sincan Bilgi Tıp Merkezi (Genç Gama Sağlık

²⁹⁴ RKHK. 16. Md.

²⁹⁵ Cevdet İlhan Günay, age., s.1379-1380.

²⁹⁶ RSAHY.'nin 5.,6., 7., ve 8. Maddelerinde bu cezalara ilişkin İlkeler, Temel Para Cezası, Ağırlaştırıcı ve Hafifletici Unsurlar kanununun çizdiği üst sınıra uygun olarak detaylandırılmıştır. Oranlar ise kanunun çizdiği üst sınıra uygun olarak alt ve üst sınır belirlenerek düzenleme yapılması yoluna gidilmiştir. Detaylı bilgi için yönetmeliğin ilgili maddelerine bakılabilir.

²⁹⁷ Danıştay 13. Dairesinin 2010/2490 E. ve 2013/2706 K. Sayılı kararı.

Hizmetleri Ltd. Şti.) ve Umar Uzman Doktorlar Tıp Merkezi Ltd. Şti.'nin aynı pazarda faaliyet gösteren Özel Yeni Anıl Polikliniği, Özel Kızılay Mithatpaşa Polikliniği, Özel Başkent Sıhhiye Polikliniği, Özel Ziya Gökalp Polikliniği, Özel Yeni Dışkapı Polikliniği, Özel Ortadoğu Polikliniği, Özel Servet Ünsal Polikliniği ve Özel İlkiz Polikliniği ile birlikte açılan banka hesapları yoluyla bir havuz oluşturmak suretiyle pazar paylaşımı ve fiyat tespiti eylemlerinin yasada zikredilen, fiyatın, fiyatı oluşturan maliyet, kar gibi hususların, alım-satım şartlarının belirlenmesi ve piyasaların bölüşülmesi ve kontrolü örneklerine uyduğu ve dolayısıyla rekabet ihlali oluşturduğu gerekçesiyle, 2001 yılı sonunda oluşan gayri safi gelirleri üzerinden % 2 oranında, Özel Sincan Bilgi Tıp Merkezi (Genç Gama Sağlık Hizmetleri Ltd. Şti.)'ne ve Umar Uzman Doktorlar Tıp Merkezi Ltd. Şti.'ne idari para cezası verilmiştir²⁹⁸.

Teşebbüs veya teşebbüs birliklerine yasada yer alan idarî para cezalarının verilmesi durumunda, ihlalde belirleyici etkisi saptanan yöneticilere veya çalışanlara da teşebbüs ya da teşebbüs birliğine verilen ceza miktarının yüzde beşine kadar idarî para cezası verilmektedir²⁹⁹.

Aykırılığın ortaya çıkarılması çerçevesinde, aktif işbirliği yapan teşebbüs ya da teşebbüs birlikleri ile yönetici ve çalışanlarına, işbirliğinin mahiyeti, etkinliği ve zamanlaması göz önünde bulundurulmak suretiyle ve ayrıca gerekçesi de açıkça gösterilerek yasada öngörülen cezaların verilmemesi yoluna gidilebilmekte ya da bu cezalarda indirim yapılabilmektedir³⁰⁰.

Örneğin, 20.05.2009 tarihli ve 09-23/491-117 sayılı kurul kararında, Akmaya Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin bayileri ile yapmış olduğu sözleşmelerin yasaya aykırı hükümler içermesi, bayilerin satış fiyatlarını belirlemeye yönelik girişimlerinin, rekabeti kısıtlayıcı etki doğurabilecek mahiyette bulunması dolayısıyla ihlalin bulunduğu ve idari para cezası verilmesine hükmedilmiş ancak İdari para cezasının belirlenmesinde, ihlalin 2002 yılında da devam ediyor olması göz önünde bulundurularak, bahse konu teşebbüsün 2001 yılı cirosu esas alınmış ve cezanın hesaplanmasında, tekerrür ağırlaştırıcı unsur olarak kabul edilerek, ihlalin kartel niteliğinde olmaması, bayilerle yapılan dikey anlaşmalar vasıtasıyla gerçekleşmesi,

²⁹⁸ Rekabet Dergisi, Yıl 2009, S. 3, C.10. s.216.

²⁹⁹ RKKH. 16. Md.

³⁰⁰ RKKH.16. md.

teşebbüsün soruşturma sürecinde Kurum ile işbirliği içinde olması nedenleri ise hafifletici unsurlar olarak kabul edilmek suretiyle teşebbüse 2001 yılı cirosunun takdiren % 0,5 (binde beş)'i oranında idari para cezası verilmiştir³⁰¹.

Bu kapsamda kanun koyucu, verilecek idarî para cezalarının belirlenmesinde nelerin dikkate alınacağı, işbirliği halinde cezalardan bağışık tutulma veya indirim koşulları, işbirliği esaslarının ve uygulanacak usullerin belirlenmesini, Kurulca çıkarılacak yönetmeliklere bırakmıştır³⁰².

İdari para cezası uygulanması konusunda önemli olan noktalardan biri de, bu cezanın uygulanabilmesi için Danıştayca, rekabet ihlalinin açık olması şartı aranmaktadır³⁰³. Böylece rekabet ihlalinin açık olarak ortaya konmadığı durumlarda kurul kararları yargıdan dönebilmektedir.

Danıştay'ın bu konuda vermiş olduğu bir kararında nihai karar beklenmeden salt ön araştırmaya dayalı verilen para cezasının hukuka uygun olmadığına karar vererek bozma yoluna gitmiştir³⁰⁴. Fakat bu konuda yasanın 1 aylık bildirim süresi öngördüğünü, bu sürenin anlaşma ya da karar tarihinden itibaren başlayacağını açıkça öngördüğünden nihai kararın beklenmesine gerek olmadığı noktasından hareketle 1 aylık sürenin geçtiğinin tespitiyle para cezası verilebileceğini iddia eden yazarlar³⁰⁵ da olmakla birlikte biz bu görüşe katılmıyoruz. Çünkü yasada ifade edilen husus yasaya aykırı anlaşma ve kararların 1 ay içinde bildirileceğidir. Burada ihlal iddiası ancak detaylı bir soruşturma sonucu nihai kararla ortaya çıkabileceğinden, yasaya aykırılık iddiası sübuta ermeden para cezası verilemeyeceği yönündeki Danıştay kararının yerinde olduğunu düşünmekteyiz.

³⁰¹ Rekabet Dergisi, Yıl 2009, S. 3, C.10. s.218-219.

³⁰² Bu amaçla çıkarılan yönetmeliklerden halen yürürlükte olan bir tanesi Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmeliktir. Bu yönetmeliğe göre örneğin, Kurulun önaraştırma yapmaya karar vermesinden önce, rakiplerinden bağımsız bir şekilde bu Yönetmelik'in 6. Maddesinde "*belirlenen kartelle ilgili olarak başvurunun konusu, kartelin etkilediği ürünler, kartelin süresi, karteğe taraf olan teşebbüslerin isimleri, kartelle ilişkili görüşmelerin tarihleri, yerleri, katılımcıları ve kartelle ilgili sahip olunan bilgi ve belgeleri sunan ve koşulları yerine getiren ilk teşebbüse para cezası verilmeyeceği*" hüküm altına alınmıştır.

³⁰³ Danıştay 10. Dairesinin 2001/777 E. ve 2003/760 K. Sayılı kararı.

³⁰⁴ Danıştay 10. Dairesinin 2001/2814 E. ve 2002/3262 K. Sayılı kararı.

³⁰⁵ K. Eren Gönen, Anlaşma ve Kararların Rekabet Kuruluna Bildirim Yükümlülüğüne İlişkin bir Danıştay Kararı Üzerine Düşünceler, Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2004, Yıl: 4, C: 4, S.2004/2, s.71-80.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğ er husus da RKHK'da ö ngörülen Yerde incelemenin mahkeme kararı üzerine gerçekleştirilmesi, yerinde incelemenin engellenmesi ve zorlaştırılmasına ilişkin olarak bu Kanunda ö ngörülen idarî para cezasının uygulanmasını engellememesidir. Bir baş ka anlatımla, yerinde inceleme yetkisinin engellenmesi sonucunda ve de mahkeme kararıyla zorla uygulama yoluyla kullanılması durumunda, incelemenin yapılmış olmas ı, RKHK. gereğ i idari para cezas ı uygulanmasına mani değ ildir.

Kurumun idari para cezas ı uygulamalarına bakıld ığında, toplam içindeki yerinin düşük oldu ğ u görülmektedir. Bu ceza uygulama oranının düşük olması yaptırım gücünü kullanmada ihlallerin önlenmesinin cezalandırmadan daha önce yer ald ığını göstermesi bakımından önemli oldu ğ u ifade edilmektedir³⁰⁶.

Baş ka bir anlatımla, idari para cezalarının kurulun toplam yaptırım uygulamaları içindeki oransal ağırlığı düşük olmakla birlikte, dikkat edilmesi gereken noktanın kurumun cezadan ziyade ihlallerin önlenmesine ağırlık vermesi, oransal olarak bu cezaların diğ er uygulamaların gerisinde kalması sonucunu doğ urmuştur. Bu açıdan bu oransal düşüklüğ ün kurumun piyasalar üzerinde daha ziyade önleyici bir politika takip etmesinden kaynakland ığından idari para cezalarının oransal düşüklüğ ünün anlamlı karşılanması gerektiğ i şeklinde anlaşılabilir.

RK., belirlenen kimi usuli yükümlülükler e³⁰⁷ aykırılık halinde ise teşebbüs ve teşebbüs birliklerine, yukarıda zikredilen cezalar saklı kalmak kaydıyla ve ayrıca; - Nihai karar ya da geçici tedbir kararı ile ö ngörülen yükümlülükler e ya da verilen taahhütlere riayet edilmemesi, -Yerde incelemenin zorlaştırılması veya engellenmesi, -Yasanın uygulanmasında, talep edilen bilgi, belge ve kayıtların tanınan süre içinde verilmemesi, durumlarında, her gün için, muhataplarına, karardan bir önceki mali yıl sonunda oluş an, bunun hesaplanması mümkün olmazsa karar tarihine en yakın mali yıl sonunda oluş an ve Kurulca saptanacak olan yıllık gayri safi gelirlerinin onbinde beş i oranında idarî para cezas ı verebilmektedir³⁰⁸. Bu cezalar için, söz konusu oranlar üzerinden tespit edilen miktarların gün baş ına uygulanması

³⁰⁶ Cevdet İlhan Günay, age., s.1378.

³⁰⁷ RKHK.'nun 17. Maddesinde belirlenen yükümlülükler.

³⁰⁸ RKHK. 17. Md.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

ve ihlal devam ettiği sürece de cezanın devamının söz konusu olması dolayısıyla, yasada nisbi para cezaları nitelemesi yapılsa da aslında süreli cezalar olarak kabul edilmektedir³⁰⁹.

Nihai karar veya geçici tedbir kararı ile getirilen yükümlülükler ya da verilen taahhütlere uyulmaması ile kanunun uygulanmasında, istenen bilgi veya belgenin belirlenen süre içinde verilmemesi hallerinde idarî para cezaları, burada belirtilen kararlardaki yükümlülükler uyulması için belirlenen sürenin dolmasından, diğer halde ise “engellenme ya da zorlaştırılma” fiilinin işlenmesinden itibaren verilebilmektedir³¹⁰.

Yükümlülükler ya da verilen taahhütlere uyulmaması hallerine ilişkin idarî para cezası, yükümlülük getirilen kararda herhangi bir süre belirlenmemiş ise, bu kararın tebliğini takip eden günden itibaren verilebilmektedir. Yerinde incelemenin engellenmesi ya da zorlaştırılması halindeki fiillere ilişkin idarî para cezası ise, fiilin gerçekleştiği günü takip eden günden itibaren verilebilmektedir³¹¹.

Bu cezaların ise usule ilişkin eksikliklerden kaynaklı olduğu görülmektedir. Buna göre ihlal devam ettiği sürece nisbi olarak gün başına ceza kesilmesi yoluna gidilmektedir³¹².

Para cezaları verildikten sonra tahsil için araya başka bir işlemin girmesine gerek bulunmamaktadır. Para cezalarının tahsili yasa değişikliğinden önce kararın kesinleşmesine bağlı iken yapılan yasal değişiklikle bu zorunluluk kaldırılmış olup

³⁰⁹ M. Nazlı Aksoy, age., s.2-5.

³¹⁰ RKHK. 17. Md.; Aksoy, age., s.2-5.

³¹¹ RKHK. 17. Md.

³¹² Önceki kısımda da belirtildiği üzere bu cezalar daha önce maktu iken yapılan yasal değişiklikle maktu cezalar nisbi cezalara dönüştürülmüştür. RKHK'nun 17. Maddesinin eski hali: “Süreli Para Cezaları

Madde 17- Kurul, teşebbüs ve teşebbüs birliklerine kararda belirtilecek tarihten başlamak üzere her gün için;

a) 9 uncu maddeye göre verilen ihlale son verilmesine ve diğer tedbirlere ilişkin karara uyulmaması halinde elli milyon lira,

b) 11 inci maddenin (b) bendinde öngörülen Kurul kararlarının ve tedbirlerinin yerine getirilmemesi halinde yirmibeş milyon lira,

c) 13 üncü maddenin birinci fıkrasına göre yasaklanan davranışların yapılması halinde yirmibeş milyon lira,

d) 15 inci madde uyarınca Kurul uzmanlarının yerinde inceleme yapmalarının engellenmesi halinde yirmi milyon lira,

Süreli para cezası verir.” şeklinde idi ve maktu cezalar öngörmekteydi. Tabi daha sonar yapılan yasa değişikliğiyle söz konusu maddenin başlığı “Nispi İdarî Para Cezası” şeklinde değiştirilerek cezalar da oransal bir niteliğe dönüştürülmüştür.

böylece kurulca verilen idari para cezalarına ilişkin kararlar dava konusu edilmiş olsa dahi yürütmeyi durdurma kararı alınmadan kararın yerine getirilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.³¹³

2.2.1.9. Düzenleme Yapma

Kurumun sahip olduğu denetim ve kurum uygulamaları kapsamındaki bireysel nitelikli işlem tesisi niteliğindeki yetkilerin yanı sıra 4054 sayılı RKHK'nun 27. Maddesine istinaden yasanın uygulanmasını sağlamak ve/veya yasaya aykırı olamamak üzere tebliğler çıkarma ve diğer düzenleyici metinleri çıkarma ve uygulama yetkisi de bulunmaktadır³¹⁴.

Ayrıca kurulun kamu tüzel kişiliğini haiz olması dolayısıyla anayasanın 124. Maddesi hükmü çerçevesinde kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak ve bunlara aykırı olmamak kaydıyla ve de görev alanlarıyla sınırlı olmak kaydıyla yönetmelik çıkarma yetkisinin bulunduğu da açık olup, yargı içtihatlarında da bu husus teyit edilmiştir³¹⁵.

Buna göre kurulun Anayasanın 124.maddesi ve 4054 sayılı RKHK'nun 27/f maddesine istinaden kendi görev alanıyla sınırlı olmak ve RKHK'nun amaçlarıyla uyumlu ve bunlara aykırı olmayacak şekilde aynı zamanda da üst hukuk normlarına aykırılık oluşturmayacak mahiyette olmak kaydıyla her zaman düzenleyici işlemler yaparak rekabetin tesisi veya korunmasına dönük adımlar atabilecektir.

Bununla birlikte yukarıda sayılan sınırlamalara ilave olarak yine yargı içtihatlarıyla hukukumuza giren bir diğer ilke de idarenin sahip olduğu yetkilerini özellikle de takdir yetkisi kullanması söz konusu olan alanlarda temel amacın kamu yararı olmasıdır. İdare yetkilerini ancak ve ancak kamu yararı doğrultusunda kullanabilecektir. Bu ilke bireysel işlemlerde söz konusu olduğu gibi düzenleyici işlemler için de geçerlidir. Danıştay İdare D. Genel Kurulunun 2012/2606 E. ve 2013/1271 K. sayılı kararında idari faaliyetlerin temel ve ortak amacının kamu yararı

³¹³ Murat Usta, age., s.149.

³¹⁴ 4054 sayılı yasanın 27. Maddesinin f) bendi gereği kanunun uygulanmasına dönük düzenleme yapma yetkisinin Rekabet kuruluna verildiği görülmektedir.

³¹⁵ Danıştay 13. Dairesinin 2010/2490 E. 2013/2706 K. sayılı içtihadında Anayasanın 124. Maddesine atıfla kurulun bu konuda yetkisinin bulunduğunu teyit etmiştir. Söz konusu kararda aynı zamanda 4054 sayılı yasanın 27. Maddesine atıfla tebliğ ve diğer düzenleyici işlem tesisi yetkisinin de tanındığı ve bu konuda duraksama bulunmadığı zikredilmiştir.

olduğu ve tesis edeceği işlemlerin türü, zamanı ve yöntemi konusunda sahip olduğu takdir yetkisini kullanırken sınırsız hareket imkanına sahip olmadığı ve kamu yararı açısından yargı denetimine tabi olduğu belirtilmiştir³¹⁶.

Buradan Rekabet Kurulunun bu yetkisinin asli nitelikte değil de kaynağını Anayasa ve Yasalardan alan ve bu anlamda bir tür türev yetki olduğu ve Kurulun bu çerçevede bir çok yönetmelik, tebliğ, klavuz³¹⁷ gibi adlar altında düzenleyici işlemler yapmak suretiyle bu yetkisini kullandığı ifade edilebilir.

2.2.2. Yetkilerin Niteliği

Rekabet Kurumunun bir Bağımsız İdari Otorite olmasının doğal sonucu, RKHK'nun RK.'na tanımış olduğu yetkilerin mahiyetinin de idari nitelikli olmasıdır. RKHK'da yer alan ve RK. tarafından kullanılabilir ihlalin tespiti ve idari yaptırım uygulama yetkileri başta olmak üzere, yetkilerin tümü görüş mahiyetindekiler dahil, idari nitelikli olup, idari usul ve şekil şartlarına tabidir. Hüküm ve sonuçlarını da bu niteliklerine bağlı olarak doğurmaktadır. Bu açıdan, kurul karar ve işlemlerine uygulanan hukuk en genel haliyle İdare Hukuku kurallarıdır ve işlemlerin dava edilebildiği yargı yerleri de idari yargı³¹⁸ yerleridir.

Danıştay Başkanlığı da yapmış olan Nuri Alan'ın bu konudaki düşünceleri de bu hususu destekler niteliktedir. Rekabet kurumunun da bir regülasyon kurumu³¹⁹ olarak yürütme erkine dahil ve idare içinde yer almakla beraber ifa ettiği fonksiyon gereği farklı ve yeni bir idarî usule tabi kılındığını ve örnek olarak da 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanunda oldukça ayrıntılı bir biçimde düzenlenen bu özel idarî usulde, haklarında idarî işlem yürütülen teşebbüslerin savunma hakkının güvence altına alındığını, idarî işlem prosedürlerinin belli sürelerle tabi tutulduğunu böylece tarafların karara katılımının temin edildiğini ifade etmiştir³²⁰.

³¹⁶ Daha detaylı bilgi için bakınız; Danıştay İdare D. Genel Kurulunun 2012/2606 E. ve 2013/1271 K. sayılı kararı.

³¹⁷ Örnekler için bkz. rekabet.gov.tr.

³¹⁸ RKHK'nun 55. Maddesinde: "...İdari yaptırım kararlarına karşı yetkili idare mahkemesinde dava açılabilir." hükmü bunu açıkça ifade etmektedir.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

³¹⁹ Şahin Ardiyok, age.,s.3-5.

³²⁰ Nuri Alan, Regülasyon ve Rekabet Sempozyumu, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, Mart 2001, s.132.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

RKHK'nun RK.'na vermiş olduğu yetkilerin bir kısmı esasa ilişkindir. Ki yukarıda RK'nun sahip olduğu yetkiler bölümünde sayılanlar bu kategoride değerlendirilebilir. Diğer bir kısmı da usule³²¹ ilişkin olup, RK'na yapılan başvuru sonucunda, kurulun harekete geçmesi, süreci başlatması ve tamamlamasına ilişkin ilke ve kuralları ihtiva etmektedir.

RKHK gereği İhbar, şikayet ya da doğrudan kurumca tespit edilen rekabeti sınırlayıcı eylem, karar veya anlaşmalarla alakalı olarak; süreci başlatma yetkisi kurum organlarından rekabet kuruluna verilmiş olup, başkanın bu konuda müstakil bir yetkisi bulunmamaktadır. Hatta bu konuda kurulun belli bir süre işlem tesis etmemesi durumunda zımni red müessesesi devreye girmektedir. Kurulun buradaki yetkisinin kullanılması bağımsız idari otorite sıfatıyla gerçekleştirilmekte ve yine prosedüre bakıldığında yargısal benzeri³²² bir prosedür takip edildiği görülmektedir³²³.

RK. bu süreçte ya başvuru üzerine ya da re'sen harekete geçmekte ve soruşturma açma konusunda yine soruşturma açmaya esas olmak üzere ya bir ön araştırma yapmakta ya da buna ihtiyaç duymadığında ise doğrudan soruşturma açılmasına karar verebilmektedir. Kimi zaman da doğrudan doğruya ön araştırma dahi açılmasına lüzum görmeden reddetme yoluna da gidebilmektedir. Danıştay'ın konuya yaklaşımı değişken olabilmektedir. Örneğin, Kurulun 10.10.2000 tarih ve 235 sayılı ön araştırma yapılmamasına dair karar dava konusu edilmiş ve Danıştay davacı tarafın başvurusunu, ilgili firmanın ihlale katılmadığı gerekçesiyle, kurulun verdiği kararı yerinde bularak reddetmiştir³²⁴.

³²¹ Akıncı, agm., s.2-16.

³²² K. Eren Gönen, Bağımsız İdari Otorite Olarak Rekabet Kurumu, http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=0ahUKEwiFtPS75IXKAhVC8ywKHVjBDw4QFghLMAk&url=http%3A%2F%2Fwebftp.gazi.edu.tr%2Fhukuk%2Fdergi%2F7_9.pdf&usq=AFQjCNEVORnZDnqDy54qh69zTYIDs5otRQ
Erişim Tarihi: 04.01.2016 s.1-36.

³²³ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.; Cevdet İlhan Günay, age., s.1493-1494.; Aydın Ayaydın, Tartışma ve Değerlendirme, Türkiye Birinci Uluslararası Rekabet Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, Rekabet Kurumu, 5-6 Ekim 1998, İstanbul, s.211-214.; RK. Başkanlığı da yapmış olan Ayaydın, bu sempozyumda RK.'nın her konuda bağımsız hareket ettiğini ve hiçbir merciin tesiri altında kalmadan karar aldıklarını ve işlem yaptıklarını vurgulamıştır.

³²⁴ Günay, age., s.1493-1494.

Yargı mercilerinin kimi zaman bu yönde kararlar vermesi söz konusu olsa da bu tür kararların zaman zaman yargıdan döndüğü de görülmektedir. Örneğin, Kurulun bu konuda vermiş olduğu bir red kararı dava konusu edilmiş ve Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun vermiş olduğu kararda Rekebet Kurulunun yasanın verdiği yetkileri ancak yasanın öngörmüş olduğu diğer usul kurallarının da gereği yapılarak kullanılabilceği gerekçesiyle önaraştırma yapmadan ilk inceleme üzerine verilen red kararının iptaline karar vermiştir³²⁵.

RKHK'nun kurula verdiği yetkiye bakıldığında 40. Maddenin aslında kurula bir takdir yetkisi tanımadığı görülmektedir. Anılan maddenin birinci fıkrası "*Kurul, resen veya kendisine intikal eden başvurular üzerine doğrudan soruşturma açılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için önaraştırma yapılmasına karar verir.*" demek suretiyle kurula bir takdir yetkisi bırakmamıştır. Bu anlamda ön araştırma yapmasının zorunlu olduğu ve söz konusu maddede zikredilen yetkinin bağlı bir yetki olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla idari usul açısından soruşturma yapılmasına esas olmak üzere ön araştırma yapması ya da yaptırması kurul için zorunluluk arzettiği ifade edilmektedir³²⁶.

Bu yetkinin bir bağlı yetki olduğu ve kurulun takdir yetkisinin bulunmadığı yönündeki tespit yerinde bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Çünkü madde metnine bakıldığında kurula takdir yetkisi ya da seçenek yetki veren bir ibarenin bulunmadığı, dolayısıyla bu haliyle kurulun ön araştırma konusunda olumsuz karar verebilme olanağının bulunmaması gerektiği yönündedir. Nitekim idare hukukuna hakim olan ve yargı içtihatlarında da istikrar kazanmış bir ilke olan yetkinin istisna yetkisizliğin asıl oluşu karşısında yasada açıkça verilmeyen bir yetkinin hiç bir idari makam ya da kişi tarafından kullanılamayacağı açıktır. Bir başka ifadeyle yasada verilen yetki bağlı bir yetki ise kurulun, bunun takdir yetkisini de içerdiği sonucuna ulaşarak bahse konu yetkinin gereğini yapmaktan kaçınmaması gerekir.

RK.'nun burada yaptığı bir anlamda idari bir uygulamadır. İdare ancak yasal düzenlemelerde boşluk olması durumunda ve de idarenin sürekliliği ilkesi gereği işlem yapmaktan kaçınamayacağı için yine mevzuata aykırı olmamak kaydıyla idari uygulamalarla boşlukları doldurabilmektedir. Ancak yukarıda zikredilen açık yasal

³²⁵ Age., s.1500.

³²⁶ Age., s.1494.

hükümün ihlal edilerek idari uygulama yoluyla işlem tesis edilmesinin bu gerekçeyle, her ne kadar aksi yönde yargı kararı olsa da, RKHK.'na uygun olmadığı değerlendirilmektedir³²⁷.

RK.'nun yaptırım uygulayabilmesi için soruşturmanın sonuçlandırılmış olması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle önaraştırma raporuna dayalı olarak idari para cezası vermesi olanağı bulunmamaktadır. Ancak soruşturma sonucunda ihlal olduğu açık bir biçimde anlaşılırsa idari para cezası uygulanması yoluna gidilebilmektedir. Hatta soruşturma açılmasına karar verilse dahi salt bu açma kararına dayalı olarak dahi idari para cezası verilememektedir. Danıştay'ın konuya yaklaşımı da bu yöndedir. Ayrıca bahse konu Danıştay kararında geçen önemli bir detay da Soruşturma açılması konusundaki sürelerin aşılması halinde de sadece bu nedene dayalı olarak iptal yoluna gidilmesinin söz konusu olmamasıdır³²⁸.

Burada bir anlamda sürelerin aşılması durumunda bir yaptırım yasada öngörülmediğinden bunların idari düzenleyici süre olarak kabul edilmesi gerekmektedir. İdarenin belli bir süre içinde hareket etmesi sağlanmak istenmekte ancak bu sürenin aşılması durumunda herhangi bir hak düşürücü ya da zaman aşımı gibi bir sonuç bağlanmadığından bu sürelerin aşılması halinde idarenin harekete geçme hakkının ya da imkanının ortadan kalktığını iddia etmek söz konusu değildir. Burada eğer koşulları varsa gecikmeye neden olan idare ajanlarının idari, disiplin ya da cezai sorumluluğu gündeme getirilebilecektir. İdarenin mazeretsiz olarak bu süreleri aşması durumunda işlemin iptali değil de işlem tesisinde bu gecikmeye neden olan kişilerin sorumluluğu söz konusu olmaktadır.

RK.'nun önaraştırma işlemlerinin kesin ve yürütülebilir bir niteliği bulunmamaktadır. Bu haliyle bir tür hazırlık işlemi niteliğindedir. Bunun doğal sonucu olarak da 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu³²⁹ gereği önaraştırma işlemleri yalnız başına dava konusu edilememektedir. Nitekim Danıştay'ın açılan ve önaraştırma işleminin yokluğunun tespiti talepli bir davada bu işlemin kesin ve yürütülebilir bir niteliği olmadığı gerekçesiyle müstakil olarak dava konusu

³²⁷ RKHK.'nın 40. maddesindeki "...verir..." kelimesindeki kipin takdir hakkı bırakmadığı açıktır.

³²⁸ Cevdet İlhan Günay, age., s.1495.; Emin Koç, age., s.187.; Danıştay 10. Dairesinin 2003 tarihli ve E.2001/1629 ve K.2003/4241 sayılı kararında bu hususlar teyit edilmiştir.

³²⁹ 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanununun 14/3/d bendi gereği bir işlemin iptal davasına konu olabilmesi için kesin ve yürütülebilir nitelikte olması gerekir.

edilemeyeceği gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Bu işlemleri ancak nihai kararlar birlikte dava konusu etmek mümkün olabilmektedir³³⁰.

RK. ihbar veya şikayet üzerine bir önaraştırma başlatmalı ve 30 gün içinde ön araştırma raporu sonuçlandırılmalı ve de karar verilmek üzere kurulun önüne getirilmesi sağlanmalıdır. Bu rapora istinaden kurul 10 gün içinde soruşturma açılmasına ya da açılmamasına karar vermek durumundadır³³¹.

RK. delil elde edilememesi veya ihlalin küçük çaplı olup da sonlandırıldığı bilgi ve kanaatine ulaşırsa soruşturma açılmasına yer olmadığına karar verebilmektedir. RK. Kimi durumlarda ise hiç önaraştırma yapmadan doğrudan soruşturma açılmasına karar verebilmektedir. Bu çerçevedeki usuli uygulamaları konusunda Danıştay'ın kararlarının da genel olarak RK. Kararları ile paralellik arz ettiği görülmektedir. Örneğin konu hakkındaki Danıştay vermiş olduğu kararda, yeterli bilgi ve bulguya ulaşılamadığı ve de uyumlu eylem karinesini ortadan kaldıracak derecede rasyonel ve ekonomik gerekçelerin bulunduğundan bahisle önaraştırma sonucunda verilen soruşturmaya yer olmadığına dair RK.'nin verdiği karar aleyhine açılan davayı reddetmiştir³³².

RK.'nun yapılan başvuru neticesinde ya da re'sen harekete geçmesi halinde herhangi bir teşebbüs yada teşebbüs birliği ile alakalı önaraştırma yaptırdıktan sonra soruşturma açılmasına karar verebilir. Burada RK.'nun önüne gelen bir başvuruda soruşturma açma konusunda dikkat edilmesi gereken iki husus öne çıkmaktadır. Bunlar, şikayet ya da ihbarın ciddi olması ve bu koşulla beraber soruşturmaya açmaya yeter derecede bilgi ve bulguya ulaşılması koşulunun da birarada bulunması gerekliliğidir. Bu koşulları bir arada bulundurmayan talepler reddedilmektedir. Danıştay'ın konuya yaklaşımı da genellikle bu yöndedir³³³. Nitekim Danıştay, Feniks firması hakkındaki şikayeti reddeden RK.'nin bu kararını bozmuş ve gerekçe olarak da yeterli araştırma yapılmadan ve salt telefon görüşmelerine dayalı yapılan

³³⁰ Emin Koç, age., s.186.; Pelin Güven, age., s.32-33.; Cevdet İlhan Günay, age., s.1496.

³³¹ Koç, age., s.183-184.

³³² Cevdet İlhan Günay, age., s.1502-1503.; Koç, age., s.185-187.

³³³ Günay, age., s.1504.

araştırma yönteminin doğru ve yeterli olmadığını vurgulamış ve dolayısıyla hukuka uygun bulmayarak bozmuştur³³⁴.

RK.'nın RKHK'daki yetkilerini kullanabilmesi için bir başvuru ya da şikayetin olması zorunluluğu bulunmamakla ve RK.'nın re'sen de harekete geçebilme yetkisi olmakla birlikte, meşru bir menfaati zedelenen teşebbüs, teşebbüs birlikleri, gerçek ve tüzel kişilerin tamamının şikayet hakkının olduğu ve bu başvuru üzerine RK.'nın harekete geçmesi gerektiği de açıkça belirtilmiştir. Bu açıdan RK'nın harekete geçmesinin kaynağını ihbar veya şikayet oluşturabileceği gibi RK. doğrudan da bu süreci başlatabilecektir³³⁵.

Şikayet hakkı konusundaki menfaat ihlali Kavramının dar anlamda, ilgili kimsenin sübjektif hakları alanına yansıyan dolayısıyla bir zarara sebep olan "hak" ihlali olarak yorumlanmaması gerekmektedir. Çünkü her menfaat, hak güç ve vasfında olmadığından, menfaat ihlalinden sübjektif bir hak ihlalinin değil, söz konusu kimselerin rekabet ihlalleriyle ciddi ve makul bir ilgisi anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca menfaatin, para ve benzeri maddi değer ölçüleri ile ifade edilebilecek bir değeri haiz olması da zorunlu değildir. Ciddi ve makul olmak şartıyla manevi bir ilgi ve menfaatin ihlal edilmiş olması bu şartın gerçekleşmesi açısından yeterli kabul edilmelidir. Aksi takdirde Kanun koyucunun menfaat değil, doğrudan hak ihlalinden bahsetmesi gerekirdi. Dolayısıyla menfaat ihlali olabildiğince geniş ve esnek yorumlanmalıdır. Buna ilaveten menfaatleri ihlal olmuş kimselerin dışında pek yakın bir gelecekte (potansiyel olarak) menfaatleri ihlal olabilecek kişilerin de (bu durumu gösterebildikleri takdirde) Kurul'a şikayet hakkını kullanabilmeleri gerekmektedir³³⁶.

İhbar ve şikayette bulunma bakımından, Gümrük ve Ticaret Bakanlığına da(yasadaki hali Sanayi ve Ticaret Bakanlığı) doğrudan yasadaki kaynaklı bir yetki tanınmaktadır. Bakanlık bu yetkisini, rekabet ortamının bozulduğu yönünde bilgi ya

³³⁴ Age., s.1505-1506.

³³⁵ RKHK. 9. Md.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

³³⁶ Hasan Hüseyin Ünlü, Rekabet Hukuku Soruşturamalarında Taraf Kavramı ve Tarafların Hakları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 2003, s. 28.

da bulguya dayanarak ve bu yönde inanca sahip olması halinde RK.'na yönelteceği bir taleple gerçekleştirebilmektedir³³⁷.

Kuruma yapılan ihbar ya da şikayet üzerine kurum 60 günlük süre içinde sessiz kalıp da başvuruya cevap vermezse başvuru reddedilmiş sayılmaktadır. Bu red işlemi üzerine çıkarı doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenenlerin tamamı dava açabilmektedir. Ancak bir başvuru kanun kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle gündeme alınmış ise zımni red sayılmamaktadır. Kurulun gündemine alınıp da karşı tarafa bir bildirimde bulunulmamış olmasını Danıştay zımni red saymamaktadır. Hatta kurulun gündemine alınıp da görüşülen konularla alakalı Danıştay davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir³³⁸.

RK. yasa kapsamı dışında kalan başvuruların reddine karar vermektedir. Mesela kamu kurum ve kuruluşlarının bir takım uygulamaları özel bir kısım kanunlardan kaynaklandığından, RK. ilk inceleme sonucunda red kararı vermektedir. Bu konuda tipik bir örnek 2840 sayılı yasayla ilişkili olarak Etibank'ın bor tuzları konusundaki tekel hakkına ve yasanın özel amacına atıf yaparak bu konuyu 4054 sayılı RKHK kapsamı dışında görmüştür. Bu kararında RK., önaraştırma yapma yoluna dahi gitmeden ilk inceleme sonucunda bu kararı vermiş olup, bu karar önaraştırma yapılmamasına rağmen Danıştayca yerinde görülerek açılan dava reddedilmiştir³³⁹.

Rekabet ihlalleri hakkında RK. kararlarını önaraştırmaya göre daha derin bir irdeleme olan soruşturma sonucunda vermek zorundadır. Soruşturma sonucunda ihlalin varlığının tespiti halinde ihlale son verme ve ayrıca idari para cezası uygulanabilmektedir. RK. usul olarak idari yargılama, medeni yargılama ve ceza yargılaması usullerini uygulamaktadır. Ceza usulde olduğu gibi re'sen araştırma, iddiayı açıklıkla bildirme, savunma hakkı esaslarına riayet, medeni yargılama usulüne yapılan atıf dolayısıyla ve idari yargılama yasası gereği aleniyet, kararın gerekçeli olması zorunluluğu, usul ekonomisi, ticari sırların korunması, delillilerin

³³⁷ Emin Koç, age., s.180.; Cevdet İlhan Günay, age., s.1510.

³³⁸ Günay, age., s.1510.; Danıştay 10. dairesinin 2003 tarih ve E.2001/89 ve K.2003/1 sayılı kararı.

³³⁹ Günay, age., s.1510-1511.

toplanması, sözlülük-yazılılık, hukuki yardım ve temsil ilkelerine uygun olarak hareket ederek süreci işletmesi gerektiği ifade edilebilir³⁴⁰.

Burada hemen belirtmek gerekir ki RK.'na başka bir idari organ ya da mercinin işlemini iptal etme yetkisi RKHK'la tanınmadığından³⁴¹, kurulun bunu inceleyip karara bağlaması söz konusu olamamaktadır. Bu konuda, RK. önüne gelen ve bir bakanlar kurulu kararına ilişkin yapılan başvuruda, kurulun, yetkisi olmadığı gerekçesiyle reddettiği başvurunun dava konusu edilmesi üzerine Danıştay'ın önüne gelen uyuşmazlıkta, aynı gerekçeyle dava reddedilmiş ve de 2577 sayılı İYUK gereği bahse konu bakanlar kurulu kararı aleyhine idari yargı yerlerinde dava açılabileceği vurgulanmıştır³⁴².

Sonuç olarak, bir BİO olan RK.'nun, yaptırım uygulama gibi esasa ilişkin yetkileri ile ihbar veya şikayet üzerine ya da re'sen gerçekleştirdiği araştırma ve soruşturmalar hususunda usule ilişkin yetkileri bulunmaktadır. Bu yetkilerin kullanımı konusunda ilk adımdan nihai kararın verilip de uygulamaya konulması aşamasına kadar gerçekleştirilen tüm işlemler ve mevcut kuralların tümü idari niteliklidir. Bu açıdan İdare Hukukuna hakim olan ve idari işlemlerle ilgili tüm ilke, kurum ve kuralların, RK'nın yapısı ve görevleriyle uyduğu ölçüde burada da uygulanacağı ifade edilebilir.

2.3. Kurumun İşleyişi

2.3.1. Genel Olarak

Rekabet Kurumunun işleyişine bakıldığında RKHK'da öngörülen özel idari usul kuralları olduğu ve karar ve işlemlerin de bu usul kurallarına uygun olarak alınması gerektiği görülmektedir³⁴³.

Bu çerçevede yasayla sırasıyla, rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve uyumlu eylemlerle, hakim durumun kötüye kullanılması yasaklanmakta ve ayrıca hakim durum yaratacak ya da var olan bir hakim durumu güçlendirecek birleşme ve

³⁴⁰ Cevdet İlhan Günay, age., s.1513-1514.

³⁴¹ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

³⁴² Cevdet İlhan Günay, age., s.1503-1504.

³⁴³ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

devralmalar da bu kapsamda yasak kapsamında değerlendirilmektedir. Bu açıdan teşebbüslerin, yasada öngörülen bu yasaklamalara uygun davranmaları gerekmekte olup, Soruşturma prosedürü ancak bu gerekliliklere uyulmaması halinde söz konusu olmaktadır³⁴⁴.

4054 sayılı RKHK'nun 40. ve devamı maddelerinde kurulun inceleme ve araştırmalarına dair işleyişi tasrih etmektedir.

Buna göre; RK., kendisine intikal eden başvurular üzerine ya da re'sen harekete geçerek, ya doğrudan soruşturma açılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için önaraştırma yapılmasına karar verebilmektedir. Önaraştırma kararı verilmesi halinde, bir ya da daha fazla meslek personeli uzman başkan tarafından raportör olarak görevlendirilmektedir. Raportörlerin, elde ettiği bilgileri, her türlü delilleri ve konu hakkındaki görüşlerini de içeren bir raporu 30 gün içinde Kurula yazılı olarak sunmaları gerekmektedir³⁴⁵.

Usuli açıdan soruşturma ya da önaraştırma sürecinde birden fazla raportörün görevlendirilmesi ve ayrık görüş yazılması icap eden hallerde bunların da raporda yer alması gerekmektedir. Ancak ayrık görüş yazacakların çoğunlukta olması halinde dahi rapor kıdemli üyenin görüşü doğrultusunda yazılarak ayrık oy kıdemsiz üyelere yazdırılmaktadır³⁴⁶.

Önaraştırma raporunun RK.'na teslimini müteakip, 10 gün içinde, elde edilmiş olan bilgiler kurulca değerlendirilerek, soruşturma açılması veya açılmaması yönünde bir karar verilmektedir³⁴⁷.

Yapılan başvurularda öne sürülen iddiaların ciddi ve yeterli bulunması halinde, araştırmaya başlanmakta ve bu durum ihbar veya şikayet edenlere yazılı olarak bildirilmektedir³⁴⁸.

RK.'nun gerek başvuruları açıkça reddetmesi, gerekse süresi içinde bildirimde bulunmaması dolayısıyla reddetmiş sayılması hallerinde, konuyla ilgili doğrudan ya

³⁴⁴ İsmail Atalay Yolcu, age., s.3.; Akıncı, agm., s.2-16.

³⁴⁵ RKHK. 40. Md.; Akıncı, agm., s.2-16.

³⁴⁶ Cevdet İlhan Günay, age., s.1495.

³⁴⁷ RKHK. 41. Md.

³⁴⁸ RKHK. 42. Md.

da dolaylı olarak menfaati olduğunu belgeleyen herkes red kararlarına karşı yargı yoluna gidebilmektedir³⁴⁹.

Soruşturmaya karar verilmesi halinde, ilgili daire başkanının gözetiminde soruşturmayı yürütecek raportörler belirlenerek en geç 6 ay içinde soruşturmanın tamamlanması gerekmektedir. Gerekli hallerde bir defaya mahsus olmak üzere bu süre 6 ay uzatılabilmektedir³⁵⁰.

Soruşturma kararının verilmesini takiben, 15 gün içinde ilgili taraflara bildirim yapılması gerekmekte ve tarafların 30 gün içinde ilk yazılı savunmalarını göndermeleri istenmektedir. İlk yazılı cevap süresinin başlayabilmesi, RK.'nun, iddiaların türü ve niteliği ile ilgili yeterli bilgiyi, bildirim yazısıyla taraflara ulaştırması gerekmektedir³⁵¹.

RK.'nun, doğrultusundaki soruşturmaya başlama kararı kesindir. Soruşturma sonucunda ihlalin varlığı ya da yokluğu konusundaki tespitlere göre nihai kararını vermektedir³⁵².

Soruşturmalar gizli olmayıp, savunma hakkının gereği gibi kullanılabilmesi için dosyadaki tüm bilgi, belge ve delillerin nüshalarının taraflarca alınabileceği 4054 sayılı yasanın madde³⁵³ gerekçelerinde açıkça ifade edilmektedir³⁵⁴.

Yasanın gayet şeffaf bir süreç öngördüğü ifade edilebilir. Nitekim sözlü savunma tarihine kadar olan bütün dosya içeriği taraflarca görülebilmektedir. Savunma hakkına temas edebilecek bütün kısıtlamalar kaldırılmaktadır. Ayrıca taraflar da karara etki edebilecek bütün belgeleri her zaman kurula sunabilmektedirler³⁵⁵.

Danıştay'ın yaklaşımı da şeffaflık ve hakların kullanımının kısıtlanmamasının temin edilmesi yönündedir. Nitekim, RK.'nın LEO-MED soruşturmasına ilişkin olarak istenen dasya içeriğindeki belgelere erişim hakkını kısıtlayan kararını

³⁴⁹ RKHK. 42. Md.

³⁵⁰ RKHK. 43. Md.

³⁵¹ RKHK. 43. Md.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

³⁵² RKHK. 43. Md.

³⁵³ RKHK.'nun 44.maddesi gerekçesinde açıkça ifade edilmektedir.

³⁵⁴ Emin Koç, age., s.197.; Cevdet İlhan Günay, age., s.1517.

³⁵⁵ Günay, age., s.1517.; Koç, age.,s.196-198.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

Danıştay bozarak, savunma hakkının gereği gibi kullanılabilmesi gerekçesine dayandırmıştır³⁵⁶.

Danıştay'ın şeffaflık ve hakların kullanımının kısıtlanmamasının temin edilmesi yönündeki yaklaşımına rağmen, İlhan'ın bu konudaki yaklaşımı RK.'nin somut olayın niteliğine uygun olarak lüzumu halinde erişim hakkını kısıtlayabileceği³⁵⁷ yönündedir. Bu konuda İlhan'ın görüşünün yerinde olmadığı değerlendirilmektedir. Çünkü İdare hukukuna hakim olan hukuk genel ilkelerden olan yetkinin istisna, yetkisizliği asıl oluşu, RK.'nin hareket alanını sınırlandırmaktadır. Bu ilkenin sonucu olarak RK.'ya, 4054 sayılı yasa ya da diğer özel yasalarda verilmiş açık bir yetkinin bulunmaması karşısında sayın İlhan'ın savının hukuki bir temeli olduğunu söylemek güçtür.

RK.'nin soruşturma açılmasına karar vermesi ihlalin olduğu anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla önaraştırma sonucunda ya da re'sen soruşturma açılmasına karar verilmesi nihai bir karar olmadığından ihlal olduğu ön kabulüyle ve salt bu karara dayalı olarak para cezası verebilmesine imkan bulunmamaktadır. Danıştay idari para cezasına karar verilebilmesi için öncelikle ihlalin olduğunun net olarak belirlenmesi gerektiğine ve bunun da soruşturmanın yapıp tamamlanmasından sonra ortaya çıkabileceği gerekçesiyle bu şekilde olmayan idari para cezası kararlarını bozma yoluna gitmiştir³⁵⁸.

İddialar konusunda hiç bir şüpheye yer bırakmayacak şekilde olguların gerçekleştiğine dair tespit yapılması gerekmekte, daha sonra yaptırım uygulanması yoluna gidilmesi gerekmektedir. Bu konudaki tespitini yaparken de yasalarla yasaklanmamış her türlü delile başvurabilmektedir.

İdare hukukunda ve İdari yargılamada iddianın dayandırıldığı olayların ispatı için başvurulabilecek deliller, medeni yargılamada mevcut olan delillerden daha fazla ve çeşitlidir. Serbest delil sistemi gereği idari yargılamada, davanın halline yarar nitelikte görülen her belgeye değer atfedebilir ve hükme esas Kabul edilebilir. Bu anlamda rekabet hukuku açısından da delil serbestisi ilkesinin geçerli olduğu

³⁵⁶ Günay, age., s.1517-1518.

³⁵⁷ Age., s.1517-1518.

³⁵⁸ Age., s.1495.

açıkça ifade edilebilir. Bir başka anlatımla hukuka uygun her türlü delil ispat aracı olarak kabul edilmektedir³⁵⁹.

RK. Soruşturma sonucunda RKHK'nun ihlal edildiği tespitini yaparsa yasada tanınan yetkiler çerçevesinde yine yasada öngörülen, RK.'nun yetkileri başlıklı kısımlarda da açıklanan idari yaptırımları uygulayabilmektedir³⁶⁰.

2.3.2. Karar Prosedürü

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kapsamında yasaklanmış olan eylem, faaliyet ya da kararlar hakkında Kurul, daha önce de ifade edildiği üzere re'sen ya da başvuru üzerine harekete geçebilmekte ve soruşturma açabildiği gibi şartların oluşumuna bağlı olarak soruşturma yapılmasına esas olmak üzere önaraştırma da yaptırabilmektedir³⁶¹.

Bu bağlamda kuruma yapılan başvuru üzerine ya da kurumun re'sen harekete geçmesi üzerine süreç RKHK.'da tasrih edildiği üzere işletilmekte ve kurul önüne getirilerek nihai karara bağlanmaktadır. Yasanın sistematığıne bakıldığında delillerin toplanması başta olmak üzere yürütülen soruşturma ve bunun sonucunda hazırlanan rapor kurula sunulmakta ve devamında taraflara tebligatların yapılması, savunmaların alınması gibi aşağıda detaylarıyla izah edilecek bir dizi usul işleminden³⁶² sonra kurul esas hakkındaki kararını vermektedir³⁶³.

2.3.2.1. Delillerin Toplanması

RK.'nun re'sen araştırma ve inceleme yetkisi bulunmasına rağmen personel yetersizliği dolayısıyla piyasa yapısı son derece çeşitli ve büyük olan Türkiye pazarlarında RK.'nin bu gözetim ve denetim yetkisini kullanabilmesi zorlaşmaktadır. Bu anlamda RK.'ya sağlıklı bir biçimde bilgi akışının sağlanamaması durumunda

³⁵⁹ Pelin Uyanık, Rekabet Hukuku Açısından Delil, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003. s.35.

³⁶⁰ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

³⁶¹ Cevdet İlhan Günay, age., s. 162.; Akıncı, agm., s.2-16.

³⁶² 13. D.'nin 2006/883 E., 2006/4435 K. sayılı kararı ile bu şekil ve usul kurallarının esaslı unsurlar olduğuna vurgu yapılmış olup, ilerleyen aşamalarda daha detaylı açıklama yapılacağından burada sadece değinilmekle yetinilmiştir.(detaylı bilgi için bknz. Danıştay 13. D.'nin 2006/883 E., 2006/4435 K. sayılı kararı.)

³⁶³ Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

kurumdan beklenen etkinliğin sağlanması da o ölçüde güçleşmektedir. Türkiye'deki oligopolcü piyasa yapısı dolayısıyla söz konusu bilgi akışının sağlıklı bir biçimde sağlandığı söylemenin güç olduğu ifade edilmektedir³⁶⁴.

Bu açıdan, RK.'nin rekabetin korunması bağlamında RKHK gereği yapacağı işlemlerde özellikle de soruşturma ve yaptırım süreçlerinde harekete geçmesini temin etmek adına bir bildirim zorunluluğu olmayıp re'sen harekete geçme imkanı olmasına karşın gerek tahkikat sürecine ışık tutması ve delillerin sağlıklı toplanabilmesi ve gerekse de bilgi kaynağı olması açısından belki de en önemli delil bizzat sektörün içinden gelen firmalarca/muhataplarca yapılan bildirimlerdir. İşletmelerin rekabeti sınırlayıcı eylemleri, işlemleri ve hatta anlaşmaları bizzat bildirmeleri, bu ve buna bağlı delillerin elde edilmesi ve ilgili diğer delillerin toplanması bakımından oldukça önem arz etmektedir³⁶⁵.

RK., soruşturma kapsamında gerekli delilleri toplama yetkisinin yanı sıra, olayı aydınlatmak amacıyla delil toplama sürecini sağlıklı bir şekilde işletmeye imkan veren ve de bir takım cezai yaptırımlarla da güçlendirilmiş usule ilişkin yetkilerle donatılmıştır³⁶⁶. Bu anlamda RK'nun ve görevlendirdiği raportörlerin istediği bilgi, belge ve kayıtların muhatapları tarafından verilmesi zorunludur³⁶⁷.

RK.'ca görevlendirilen raportörler, soruşturma sürecinde bilgi isteme ve yerinde inceleme yetkilerini kullanmak da dahil, kendilerine verilen süre içinde ihtiyaç duydukları belge ve kayıtların gönderilmesini ve her türlü bilginin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilmektedir. Soruşturma sürecinde, ihlalde bulunduğu iddia edilen muhataplar, kararı etkileyebilecek her türlü bilgi ve delili³⁶⁸ her zaman Kurula sunabilmek hak ve imkanına sahip bulunmaktadır³⁶⁹.

³⁶⁴ Cevdet İlhan Günay, age., s.1516.

³⁶⁵ İ.Yılmaz Aslan, age., s. 328.

³⁶⁶ Age., s. 328.

³⁶⁷ RKHK. 44. Md.

³⁶⁸ Burcu Can, Rekabet Hukukunda Kartellere İlişkin İspat Standardı, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:123, Ankara 2012., s.8-14.

³⁶⁹ RKHK. 44. Md.

Rekabet soruşturmalarında uygulanan usul açısından bakıldığında iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı ilkesinin geçerli olduğundan bu hakkın ancak bu ilkeyi aşmayacak şekilde kullanılması gerektiği ifade edilmektedir³⁷⁰.

Haklarında soruşturma kararı alındığı bildirilen taraflar³⁷¹ sözlü savunma haklarını kullanma istemlerine kadar, Kurum insiyatifiyle kendileri hakkında düzenlenmiş tüm bilgi ve belgeleri inceleme ve mümkünse elde edilmiş olan her türlü delilin bir örneğinin kendilerine verilmesini talep etme hakkına sahiptir³⁷².

Bu anlamda RK.'nun, tarafları bilgilendirmediği ve savunma hakkı vermediği konular kararlara dayanak yapılamamaktadır³⁷³.

2.3.2.2. Tebligat ve Cevap Verme

Soruşturma tamalandıktan sonra bu süreç sonunda hazırlanan rapor, tüm Kurul üyeleri ile ilgili taraflara tebliğ edilmek zorundadır. Bu kanunu ihlal ettiği belirlenenlere yazılı savunmalarını yapmaları ve kurula sunmaları için 30 günlük bir süre verilerek gerekli tebligat yapılmaktadır³⁷⁴.

Tarafların savunmalarını sağlıklı bir şekilde yapabilmeleri için ne ile suçlandıklarını açık ve net bir biçimde bilmeleri gerekmekte olup, bu açıdan kurulun yapacağı bildirimlerde bu hususların hiç bir tereddüte yer bırakmayacak şekilde belirtilmesi gerekmektedir.³⁷⁵

Tarafların göndermiş oldukları savunmalarına karşı soruşturmayı yürütmekle görevlendirilenler de bu savunmalar çerçevesinde ek yazılı görüş bildirmek durumunda olup, bu ek görüşlerin 15 gün içinde sunulması ve bu hususun Kurul üyeleri ile ilgililerine bildirilmesi gerekmektedir. Taraflar, istemleri halinde bu

³⁷⁰ Cevdet İlhan Günay, age., s.1516.

³⁷¹ Murat Usta, age., s.105.; Sn. ustaya göre şikayetçi soruşturma sürecinin tarafı olarak kabul edilmemekte ancak bir takım hakları yasa gereği kullanabileceği ifade edilmekte iken; İ.Yılmaz Aslan, age., s.339.; Aslan, şikayetçinin de bir taraf gibi kabul edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ancak kanunun kullandığı “taraflar” kavramından yasanın sistematığından ve şikayetçiye de tanınan bir takım haklardan dolayı, Sn. Aslan’ın da işaret ettiği gibi şikayetçiyi de içerdiği şeklinde anlamının daha isabetli olacağı değerlendirilmektedir.

³⁷² RKHK. 44. Md.

³⁷³ RKHK. 44. Md.

³⁷⁴ RKHK. 45. Md.; Gülçin Dere, Uluslararası Hukuk Bağlamında Rekabet Otoritelerinin Yetki Sorunu Ve Türkiye İçin Çözüm Önerileri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:127, Ankara 2012. s.56.; Ancak bilinmelidir ki tebligat işlemleri devletin yargısal yetki alanı ile sınırlıdır.

³⁷⁵ İ. Yılmaz Aslan, age., s. 336.

görüŖe 30 gün içinde cevap verebilmektedirler. Haklı gerekçelerin sunulması durumunda, bu süreler bir defaya mahsus olmak üzere ve yine en çok bir katına kadar uzatılabilmektedir. Savunmaların süresinde verilmemesi halinde yapılan savunmalar dikkate alınmamaktadır³⁷⁶.

Sürenin geçirilmesi halinde savunma verilmiş olsa bile bunun RK.'ca alınacak kararda dikkate alınmayacak olmasıdır. Yani bir anlamda savunmayı süre geçtikten sonra veren taraf savunma hakkından vazçemiş kabul edilmektedir.

Günay'a göre, Usul işlemleri ile ilgili bir işlemin yapılması için yasayla bir süre tanınmışsa ve bahse konu süre içinde söz konusu işlemin yapılmaması halinde artık sonraki aşamalarda o işlemin yapılması durumu söz konusu olamamaktadır. Dolayısıyla usul işlemleri konusundaki sürelerin hak düşürücü olduğu ifade edilmektedir³⁷⁷.

Tüm usul işlemleri değil de belli bir süre içinde yapılması istenen işlemin o süre geçtikten sonra yapılmaması halinde bir daha aynı işlemin tesis edilememesi yaptırımına bağlanmışsa, bu işlemler için öngörülen sürelerin hak düşürücü süre olduğunun kabulü gerekmektedir. Dolayısıyla burada belirtilen savunmalarla ilgili süreler hak düşürücü nitelikte olup, bu süre içinde kullanılmadıkları takdirde bu hakkı ilerleyen süreçte kullanabilme olanağı da bulunmamaktadır³⁷⁸.

2.3.2.3.Sözlü Savunma Toplantısı

Sözlü savunma toplantısı, taraflarca, cevap dilekçesi veya savunma dilekçelerinde bu haklarını kullanmak taleplerini bildirmeleri üzerine yapılmak zorunda olunan bir usul işlemidir. RK., kendiliğinden de sözlü savunma toplantısı yapılmasına karar verebilmek yetkisine sahiptir³⁷⁹.

³⁷⁶ RKHK. 45. Md.

³⁷⁷ Cevdet İlhan Günay, age., s.1516.

³⁷⁸ RKHK.'nun getirdiğı düzenleme de zaten bu yöndedir. Bu sonuca yasanın diğere sürelerle ilgili getirmiş olduğu hükümlere bakılıp, bu konudaki hükümlerle yapılan kıyasın sonucunda ulaşılmıştır. Konuyla ilgili yasa maddelerine tezin çeşitli bölümlerinde gönderme yapıldığından burada tekrar edilmeyecektir.

³⁷⁹ RKHK. 46. Md.

Sözlü savunma, yazılı savunmanın aksine soruşturma aşaması ile ilgili değil karar aşaması ile ilgili bir kurum olup³⁸⁰, soruşturmanın tamamlanmasını müteakip en az 30 gün en fazla 60 gün içinde gerçekleştirilmek zorunda olunan bir aşamadır. bu çerçevede konu hakkındaki davetiyelerin toplantı gününden en az 30 gün önce taraflara ulaştırılması gerekmektedir³⁸¹.

Sözlü savunma toplantıları açık olarak yapılmak zorundadır. Genel ahlakın ve ticari sırların korunması gerekçesi ile Kurul, sözlü savunma toplantısının gizli olarak yapılmasında takdir yetkisine sahiptir. Toplantıların yönetimi, Başkan ya da Başkanın katılmadığı durumlarda İkinci Başkan tarafından gerçekleştirilir. Toplantı, Başkan veya İkinci Başkan ile en az dört Üyenin katılımı ile yapılmak zorundadır³⁸².

Sözlü savunma toplantıları tarafların yazılı savunmalarında ifade edemedikleri hususların izahı ile birlikte diğer hususların da kurulca daha iyi anlaşılmasının sağlanması bakımından ciddi öneme sahip bir usuli işlem ve aşamadır³⁸³.

Yasanın sözlü savunmayı düzenleyen madde gerekçesinde, sözlü savunma toplantısının nihai karar açısından önemi ifade edilerek, bu toplantıda, taraflarca yazılı olarak ifade edilemeyen hususların, Kurulun önünde açık bir şekilde sunulma fırsatı elde edildiği, bununla birlikte Kurul üyelerinin de toplantıda yapılan sözlü savunmalarda olayı daha iyi kavrama fırsatına sahip oldukları ve böylece daha adil karara varabilme fırsatını elde etmiş oldukları belirtilerek onlar açısından da önemli olduğu vurgulanmıştır³⁸⁴.

Sözlü savunma toplantıları en çok birbirini izleyen beş oturumda tamamlanmak zorundadır. Bir gün içinde yapılan çeşitli toplantılar bir oturum sayılmaktadır. Sözlü savunma toplantısından en geç 7 gün önce taraflar sözlü savunmada yararlanacakları ispat vasıtalarını Kurula bildirmekle yükümlüdürler. Taraflar süresi içinde bildirilmemiş ispat vasıtalarından yararlanamamaktadır³⁸⁵.

³⁸⁰ İ. Yılmaz Aslan, age., s. 336.

³⁸¹ RKKH. 46. Md.

³⁸² RKKH. 47. Md.

³⁸³ Cevdet İlhan Günay, age., s.1526-1527.

³⁸⁴ Ahmet Eğerci, age., s.139.

³⁸⁵ RKKH. 47. Md.

Tarafların, bu aşamada, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununu uyarınca düzenlenen her türlü delil ve ispat vasıtasından yararlanabilme hak ve imkanları bulunmaktadır³⁸⁶.

İhlalde bulunduğu iddia edilen taraflar, temsilcileri ya da doğrudan ya da dolaylı menfaati bulunduğunu oturum öncesinde ispatlayan herkes ya da onların temsilcileri oturumlara katılabilmektedir³⁸⁷.

Bu çerçevede Aleniyet ilkesinin Rekabet usulündeki yansımasının görüldüğü safhanın sözlü savunma safhası olduğu söylenebilir. Gerekçe zorunluluğu da kanun koyucu tarafından sadece nihai kurul kararları için öngörülmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki ticari sırların ifşası yasağı, sözlü savunma toplantılarının gizli olarak yapılması ve de RK.'nun kararlarının yayınlanması bakımından da geçerlidir. İdari para cezaları açısından sözlü savunma ilkesinin açıkça yer almadığı görülmektedir. Sözlü savunmada “temsilci” bulundurulması yeterli görülmüş olup, avukatla temsil zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu anlamda basit bir temsil belgesi yeterli görülmektedir³⁸⁸.

2.3.2.4.Nihai Karar

RKHK gereği RK.'nun sözlü savunma toplantısının yapılması sonrasında, aynı gün karar verilmesi gerekmektedir. Şayet bu mümkün değilse gerekçesiyle birlikte 15 gün içinde karar verilmek zorundadır.

Taraflarca bu konuda bir istemin olmaması ve RK.'nun da kendiliğinden sözlü savunma yapılmasına karar vermediği durumlarda, nihai karar dosya üzerinde yapılacak inceleme neticesinde ve soruşturma aşamasının bitimini müteakip 30 gün içinde verilmek durumundadır³⁸⁹.

Bu hükmün, adli ve idari yargıda karşılaşılan geç gelen adalet olgusunun önüne geçmek amacına dönük olduğu ve karar aşamasına gelmiş olan çekişmelerin sürüncemede kalmasının bertaraf edilmesi amacına dönük olduğu ifade

³⁸⁶ RKHK. 47. Md.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

³⁸⁷ RKHK. 47. Md.; Akıncı, agm., s.2-16.

³⁸⁸ Cevdet İlhan Günay, age., s.1524-1525.

³⁸⁹ Age., s.1526.

edilmektedir³⁹⁰.

Bu konuda alınmış bir toplantı kararı olmasına rağmen, tarafların sözlü savunmaya gelmemesi halinde karar, belirlenmiş toplantı tarihini takip eden bir hafta içinde dosya üzerinde yapılacak incelemeye göre verilerek sonuçlandırılmaktadır³⁹¹.

RK. Yasada öngörülen süreler aşılmış olsa da önündeki dosya hakkında bir karar vermelidir. Salt süre aşılmış olması nedeniyle karar veremezlik etmemelidir. Nitekim Danıştay 10. Dairesinin³⁹² konuya yaklaşımı da bu yöndedir. Salt bu nedenle açılan bir davada öngörülen sürenin geçmiş olmasını iptal sebebi olarak kabul etmemiştir³⁹³.

RKHK'da öngörülen sürelerin (savunma süresi hariç) genel olarak tavsiye nitelikli süreler olduğu ifade edilebilir. Savunma için öngörülen süre içinde savunmanın yapılmamış olması durumunda süre aşımı sonrası yapılan savunmalar dikkate alınmamaktadır³⁹⁴.

Buradaki sürelerin aşılması, savunma süresi hariç, herhangi bir yaptırıma bağlanmadığından, hak düşürücü ya da zaman aşımı süreleri olmayıp, idari düzenleyici süreler olarak kabulü gerekmektedir. Ancak her ne kadar bu sürelerin aşılması iptal nedeni olarak kabulü mümkün olmasa da bunlar idarenin belli bir süre içinde harekete geçip işlem tesisini sağlamaya dönük olmaları bakımından keyfi bir biçimde aşılamayacağı açıktır. Bu açıdan süre aşımının meşru ve makul nedenlere dayanması gerekmektedir. Aksi durumda süre aşımının keyfi olarak gerçekleşmesi durumunda buna neden olan kamu görevlilerinin şahsi kusurları söz konusu olacak ve de gerek idari gerekse de cezai ve hatta koşulları varsa hukuki sorumlulukları söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir.

³⁹⁰ Ahmet Eğerci, age., s.143.

³⁹¹ RKHK. 48. Md.

³⁹² Danıştay 10.Dairesinin E.2001/629 ve K.2003/4241 sayılı kararı.

³⁹³ Cevdet İlhan Günay, age., s.1495.

³⁹⁴ Age., s.1522-1523.

2.3.2.5.Görüşmelerin Gizliliği

Kurul kararlarının, gizli görüşme sonucu alınması ve alenen tefhim edilmesi gerekmektedir³⁹⁵.

RK. Kararlarına ilişkin görüşmelerin gizli olması ve de tefhimin ise aleni olması gerekmekte olup, ayrıca karşı oy yazılarının da eklenmesi usul açısından tamamlanması gereken hususlardır. Danıştay karşı oy yazılarının yer almamasını usuli eksiklik sayarak bozma kararlarına gerekçe olarak göstermiştir³⁹⁶.

Hiçbir Kurul Üyesinin oyu çekimser olamaz. Görüşmelere mazeretli olanlar dışında sözlü savunma toplantısında hazır bulunmuş olan üyelerin katılmaları zorunluluğu bulunmaktadır³⁹⁷.

Burada dikkat edilmesi gereken husus soruşturma safhasında bulunan kurul üyesinin kararlarda oy kullanıp kullanamayacağına ilişkindir. Usta'ya göre Savcılık müessesesi gibi bir yapılanma dolayısıyla kullanmaması gerektiği yönünde iken, Danıştay aksi yönde bir eğilim göstererek söz konusu soruşturma safhasında görev alan kurul üyesinin kararlarda oy kullanmasını hukuka aykırı bulmamıştır³⁹⁸.

Görüşmeyi, Kurul Başkanı veya Kurul Başkanının görüşmeye katılmadığı durumlarda İkinci Başkan yönetmek ve karara bağlanacak konuları belirlemek durumundadır. Bu konular serbestçe tartışıldıktan sonra Başkanın oyları toplayarak ve de en son kendi oyunu vererek sonuçlandırması gerekmektedir³⁹⁹.

Başkanın, en son kendi oyunu açıklaması gerekliliği, kurulun diğer üyelerinin etki altında kalmadan hareket edebilmelerine dönük olarak öngörülmüştür.

RK., nihai kararlarının çıkabilmesi için, Başkan ya da İkinci Başkan dahil en az toplam beş üyenin katılımı ile toplanmak ve en az dört üyenin aynı yönde oy kullanması gerekmektedir⁴⁰⁰.

³⁹⁵ RKHK. 49. Md.

³⁹⁶ Cevdet İlhan Günay, age., s.1526-1527.

³⁹⁷ RKHK. 49. Md.

³⁹⁸ Murat Usta, age., s.108.; Danıştay 13. Dairesinin 2005/916 E. ve 2005/3436 K. sayılı kararı ile yine Danıştay 13. Dairesinin 2005/1693 E. ve 2005/3614 K. kararları örnek olarak gösterilebilir.

³⁹⁹ RKHK. 50. Md.

⁴⁰⁰ RKHK. 51. Md.; Müslüm Akıncı, age., s.2-16.

İlk toplantıda karar için gerekli nisabın sağlanamadığı durumlarda, Başkan ikinci toplantıya tüm üyelerin iştirakini sağlamakla yükümlü olmakla birlikte bunun mümkün olmaması halinde karar, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile alınabilmektedir. Bu durumda da toplantı nisabı yukarıda belirtilen ve en az sayı olan beşten az olamaz. İkinci toplantıda oylarda eşitlik olması halinde ise kararın çıkabilmesi için gereken çoğunluk hesabında Başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün sayılmaktadır⁴⁰¹.

Nihai karar haricindeki diğer kararlar ve özellikle tedbir ve tavsiye niteliğindeki kararlar ve işlemler için, Kurul üyelerinden en az üçte birinin toplanması ve toplantıya katılanların salt çoğunluğunun oyu yeterli kabul edilmektedir⁴⁰².

2.3.2.6.Kararlarda Bulunması Gereken Hususlar

Kurul tarafından verilen nihai kararın, Kararı alan üyelerin isim ve soyisimlerini, İnceleme-araştırmayı yapanların isim ve soyisimlerini, Tarafların isim ve unvanları ile yerleşim yerlerini ve ayırıcı niteliklerini, Tarafların iddialarının özetini⁴⁰³, inceleme ve tartışılan ekonomik ve hukuki konuların özetini, Raportörün görüşünü, İleri sürülen bütün delillerin ve savunmaların değerlendirilmesini⁴⁰⁴, Gerekçe ve kararın hukuki dayanağını, karar sonucunu ve Varsa karşı oy yazılarını, ihtiva etmesi gerekmektedir⁴⁰⁵.

Karar, taraflara yüklenen görevler ve tanınan haklar şüphe ve tereddüde yol açmayacak şekilde açık yazılmalıdır⁴⁰⁶.

Karar, başkan ya da görevlendireceği bir üye tarafından yazılarak, üyeler tarafından imzalanması gerekmektedir. Muhalif kalan üyeler, ayrı ayrı veya beraber karşı oy yazılarını yazıp imzalamak zorundadır. Kararın aslı kurum arşivinde

⁴⁰¹ RKHK. 51. Md.

⁴⁰² RKHK. 51. Md.; Müslüm Akıncı, agm., s.2-16.

⁴⁰³ İ.Yılmaz Aslan, age., s. 339.; iddiaların özeti ile kastedilenin şikayetçi ve savunmanın görüşlerini anlamak gerektiği yönündedir.

⁴⁰⁴ Age., s. 339.; burada da kurulun re'sen elde ettiği delillerin de kararda değerlendirmesi gerektiği şeklinde anlamak gerektiği yönündedir.

⁴⁰⁵ RKHK. 52. Md.

⁴⁰⁶ İ.Yılmaz Aslan, age., s. 339-340.; burada şikayete bağlı olan soruşturmalarda ilgili her iki tarafa da bir takım haklar öngörülebileceği gibi bu iki tarafa bir takım şartlar, ya da sorumluluklar da yüklenebilmektedir. Bu açıdan her iki taraf için de bu niteliği taşımalıdır.

saklanmakta, birer örneği taraflara verilmekte ve bir örneği de tarafların ticari nitelikli sırları ifşa etmeyecek biçimde Kurumun internet sayfasında yayınlanmaktadır⁴⁰⁷.

2.3.2.7.Kurul Kararlarına Karşı Yargı Yolu

Kurul'un vermiş olduğu nihai kararlara karşı dava ehliyeti bulunan ilgililer öncelikle idari başvuru hakkına sahip bulunmaktadır⁴⁰⁸. Burada ilgililerin seçimlik hakları bulunmakta olup, doğrudan iptal davası açılabileceği gibi Kuruma başvurduktan sonra verilcek karar üzerine dava açma yoluna da gidilebilir. İYUK'nun 11 inci maddesi uyarınca, mevcut bir karar için idari başvuruda bulunulması dava süresini durdurduğundan, yapılan başvuruya istinaden, Kurul yeni bir karar alır ya da mevcut kararını değiştirirse süre kesilmekte ve yeni işlemin bildiriminden itibaren yeniden işlemeye başlamaktadır⁴⁰⁹.

Bu çerçevede İdari yaptırım kararlarına karşı yetkili idare mahkemesinde genel dava açma süresi olan ve tebliğden itibaren işlemeye başlayan 60 gün içinde dava açılabilmektedir. Bu 60 günlük süre kesin ve hak düşürücü nitelikte olup, süre aşımı halinde esasa girilmeden dava reddedilmektedir⁴¹⁰. Kurul kararlarına karşı açılan her türlü dava öncelikli işlerden sayılmaktadır⁴¹¹.

Kurul kararlarına karşı yargı yoluna başvurulması kararların uygulanmasını ve idarî para cezalarının takip ve tahsilini durduramayacağı açıkça zikredilmiştir. Aslında bu hususun açıkça belirtilmesine gerek yoktu, nitekim 2577 sayılı İdari

⁴⁰⁷ RKKH., Md. 52.

⁴⁰⁸ 2012 yılında yapılan yasa değişikliğinden önce RKKH.'nin 55. Maddesi hükmü gereği idari para cezaları için idari başvuru yolu mümkün değildi. Danıştay 10.D. 2000/260 E. ve 2002/4360 K. sayılı kararı da bu yönde idi. Ancak 2012 yılında yapılan değişiklikten sonra kanaatimizce idari para cezaları için de bu yol mümkündür.(Detaylı bilgi için bkz. Danıştay 10.D. 2000/260 E. ve 2002/4360 K. sayılı kararı.)

⁴⁰⁹ Hilmi Bolatoğlu, Rekabet Kurulu Kararlarının Yargısal Denetimi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 2004, s.24.; Ancak idari başvuru yolu, idari para cezaları yönünden RKKH.'nin 55. Maddesi gereği daha önceden süreyi dururucu özelliğe sahip değildi. Danıştay 10. D.'nin 2000/260 E., 2002/4360 K. sayılı kararı ile bu husus açıkça vurgulanmaktaydı. Daha sonra 2012 yılında RKKH.'nin önceki bölümlerde ifade edildiği üzere 55. Maddesinde yapılan değişiklikle idari başvurunun artık süreyi durduracağı kanaatindeyiz.

⁴¹⁰ Danıştay 10. D.'nin 2000/260 E., 2002/4360 K. sayılı kararı ile "...Bu durumda davacı firmaya 19.11.1999 tarihinde tebliğ edilen kurul kararına karşı en geç 18.1.2000 tarihinde dava açılması gerekirken 27.1.2000 tarihinde açılan davanın esasının incelenmesi olanaklı değildir....." demek suretiyle bu hususu teyit etmiştir.

⁴¹¹ RKKH. 55. Md.

Yargılama Usul Kanununun 27. maddesi gereği yürütmeyi durdurma kararı alınmadıkça idari işlemlere karşı dava açılmış olması işlemin yürütülmesini durudurmamaktadır⁴¹².

Rekabet Kurulu kararlarına ilişkin başvuru yollarının neler olduğu da dahil tebligatlar 7201 sayılı Tebligat Kanununa göre yapılmakta ve süreler gerekçeli kararın taraflara tebliğ tarihinden itibaren başlamaktadır⁴¹³.

2.3.3. Kararların Uygulanabilirliği

Rekabet Kurumunun Türk idari sistemi içinde bir Bağımsız İdari Otorite olmasına rağmen, İdare hukukunun sınırları dışına taşarak anayasa hukuku, ceza hukuku gibi hukuk dallarının da konusunu oluşturduğu ifade edilmektedir. Bu gerçeğe rağmen Rekabet Kurumu da diğer bağımsız idari otoriteler ya da düzenleyici ve denetleyici kurumlar gibi kamu hukuku kurallarına göre kurulmuş ve faaliyetlerini de esas itibarıyla bu kurallara göre yürüten bir kuruluş olarak kabul edilmektedir⁴¹⁴.

Ancak bu konuda bir takım özellikleri dolayısıyla ayrı görüşlerin de olduğunu belirtmek gerekir.

Doktrinde bazı görüşlerin⁴¹⁵ bu kurumların geniş anlamda yargı organı sayılmaları gerektiği ve kararlarının da yargı kararı gibi görülüp, değerlendirilmesi gerektiği yönünde olsa da konu hakkındaki yargı kararlarına bakıldığında ise doktrindeki gibi özel bir nitelendirme yapma yoluna gidilmediği ve de salt kamu kurumu tabirinin kullanıldığı görülmektedir⁴¹⁶.

Düzenleyici ve denetleyici kurum ve kurullar yargı benzeri usuller ve yöntemler uygulasa da yargı benzeri yöntemler ifadesinden kasıt, iddia/savunma, tez/antitez çelişmesinin karara bağlanması olup, yargı benzeri ya da yarı yargısal yöntem de denilen bu süreç neticesinde verilen karar yargı kararı olmayıp, idari nitelikli bir karardır. Çünkü düzenleyici ya da regülasyon kurulları ne kadar özerk de olsa, üyelerinin yargıç statüsüne sahip olmadığı ve bu kurulların da birer yargı organı

⁴¹² RKHK. 55. Md.

⁴¹³ RKHK. 61. Md.

⁴¹⁴ Murat Usta, age., s.19.; Müslüm Akıncı, age., s.2-16.

⁴¹⁵ Prof. Ejder Yılmaz gibi.

⁴¹⁶ Halil Kalabalık, İdare Hukuku Dersleri(Cilt 1), Sayram Yayınları, Konya 2016. s.283-284.

olmadığı açıktır. Dolayısıyla bu kurulların görevlerini tarafsızca ve bağımsızca yapabilmeleri bakımından bu tür usul kurallarının varlığının küçümsenmeyecek bir hukuki güvence yarattığı belirtilmekte ise de bu hususlar bu kurulları yargı organı olarak nitelendirmek için yeterli görülmemektedir⁴¹⁷.

Kalabalık'a göre de bu kurumlar idari sistem içinde yürütme organı ve dolayısıyla idare içinde yer almakta aynı zamanda da idari teşkilat içinde de hizmet yerinden yönetim kuruluşları arasında bulunmakta olup, bu anlamda kamu kurumları olarak nitelendirilmeleri gerekmektedir⁴¹⁸.

Günday'a göre de bağımsız idari kurumların, hizmet yerinden yönetim kuruluşları için öngörülen vesayet denetimi gibi bir denetim mekanizmasının öngörülmemiş olması ve de mali özerklikleri dolayısıyla bunlarla aynı kategoride değerlendirilmesinin mümkün olmadığı ve de bundan dolayı bağımsız idari kurumların, mahalli idareler ve hizmet yerinden yönetim kuruluşlarının yanında üçüncü bir kategori olarak yerinden yönetim kuruluşu mahiyetinde görmenin daha doğru olacağı ve de Anayasal açıdan bir sakıncasının da olmayacağı ifade edilmektedir⁴¹⁹.

Bir başka ifade ile klasik idari teşkilat içinde yer almakla birlikte belli bir sektörde özel birtakım kamusal amaç ve görevleri yerine getirmek üzere teşkil ettirilen ve bu görev ve amaçları da yerine getirebilmesi amacıyla bir takım ayrıcalıklarla ve ayrıcalıklı yetkilerle donatılmış bir kuruluş olduğu belirtilmektedir⁴²⁰.

Günday ve Usta'nın yaklaşımlarının yerinde olduğu söylenebilir. Nitekim bu kurumların sahip olduğu ayrık ve ayrıcalıklı⁴²¹ pozisyon diğer hizmet yerinden yönetim kuruluşlarında bulunmamaktadır. Özellikle burada bu kurumların mali özerklikleri ve üzerlerinde vesayet yetkisinin olmaması hususları noktasında diğer kamu kurumlarından ayrıldıkları ve ayrıcalıklı bir pozisyonda oldukları ifade

⁴¹⁷ A.Ülkü Azrak, agt., s. 19-27.

⁴¹⁸ Halil Kalabalık, age., s.284.

⁴¹⁹ Metin Günday, İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara 2011., s.575.; Müslüm Akıncı, age., s.2-16.

⁴²⁰ Murat Usta, age., s.19-20.; Akıncı, age., s.2-16.

⁴²¹ RKKHK. gereği, Kurumun İdari ve mali özerkliğe sahip olması bunun en önemli göstergesidir.

edilebilir. Bu haliyle de BİO olarak adlandırılmaları daha doğru bir nitelendirme olarak karşımıza çıkmaktadır⁴²².

Doktrinde yukarıda izah edilen bir takım ayrık görüşler olsa da, Devlet tüzel kişiliğinin dışında olan ve merkezi idarenin hiyerarşik denetim alanının dışında olan, ayrı birer kamu tüzel kişiliğe sahip yapılar olarak kendilerine kanunlarınca verilen görev ve sorumluluklarını da bağımsızlık prensibi çerçevesinde ifa eden ve en önemlisi merkezi idarenin vesayet denetimi kapsamında da olmadığı için görevlerini bağımsız bir şekilde yapmalarının işlevsel olarak da temin edildiği, bütçelerini kendilerinin yapabilmesi ve personelini de kendilerinin seçebilmesi, ayrıca üyelerinin seçiminde siyasal organların yetkili kılınmasına rağmen görev süreleri doluncaya kadar görevden alınamamaları dolayısıyla organik bağımsızlıklarının, kısmi olarak etkilense de, önemli ölçüde sağlandığı görülmektedir⁴²³. Rekabet Kurumunun BİO olmadığını savunan görüşler⁴²⁴ olmasına rağmen BİO'ların ortak özellikleri olarak sayılan tüm bu niteliklerin Rekabet Kurumunda bulunması dolayısıyla BİO olduğunda duraksama bulunmamaktadır⁴²⁵.

RKHK'nun 20. maddesinde de açıkça bu hususa vurgu yapılarak kamu tüzel kişiliğini haiz ve idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluş olduğu⁴²⁶ ifade edilmiştir. Bu çerçevede kamu tüzel kişiliğini haiz bulunan RK.'nin tesis ettiği işlemlerin her ne kadar ekonomik hayatın işleyişine ilişkin olması dolayısıyla arz ettiği görünüm farklı olsa da idari işlemler olduğunda⁴²⁷ kuşku bulunmamaktadır.

Nitekim idari işlemin varlığından bahsedebilmenin ilk ve en önemli koşulu bir idari otoritenin varlığıdır. Ancak bu hususun istisnaları olabilmektedir. Her ne kadar ayrık olarak kamu otoritesi dışında bulunmakla birlikte mahiyetleri itibariyle idari işlev içinde değerlendirilen ve bazı konularda kanun koyucu tarafından idari işlem yapma yetkisiyle donatılan bazı özel hukuk kişileri olsa da bu hususun sınırlı olduğu

⁴²² Müslüm Akıncı, age., s.2-16.

⁴²³ Metin Günday, Bağımsız İdari Otoriteler Sempozyumu, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, Kasım 2001, s. 73-79.

⁴²⁴ Murat Usta, age., s.77., Örneğin, Prof. Zehra Odyakmaz'a göre RK. BİO değildir. : Ramazan Yıldırım, age., (Cilt 1), s.180., Prof. Ramazan Yıldırım'a göre de Bağımsız İdari Otorite değildir.

⁴²⁵ Usta, age., s.77.

⁴²⁶ Müslüm Akıncı, age., s.2-16.

⁴²⁷ İdari Dava D. Kur. 2003/428 E., 2005/2175 K. sayılı kararı ile Danıştay Onuncu Dairesi 14.11.2002 günlü, E:2000/1221, K:2002/4361 sayılı kararıyla; Rekabet Kurulu kararlarının, idari işlemler olduğu, yönündeki tespitinin teyit edildiği görülmektedir.

ve açıkça yasayla öngörülmesi gerektiği ifade edilebilir. Tabi bu husus yasa koyucunun takdir yetkisinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Son tahlilde yukarıda zikredildiği üzere idari işlemin varlığının ilk koşulu bir idari otoritenin varlığıdır⁴²⁸.

Rekabet Kurumunun karar organı olan RK.'nin yetki çeşitliliğine bakıldığında, düzenleme, gözetim, araştırma, soruşturma, izin verme, idari para cezası verme gibi yetkilerinin bulunduğu⁴²⁹ ve bu yetkilerin kullanılması ve dış aleme yansımalarının birer idari işlem olan hukuki araçlarla gerçekleştirildiği görülmektedir.

Bir idari otorite olan Rekabet Kurumu'nun da yapmış olduğu işlemler bu anlamda ister belli bir duruma ya da kişiye ilişkin olarak tesis edilen bireysel idari işlemler⁴³⁰ olsun ister belli bir kişi ya da duruma ilişkin olmayan genel ve soyut nitelikte olan düzenleyici işlemler olsun idari işlemler olup, idari işlemlerin tabi olduğu hukuki rejime tabidirler.

Bağımsız idari otoritelerin ortak özelliklerinden, bu kuruluşları da idari otorite olarak adlandırmada kabul edilen en önemli gösterge, aynı zamanda idari işlemin özelliklerinden biri olan tek yanlı ve icrai karar alabilmek yetkisidir⁴³¹.

Hukuki işlemin ya da idari yaptırımların cezai nitelik göstermesi de bu durumu değiştirmemektedir. Çünkü yargı kararına ihtiyaç duyulmadan tesis edilen idari yaptırımların idarilik vasfı bu yaptırımlara idare hukukuna ilişkin bir takım özellikler kazandırmakta ve dolayısıyla idare hukukuna ve idari işlemlere ilişkin ilkeler bu yaptırımlar bakımından da geçerli olmaktadır⁴³².

Doktrinde, RKHK'da öngörülen hükmün, yasa değişikliğinden önce, idari işlemlerin icrailiği, idari işlemlerin doğruluk ve hukuka uygunluk karinesi ilkelerine aykırılık teşkil ettiği kabul edilmektedir⁴³³. Çünkü idari işlem ya da kararların

⁴²⁸ Hasan Nuri Yaşar, age., s.324.

⁴²⁹ Oğuz Sancakdar vd., age., s.317.

⁴³⁰ Metin Günday, age., s.123.

⁴³¹ Murat Usta, age., s.19-20.

⁴³² Burcu Erdinç, İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 2012, S:2, s.238-276.

⁴³³ Kurul Kararlarına Karşı Yargı Yolu başlıklı 55. Maddesinin;

icrailiği, o işlem tesis edilmekle hukuki etki ve sonuçlarını doğurmaları ve yargı mercileri de dahil araya her hangi bir makam ya da birimin işleminin girmesine gerek olmaksızın uygulanabilmeleri anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, idari işlemler hukuka uygun kabul edildikleri için, aykırılığın ileri sürülmesi bunların icrailiğini etkilememektedir. Ayrıca İYUK'nun 27. maddesinin 1 inci fıkrasına göre, idari dava açılması, kural olarak dava edilen işlemin yürütülmesini durdurmamaktadır. Bu nedenle, hukuka aykırılığı ileri sürülen bir işlemin yürütülmesinin durdurulmasının da talep edilmesi zorunludur. Ancak bu istemin mahkemece kabulü halinde idari işlem ya da kararın uygulanmasının önüne geçilebilmektedir⁴³⁴.

Danıştay da bunu teyit eder mahiyette bir karar vererek, İYUK'un 27. maddesine atıfla, "*RKHK.'nun Kurul Kararlarına Karşı Yargı Yolu*" başlıklı 55. maddesindeki, *para cezalarının; Kurul' un Kararlarının kesinleşmeden tahsil edilemeyeceğine ilişkin hükmü dikkate alındığında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için Kanun' un aradığı koşulların gerçekleşmemiş olduğu*" gerekçesiyle yürütmenin durdurulması isteminin reddedilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁴³⁵.

Ancak RKHK'nun 55. maddesi hükmü tadil edildiğinden artık bu konuda bir duraksama bulunmamaktadır. RK. Kararlarının kesinleşmeden uygulanamama zorunluluğu yasa değişikliği ile kaldırıldığından icrailik sorunu da idari işlemler hakkındaki ilkeler çerçevesinde çözülmüş olmaktadır.

Eski hali: "*MADDE 55. — Kurulun nihaî kararlarına, tedbir kararlarına, para cezalarına ve süreli para cezalarına karşı kararın taraflara tebliğinden itibaren süresi içinde Danıştaya başvuru yapılabilir. Bu süre içinde yargı yoluna başvurulmazsa karar kesinleşir.*

Para cezası veren Kurulun kararı kesinleşmeden tahsil edilemez. Kurulun para cezası veya süreli para cezası veren kararının yerine getirilmesi, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine tabidir." Şeklinde iken, yapılan yasa değişikliği ile,

Yeni hali: MADDE 55 – (Değişik: 23/1/2008-5728/474 md.)

(Değişik birinci fıkra: 2/7/2012-6352/63 md.) *İdari yaptırım kararlarına karşı yetkili idare mahkemesinde dava açılabilir. Kurul kararlarına karşı açılan her türlü dava öncelikli işlerden sayılır.*

Kurul kararlarına karşı yargı yoluna başvurulması kararların uygulanmasını ve idarî para cezalarının takip ve tahsilini durdurmaz." şeklinde olmuştur.

⁴³⁴ Ahmet Eğerci, age., s.224-225.

⁴³⁵ Age., s.224-225.

Bu anlamda idari işlemlerin özellikleri olan tek yanlılık, hukuka uygunluk karinesinden faydalanma⁴³⁶ ve de yargı denetimine tabi olma⁴³⁷ gibi özellikler RK.'nın tesis etmiş olduğu işlemler için de geçerlidir.

İdari işlemler idarenin tek yanlı irade açıklamasının sonucu olarak ve kişi ya da kurumların rızasına ihtiyaç duymadan tesis edilen ve bu haliyle muhatapları açısından hüküm ve sonuç doğuran işlemler olup⁴³⁸, ilgilerin mevcut hukuki durumlarını değiştiren, sonlandıran ya da yeni hukuki durumlar yaratan bir etki doğururlar. Bu özellikleri dolayısıyla da icrai işlemler olarak adlandırılırlar⁴³⁹.

Bir başka ifadeyle bir işlemin icrai olması, o işlemin maddi manada uygulanabilir, yürütülebilir olmasını yani hukuk düzenini etkileyen işlem olmasını ifade etmektedir. Nitekim idari işlemin icrai olması o işlem hakkında yargı merciileri önünde dava açabilmenin de ön koşuludur⁴⁴⁰. Bu açıdan idareye yargı kararına kadar hukuka uygunluk karinesinden yararlanan işlemler tesis etme, yani kendiliğinden icrai işlem yapma yetkisi olarak da adlandırılan bir ayrıcalık tanınmaktadır⁴⁴¹.

İdari işlemlerin icrai olmalarının temel dayanağı bu karar ve işlemlerin kamusal yararı hedeflemeleri ve de kamusal güce dayanmalarıdır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki idarenin yaptığı her işlem icrai değildir. Bu anlamda RK.'nın yaptığı her işlem de icrai değildir⁴⁴². Yukarıda ifade edildiği üzere icrai olabilmesi için muhatapların mevcut hukuki durumlarını değiştiren, sonlandıran ya da yeni bir hukuki durum yaratan bir mahiyet göstermesi gerekmektedir. Mesela idarelerin hazırlık işlemleri gibi ya da görüş verme mahiyetindeki işlemleri nihai olmadığı gibi kesin ve yürütülebilir bir nitelikleri de bulunmamaktadır. Bu halleriyle icrailiklerinden de söz edilememektedir.

Kararların ya da işlemlerin icrailiği ile bu işlemlerin re'sen icrası kavramları da birbirinden farklı kavramlar olup, icrai işlem tesis etmekle muhataplar hakkında mevcut hukuki durum değiştirilmektedir. Ancak bu değişiklik hukuk alanında

⁴³⁶ Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan, İdare Hukuku, Cilt I, Turhan Kitabevi, Ankara 2006.s.494.

⁴³⁷ Metin Günday, age., s.123.; Bahtiyar Akyılmaz vd., Türk İdare Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009.s.367-369.

⁴³⁸ Ender Ethem Atay, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2009.s.409-428.

⁴³⁹ Metin Günday, age., s.124.

⁴⁴⁰ Ahmet Nohutçu, Devlet Teşkilatı Hukuku(cilt 2), Savaş Yayınevi, Ankara 2016., s.113.

⁴⁴¹ Hasan Nuri Yaşar, age., s. 328.

⁴⁴² Metin Günday, age., s.124.

cerayan etmiş olup, bunun maddi alemde de gerçekleşebilmesi için bir takım fiillerde bulunulması gerekebilmektedir. İşte idarenin yapmış olduğu işlemin hukuk alanında meydana getirdiği değişikliğin maddi aleme de yansımaları için idare tarafından yapılan fiiller ve girişimler idari işlemin re'sen icrası⁴⁴³ ya da işlemi tesis eden idare tarafından bizzat yerine getirilmesi olarak adlandırılmaktadır.

Bu çerçevede, idari işlemin idare tarafından re'sen icrası için açık yasal dayanağa ihtiyaç duyulduğunu, açık bir yasal dayanak mevcut değilse idare yapmış olduğu işlemi re'sen icra edemeyeceği, yasalarla açık verilmiş bir re'sen icra yetkisi yoksa idarenin tesis ettiği işlemin gereğinin yapılmasını temin için adli icra yoluna müracaat etmek zorunda olduğunu savunan görüşler⁴⁴⁴ olsa da idarenin kural olarak; re'sen icra yetkisinin olduğu ancak re'sen icranın bir türü olan cebir kullanarak re'sen icra yetkisinin bulunmadığı⁴⁴⁵ ve bu açıdan icrailik ile re'sen icra kurumlarının birbirinden ayrıldığı belirtilmesi gerekmektedir.

Bir başka anlatımla idare, yaptığı nihai işlemlerle hukuki durumları değiştirmekte bu işlemin muhatapları açısından hüküm ve sonuç doğurması yani uygulanabilir olması için arada başka bir işleme ihtiyaç bulunmaması⁴⁴⁶ icrailik olarak ifade edilmekte iken, işlemin gereğini bizzat yapması da re'sen icra, cebir kullanarak icra etmek zorunda kalması durumu da cebir suretiyle re'sen icra olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda idare, kural olarak re'sen icra yetkisine sahipken, cebir kullanarak re'sen icra ya da cebri icra⁴⁴⁷ yetkisine sahip olmayıp bu konuda açık bir yasal dayanağa ihtiyaç duymaktadır⁴⁴⁸.

İdari işlemler imzalanmakla tekemmül etmiş olur ancak kural olarak birel ya da bireysel idari işlemler muhataplarına tebliğ edilmekle, düzenleyici işlemler ise ilan edilmekle uygulanabilir aşamaya gelmiş olurlar⁴⁴⁹.

⁴⁴³ Günday, age., s.124-125.; Yahya Kazım Zabunoğlu, İdare Hukuku, Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara 2012. s.306-307.

⁴⁴⁴ Metin Günday, age., s.125.

⁴⁴⁵ Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa, 2017., s. 391-392.

⁴⁴⁶ Hasan Dursun, İdari İşlemin İcra İcrailiği, <https://jurix.com.tr/article/1033>, Erişim Tarihi: 19.11.2018

⁴⁴⁷ Biz de Gözler ve Kaplan'ın görüşüne katılmakla beraber anlam karışıklığının önüne geçmek için bu çalışmada re'sen icra ve cebri icra kavramlarını bu anlam farklılığını gözetenek ayrı ayrı kullanmayı tercih ettik.

⁴⁴⁸ Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, age., s. 391-392.

⁴⁴⁹ Oğuz Sancakdar vd., age., s.356.

Sonuç olarak, Kamu tüzel kişiliğini haiz ve bağımsız bir idari otorite olan RK.'nın işlemleri de idari işlemler olmaları dolayısıyla idari işlemlerin tabi olduğu hukuki rejime tabi olup, bunun hukuki ve doğal sonucu olarak icrailik özelliğine sahiptir⁴⁵⁰. Ancak RK.'nın tesis ettiği her işlem değil, para cezası, ve diğer nihai kararları kesin ve yürütülebilir işlemler olmaları dolayısıyla icrailik arz etmektedirler. Bu gibi işlemler muhatapları açısından mevcut hukuki durumları değiştiren, yeni bir hukuki durum yaratan veya sonlandıran niteliklerinden ve uygulanması için de arada başkaca bir işleme ihtiyaç duymadıklarından icrailik özelliklerine sahiptirler.

2.3.4. Kararların Bağlayıcılığı

RK.'nın işlemleri idari işlem olmaları dolayısıyla hukuka uygunluk karinesinden faydalanırlar. Aksi yargı kararıyla kesinlik kazanıncaya kadar hukuka uygun oldukları kabul edilirler ve derhal uygulanırlar⁴⁵¹. Doktrinde bu husus genel olarak hukuka uygunluk karinesi olarak ifade edilmektedir. Ancak Özay, bu durumu kanuna uygunluk karinesi olarak ifade etmektedir. Buna göre idari işlemlerin hem kanuni bir dayanağının bulunduğuna hem de yapılan işlemin hukuka uygun yapıldığına bir karine teşkil etmesi dolayısıyla kanunilik karinesi olarak adlandırmaktadır⁴⁵².

İdarenin bu anlamda tesis ettiği işlemlerde sahip bulunduğu ayrıcalıkların temel dayanağı da bu kanunilik karinesinden kaynaklanan meşruiyettir. Daha açık ifadeyle idari işlemlerin bu meşruiyeti kamusal yararı hedeflemeleri ve kamu gücünün kullanılarak yerine getirilmeleri olmayıp, bilakis işlemlerin kanunların uygulanmasına yönelik olarak tesis edilmeleridir. Bu anlamda bilinmeyen bir olgudan bilinen bir olguya varmak olan “karine” kavramından hareketle hukuka uygunluğu bilinmeyen bir işlemin hukuka uygun kabul edilmesi olan “kanunilik” ya

⁴⁵⁰ Danıştay İdari Dava D. Kur. 2003/428 E., 2005/2175 K. sayılı kararı ile Danıştay Onuncu Dairesi 14.11.2002 günlü, E:2000/1221, K:2002/4361 sayılı kararıyla; Rekabet Kurulu kararlarının, kesin ve yürütülmesi zorunlu idari işlemler olduğu, yönündeki tespitinin teyit edildiği görülmektedir.

⁴⁵¹ Ahmet Nohutçu, age., s.115.

⁴⁵² İl Han Özay, Gün Işığında Yönetim(cilt 1), Filiz Kitabevi, İstanbul 2004, s.406-407.

da “hukukilik karinesi”, idari işlemler için, hukuka uygunluğu bilinmeden doğruluğu ve hukuka uygunluğu kabul edilen bir meşruiyet zemini oluşturmaktadır⁴⁵³.

Bu karineden faydalanmanın sonuçları ise şunlardır⁴⁵⁴:

- İdari işlemler yargı denetimi öncesinde hukuki sonuç doğururlar ve etkilerini gösterirler,
- İdari işleme karşı dava açma durumunda olan muhataptır,
- Dava açılması halinde ispat yükü karşı tarafa düşmekte ve mahkemece aksi yönde karar çıkıncaya kadar hukuka uygun kabul edilmektedir⁴⁵⁵,
- İşleme karşı dava açılması işlemin yürütmesini durdurmamaktadır.

Yukarıda çeşitli şekil ve sebeplerle izah edildiği üzere idari işlemlerin, icrai olmaları ve hukuka uygunluk karinesinden faydalanmaları dolayısıyla, yargı merciince iptal edilinceye ya da idarece bahse konu işlem geri alınıncaya kadar hukuka uygun varsayılarak hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Böylece, idari işlemlerin hukuk dünyasında yaptığı değişiklikler, bu işlemlerin hukuka uygunluğu yönünde araya bir yargı kararının girmesine ihtiyaç duymaksızın gerçekleşmekte ve muhatapca işleme uyulmaması halinde, idarece, yasaların verdiği re’sen icra yetkisi kullanabilmekte ya da öngörülen yaptırımlar uygulanabilmektedir⁴⁵⁶.

Bu çerçevede RK.’nın da tesis ettiği nihai işlemler kesin ve yürütülebilir işlemler olmaları ve aksi yargı mercilerince kesin olarak karara bağlanıncaya kadar hukuka uygunluk karinesinden faydalanmaları ve kamu gücü kullanılarak uygulanma kabiliyetine sahip olmaları dolayısıyla uyulmaları zorunlu işlemlerdir dolayısıyla muhatapları açısından bağlayıcıdır. Bu işlemlere karşı gidilecek olan yegane yol ya da yöntem bunun yargı mercileri önünde iptal davasına⁴⁵⁷ konu edilmesidir. Daha önce zikredildiği üzere 2577 sayılı İdari Yargılama Kanunu gereği idarenin yaptığı

⁴⁵³ Hasan Nuri Yaşar, age., s.330-331.; İl Han Özay, Günışığında Yönetim, Cilt II, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2004. s.143.

⁴⁵⁴ Emin Memiş, Genel İdare Hukuku Notları, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014, s.225.

⁴⁵⁵ İl Han Özay, age., C.II., s.143.

⁴⁵⁶ Ahmet Eğerci, age., s.224-225.

⁴⁵⁷ Ragıp Sarıca, İdari Kaza(Cilt I- İdari Davalar),Kenan Matbaası, İstanbul 1949. s.11.; Yahya Kazım Zabunoğlu, İdare Hukuku, Cilt II, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.s.213-214.; Yahya Kazım Zabunoğlu, age., Cilt I, s.306-307.; Ramazan Yıldırım, Türk İdari Rejimi Dersleri(Cilt 2), Mimoza Yayınları, Konya 2014. s.75.; Ramazan Yıldırım, Türk İdari Rejimi Dersleri(Cilt 3), Mimoza Yayınları, Konya 2014. s.89.; Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan, İdare Hukuku, Cilt II, Turhan Kitabevi, Ankara 2006.s.305..

bir işlemin iptal davasına konu olması da, mahkemece verilmiş bir yürütmeyi durdurma kararı olmadıkça o işlemin yürütülmesini durdurmamaktadır.

Ancak RK.'nın tesis ettiği işlem bağlayıcı olmakla beraber kesinlik⁴⁵⁸ arzetmemektedir. Bu işlemlerin idari yargı merciince yürütülmesinin durdurulması halinde artık nihai yargı kararı verilmeye kadar idare o işlemi yürütememektedir. Yargı merciince verilen nihai karara göre hareket edilmek durumundadır. Şayet yargı merciince davacının talebi reddedilirse artık o işleme karşı başvurulabilecek başka bir yol bulunmamakta ve muhataplarını bağlamaktadır. Muhataplarınca gereği yapılmazsa kamu gücü kullanılarak o işlemin gereği yapılmaktadır. Ancak İdare işlemin gereğinin icrası konusunda ancak kanunda açıkça izin verilen hallerde bunu cebren kendisi gerçekleştirebilmektedir. Kural ise işlemlerin cebri icrasının yargı yoluyla sağlanmasıdır⁴⁵⁹.

2.3.5. Kararların Caydırıcılığı

Tüm bireyleri bağlayıcı olmayan ve yalnızca belirli kişiler açısından yönlendirici olan, toplumsal düzeni sağlamak için etkili olduğu düşünülen ve hukuksal niteliği olmayan diğer kuralların, çoğu zaman hemen sonuç doğuracak etkili yaptırımlar içermediği bilinmektedir. Toplumu oluşturan bireylerin tümünün dürüst ve sosyal görevlerini yerine getirmeye istekli insanlar olduğunu söylemek de mümkün değildir. İnsanların topluluk halinde yaşamalarının gereği olan toplumsal görevlerini yerine getirmeleri, en geniş biçimde, zorlayıcı kurallarla ve tedbirlerle sağlanabilmektedir⁴⁶⁰.

Zorlayıcı kuralların başında yaptırımlar gelmektedir. İdarenin en temel görevleri arasında olan kamu güvenliği, kamu sağlığı, dirlik ve esenliğin temini ile milli servetin ve çevrenin korunması anlamına da gelen idari düzenin sağlanabilmesi ancak yaptırım yetkisinin kullanılabilmesiyle mümkün olmaktadır. İdarenin, görev ve yetki alanına giren tüm bu hizmetleri gerektiği biçim ve nitelikte etkili ve

⁴⁵⁸ Buradaki “kesinlik arzetmemek”ten kastedilenin yargısal sürece konu edilebilir olmasıdır. Yoksa idari işlemlerin özellikleri olan “kesin ve yürütülebilir işlem” olmadığı anlamında değildir. Daha önce de ifade edildiği üzere Danıştay İdari Dava D. Kur. 2003/428 E., 2005/2175 K. sayılı kararı ile bu husus teyit edilmiştir.

⁴⁵⁹ Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, age., s. 391-392.; Oğuz Sancakdar vd., age., s.356.

⁴⁶⁰ Mehmet Hatipoğlu, Çevrenin Korunmasında İdari Yaptırımların Caydırıcılık Açısından Değerlendirilmesi, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Yıl: 2016, S:1, s.77-118.

zamanında ifa edebilmesi bakımından yaptırım uygulama ve lüzümlü önlemleri alma yetkisini haiz olması kaçınılmazdır⁴⁶¹.

İdarenin etkinliği ve öngörülen sonuçları alma bakımından yaptırım yetkisine sahip olmasının yanısıra, yaptırım sisteminin, etkin ve caydırıcı bir şekilde sonuçlar doğurabilme yeteneğine sahip olması da önem arz etmektedir⁴⁶².

Devlet aygıtı belli bir alandaki düzeni sağlama adına caydırıcılık sağlanması için muhatapları belli davranışlarda bulunma yükümlülüğü altına sokmakta ve bunlara uyulmaması halinde de yaptırım uygulama yoluna gitmektedir. Yaptırımlar bu açıdan suçun ekonomik tipine göre uygulandıkları gerçek ya da tüzel kişiler üzerinde bir takım sonuçlar doğurmakta ve bu etkiler toplumdaki diğer bireyler arasında kolaylıkla dağıtılamamakta böylece kişisel maliyetlere katlanması şeklinde tezahür etmektedir. Bu nedenle muhataplar bu alanda bir adım atarlarken hem kendilerinin karşılaştıkları cezai yaptırımı hem de benzer durumlarda daha önce diğer muhatapların karşılaştıkları yaptırımları dikkate almak zorunda kalmaktadırlar⁴⁶³.

Bu açıdan kararların caydırıcılığı, muhatapların yasal düzenlemelere uymaması, kural ihlali yapması durumunda ya da idarece yapılan işlemlerin gereğinin yerine getirilmemesi durumunda uygulanan⁴⁶⁴ ya da uygulanacak müeyyidenin nicel ve nitel durumuyla ilgili bir husustur.

Müeyyide denilen kurum, konulmuş hukuk kuralının ihlaline tepki olarak yine hukuk düzeni tarafından öngörülmüş olan cebir olarak ifade edilebilir⁴⁶⁵. Hukuk kurallarının müeyyidesiz olabileceğini savunan görüşler⁴⁶⁶ de bulunmakla birlikte müeyyidesiz norm olamayacağı görüşleri ağırlık kazanmaktadır. Örneğin, Hans Kelsen müeyyidesiz hukuk normlarını kategorik olarak tamamen reddetmektedir.

⁴⁶¹Age., s.77-118.

⁴⁶²Age., s.77-118.

⁴⁶³Age., s.77-118.

⁴⁶⁴ Kadir Baş, Türk Hukukunda Rekabet İhlallerine İlişkin Tazminat Davalarında Passing-On Savunması ve Dolaylı Alıcı Kuralının Uygulanması: ABD ve AB Uygulamaları Işığında Değerlendirme ve Öneriler, *Rekabet Dergisi*, Cilt:12, S.4, Ekim 2011, s.3

⁴⁶⁵ Kemal Gözler, *Hukuka Giriş*, Ekin Yayınevi, Bursa 2011, s.317.

⁴⁶⁶ Age., s.319.; Örneğin, Guy Heraud, *Türkiye’de de Zeki Hafizoğulları*.

Hatta bir hukuk normunun usulüne uygun olarak yapılması yeterli olmamakta ve de cebir unsurunun da öngörölmüş olması gerektiğinin altını çizmektedir⁴⁶⁷.

Hukuk kurallarının müeyyidesi mutlaka ve daima bir cebir olarak karşımıza çıkmaktadır. Hukuk düzeni insanlara ya da muhataplarına belli bir şekilde hareket etmesini ya da etmemesini emretmekte ve buna uygun hareket edilmediğinde de bunu meşru olan kamu gücü yoluyla cebir uygulamak suretiyle yerine getirmeye zorlamaktadır ya da davranışın sonucunda yaptırım uygulamaktadır⁴⁶⁸.

Ceza ya da müeyyide uygulamanın korkutucu vasfı başka kişilerin de aynı ya da benzer fiilleri işleme hususunda önleyici etki yapmaktadır. Burada hukuken yasaklanan fiili işleyene verilen ceza bir örnek mahiyetinde olmakta ve bunun başkaları tarafından işlenmemesi açısından frenleyici bir rol oynadığı kabul edilmektedir. Bu bir anlamda genel önleyici bir fonksiyon olarak karşımıza çıkmaktadır ve potansiyel ihlalleri engelleme görevi görmektedir⁴⁶⁹.

Ayrıca ihlal fiilini işleyen kişiye ceza verilmesi sonrasında aynı kişi ya da kişilerin ileride aynı ya da başka bir ihlal fiilini işlemelerinin önlenmesi fonksiyonu da özel önleme fonksiyonu olarak tezahür etmektedir. Caydırma fonksiyonu fiiller için öngörölen yaptırımların ileride tekrarı önlemesi bakımından önem arz etmektedir. Bu anlamda cezaların caydırıcılığı cezaların etkinliği ile alakalı bir husustur⁴⁷⁰.

Rekabet hukuku açısından da yaptırımların amacının genel ve özel önleme olduğu açık olup, bu konuda tüm dünyada bir konsensusun olduğu ifade edilebilir. Türk rekabet hukuku açısından ayrıca bu hususlara şeffaflık, nesnellik ve tutarlılığın sağlanması da eklenmektedir⁴⁷¹.

Nitekim belirli bir zamanda ve belirli bir konu hakkında yürürlüğe konulacak hukuk kurallarının ihlali halinde ihlalde bulunan muhataplara, yaptırım uygulama

⁴⁶⁷ Age., s.320.

⁴⁶⁸ Age., s.323.

⁴⁶⁹ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku(Cilt 2), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1981. s.686-691.; Haluk Arı, Rekabet Hukukunda Etkin Yaptırım Politikası, Rekabet Hukuku Yaptırım Politikasında Yeni Dönem Ceza ve Pışmanlık Yönetmelikleri, (Ed. Kerem Cem Sanlı), XII Levha Yayınları, İstanbul 2009. s. 5-29.

⁴⁷⁰ Veli Özer Özbek vd., Türk Ceza Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2012, s.568-569.; Hakan Hakeri, Ceza Hukuku, Adalet Yayınları, Ankara 2011, s.2.; Dönmezer ve Erman, age., s.690-691 ve 812.

⁴⁷¹ Haluk Arı, agt., s.5-29.; Kadir Baş, agm., s.3-47.

yetkisiyle donatılmış bulunan idare tarafından nasıl ve ne ölçüde bir tepkinin verileceği ya da müeyyidenin hangi kriterlere göre uygulanacağı hakkındaki metinler yaptırım ve uyum politikasının konusunu oluşturmaktadır. Bu açıdan idari makamların adil, tutarlı ve keyfilikten uzak uygulamaları caydırıcılık açısından yardımcı olacaktır. Bu ölçülülük, adillik ve tutarlılık muhataplarda da güven duygusu uyandıracak ve idari yaptırımların etkililiğini de arttıracak bir unsur olarak kendisini gösterecektir⁴⁷².

Yaptırımın caydırıcılığı konusunda ayrıca, nerede, nasıl ve niçin kullanılacağına gayet açık ve net bir şekilde belirlenmesi ve kesinlik taşıması çok önemlidir. Zira yaptırım aracının uygulanacağına dair yüksek bir inanç oldukça önemlidir. Caydırıcılık konusunda yapılan ampirik çalışmalarda ortaya çıkan ortak sonuç, cezanın mutlak surette uygulanacağına dair bireydeki inancın etkisinin, ceza miktarındaki etkiden çok daha büyük olduğu yönündedir. Bu yaptırım tehdidi karşısında muhataplar çok daha dikkatli davranmak durumunda kalacak ve hukuka aykırı davranışlardan kaçınacaklardır. İdarenin bu tarz bir yetkiye sahip olması ve derhal müdahale edip yaptırım uygulamak suretiyle sonuç alacak olması önemli bir caydırıcılık nedeni olarak kendisini göstermektedir. İdare hukuku araçlarının etkili olabilmesini, sadece onların idare tarafından derhal uygulanmalarına bağlamak isabetli bir yaklaşım olmayacaktır. Etkili ve caydırıcı bir idari yaptırımın taşıması gereken başka nitelikler de bulunmaktadır. Onları da şu şekilde sıralayabiliriz⁴⁷³:

- Hukuk kuralının, ihlalde bulunanların davranışlarını değiştirmek amacıyla uygulanması,
- Kişinin, gelecekteki hukuka aykırı bir davranışından vazgeçirmeyi ilke edinmesi,
- Hukuk kuralının ihlali sonucunda edinilen mali kazanç ve ekonomik çıkarların ortadan kaldırılmasına dönük olması,
- Yaptırımın, ihlal sonucu oluşan zararın niteliği ile orantılı ve ölçülü olması,

⁴⁷²Mehmet Hatipoğlu, age.,s.77-118.

⁴⁷³ Age., s.77-118.

- İhlalde bulunan kişi ya da teşebbüs ile ihlalin niteliği bakımından uygun olan bir idari yaptırım türünün seçilmesi ve tatbik edilmesi,
- Tutarlı, belirli, şeffaf ve eşitlikçi bir anlayışla uygulanması.

Ancak yaptırımların özellikle doğrudan özel caydırıcılık dolaylı olarak da genel caydırıcılık fonksiyonunu icra edebilmesi için can yakıcı olması gerektiğini ifade edenler de bulunmaktadır. Buna ilaveten ihlal türüne göre ayırım yapılarak kartellerin daha ağır bir biçimde cezalandırılması gerektiği savunulmaktadır. Buna gerekçe olarak da kartellerin kâr oranlarının çok daha yüksek olması ve buna paralel olarak tüketici zararının da o ölçüde fazla olmasına bağlanmaktadır. Hatta bu noktadan hareketle ceza siyaseti açısından optimal ceza teorisinin cezaların caydırıcılığı bakımından daha baskın bir hal aldığı da ifade edilmektedir⁴⁷⁴.

Optimal ceza teorisine dayanak olarak iktisadi yaklaşım esas alınmakta, buna göre ceza miktarının belirlenmesinde elde edilen kar ile yakalanma riskinin tersinin çarpımı sonucu bulunan değer baz alınması ilkesine dayanmaktadır⁴⁷⁵. Daha somut şekliyle cezanın caydırıcılığı, cezanın, ihlalde bulunmayı düşünen kişinin ya da teşebbüsün elde edeceği faydadan daha yüksek olmasıyla sağlanabilecektir⁴⁷⁶.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta yakalanma riskinin tamamen teorik olarak öngörülmüş olduğudur. Çünkü bu oran ortaya çıkarılan kartellerin mevcut kartellere oranı olarak öngörülmekte ve mevcutların da tam olarak bilinmesi mümkün olmadığından bu oran doğal olarak tamamen teorik bir rakam olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁷⁷.

Bu bilgiler ışığında, yapılan bir araştırmaya göre optimal cezanın ödenebilmesi için muhatap teşebbüsün cirosunun altı katı kadar varlığa ihtiyaç duyduğu ifade edilmektedir. Buna göre kartellerin %10'luk bir fiyat arttırmasının kara etkisinin % 5 kadar olduğu ve kartelin yaklaşık 5 yıl sürmesi sonucunda karın, ihlalden etkilenen üründen elde edilen cironun %25'ini aştığı, ve teorik olarak hesaplanan %16'lık yakalanma riski de hesaba katıldığında cezanın ilgili üründen elde edilen cironun % 150'sinden fazla olması gerektiği gibi bir sonuca

⁴⁷⁴ Haluk Arı, agt., s.5-29.

⁴⁷⁵ Agt., s.5-29.

⁴⁷⁶ Cevdet İlhan Günay, age., s.172.

⁴⁷⁷ Haluk Arı, agt., s.5-29.

ulaşmaktadır. Dolayısıyla cezanın caydırıcı olabilmesi için genel olarak ABD ve Avrupa da dahil uygulanan cezaların 6-10 kat kadar artırılması gerektiği belirtilmektedir. Yapılan başka bir çalışmada da yine cezanın ilgili üründen elde edilen cironun %150'sinden fazla olması gerektiği ifade edilmiştir⁴⁷⁸.

Optimal ceza teorisine benzer bir bakış açısı da sosyal fayda yaklaşımına dayanarak Bentham tarafından dile getirilmekte ve buna göre hukukun negatif fonksiyonu olarak ifade edilen zararlı davranışların önlenmesi bakımından cezalandırmanın üç temel kurala dayanması gerektiği ifade edilerek bunların da; cezanın ihlalden sağlanan faydadan daha büyük olması gerektiği, cezanın zarar oranında büyük olması gerektiği ve ancak, cezanın ihlalin sağladığı yararı mümkün olduğunca az aşması gerektiğidir⁴⁷⁹. Bu açıdan etki bakımından iki teorinin de aynı sonucu hedefledikleri ifade edilebilir.

Cezaların ağırlığının, ihlalde bulunacakları ihtiyata yönelten ciddi bir psikolojik etki meydana getirdiği, fakat burada ekonomik gücü iyi olan ile olmayan üzerinde aynı etkiyi doğurmadığı, bu anlamda muhatabın ekonomik gücü göz önünde bulundurularak ceza uygulama yoluna gidilmesinin ve ayrıca paranın değerindeki düşüşlerin etkinliği azaltacağı hususlarının da dikkate alınması⁴⁸⁰ ve cezaların nitelik ve nicelik itibarıyla infaz edilebilir olması yani uygulanabilir nitelikte bulunması da gerekmektedir⁴⁸¹.

Bu hususların yanı sıra sadece para cezasının yeterli olmadığı bunun yanısıra bireylerin de cezalandırılması gerektiği de ifade edilmektedir. Bu konuda yönetici ve çalışanların da cezalandırılması gerektiği ve bu cezadan kastedilenin ise hapis cezası olduğu yönündedir. Örneğin, ABD'de General Elektrik firmasının CEO'sunun aldığı 30 günlük hapis cezası dolayısıyla ceza evine giderken intihar ettiği ifade edilmektedir. Bir başka CEO'nun bu konudaki yaklaşımı ise şu şekildedir; para cezası olması halinde firmasının bunu tolere edebileceği ve bunun elde edilecek kâr

⁴⁷⁸ Agt., s.5-29.

⁴⁷⁹ Adnan Güriz, Hukuk Felsefesi, Siyasal Kitabevi, Ankara 2003, s.270-271.

⁴⁸⁰ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman., age., s.812-814.

⁴⁸¹ Veli Özer Özbek vd., age., s.571.

oranıyla kıyaslandığında göze alınabileceği ve fakat hapis cezası için böyle bir durumu göze almanın kendisi açısından söz konusu olamayacağı yönündedir⁴⁸².

Türk rekabet hukuku açısından değerlendirildiğinde; RKHK.'nun, hapis cezası gibi adli yaptırımlar değil, firmalara ve belli koşulların varlığı halinde de çalışanlara idari yaptırımlar öngördüğü anlaşılmaktadır⁴⁸³.

İdari yaptırımların, ceza içermeleri bakımından ceza hukuku alanına; idari işlemler yoluyla yani yargı kararına ihtiyaç duyulmadan uygulanmaları, idare hukuku ilkelerine uyularak tesis edilip yerine getirilmeleri bakımından da idare hukuku alanına giren ve bu haliyle her iki hukuk dalının da konusunu oluşturan bir kurum olarak karşımıza çıktığı ve idari işlem görünümünde hukuk alemine yansımakla birlikte ayırıcı vasfının da cezalandırıcı ve caydırıcı⁴⁸⁴ olduğu açıktır. Bu haliyle idari düzenin etkin düzgün bir biçimde işleyişini temin etmek ve şayet bozulursa yeniden tesis etmek amacının yanında, yasalarla özel bir takım amaçlar için kullanıldığı da kabul edilmektedir⁴⁸⁵.

Yaptırımın, yükümlülöklere aykırı davranışın gerektirdiği hukuki sonuç olduğu, bu açıdan hukuk kişileri arasında bozulan dengenin yaptırım uygulamak suretiyle tekrar sağlanması amaçlandığından⁴⁸⁶ yaptırımın uygulanabilir olması, teşebbüslerin ya da teşebbüs birliklerinin rekabet kapsamındaki hakkaniyet içeren uygulamaları ile rekabet karşıtı uygulamalarının birbirinden açık ve hiç bir kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde ayırt edilmesinin de bu açıdan önem arzettiği bilinmektedir⁴⁸⁷.

Ayrıca idari yaptırımların bir türü olan idari para cezalarının, önleyicilik ve caydırıcılık özelliklerinin olduğu, daha ağır ihlalleri önleme amacının olması dolayısıyla kolluk yaptırımı olarak da kabul edildiği, kamusal para cezalarının bir

⁴⁸² Haluk Arı, agt., s.5-29.

⁴⁸³ RKHK., Md. 16-17.

⁴⁸⁴ Sinan Bozkuş, age., s.4-5.;Bu anlamda rekabetin hukuku açısından, tedbir kavramı ile yaptırım ya da ceza kavramını da ayırmak gerekmektedir. Tedbirlerin yönü geleceğe dönük ve onarıcı mahiyeti öne çıkarken, yaptırım ya da cezaların geçmişe bakan bir yönü bulunmakta ve cezalandırıcı mahiyeti öne çıkmaktadır. Çünkü tedbirin caydırıcılık amacı yokken yaptırımların ya da cezaların caydırıcılık amacı öne çıkmaktadır. Bu açıdan teşebbüslerin bölünmesine karar verme yetkisinin caydırıcılığı daha da arttıracağını savunan görüşler de bulunmaktadır.

⁴⁸⁵ Burcu Erdiñç, age., s.238-276.

⁴⁸⁶ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2009, s.573.

⁴⁸⁷ Remzi Özge Aritürk, İndirim Sistemleri: AB ve ABD Uygulamaları Işığında Test Önerileri ve AB Uygulamasındaki Son Gelişmeler, Rekabet Dergisi, Cilt:12, S.1, Ocak 2011, s.3-53.

türü olup, adli makamların aracı olması lüzumu duyulmadan uygulanabildiği ve bu anlamda idari para cezaları ile diğer kamusal para cezaları arasındaki temel ayrım organik ölçüt çerçevesinde ortaya çıktığı, etkileri bakımından bir fark olmadığı da vurgulanmaktadır⁴⁸⁸.

Bu bağlamda, RKHK.'da yer alan cezaların idari para cezaları olduğu ve genel olarak bakıldığında, yasanın 16. ve 17. maddelerinde⁴⁸⁹ konunun ayrıntılı bir biçimde ele alınmakla birlikte, diğer detayların da yönetmeliklerle düzenleneceğinin hüküm altına alındığı ve cezalarda yukarıda izah edilen çerçevede caydırıcılığın amaçlandığı görülmektedir.

Nitekim, Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmeliğin genel gerekçesinde idari para cezalarının konuluş amacının, Cezalandırma sürecinde şeffaflığın, nesnellüğün ve tutarlılığın sağlanması, Cezaların belirlenmesi sırasında, incelemelere yardımcı olunması, aktif işbirliği gibi hususların dikkate alınması ve bunların teşvik edilmesi, Para cezalarının özel ve genel caydırıcılığı sağlayacak nitelikte olması gerektiği belirtilmiştir⁴⁹⁰.

Bahse konu gerekçede caydırıcılığın yukarıda ifade edildiği gibi özel ve genel olmak üzere iki kısımda ele alındığı ve özel caydırıcılığın, cezaya muhatap teşebbüslerin, yasanın ihlal edilmesinin önlenmesi, genel caydırıcılığın ise, yasayı ihlal etmesi muhtemel olan veya halen ortaya çıkarılmamış bir ihlali devam ettiren teşebbüslerin caydırılması olduğu ifade edilmiştir. Böylece, cezaların her iki tür caydırıcılığı da sağlayacak nitelikte belirlenmesi gerektiği genel gerekçede yer almıştır⁴⁹¹.

İdari Para cezalarının bölünebilirliği ve etkililiği olumlu yanlarını; ekonomik durumu farklı kişilerde etkisinin farklı olması, uygulanmasındaki güçlükler ve para

⁴⁸⁸ Emin Koç, age., s.69.

⁴⁸⁹ Konu hakkında önceki bölümlerde değinilen RKHK'nun 16. Maddesi gereği, "*Kurul, teşebbüs niteliğindeki gerçek ve tüzel kişiler ile teşebbüs birlikleri veya bu birliklerin üyelerine ihlalin niteliğine göre ve bununla orantılı olarak; teşebbüs veya teşebbüs birliği ve varsa etkileri yönetici ve çalışanlarına da idari para cezası uygulama yoluna gitmektedir.*" Ayrıca 17. Madde gereği belli durumlarda nispi para cezası da verebilmektedir. Daha detaylı bilgi için yasanın 16. ve 17. maddelerine bakılabilir.

⁴⁹⁰ RSAHY.,:Genel gerekçe.

⁴⁹¹ Agy.: Genel gerekçe.

kıymetindeki düşüşlerin ise olumsuz yanlarını teşkil ettiği belirtilmektedir⁴⁹². Bu anlamda, İdari Para cezaları genel olarak etkililik özelliğine sahiptir. Fiilin tekrarlanması halinde tekrar cezaya hükmedilmesi halinde muhatabın cezaya alışması ve müeyyidenin caydırıcı etkisini kaybetmesi sonucunu da doğurmamaktadır⁴⁹³.

Bu bilgiler ışığında, RKHK'da öngörülen para cezaları açısından duruma bakıldığında; idari para cezalarının sahip olması gereken şeffaflık, nesnellik, tutarlılık ve caydırıcılığı amaçladığı teorik olarak söylenebilse de uygulamanın bu niteliklerle uyumlu olduğunu kabul etmek zordur⁴⁹⁴. Ancak oransal olması, cezaların etkinliği açısından önemlidir. Zira paranın değer kaybından etkilenmemesi söz konusu olmaktadır.

Para cezalarının caydırıcılık açısından, infazında güçlükler bulunmakla beraber, uygulanabilirliğinin etkinliği arttırdığı belirtilmiştir⁴⁹⁵, bu anlamda RK.'nca verilen cezaların yerine getirilmesi kamu gücüyle desteklendiğinden cebri icra yoluyla yerine getirme⁴⁹⁶ etkinlik ve caydırıcılığı arttıran bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

İdari para cezalarının sebebinin toplumsal düzen değil de idari düzene aykırılıktan kaynaklı olması dolayısıyla⁴⁹⁷ gerekçesi dışında her bakımdan cezalar hakkındaki ilke, kural ve esaslara tabi bulunmaktadır. Dolayısıyla cezalar hakkında uygulanan, kanunilik, zamanaşımı gibi, tüm ilke ve esaslar bunlar hakkında da uygulanmaktadır⁴⁹⁸. Bu husus zamanaşımı sürelerinin caydırıcılık üzerindeki etkisi noktasında önem arz etmektedir. Çünkü çok kısa zamanaşımı süreleri, ihlalin takibinin neticesiz kalması sonucunu doğurabilmektedir.

⁴⁹² Esin Aygün, age. s.6.

⁴⁹³ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, age., s.811.

⁴⁹⁴ Haluk Arı, agt., s.5-29.; Örneğin; 23.08.2002 tarih ve 02-49/634-257 sayılı Karboğaz kararında %3 ceza uygulanırken, 14.05.2005 tarih ve 05-68/896-259 sayılı Demir Çelik kararında asgari tutardan ceza uygulanmasına gidilmiştir. ; Harun Gündüz, Fines in Turkish Competition Law: Has the Lottery Ended?, Rekabet Dergisi, Cilt:13, S.4, Ekim 2012, s.43-96.

⁴⁹⁵ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, age., s.813.

⁴⁹⁶ Harun Gündüz, age.(tez), s. 29.; AATUHK., Md. 1. ve 5.

⁴⁹⁷ Emin Koç, age., s.68.

⁴⁹⁸ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, age., s.818.

RKHK.'da öngörülen para cezaları için, soruşturma zamanaşımı süresinin maktu cezalarda asgari 3 yıl, oransal cezalarda 8 yıl olduğu⁴⁹⁹ ve yerine getirme zamanaşımı süresinin de asgari 3 yıl olduğu görülmektedir⁵⁰⁰. Bu zamanaşımı sürelerinin, özellikle “yerine getirme süresi” bakımından, yeterince uzun olduğu söylemek oldukça zordur.

Cezaların caydırıcılığının hususunda vurgulanması gereken bir diğer nokta da cezaların niteliği ve ağırlığının caydırıcılığı sağlayıp sağlamadığının yanı sıra teşebbüsler tarafından kurumla işbirliği yapmalarına imkan verip vermediği hususudur. Bu konuda da özellikle ihlallerin ortaya çıkarılması konusunda zorluk çekilen karteller gibi oluşumlar konusunda işbirliğine imkan verilmesi önem arz etmektedir. Burada da işbirliğine girecek olanlar açısından cezalandırıcı bir anlayışın sonuç vermeyeceği de ifade edilebilir. Çünkü caydırıcı olan cezalarla muhatap olma ihtimalinden kurtulmaya imkan verecek düzenlemeler işbirliği ihtimalini arttıracaktır. Bu da aslında bir bakıma dolaylı caydırıcılık olarak ifade edilebilmektedir⁵⁰¹.

Türk Rekabet Hukukunda da örneğin, Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik'te olduğu gibi, benzer düzenlemelerin olduğu görülmektedir⁵⁰². Nitekim, Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik'in Genel Gerekçesinde, kartellere ilişkin olarak yasada öngörülen aykırılığın tespiti amacıyla Kurum ile aktif işbirliği yapan teşebbüs ya da firmaların, işbirliğinin mahiyeti, etkinliği ve zamanlaması göz önünde bulundurularak ve gerekçesi de açıkça ortaya konmak şartıyla yasada yer alan cezaların verilmeyebileceği veya indirim yapılabileceği düzenlenmiştir⁵⁰³.

Rekabet düzeni açısından en önemli ihlalin karteller olduğu ve bunların yol

⁴⁹⁹ KK., Md.20.

⁵⁰⁰ KK., Md.21.

⁵⁰¹ Türk Rekabet Hukuku açısından, RKHK. ile yasaklanmış olan kartellerin ortaya çıkarılması amacıyla Rekabet Kurumuyla aktif işbirliği yapan teşebbüsler ile teşebbüs yöneticileri ve çalışanlarına, bu yasada belirtilen para cezalarının verilmemesine veya verilecek cezalarda indirim yapılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılan Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik ile bu alandaki ihtiyacın karşılanmaya çalışıldığı ifade edilebilir.

⁵⁰² KOÇHY. : Detaylı bilgi için bahse konu yönetmeliğe bakılabilir.

⁵⁰³ Agy., Genel Gerekçe 2. fıkra.; <https://www.fatiharas.com/index.php/2017/07/31/kartellerin-ortaya-cikarilmasi-amaciyla-aktif-isbirligi-yapilmasina-dair-yonetmelik/>

açtığı fiyat artışının, tüketicilerden kartel üyelerine, bir gelir transferine neden olduğu ve bu fiyatlar dolayısıyla ilgili ürünün artık satın alınamayarak bazı kişilerin mahrum kalması sonucunun doğduğu ve kartellerin bu zararlarının yanı sıra üyeleri üzerinde, maliyetleri düşürmek ve yenilikler yapmak yönündeki baskıları azalttığı ifade edilmiş olup, bu zararların, beraberinde, fiyatların artması, etkinliğin ortadan kalkması, girişimciliğin azalması ve daha kaliteli ürünün, daha az fiyatla, daha çok kişi tarafından satın alınamaması gibi başka iktisadi, sosyal, kültürel ve siyasi problemlerin de doğmasına yol açtığı ifade edilmiştir⁵⁰⁴.

Ayrıca diğer rekabet ihlallerine kıyasla, tabiatı gereği gizli olan kartellerin tespiti ve soruşturulmasının, kartel üyelerinin Kurum ile işbirliğine yanaşmamları durumunda, oldukça zor olduğu, bu nedenle, kartellerin tespiti ve soruşturulması bakımından, kartel üyesi diğer teşebbüsler ile bunların yöneticileri ve çalışanlarından bağımsız bir biçimde Kurum ile aktif işbirliğine yanaşanlara ceza verilmemesi veya indirim yapılmasının yararlı olacağı, dolayısıyla kartellerin tespiti ve soruşturulması amacıyla Kurum ile aktif işbirliği yapanların, yapmayanlara göre dezavantajlı pozisyona düşmemesi gerektiği, açık bir düzenleme bulunmayan, tereddütlerin olduğu, yorum gerektiren durumlarda, aktif işbirliği yapanlar lehine sonuca ulaşılmasının esas olduğu ifade edilerek bu yönetmeliğin düzenleme amacının da bunun sağlanması olduğu açıkça ifade edilmiştir⁵⁰⁵.

Ancak, bu düzenlemelerin teorik olarak bulunmasına rağmen, etkin ve verimli uygulanabildiğini söylemek mümkün değildir⁵⁰⁶.

⁵⁰⁴ Agy., Genel Gerekeçe, aynı fıkra.

⁵⁰⁵ Agy., Genel Gerekeçe, 3. ve 4. Fıkra.

⁵⁰⁶ H. Gökşin Kekevi, Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Birlikte Hakim Durumun Kötüye Kullanılmasında Kolaylaştırıcı Eylemler, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara, 2003. s.137.

III. BÖLÜM

3. FTC’NİN(FEDERAL TRADE COMMISSION) YAPISI, YETKİLERİ VE İŞLEYİŞİ

3.1. Teşkilatın Yapısı

3.1.1. Genel Olarak

FTC., ABD’de rekabetin korunması ve sürdürülmesini sağlamak amacıyla 1914 yılında kurulan ve faaliyette bulunan bir regülasyon kuruluşudur⁵⁰⁷.

FTC.’nin kuruluş, görev ve yapılanmasının Anayasal dayanağını, ABD anayasasının ikinci bölüm 8. maddesiyle kongreye verilen ticareti düzenleme görev ve yetkisinin oluşturduğu görülmektedir⁵⁰⁸. Bu yetkisine istinaden FTCA.’nın kongrece kabul edildiği ve FTC.’ye hayat verildiği anlaşılmaktadır.

Ticaret Maddesi olarak da adlandırılan bu hükmün, Kongre’ye sağlanan en önemli yetkilerden olduğu kabul edilmektedir. Amerikan Yüksek Mahkemesi, “düzenleme” sözcüğünü *teşvik, geliştirmek, korumak, yasaklamak veya sınırlamak* anlamında, “ticaret” kavramını da *her türlü ticari faaliyet* olarak yorumlamaktadır. Dolayısıyla Kongre bu Anayasa maddesine istinaden ticari hayata ilişkin kanunlar çıkarabilmekte ve düzenlemeler yapabilmektedir⁵⁰⁹.

Bu çerçevede, Kongrece ticaretin ve rekabetin tesisi ve korunması alanında düzenleyici ve denetleyici kuruluş olarak teşkil ettirilmiş olan FTC(Federal Trade Commission)⁵¹⁰ 1914 yılında kurulmuş ve faaliyete başlamıştır⁵¹¹.

⁵⁰⁷ FTCA., SEC., 1.

⁵⁰⁸ The Constitution of the United States, Article I., Sec. 8.

⁵⁰⁹ The Constitution Of The United States Of America with Explanatory Notes adapted from The World Book Encyclopedia (c) 2004 World Book, Inc. By permission of the publisher., www.worldbook.com, https://www.adaletbiz.com/images/dosyalarim/abd_anayasasi.pdf

⁵¹⁰ Federal Ticaret Komisyonu.

⁵¹¹ FTCA., CHAP. 311. SEC.1.; John Leland Mechem, Procedure and Practice before the Federal Trade Commission, Michigan Law Review, Vol. 21, No. 2 (Dec., 1922), pp. 125-159.

FTC, faaliyetlerini kuruluş kanunu olan FTCA⁵¹² çerçevesinde ve en genel haliyle tüketicinin ve rekabetin korunması amacıyla yerine getirmeye çalışan bir regülasyon kuruluşu olarak karşımıza çıkmaktadır⁵¹³.

Önemli ekonomik ve sosyal sorunlar olan monopoller, karteller ve büyük ticari kümelenmelerle ilgili sorunları tespit edip tedbir alması⁵¹⁴, ve rekabet ortamı bulunan sektörlerde bunun devamının sağlanması, rekabetin bozulduğu sektörlerde rekabetin yeniden tesisi ve yeni alanlarda ise rekabet ortamının oluşturulması⁵¹⁵ görev ve sorumlulukları ile başlayan serüvenin, zamanla yenilerinin eklenmesiyle devam etmiştir. Bu çerçevede, 1938 yılındaki yasa değişiklikleri ile çok keskin bir biçimde idari ve yargısal nitelikli çok yönlü görev ve yetki artışı olmuş ve modern tüketici problemleriyle ilgilenmek ve tüketiciyi korumak görevi de verilmiş⁵¹⁶, bunu diğer özel bir takım yasal düzenlemeler izlemiş, başlangıçta sadece rekabetin ve tüketicinin korunması olan görevlerine zamanla yenilerinin eklenerek genişleyen bir seyir izlemiştir⁵¹⁷.

Görev ve yetki alanında; daha yüksek fiyatlara, daha düşük kaliteye, daha az seçenek ya da inovasyon oranının düşürülmesiyle tüketicilere zarar verebilecek ve rekabetle uyumsuz olan birleşmelere⁵¹⁸ ve ticari uygulamalara karşı çalışarak, özellikle fiyatları düşük, malların ve hizmetlerin kalitesini ve seçimini ise

⁵¹² Federal Trade Commission Act- Federal Ticaret Komisyonu Yasası.

⁵¹³ <https://www.ftc.gov/about-ftc/our-history>;

<http://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim Tarihi:26.10.2018.

⁵¹⁴ Benjamin J. Klebaner, Potential Competition and the American Antitrust Legislation of 1914, The Business History Review, Vol. 38, No. 2, American Government-Business Issue(Summer, 1964), pp.163-185, Cambridge University Press, Published by: President and Fellows of Harvard College, Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3112071>, Accessed: 11-01-2016 03:01 UTC.

; Chris Jay Hoofnagle, age., s.3-4.

⁵¹⁵ Klebaner, agm., pp. 163-185. ; FTCA.'nın Kongre görüşmeleri sırasında kongre üyelerince dile getirilen beklentiler bu üç başlık altında ifade edilmiştir.; William Dudley Foulke, An Interstate Trade Commission, Journal of Political Economy, Vol. 20, No. 4 (Apr., 1912), pp. 406-415.

⁵¹⁶ Chris Jay Hoofnagle, age., s.3-4.

⁵¹⁷ <http://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim Tarihi: 26.10.2018.

; Benjamin J. Klebaner, agm., pp. 163-185.

⁵¹⁸ T. H. Chowdary, Unfair Competition in Telecoms, Source: Economic and Political Weekly, Vol. 38, No. 37 (Sep. 13-19, 2003), pp. 3868-3869, Published by: Economic and Political Weekly, Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/4414012>, Accessed: 11-01-2016 02:58 UTC.; Birleşmeler, ayrılmalar ya da diğer türlü eylem ve faaliyetlerin geçerli ve sürdürülebilir bir rekabet temeli üzerine kurulu olması gerektiği düşüncesi ifade edilmektedir.; Restatement Of The Law Unfair Competition, As Adopted And Promulgated By The American Law Institute, Washington, D.C. May 11, 1993. Content Downloaded/Printed From Heinonline (Http://Heinonline.Org) Monday January 11, 06:14:41 2016.; Yıkıcı hiçbir ticari eylem ya da faaliyetin himaye göremeyeceği belirtilmektedir.

yüksek tutmak suretiyle tüketicilere fayda, antitröst yasalarını uygulayarak da piyasaların açık ve özgür olmasını sağlaması, bu çerçevede ticari faaliyetleri izliyerek potansiyel birleşmeleri gözden geçirmek, pazarın yasadışı uygulamalara değil, tüketici tercihlerine göre çalışmasını sağlamak için çaba harcaması gerektiği ifade edilmektedir⁵¹⁹.

Bu çerçevede yasalarla verilen görevler bağlamında FTC'nin, çalıştaylar, bilgilendirmeler, konferanslar, soruşturmalar ve diğer araçlarla kurum politikaları doğrultusunda faaliyetler yürüttüğü⁵²⁰, ülke çapında ve dünyada bu alanda faaliyette bulunan kurum ve otoriteler ile de işbirliği yaparak sınırların ötesindeki global pazarın içindeki tüketicileri de korumak için uluslararası ajanslar ve kuruluşlarla da işbirliği yapmaktadır⁵²¹.

Özellikle soruşturmalar yoluyla yasaları ihlal eden şirketler ve kişiler hakkında işlem tesis etmekte, davalar açmakta, piyasadaki haksız, aldatıcı veya hileli uygulamaları önlemeye çalışmakta, canlı bir pazar sağlamak için kurallar geliştirerek düzenlemeler yapmakta, tüketicilere ve işletmelere, hakları ve sorumlulukları konusunda eğitim vermek suretiyle bilgilendirmekte, veri güvenliğinden, aldatıcı reklamcılığa; kişisel verilerin çalınmasından, diğer rekabet ihlallerine kadar birçok konuda şikâyetleri de toplayarak takip etmekte ve bu alandaki diğer ulusal teşkilatlar ile de işbirliği içinde çalışmaktadır⁵²².

Görev ve yetkileri çerçevesinde çok büyük çaplı firmalar ve bölgeler üzerinde etki doğuracak birel ve düzenleyici işlemler tesis edebildiği, bu haliyle ticari hayattaki işlemler ve işlem hacmi ve piyasalar üzerindeki etkisi dolayısıyla, ABD içindeki en önemli kuruluşlardan biri olarak gösterilmekte ve hatta ABD içindeki ikinci en çok düzenleme yapan kuruluş olduğu kabul edilmektedir⁵²³.

ABD'nin en güçlü düzenleyici ve denetleyici kurumlarından biri olarak gösterilmesine rağmen, yapısı itibarıyla küçük ve aynı zamanda çalışma tarzının

⁵¹⁹ <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do>, Erişim Tarihi:26.10.2018.

⁵²⁰ Gilbert H. Montague, Better Administration of the Anti-Trust Laws, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 165, Essentials for Prosperity (Jan., 1933), pp. 85-92.

⁵²¹ <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do>, Erişim Tarihi:26.10.2018.

⁵²² <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do>, Erişim Tarihi:26.10.2018.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018; Gilbert H. Montague, agm., pp. 85-92.

⁵²³ Timothy J. Muris ve Kenneth W. Clarkson, agb., s.1.

daha çok çalışanları arasındaki sıkı ilişkilere bağlı ve dolayısıyla kurum çalışanları tarafından sürüklenen bir kuruluş özelliğinde olduğu ifade edilmektedir⁵²⁴.

3.1.2. Hukuki Yapısı

ABD’de iç savaştan sonra bireylere tanınan hakların korunması başta olmak üzere piyasaya düzen verme ve yükün sadece yargı mercilerince taşınmaması için çözüm üretme çabalarının bir sonucu olarak federal hükümetin bu alanlara müdahalesinin zorunluluğu anlaşılmış ve yasama organının piyasayı regüle etmede aktif rol alması gündeme gelmiş olup, bu çerçevede ekonomik ve ticari hayatı düzenleme ve bu anlamda özel mülkiyete müdahalenin yasal zemininin oluşturulması ihtiyacının bir yansıması olarak regülasyon kurumlarının teşkil ettirildiği görülmektedir⁵²⁵.

Regülasyon kurumlarının oluşturulması ve yargısal benzeri görev ve yetkiler verilmesinde temel olarak iki kavrama dayanılmıştır. Bunlar “kamu yararı”⁵²⁶ ve “kolluk yetkisi” olarak ifade edilmektedir⁵²⁷. Piyasayı düzenlerken özel mülkiyete, kamu yararı ve kolluk yetkileri çerçevesinde müdahale edilebilmesinin aracı olarak yasama organınca, kural koyma, uyuşmazlıkları çözme, yargısal benzeri kararlar alma gibi bir takım görev ve yetkilerle donatılmış olan regülasyon kurumlarının oluşturulduğu belirtilmektedir⁵²⁸.

Regülasyon kurumlarının anayasal dayanağı⁵²⁹ olarak fren ve denge sistemi gösterilmektedir⁵³⁰. Genel olarak başkana karşı daha bağımsız, birden fazla üyeli ve

⁵²⁴ Chris Jay Hoofnagle, age., s.82.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁵²⁵ Benjamin J. Klebaner, agm., pp. 163-185.; Cenk Şahin, Amerikan Federal İdare Hukukunda “Regülasyon” ve Türk Hukukuna Yansımaları, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2010, s.19.; Walter Carrington, Delegation of Power to Boards and Commissions, The Virginia Law Register, New Series, Vol. 6, No. 11 (Mar., 1921), pp. 801-812.

⁵²⁶ Tamer Çetin, Regülasyonun Etkinlik Analizi ve Regülasyon Türleri, <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale235.pdf> Erişim Tarihi: 25.02.2019.; Şahin, age., s.20.; Sidney M. Milkis, The Federal Trade Commission And Consumer Protection: Regulatory Change And Administrative Pragmatism, Antitrust Law Journal, Vol. 72, No. 3 (2005), pp. 911-941.

⁵²⁷ Şahin, age., s.20.; Milkis, agm., pp. 911-941.

⁵²⁸ Şahin, age., s.20-24.

⁵²⁹ Maureen K. McDorman, Constructing Landscapes Of Unfair Trade: An Examination Of Section 301, A dissertation submitted in partial fulfillment of the Requirements for the degree of Doctor of Philosophy in the College of Arts and Science at the University of Kentucky 2006, Lexington, Kentucky.; Amerikan Anayasası gereği iç ve dış ticareti düzenleme görevinin Kongreye ait olduğu ifade edilmektedir.

⁵³⁰ Cenk Şahin, age., s.38.; ABD hukukunda, fren ve denge sistemi(check and balance), yetkinin karışımı, paylaşımı ve karşılıklı olarak denetlenmesini ifade etmektedir.

komisyon olarak faaliyette bulunan yapılar olarak teşkilatlandırılmaktadır. Bu kuruluşların bağımsız olarak nitelendirilmelerinin gerisinde yatan en büyük nedenin ise, başkana karşı büyük ölçüde bağımsızlıklarının temin edilmiş olması gösterilmektedir⁵³¹.

Ayırıcı özelliklerine bakıldığında, tek başkan yerine komisyon tarafından yönetimin gerçekleştirildiği, komisyon üyelerinin büyük çoğunluğunun aynı partiden olmasının önüne geçildiği, bu üyelerin genellikle kendilerini atayan başkandan daha uzun süre görev sürelerine sahip olduğu, diğer yürütme görevinde bulunanların aksine görevden alınmalarının ancak geçerli bir nedene dayalı olarak ve son derece zor koşullara bağlandığı görülmektedir⁵³². Bununla birlikte idari kuruluşlar olmasına rağmen, kural koyma, bu kuralları uygulama, görev ve yetki alanıyla ilgili inceleme ve soruşturma yapma, uyuşmazlık çözme, yaptırım uygulama gibi olağan olmayan yetkilerle donatıldığı ifade edilmektedir⁵³³.

ABD hukuk sistemi içinde genel idare yapılanması dışında regülasyon kuruluşu olarak teşkil ettirilen FTC'nin⁵³⁴ 70'ten fazla yasayla görev, yetki ve sorumluluk verilmiş olan⁵³⁵ ve idari kuruluşlar açısından olağanüstü olarak nitelenebilecek yetki ve ayrıcalıklarla donatılmış bağımsız bir idari otorite olduğu belirtilmektedir⁵³⁶.

FTC.'ye 70'ten fazla yasayla görev verildiği açık olmakla birlikte, Amerikan Rekabet hukukunun sacayağı olan yasalar Sherman Yasası, Clayton Yasası ve Federal Ticaret Komisyonu Yasasıdır. Bu üç yasa temel yasalar olup, daha sonraları çeşitli özel düzenleme ve değişikliklerle dönemin gereklerine cevap vermeye çalışılmıştır⁵³⁷.

⁵³¹ Age., s.25-27.

⁵³² Şahin, age., s.30.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁵³³ Edward S. Jouett, The Inquisitorial Feature of the Federal Trade Commission Act Violates the Federal Constitution, Virginia Law Review, Vol. 2, No. 8 (May, 1915), pp. 584-598. ; Şahin, age., s.40.

⁵³⁴ Şahin, age., s.37.; Jouett, agm., pp. 584-598.

⁵³⁵ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Chris Jay Hoofnagle, age., s.2.

⁵³⁶ Hoofnagle, age., s.4.; Benjamin J. Klebaner, agm., pp. 163-185. ; Regulatory Reform In The United States, The Role of Competition Policy In Regulatory Reform, OECD Report 1999., s.17-18., <http://www.oecd.org/regreform/34768247.pdf>

⁵³⁷ Aslı Bülbül, Civil Law Claims on The Enforcement of Competition Rules: A Comparative Study Of US, EU and Turkish Laws, A Thesis Submitted to The Graduated School Of Centre For European Studies Of Middle East Technical University In Partial Fulfillment Of The Requirements For The

FTC'nin politik olarak diğer idari kuruluşlardan farklı olarak ABD hükümeti içinde bir bakanlık bünyesinde veya bakanlığa bağlı olacak şekilde teşkilatlandırılmaması ve başkana karşı bağımsız hareket edebilmeleri dolayısıyla Yasama ve Yürütme arasında bir konumda bulunduğu kabul edilmektedir.⁵³⁸

Ulusal düzeyde en eski bağımsız devlet kuruluşlarından biri olduğu, yıllar içinde bir çok defa kurum hakkında yeniden düzenleme yapıldığı, bu gün itibariyle karar organı Komisyon olan komisyon üyelerinden birinin başkanlığı altında, Tüketicinin korunması bürosu, Rekabetin korunması bürosu, Ekonomi bürosu, merkez ofisleri ve 8 adet de Bölgesel ofis vasıtasıyla çalışmalarını sürdürdüğü bilinmektedir.⁵³⁹

FTC'nin hukuki yapısına bakıldığında en tepede karar organını oluşturan beş komisyon üyesi bulunmaktadır. Üyelerden bir tanesi başkan olarak görev yapmaktadır. Kurumun yönetim işleri başkan tarafından gerçekleştirilmektedir. FTC bünyesinde başkana bağlı olarak çalışan Bürolar, Kongre ile ilişkiler ofisi, Kamu meseleleri ofisi, Politika planlama ofisi, Uluslararası ilişkiler ofisi, Sekreterlik ofisi bulunmakta olup ayrıca İdari Yargıçlar Ofisi, Genel Müfettişlik Ofisi, Eşit İstihdam Fırsat Ofisi, Genel danışmanlık Ofisi, muhtelif görevleri yapan 4 adet diğer ofis ile çeşitli bölgelerde çalışma merkezleri bulunmaktadır.⁵⁴⁰

FTC, komisyon halinde faaliyette bulunan bağımsız bir regülasyon kuruluşu olduğundan⁵⁴¹, Büroların, Ofislerin, ve diğer birimlerinin teşkili, yani teşkilat yapısı ve organları açısından aşağıda detayları açıklanacağı üzere, bu niteliğe uygun bir oluşuma gidildiği görülmektedir.⁵⁴²

Bu çerçevede Federal Ticaret Komisyonunun organlarına bakıldığında sırasıyla organların ve oluşumlarının şu şekilde olduğu görülmektedir.

Degree Of Master Of Science In European Studies, December 2006. pp.10-13.; DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Rekabet Hukuku ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2000., s.8.

⁵³⁸ OECD, agr., s.17-18.

⁵³⁹ Chris Jay Hoofnagle, age., s.83.; Walter T. Winslow, Federal Trade Commission, Antitrust Law Journal, Vol. 54, No. 1, Thirty-Third Annual Spring Meeting (March 20-22, 1985), pp. 85-91.

⁵⁴⁰ Hoofnagle, age., s.84.

⁵⁴¹ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Cenk Şahin, age., s.25-27.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁵⁴² Chris Jay Hoofnagle, age., s.84.; Walter T. Winslow, agp., pp. 85-91.

3.1.3. Yetkiki Organlar

3.1.3.1. Komisyon ve Üyeleri

Federal Ticaret Komisyonu, kurumun karar organıdır⁵⁴³. Komisyon 5 üyeden oluşmaktadır. Bu üyeler senatonun tavsiye ve uygun bulması üzerine başkan tarafından atanmaktadır⁵⁴⁴. FTC'nin yönetimi bu beş komisyon üyesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Üyeler 7 yıllık bir dönem için seçilmektedir⁵⁴⁵.

İlk atanan üyeler, sırasıyla birincisi üç, ikincisi dört, üçüncüsü beş, dördüncüsü altı ve beşincisi yedi yıllığına atanmaktadır. Bu süreler dolduktan sonra yeni üyeler yedi yıllığına atanmaktadır⁵⁴⁶. FTC'nin beş üyesi de Devlet Başkanı tarafından atanmakla beraber bu üyelerin senato tarafından da uygun bulunması atamanın tamamlanması için zorunlu bir aşamadır⁵⁴⁷. Üyeliklerden birinin herhangi bir nedenle boşalması halinde yerine atanan üye kalan süreyi tamamlamaktadır⁵⁴⁸. Üyeliklerden herhangi birinin boşalması komisyonun ve diğer üyelerinin görev ve yetkilerine etki etmemektedir⁵⁴⁹.

Görev süresi dolan komisyon üyesinin tekrar seçilmesi mümkündür. Bu açıdan, Komisyon üyeleri her ne kadar 7 yıllık dönem için seçilseler de görev sürelerinin çeşitlilik gösterdiği ifade edilmektedir. Örneğin Grlan S.Ferguson'un 20 yıldan fazla Komisyon üyesi olarak görev yaptığı, aynı şekilde 1 yıldan az çalışan komisyon üyelerinin de olduğu belirtilmektedir⁵⁵⁰.

⁵⁴³ Walter T. Winslow, *agp.*, pp. 85-91.

⁵⁴⁴ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, *The Federal Trade Commission: It's Nature and Powers (An Interpretation of the Trade Law and Related Statutes)*, Chicago Callaghan and Company, 1916. s.1.

⁵⁴⁵ FTCA. CHAPTER 311., Sec. 1.; Chris Jay Hoofnagle, *age.*, s.83.; Edward S. Jouett, *agm.*, pp. 584-598.

⁵⁴⁶ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, *age.*, s.1.; W. H. S. Stevens, *The Trade Commission Act*, *The American Economic Review*, Vol. 4, No. 4 (Dec., 1914), pp. 840-855.

⁵⁴⁷ Chris Jay Hoofnagle, *age.*, s.83.

⁵⁴⁸ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, *age.*, s.1.; FTCA. CHAPTER 311., Sec. 1.

⁵⁴⁹ FTCA. CHAPTER 311., Sec. 1.; üyeliklerden birinin boşalması, diğer üyelere olumsuz anlamda bir etki etmemektedir.

⁵⁵⁰ Chris Jay Hoofnagle, *age.*, s.83-84.; FTCA. CHAPTER 311., Sec. 1.

FTC. üye dağılımına bakıldığında, aynı parti ya da taraftan üyelerin 3'ten fazla olmasına, yasanın mücadele etmediği görülmektedir. Bu kuralın partizan bir komisyon yapısının oluşmaması için getirildiği ifade edilmektedir⁵⁵¹.

Üyelerinden biri ABD Başkanı tarafından başkan olarak atanmaktadır⁵⁵². Toplantıların yapılması ve kararların alınması üye tam sayısının çoğunluğuna göre gerçekleştirilmektedir, ancak ikiye bölünmüş oyların icra kabiliyeti ise bulunmamaktadır. Bir başka anlatımla yasa eşitlik durumuna olumlu bir sonuç bağlamamıştır⁵⁵³.

Komisyon üyelerinin, görev sürelerinin başkanın görev süresinden uzun olması, Sebepsiz görevden alınmama, farklı partilerce seçilen çok üyeli kompozisyon, sahip olunan dava ve yargısal benzeri yetkiler gibi birçok ayrıcalığının bulunduğu, bu niteliklerinin kurul üyelerini diğer idari organların aksine yönetime karşı bağımsız kıldığı belirtilmektedir⁵⁵⁴.

FTC'nin yargısal benzeri yetkilere sahip olduğu belirtilse de önceki kısımlarda da belirtildiği gibi bir FTC'nin bir yargı organı olmadığı ve yetkilerinin de teknik anlamda yargısal yetkiler olmadığı ifade edilmektedir⁵⁵⁵.

Üyelerin üyelik sıfatının kaybettirilmesi zor ve karmaşık bir süreç sonunda ve ancak gerekçeli olarak yani belli nedenlerin varlığı halinde mümkün olabilmektedir. Üyeler Devlet Başkanı tarafından ancak geçerli bir nedenin varlığı halinde görevden alınabilmektedir⁵⁵⁶. Üyelerin, sadece verimsizlik, görevi ihmal ve kötüye kullanma nedenlerinin bulunması halinde görevlerine son verilebilmektedir⁵⁵⁷.

Komisyon üyelerinin bağımsız hareket etmelerini temin etmek amacıyla önemli düzenlemeler yapılmış olsa da üyelerin kimi zaman takındıkları bazı tutum ve davranışlar, belirli firmalar lehine eğilim içine girdikleri izlenimini verebilmekte ve tarafların, üyeliğin düşürülmesini mahkemeye taşımalarına neden olmaktadır. Bu durum FTC'nin olumsuz etkilenmesine sebep olmakta ve kuruluşun bağımsız ve

⁵⁵¹ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Hoofnagle, age., s.83.; FTCA. CHAPTER 311., Sec. 1.

⁵⁵² FTCA. CHAPTER 311., Sec. 1.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.2.

⁵⁵³ Chris Jay Hoofnagle, age., s.83.

⁵⁵⁴ Hoofnagle, age., s.100.

⁵⁵⁵ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.8.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁵⁵⁶ Chris Jay Hoofnagle, age., s.83.; Harlan ve McCandless, age., s.2.; Cenk Şahin, age., s.30.

⁵⁵⁷ Harlan ve McCandless, age., s.2.; Şahin, age., s.30.; FTCA. CHAPTER 311., Sec. 1.

tarafsız rolünü zedeleyebilmektedir. Örneğin, bir komisyon üyesi, görüşmeler ve oylama sırasında, General Motors lehine bir eğilimde bulunmuş, bunun üzerine konu mahkemeye taşınmış ve bu üye(başkan) öncelikle 2 yıl boyunca bu firma ile ilgili oylamaya katılamamıştır. Ancak daha sonra mahkeme oylamanın geçerli olduğuna karar vermiş ve üyeliğin düşürülmesi reddedilmiştir. Oylamaya katılmama çok ciddi tavır olmakla beraber bu süreç üyelikten düşürülmenin çok zor olduğunu göstermektedir⁵⁵⁸.

Komisyon üyelerinin, Federal yargıçlara eşit⁵⁵⁹ bir ücret aldıkları, bir başka ifadeyle statülerinin federal yargıçlara eşdeğer bir şekilde düzenlendiği belirtilmektedir. Bu ayrıcalığın da üyelerin bağımsızlıkları açısından önemli bir gösterge olduğu ifade edilmektedir⁵⁶⁰.

FTC'nin, bu ayrıcalıklarının yanısıra, açacağı soruşturmalar konusunda resmi bir seçim yapma kriterine de bağlı tutulmadığı, soruşturma açma konusunda geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu belirtilmektedir⁵⁶¹.

Komisyon üyeleri, üyelikten başka herhangi bir iş, meslek ya da ticaret yapmamaktadır⁵⁶². FTC'nin ve komisyon üyelerinin görev alanıyla ilgili ihtiyaç duyulan her türlü hizmet ve mal alımları komisyonun belirlediği şekil ve usullerle temin edilmekte ve bu konuda takdir tamamen komisyona bırakılmakta ve kuruluş çalışanlarının tabi olacağı usul esaslar da komisyonca belirlenmektedir⁵⁶³.

FTC'nin, ABD devlet başkanına karşı bağımsızlıklarını sağlayan ayrıcalıklara sahip olmalarının, komisyon üyelerinin kendi gerçek iradelerini yansıtan kararlar alabilmelerine imkan sağladığı vurgulanmakta ancak yaptığı işlemlerin idari işlemler olması dolayısıyla yargı denetimine de açık olduğu ifade edilmektedir⁵⁶⁴.

FTC'nin kurul eksenli bir yapı olması dolayısıyla, yargısal benzeri karar alma, yaptırım uygulama, düzenleme yapma başta olmak üzere sahip olduğu

⁵⁵⁸ Chris Jay Hoofnagle, age., s.86.

⁵⁵⁹ FTCA. CHAPTER 311., Sec. 2.

⁵⁶⁰ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Chris Jay Hoofnagle, age., s.85.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁵⁶¹ Hoofnagle, age., s.100.

⁵⁶² FTCA. CHAPTER 311., Sec. 1.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁵⁶³ FTCA. CHAPTER 311., Sec. 2.

⁵⁶⁴ Cenk Şahin, age., s.33.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

yetkiler⁵⁶⁵ de karar organı olması dolayısıyla ancak komisyon tarafından kullanılabilir⁵⁶⁶.

3.1.3.2. Başkanlık Makamı

FTC'nin yönetsel açıdan ve personel idaresi açısından⁵⁶⁷ işleyişi ABD Başkanı tarafından komisyon üyeleri arasından seçilen bir başkan tarafından gerçekleştirilmektedir⁵⁶⁸.

Başkan kuruluşun hem yönetim hem de temsil görevini yerine getirmekte bu açıdan, teşkilatın ve personelin sevk ve idaresi işlerini yürütmektedir⁵⁶⁹.

FTC içinde teknik anlamda kurumun en üst organı, karar organı olan komisyondur. Ancak uygulamada en güçlü pozisyonun başkanda olduğu belirtilmektedir⁵⁷⁰.

Genel direktörler, idari şefler, genel danışmanlar, komisyon sekreteri, idari direktörler, idari yargıçlar başkanı, büro direktörleri gibi üst düzey çalışanların⁵⁷¹ atama yetkisi, Komisyonun onayını almak şartıyla, diğer kuruluş çalışanlarının atama yetkisi ise doğrudan başkana ait bulunmaktadır⁵⁷².

Kurum bütçesinin yönetimi yetkisi de başkana ait bulunmaktadır. Bu açıdan başkanın bütçe, atamalar, kuruluşun sevk ve idaresi yetkisine sahip olması dolayısıyla kuruluş inisiyatifleri üzerinde etkili olduğu, belirtilmektedir⁵⁷³.

FTC'de bütçenin kabulü ve esaslı değişiklikler yapma yetkisi Komisyonda olmasına rağmen bunun rengini ve tonunu başkan belirlemektedir. Başkan, kurum bütçesini yönlendirmekte ve kaynaklarının hangi projelere kullanılacağını da tayin

⁵⁶⁵ İlerleyen kısımlarda detaylı açıklama yapılacağından burada sadece bir kaçına değinilmekle yetinilmiştir.

⁵⁶⁶ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; FTCA. CHAPTER 311., Sec. 3.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018.

⁵⁶⁷ Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, Commission Performance, Incentives and Behaviour, (Ed.) Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, The Federal Trade Commission since 1970 (Economic regulation and Bureaucratic Behaviour), Cambridge university Press, New York 1981., s.284.

⁵⁶⁸ FTCA. CHAPTER 311., Sec. 1.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁵⁶⁹ Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, agb., s.284-285.

⁵⁷⁰ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Clarkson ve Muris, agb., s.288-289.

⁵⁷¹ Mechem, agm., pp. 125-159.

⁵⁷² Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, agb., s.286.

⁵⁷³ Agb., s.288-289.

etmekte, bütçenin önceliklerini belirleme konusunda da bu açıdan etkin bir pozisyonda bulunmaktadır. Mesela Kirkpatrick'in başkanlığı zamanında tüketicinin korunması proje ve programlarına antitröst programlarından daha fazla kaynak aktarıldığı, daha sonra Engman zamanında ise bunun değiştirildiği bilinmektedir⁵⁷⁴.

Başkan belli bir programın başlatılması konusunda inisiyatif sahibi olduğu gibi aynı zamanda daha önceki başkanların başlattığı proje ya da programlar hakkında da inisiyatif sahibidir. Bir başka ifadeyle bu projeleri devam ettirebilmekte ya da sonlandırabilmektedir⁵⁷⁵.

Kurumun genel idaresini, gerek yetkilerinden gerekse çalışanlarla ilişkilerinden dolayı tüm komisyonu sürece dahil etmeden gerçekleştirebildiği, bu gücünün kaynağının salt hukuki yetkileri değil servis çalışanlarıyla kurduğu ilişkilerin doğal sonucu da olduğu ifade edilmektedir⁵⁷⁶.

Hukuken kurumun üst düzey görevlilerinin atanmasında komisyonun onayını alması gerekmekte iken, uygulamada çok az danışarak ya da hiç danışmadan atama yapacağı kişileri seçmekte ve komisyon onayına sunmaktadır⁵⁷⁷.

Çalışanlar üzerinde, atama yetkisi ve çalışanların aktivitelerini doğrudan yönlendirebilmesinin yanısıra, liderlik rolü de FTC'deki gücünü arttırmaktadır. Örneğin, çocuk reklamları konusunda bu hususun bariz bir şekilde görüldüğü, bir başkanın, çocuk reklamları konusunu kurumun öncelikli politikaları arasına aldığı, bu anlamda TV reklamları konusunda kurumun düzenleme yaptığı belirtilmektedir. Bu husus başkanın, komisyonun sahip olduğu kural koyma yetkisini kullanma konusunda da yönlendirici olduğunu göstermektedir⁵⁷⁸.

Başkanın, kuruluşun baktığı davalar ve bu davaların seçimi konusunda da komisyondan daha etkin olduğu, hatta Kurumun baktığı dava ya da meselelerde zamanlamayı dahi belirlediği ve dolayısıyla rolünün diğer komisyon üyelerine

⁵⁷⁴ Agb., s.288-289.

⁵⁷⁵ Agb., s.289-290.

⁵⁷⁶ Agb., s.288-289.

⁵⁷⁷ Agb., s.288-289.

⁵⁷⁸ Agb., s.288-289.

nazaran çalışanların sunduğu bilgi ve sunumların da sağladığı avantajdan ötürü, davalar konusunda da daha fazla olduğu anlaşılmaktadır⁵⁷⁹.

Hukuki imkan ve yetkilerin yanısıra ve buna eklenen fiili olanaklardan kaynaklı bir takım insiyatiflerin⁵⁸⁰, başkanın pozisyonunu diğer komisyon üyelerine nazaran daha da güçlendirdiğini göstermektedir.

3.1.3.3. Hizmet Birimleri

FTC, yasalarla kendisine verilen görevleri yapabilmek için ihtiyaç duyduğu sürekli ya da geçici tüm personeli komisyonun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde görev yapmak üzere istihdam edebilmektedir⁵⁸¹. Kuruluş çalışanlarından kamu bilgi direktörünü, genel danışmanı, idari şefleri, hukuk yargıçlarını, sekreteri, idari direktörü, politika planlama direktörü, rekabet bürosu, tüketicinin korunması bürosu ve ekonomi bürolarının başında bulunan direktörlerin atanması Komisyonun onayı alınmak şartıyla, diğer görevlilerin atanması ise doğrudan Başkan tarafından yapılmaktadır⁵⁸².

FTC, organizasyon yapısı itibariyle bürolar ve ofisler şeklinde çalışmaktadır⁵⁸³. Kuruluşun ünitelerinin hacmi ve büyüklüğü ve dolayısıyla bütçesi zaman zaman değişebilmekle birlikte 1970 yılından beri mevcut yapısını büyük ölçüde korumuştur. Bu çerçevede Kuruluş bünyesinde esas olarak Rekabet Bürosu, Tüketicinin korunması Bürosu, Ekonomi Bürosu olmak üzere 3 büro⁵⁸⁴ bulunmakla birlikte bir de Yönetim işleri için bir büro bulunmakta, bunların yanında, Finansal İşler Ofisi, İdari Yargıçlar Ofisi, Kongre İle İlişkiler Ofisi, İstihdam ve İşyerleri Çalışmaları Ofisi, Dış İlişkiler Ofisi, İdare Ofisi, Avukatlık Ofisi, Politika Belirleme

⁵⁷⁹ Agb., s.288-289.

⁵⁸⁰ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.; Bazen yasalarda olmayan ancak kuruluş gelenekleri olarak tabir edilen yaklaşımlar olabiliyor. Örneğin soruşturma öncesi anlaşma yoluyla sorunun çözümü gibi.

⁵⁸¹ FTCA, CHAPTER 311, Sec. 2.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁵⁸² Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, agb., s.286.

⁵⁸³ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁵⁸⁴ Walter T. Winslow, agp., pp. 85-91.

Ofisi, Kamu ile İlişkiler Ofisi, FTC Sekreterliği Ofisi ve Bölgesel Ofisler bulunmaktadır⁵⁸⁵.

FTC'nin, Bölgesel ofisleri Atlanta, Chicago, Dallas, Los Angeles, San Francisco, Boston, Cleveland, Denver, New York, Seattle eyaletlerinde bulunmaktadır⁵⁸⁶.

3.1.3.3.1. Bürolar

FTC esas itibariyle üç bürodan oluşmaktadır. Bu bürolar Tüketicinin korunması bürosu, Rekabet Bürosu, Ekonomi Bürosudur⁵⁸⁷.

Tüketicinin Korunması Bürosu, şikâyetler üzerine, ticari düzenlemelerle diğer yasal düzenlemeleri temel alarak, haksız, aldatıcı ve hileli iş uygulamalarını engellemekle görevli bürodur⁵⁸⁸.

Bu büro FTC'nin, kongre tarafından çıkarılan muhtelif yasalardan kaynaklı görevlerini yine komisyonun yaptığı düzenlemelere istinaden icra etmektedir. Bireysel çaplı işlem ve uygulamalar da dahil olmak üzere faaliyet alanında tüm endüstriyi kapsayan soruşturmalar da yapmaktadır. Bu çerçevede soruşturmalar başta olmak üzere, idari görevler, yargı mercileri nezdinde dava açılması ve takip edilmesi de dahil olmak üzere düzenleyici kuralların hazırlanması, tüketici ve iş dünyası eğitimleri gibi bir dizi görev icra etmektedir. Ayrıca tüketicilere etkisi olabilecek konularda, komisyonun kongre başta olmak üzere diğer hükümet kuruluşlarını bilgilendirmesi ve katkı sunmasına da yardımcı olmaktadır⁵⁸⁹.

Rekabet bürosu ise antitröst yasaları çerçevesinde, piyasada antirekabetçi birleşmeler ve diğer rekabete aykırı iş uygulamalarını engellemek konularında görev yapmaktadır. Bu büro Rekabetin tesisi ve korunması ile tüketicinin açık piyasa koşullarında mal ve hizmetlerin fiyat, kalite ve diğer nitelikleri bakımından özgürce

⁵⁸⁵ <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices>; Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, agb, s.284-285.

⁵⁸⁶ Clarkson ve Muris, age, s.284-285.

⁵⁸⁷ Chris Jay Hoofnagle, age., s.90.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁵⁸⁸ Hoofnagle, age., s.90.; Walter T. Winslow, agp., pp. 85-91.

⁵⁸⁹ <https://www.ftc.gov>, Erişim Tarihi:26.10.2018.

seçim yapma ve hareket edebilmesini ve bunun sürdürülmesini sağlamaya çalışmaktadır⁵⁹⁰.

Ekonomi bürosu eylem ve faaliyetlerin ekonomik etkilerinin ölçülüp değerlendirilmesi açısından ekonomik analizler yapmak suretiyle kurumun anti rekabetçi politikalarını uygulayan diğer birimlerine destek olmaktadır. Antitröst uygulamaları ve politikalarıyla, düzenleyici metinlerin hazırlanmasına yardımcı olmak ve kaynaklık etmek üzere piyasada araştırmalar gerçekleştirerek analizler yapmaktadır. Bu büro piyasa analizlerine ek olarak aynı zamanda hükümet düzenlemelerinin etkileri üzerine de çalışmalar yapmaktadır⁵⁹¹.

3.1.3.3.2. Ofisler

FTC'nin büroların yanısıra çalışma ofisleri de bulunmakta olup tarafların tamamı buralara bilgi almak ve danışma amaçlı olarak başvurabilmektedir. Bu ofisler; Finansal İşler Ofisi, İdari Yargıçlar Ofisi, Kongre İle İlişkiler Ofisi, İstihdam ve İşyerleri Çalışmaları Ofisi, Dış İlişkiler Ofisi, İdare Ofisi, Avukatlık Ofisi, Politika Belirleme Ofisi, Kamu ile İlişkiler Ofisi, FTC Sekreterliği Ofisi ve Bölgesel Ofislerdir⁵⁹².

Bu ofislerden Finansal İşler Ofisi, kuruluşun bütçesi ve finansal iş ve işlemlerini yürütmektedir⁵⁹³.

İdari Yargıçlar Ofisi, FTC tarafından atanan İdari Yargıçların bulunduğu ofistir. Bu ofis, FTC'nin görev alanındaki şikayetler konusunda, FTCA ve APA'da yer alan ilke ve kurallara uygun olarak, ilk inceleme ve yargısal tespitleri gerçekleştirerek karar veren bir mercii olarak görev yapmaktadır. Komisyon tarafından görevlendirilen idari yargıçlar ön duruşma başta olmak üzere keşif, delillerin toplanması, usule ilişkin iş ve işlemleri yaparak esas hakkında ilk derece mercii olarak karar vermektedir. Bu yargıçlar FTC tarafından atanmakla beraber

⁵⁹⁰ <http://ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices>, Erişim Tarihi:26.10.2018.; <https://www.ftc.gov>, Erişim Tarihi:26.10.2018.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018; Walter T. Winslow, agp., pp. 85-91.

⁵⁹¹ <http://ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices>, Erişim Tarihi:26.10.2018.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.; Winslow, agp., pp. 85-91.

⁵⁹² Chris Jay Hoofnagle, age., s.100.; Walter T. Winslow, agp., pp. 85-91.

⁵⁹³ <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-executive-director/financial-management-office>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.; Winslow, agp., pp. 85-91.

FTC'ye karşı da bağımsız olan ilk derece karar merciileri olarak nitelendirilmektedir⁵⁹⁴.

Kongre İle İlişkiler Ofisi, FTC tarafından rekabetin ve tüketicinin korunması konularında Kongreye sunulacak raporlar, yapılacak paneller ve bu alandaki çalışmalar ile ilgili olarak Kongreyle ilişkileri yürüten birim olarak görev yapmaktadır⁵⁹⁵.

İstihdam ve İşyerleri Çalışmaları Ofisi, FTC'nin iş yaşamındaki ve işyerlerindeki ayrımcı uygulamaları engelleme amacıyla yürüttüğü faaliyetleri gerçekleştirdiği birim olarak çalışmaktadır⁵⁹⁶.

Dış İlişkiler Ofisi, rekabetin ve tüketicinin korunması amacıyla faaaliyette bulunan diğer ülke rekabet kuruluş ve otoriteleriyle işbirliği ve çalışmalar yapan birim olarak görev yapmaktadır⁵⁹⁷.

İdare Ofisi, FTC'nin idari işlerinin⁵⁹⁸, Avukatlık Ofisi, hukuksal danışmanlık ve dava takiplerinin⁵⁹⁹, Politika Belirleme Ofisi, FTC'nin görev alanıyla ilgili hususlarda uzun dönemli politika belirleme çalışmalarının⁶⁰⁰, Kamu ile İlişkiler Ofisi, basın ve halkla ilişkilerin⁶⁰¹, FTC Sekreterliği Ofisi, komisyonun tüm işlem karar süreçlerinin hazırlanıp, yürütülmesinin⁶⁰² gerçekleştirildiği birimler olarak çalışmaktadır.

Bölgesel Ofisler, Atlanta, Chicago, Dallas, Los Angeles, San Francisco, Boston, Cleveland, Denver, New York, Seattle eyaletlerinde bulunmaktadır⁶⁰³. Bu ofisler FTC'nin rekabetin ve tüketicinin korunması görevini yapabilmesi açısından

⁵⁹⁴ <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-administrative-law-judges>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁵⁹⁵ Walter T. Winslow, *agp.*, pp. 85-91.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-congressional-relations>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁵⁹⁶ <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-equal-employment-opportunity-workplace-inclusion>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.; Winslow, *agp.*, pp. 85-91.

⁵⁹⁷ Winslow, *agp.*, pp. 85-91.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-international-affairs>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁵⁹⁸ <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-executive-director>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁵⁹⁹ <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-general-counsel>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁶⁰⁰ Walter T. Winslow, *agp.*, pp. 85-91.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-policy-planning>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁶⁰¹ <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-public-affairs>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁶⁰² <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/office-secretary>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁶⁰³ Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, *agb.*, s.286-287.

yerel düzeyde yürütülen görev ve faaliyetlerde tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir⁶⁰⁴. Kurumun kaynağının yaklaşık %15-20 sini kullanmaktadır. Bu ofisler de FTC'nin insiyatifiyle ya da kendi insiyatifleriyle soruşturma açılması⁶⁰⁵ ya da yerel işbirliği⁶⁰⁶ sürecini başlatabilmektedir. Kritik soruşturmalarda bu ofislerin varlığına ve işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır⁶⁰⁷.

Bu çalışma ofisleri kamunun tamamına açıktır. FTC bu sayede yapılan başvurular hakkında icrai işlemler ve danışmanlık yaptığı gibi kayıt ve arşiv de oluşturmaktadır⁶⁰⁸.

3.1.3.4. Genel Müfettişlik Ofisi

Genel müfettişlik ofisinin kuruluşu 1989 yılında gerçekleştirilmiş olup, bu birim FTC içinde bağımsız ve tarafsız bir birim olarak genel müfettişlik teşkiline dair kanunla kurulmuştur. Genel müfettiş FTC'nin program ve faaliyetleriyle ilgili denetim ve soruşturmaları yürütmekle görevlidir. Denetimin amacı yolsuzluğun ortaya çıkarılması ve engellenmesi, israf ve kötüye kullanımın önlenmesi, ekonomiye ve FTC'de verimlilik ve etkinliğin teminine katkı sağlamaktır⁶⁰⁹.

Soruşturmaların amacı da FTC'nin faaliyetleri kapsamında, çalışanlarla, bireylerle ya da tüzel kişilerle alakalı haksızlık iddialarını ortaya çıkarmaktır. Bu kapsamda bireyler FTC ile ilgili olmak üzere herhangi bir haksızlık, hile, aldatma ya da kişisel bilgilerin çalınması gibi hususlarda şikayette bulunabilmektedir⁶¹⁰.

FTC çalışanlarının Genel müfettişliğin istediği bilgileri ve belgeleri vermeleri yasal zorunluluk olup, bu konuda işbirliği yapmak yükümlülüğü altındalar ve FTC'nin bu anlamda işbirliği yapan çalışanlarına herhangi bir güçlük çıkarmama ya da işlem yapmama yükümlülüğü bulunmaktadır⁶¹¹.

Genel müfettiş yaptığı denetim ve soruşturmalarda ilgili altışar aylık raporlar

⁶⁰⁴ <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/regional-offices>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁶⁰⁵ Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, agb., s.286-287.

⁶⁰⁶ <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices/regional-offices>, Erişim Tarihi: 08.11.2018.

⁶⁰⁷ Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, agb., s.286-287.

⁶⁰⁸ Chris Jay Hoofnagle, age., s.100.

⁶⁰⁹ <https://www.ftc.gov>, Erişim Tarihi:26.10.2018.

⁶¹⁰ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; <https://www.ftc.gov>, Erişim Tarihi:26.10.2018.

⁶¹¹ <https://www.ftc.gov>, Erişim Tarihi:26.10.2018.; Jouett, agm., pp. 584-598.

hazırlamakla yükümlüdür. Bu raporlar FTC başkanına, Senato başkanına, temsilciler meclisi sözcüsüne, ve FTC ile alakalı komitelerine gönderilmektedir. Bu raporların bu ikili yapıya(senato ve temsilciler meclisi) gönderilmesinin FTC'nin bağımsızlığının sağlanmasına dönük olduğu belirtilmektedir⁶¹².

3.2. Kurumun Yetkileri

3.2.1. Yetkileri

Kongre'nin, 1914 yılında kurulan FTC'yi ticareti etkileyen hukuka aykırı uygulamaları önlemek ve soruşturmak için önemli yetkilerle donattığı⁶¹³ ve ilerleyen yüzyıl içerisinde bu yetkilerini ve yetkilere paralel olarak kullandığı araçları da arttırdığı görülmektedir⁶¹⁴.

Kongre, FTC'ye ticari hayata zarar verebilecek ya da olumsuz etkileyebilecek bütün uygulamaları önleme yetkisi vermektedir⁶¹⁵. FTCA'nın, ticari ya da iş uygulamalarının ticari yaşamı, fiziksel ya da ekonomik olarak olumsuz etkileyip etkilemediğini temel aldığı yani zarar odaklı bir yaklaşım sergilediği görülmektedir⁶¹⁶.

FTC'nin görev ve yetkilerinin büyük bölümü FTCA'nın 5. Bölümünde yer alan hükümlerden kaynaklanmaktadır⁶¹⁷. Bu çerçevede FTC ticari hayatta haksız yöntemlerle rekabet eden ya da rekabeti bozan bir faaliyette bulunan firmaların ya da aktörlerin bu eylem ve fiillerini önlemek ve 1938 yılındaki yasal değişiklikle de ticari yaşamda tüketiciye dönük haksız ya da hileli davranış ve uygulamaları engellemek görevlerini üstlenmiştir. Böylece FTC'nin sorumluluk alanına haksız bir biçimde

⁶¹² <https://www.ftc.gov>, Erişim Tarihi:26.10.2018.

⁶¹³ John B. Daish, Procedure before the Federal Trade Commission, Columbia Law Review, Vol. 16, No. 2 (Feb., 1916), pp. 115-121. ; Charles Willis Needham, The Federal Trade Commission, Columbia Law Review, Vol. 16, No. 3 (Mar., 1916), pp. 175-189.

⁶¹⁴ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Chris Jay Hoofnagle, age., s.345.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁶¹⁵ Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189. ; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶¹⁶ Chris Jay Hoofnagle, age., s.345.; Gregory Hankin, Jurisdiction of the Federal Trade Commission, California Law Review, Volume 12, Issue 3, Article 2, March 1924, s.179-205. <https://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com.tr/&httpspridir=1&article=3968&context=californialawreview>; Erişim Tarihi: 19.11.2018.

⁶¹⁷ Edward S. Rogers, Unfair Competition, Michigan Law Review, Vol. 17, No. 6 (Apr., 1919), pp. 490-494. ; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

rekabetin bozulmasını önlemekle birlikte tüketicinin korunması görevi de eklenmiştir⁶¹⁸.

FTC'ye yetki veren düzenleme sadece teşkilat yasası olan FTCA olmayıp bununla birlikte Sherman yasası⁶¹⁹, Clayton yasası, Faturalandırma yasası, Adil Kredi Raporlama Yasası, Adil Borçlanmaya Dair yasa, Federal Sigara Etiketleme ve Reklam Yasası, Eşit Kredi Fırsatı yasası, FTC'nin İyileştirilmesine Dair Yasa, Hat-scott-robin Antitröst İyileştirme yasası, Magnuson-moss Garanti yasası, Robinson Patman yasası, Federal Raporların Açıklığına Dair yasa gibi bir çok özel yasa da FTC'ye görev ve yetki vermektedir. Bu anlamda yapılan her yasal düzenlemenin ticari yaşam ve tüketiciler için öngördüğü hakların takibi için FTC harekete geçebilmektedir⁶²⁰.

Bu çerçevede FTC'nin yetkileri genel olarak şöyle sıralanmaktadır⁶²¹:

- Rekabeti koruma görevi çerçevesinde piyasalarda, (deceptive) aldatıcı ve/veya (unfair) haksız olan ve ticareti ya da rekabeti etkileyen her türlü eylem, hareket ve davranışları soruşturmak ve önlemek,

⁶¹⁸ Timothy J. Muris, Statutory Powers, (Ed.) Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, The Federal Trade Commission since 1970 (Economic regulation and Bureaucratic Behaviour), Cambridge university Press, New York 1981, s.13.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁶¹⁹ Richard S. Harvey and Ernest W. Bradford, Federal Trade Commission Manual, Reviewed Work(s), Reviewed by Dewitt B. Wyckoff, Columbia Law Review, Vol. 16, No. 6 (Jun., 1916), pp. 533-534.; Aslında yukarıda sayılan yasaların yaklaşım ve nihai amaç itibariyle bir bütünlük arzettiği görülmektedir. ; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.

⁶²⁰ Chris Jay Hoofnagle, age., s. 77-193, 216-306.; Timothy J. Muris, agb., s.13-15; Dorsey D. Ellis, Legislative Powers: FTC Rule Making, (Ed.) Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, The Federal Trade Commission since 1970 (Economic regulation and Bureaucratic Behaviour), Cambridge university Press, New York 1981, s. 162.; söz konusu yasaların birebir Türkçe karşılığı anlamsız olduğundan, anlamlı Türkçe karşılıkları yazılmış olup, ilgilizce orjinal isimleri sırasıyla şöyledir: Sherman Act, Clayton Act, Billing Act, Fair Credit Reporting Act, Fair Debit Collection Protection Act, Federal Cigarette Labeling and Advertising Act, Equal Credit Opportunity Act, FTC Improvements Act, Hat-scott-robin Untitrust Improvements Act, Magnuson-moss Warranty Act, Robinson Patman Act, Federal Reports Clearance Act.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.; G. E. L., "Unfair Methods of Competition": The Federal Trade Commission Act, Michigan Law Review, Vol. 20, No. 7 (May, 1922), pp. 781-785. ; Kendisine görev veren yasalarla yasaklanmış her hususu soruşturabilmek gibi çok geniş bir yetki alanı söz konusudur.

⁶²¹ Mechem, agm., pp. 125-159. ; Hoofnagle, age., s. 77-193, 216-306. ; Muris, age., s.13-15. ; Ellis, Legislative Powers: FTC Rule Making, (Ed.) Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, The Federal Trade Commission since 1970 (Economic regulation and Bureaucratic Behaviour), Cambridge university Press, New York 1981, s.182.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

- Tekelleşmeyi, tekelci yapılanmaları, davranışları, anlaşmaları ve mal ve hizmet sunumundaki her türlü fiyat ve sunum ayrımcılığını engellenmek⁶²²,
- Tüketiciyi korumak ve bu görevi çerçevesinde; özellikle reklam sektörü⁶²³ olmak üzere müşterilerin İnternet mahremiyetini, Çocuk mahremiyetini, Bilgi mahremiyetini(müşteri bilgileri) ve güvenliğini ve Finansal mahremiyeti korumak, Mahremiyetle ilgili uluslararası alana sarkan görevleri ve işbirliği faaliyetlerini yürütmek, Pazarlama, e-mail(spam)⁶²⁴, elektronik ticaret ve kötü amaçlı yazılım(malware) ile alakalı konularda müşteri mahremiyeti ve güvenliğini sağlamak⁶²⁵,
- Görev ve yetkisi dahilindeki sektörlerle ilgili olarak kural koymak, endüstri ve piyasayı düzenlemek(“rulemaking”),
- İhlallerle alakalı nihai karara kadar geçici tedbirler almak,
- İhlallerin önlenmesi ile alakalı talimat vermek ve uygulamayı gözetmek,
- İhlallerle ilgili idari yaptırım uygulanmasını sağlamak, (İdari para cezası uygulanmasını sağlamak),
- Ceza mahkemesinin görevini gerektiren bir suç olması halinde bu mahkemede dava açmak için gerekli girişiminde bulunmak⁶²⁶,
- Rehberlik ve yol gösterici tavsiyelerde bulunmak,
- Soruşturma yapmadan karşılıklı anlaşmayla ihlali gidermek
- Faaliyet alanında Raporlama yapmak,
- Faaliyet alanlarında rehberler hazırlamak,
- Piyasalarla alakalı bilgi toplamak ve veri oluşturmak⁶²⁷,

⁶²² Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; Clayton Act(Clayton Yasası), Sec. 12-13.

⁶²³ Unfair Competition, False Advertising, Federal Trade Commission, Published by: The Yale Law Journal Company, Inc., The Yale Law Journal, Vol. 29, No. 1 (Nov., 1919), pp. 125-126.

⁶²⁴ <https://eksisozluk.com/spam--38069>, Erişim Tarihi: 19.11.2018.; İnternet üzerinde aynı mesajın yüksek sayıdaki kopyasının, bu tip bir mesajı alma talebinde bulunmamış kişilere, zorlayıcı nitelikte gönderilmesi spam olarak adlandırılır. Spam çoğunlukla ticari reklam niteliğinde olup, sıklıkla güvenilmeyen ürünlerin duyurulması amacıyla yöneliktir. Gönderici açısından çok küçük bir harcama ile mali yükün büyük bir bölümünün mesajın alıcısı veya taşıyıcısı ve servis sağlayıcısı tarafından karşılanmak zorunda kalındığı bir uygulamadır. ; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶²⁵ Mechem, agm., pp. 125-159. ; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁶²⁶ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁶²⁷ John B. Daish, agm., pp. 115-121.

- Elde ettiği verileri kamuoyu ile paylaşmak,

FTC'nin yetkilerinin düzenleniş şekline bakıldığında, detaycı bir düzenleme yoluna gidilmediği ve genel kavramlar kullanılmak suretiyle konuya yaklaşıldığı görülmektedir. Bu açıdan rekabetin ve tüketicinin korunması ve tekelleşmeyi önleme görevleri çerçevesinde “tekelleşme ihtimali olan”, “haksız olan”, “hileli olan” ya da “ticareti etkileme” niteliği bulunan bütün tutum, tavır ve davranışların yasadışı olarak tanımlanmakta ve FTC'ye son derece geniş bir takdir yetkisi vermektedir⁶²⁸.

Gerek FTC'nin gerekse de mahkemelerin konuya yaklaşımına bakıldığında, ABD'nin Anglo-Amerikan hukuk sisteminin bir yansıması olarak bu kavram ve değerlendirmelerin davalara göre yapıldığı görülmektedir. Bir başka anlatımla kullanılan yetkilerin yansıması vaka hukukunun doğal sonucu olarak davadan davaya değişebilmektedir⁶²⁹.

FTC konu hakkında bazen de düzenleme yapma yoluna giderek, yetkisinin kaynağını açıkladıktan sonra yasanın verdiği yetki kapsamında endüstri ve sektörler bazında bu kavramların içeriğinin ne olduğunu açıklama yoluna da gidebilmekte ve örneğin, nelerin “haksız” nelerin “aldatıcı” eylem, davranış ve hareketler olduğunu tanımlayarak örnek olması açısından kılavuzlar çıkarabilmektedir. Bu çerçevede örnek formlar ve diğer gerekli olan belgeler de yayınlanmakta, ve bu ilkelere nasıl riayet edileceği, göstergelerin ve delillerin ne şekilde ele alınacağı ya da nasıl olması gerektiği de belirtilerek bunların denetiminin nasıl yapılacağı da yer almaktadır⁶³⁰.

Örneğin ilk düzenleme “haksız” eylemlerin tanımlanması konusunda yapılmış olup, buna göre; Eylem veya kararların tüketicilere önemli zararlar vermesi(Bu zarar ekonomik olabileceği gibi sosyal zararlar da olabilir.),ile bu eylem veya kararların kamu politikalarına saldırı sonucunu doğurması(bunlar da en azından

⁶²⁸ Chris Jay Hoofnagle, age., s.119-120.; Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018; Nathan B. Williams, The Federal Trade Commission Law, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 63, National Industries and the Federal Government (Jan., 1916), pp. 1-23.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.; H. Gökşin Kekevi, age., s.11-15.

⁶²⁹ Chris Jay Hoofnagle, age., s.121.; Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.

⁶³⁰ Dorsey D. Ellis, agb., s.161.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Needham, agm., pp. 175-189.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

moral olmayan ya da vicdani ve haklı olmayan bir vasıfta olmalı.) hallerinde haksız kabul edileceği ifade edilmiştir⁶³¹.

FTC'nin sahip olduğu ve yukarıda ifade edilen bu yetkilerin içeriği ve kullanım şekilleri aşağıda yer alan başlıklar altında şu şekilde açıklanabilir.

3.2.1.1. Düzenleyici İşlem Yapma(Rulemaking)

Yasama organının sahip olduğu düzenleme yetkisinin, uzmanlık gerektiren konularda etkin bir şekilde kullanılabilmesi için ve görev alanlarıyla sınırlı olmak üzere, düzenleyici kuruluşlarla paylaşmasının bir yansıması olarak FTC'ye de kural koyma yetkisinin verildiği görülmektedir⁶³².

FTC'ye verilen bu yetki ikincil nitelikte olup, asli düzenleme yetkisi Kongrede bulunmaktadır. FTC'nin, ancak yasayla kendisine verilen görevlerle sınırlı olmak üzere ve yine yasada çerçevesi çizilen ölçüde bir düzenleme yapma imkanına sahip olduğu, yasal dayanağı olmayan yeni bir kural koyma yetkisinin bulunmadığı vurgulanmaktadır⁶³³. Düzenleyici işlemler tesis ederken yasada kendisine tanınan çerçevenin dışına çıkmadan ve yasaya uygun olmak kaydıyla düzenleme yapma ve ayrıca usuli açıdan da düzenleyici işlemler için öngörülen kurallara uyma yükümlülüğü taşımaktadır⁶³⁴.

Düzenleme yapma yetkisinin kaynağı sadece kuruluş yasası olan FTCA değildir. Bunun yanısıra özel yasalarla verilen görev ve yetkiler kapsamında da düzenleme yapma yetkisine sahip olduğundan kural koyma işlemlerinin çok geniş bir alana yayıldığı ifade edilmektedir. Örneğin FTCA'dan kaynaklanan ve haksız rekabet ile hileli eylemler hakkında düzenleme yapmasının yanısıra, Sigara Etiketleri

⁶³¹ Ellis, agb., s.165.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶³² W. T. Holliday, The Federal Trade Commission, Jurisdiction And Powers Of Body As Set Forth in Act Creating It, Orders Issued And Decisions Of Courts On Various Provisions Clayton And Trade Commission Acts, American Bar Association Journal, Vol. 8, No. 5 (MAY, 1922), Published by American Bar Association, pp. 293-299. ; Cenk Şahin, age., s.41.; FTCA, CHAPTER 311., Sec. 6-18.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.10.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁶³³ FTCA, CHAPTER 311., Sec. 18.; Cenk Şahin, age., s.41.; <https://study.com/academy/lesson/federal-trade-commission-powers-principles-provisions.html>; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶³⁴ FTCA, CHAPTER 311., Sec. 6- 18.; Şahin, age., s.43.; APA, İdarenin düzenleyici işlem tesis ederken uyması gereken prosedürleri de belirlemiş olup, FTC'nin bu kurallara uygun olarak düzenleyici işlem yapma zorunluluğu bulunmaktadır. İlerleyen kısımlarda bu konu daha detaylı incelenegi için burada değinilmekle yetinilmiştir.

ve Reklamları Yasasıyla verilen yetki çerçevesinde de düzenleme yapma yetkisinin olduğu görülmektedir⁶³⁵.

FTC, düzenleme yapma yetkisine istinaden kendisine verilen görevler kapsamında, piyasaları düzenlemekte ve temel kurallar koyabilmekte ya da ilkeler belirleyebilmektedir. Bu anlamda FTC'nin Washington'da ikinci kural koyucu otorite olarak kabul edildiği ifade edilmektedir⁶³⁶.

FTC'nin, 1975'te FTCIA⁶³⁷ ile FTCA'da yapılan değişiklikle "haksız" ya da "aldatıcı" davranış ve eylemlerin tanımlanmasını yapmak yani içeriğini belirlemek yetkisinin verilmesi başta olmak üzere yapılan yasal değişikliklerle zaman içinde düzenleme yapma yetkisinin sürekli genişletildiği görülmektedir⁶³⁸.

Ticari yaşamı düzenleyen kurallar koyması, ekonomik yaşamın gereklerinin göz önünde bulundurularak hayata geçirilmesiyle ilişkilendirilmekte ve kural koyma yetkisini etkin bir biçimde kullanmasının tüketici refahının korunması ve artırılması açısından da çok önemli olduğu belirtilmektedir.⁶³⁹

FTC, kural koyma yetkisi potansiyel bir nitelik taşıdığından, ileride ekonominin, rekabet ortamının ve tüketici refahının gerektirdiği ek ya da ilave düzenlemeler de yapabilmektedir. Bu konuda kişi veya firmalarla ilgili gösterge veya deliller, datalar, rastgele elde edilen veriler ve tarafların sunduğu kayıtlar ya da anekdotlar baz alınabilmekte ve bu veriler daha ileri düzenlemelerin yapılmasında kaynak olarak kullanılmaktadır⁶⁴⁰.

FTC'nin yaptığı düzenleyici işlemler de diğer yasal metinler gibi yürürlüğe girdikleri andan itibaren etki ve sonuç doğurmaya başlamakta ve yargı kararı ile iptal

⁶³⁵ Dorsey D. Ellis, age. s.161-162.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶³⁶ Timothy J. Muris, agb., s.14-15.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.10.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; Keith Brand vd., Economics at the FTC: Office Supply Retailers Redux, Healthcare Quality Efficiencies Analysis, and Litigation of an Alleged Get-Rich-Quick Scheme, Published online: 22 October 2014, Springer Science and Business Media New York, This content downloaded from 212.156.64.54 on Fri, 23 Nov 2018 09:11:33 UTC All use subject to <https://about.jstor.org/terms>

⁶³⁷ Federal Trade Commission Improvement Act(Federal Ticaret Komisyonu Yasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa)

⁶³⁸ <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/15/chapter-50>; örneğin, Magnusson Moss Warranty Act(Magnusson Moss Garanti Yasası) ile tüketicilerin alacağı ürünlere ilişkin yasanın verdiği görev ve yetki çerçevesinde FTC düzenleme yapma yetkisine sahip kılınmıştır.

⁶³⁹ Dorsey D. Ellis, agb., s.161.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁶⁴⁰ Jouett, agm., pp. 584-598.; Ellis, agb., s.183.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.

edilmedikçe, idarece kaldırılmadıkça ya da değiştirilmedikçe, uygulanmaya devam etmektedir⁶⁴¹.

Düzenleyici işlemler de diğer idari işlemler gibi hukuka uygunlukları bakımından yargı denetimi kapsamında bulunmakta ve iptal işlemine konu olabilmektedir⁶⁴².

Düzenleyici işlemler üzerinde, yargısal denetimin yanısıra yasama organının denetimi de bulunmaktadır⁶⁴³. Yasama organı düzenleyici işlemler konusunda izleme, yıllık faaliyet raporları kanalıyla ya da zaman zaman yaptıracağı araştırmalar yoluyla denetim yetkisini kullanabilmekte ve lüzum gördüğünde yasal değişiklik ya da yeni yasal düzenleme yapma yoluna gidebilmekte, böylece FTC'nin yetkilerini arttırıp azaltabilmektedir⁶⁴⁴.

3.2.1.2. Yargısal Benzeri Karar Alma(Adjudication)

FTC düzenleyici işlem yapma yetkisi çerçevesinde genel ve soyut işlemler tesis etmektedir. Ancak rekabetin ve tüketicinin korunması başta olmak üzere yasalarla verilen görevleri gereği gibi yerine getirebilmesi için piyasaya müdahale ederek, ihlalde bulunan aktörler hakkında somut ve bireysel işlemler de yapması gerekmektedir⁶⁴⁵.

ABD idare hukuku sistemi içinde, bazı istisnalar hariç, idari otoritelerce düzenleyici işlemlerin dışında gerçekleştirilen tüm birel tasarruflar karar olarak anılmaktadır ve yargısal sürece benzer bir usul takip edilerek sonuçlandırılmaktadır⁶⁴⁶.

⁶⁴¹ Jouett, agm., pp. 584-598.; Cenk Şahin, age.,s.51-52.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁴² Şahin, age.,s.51-52.; Kenneth W. Clarkson, Legislative Constraints, (Ed.)Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, The Federal Trade Commission since 1970(Economic regulation and Bureaucratic Behaviour), Cambridge university Press, New York 1981, s.18.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁶⁴³ Şahin, age.,s.51-52.; Clarkson, agb. s.18.

⁶⁴⁴ Clarkson, agb. s.18.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.

⁶⁴⁵ W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; Cenk Şahin, age.,s.53.; The Federal Trade Commission's Investigation of Foreign Trade Conditions, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 63, National Industries and the Federal Government (Jan., 1916), pp. 67-68.

⁶⁴⁶ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Şahin, age.,s.54.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018;

FTC de FTCA ve diğ er özel yasalarla kendisine verilen ⁶⁴⁷ rekabet ve tüketiciyi koruma görevi çerçevesinde, şikayet üzerine ya da re'sen, bankalar, kredi ve tasarruf kuruluşları, federal kredi birlikleri, hava taşımacılığı ve ortak taşımacılık firmaları hariç olmak üzere, ihlalde bulunduğu iddia olunan tüm kişi, firma, ortaklık ya da tüzel kişiler hakkında soruşturma başlatabilmekte ve bunun sonucunda ihlal olduğunun tespiti halinde buna son verebilmekte ve muhataplarına yaptırım uygulayabilmektedir⁶⁴⁸.

FTC.'nin aldığı yargısal benzeri kararlar, rekabeti bozucu ya da tüketiciyi etkileyen hukuka aykırılıkların durdurulmasına ve bunun sonuçlarının ortadan kaldırılmasına hükmedilmektedir. Bir başka ifadeyle ihlal tespiti yaparak buna son verilmesini ve zararlı sonuçlarının ortadan kaldırılmasını istemektedir⁶⁴⁹.

FTC.'nin en büyük silahı ihlali durdurma ve eski halin iadesini sağlama yetkisidir. Çünkü burada ihlal tespiti yapmakta ve bu tespit uygulanacak diğ er işlemlere de kaynaklık etmektedir⁶⁵⁰.

Burada, FTC'nin iddialar üzerine ya da re'sen soruşturma açılması ile başlattığı ve olumlu ya da olumsuz bir tespitte bulunmasına kadar giden ve sonunda da ihlalin olduğu ya da olmadığına yönelik bir kararın oluşmasıyla noktalanmış süreçte takip ettiği şekil ve usule ilişkin işlemler, yargı mercilerinin takip ettiği

Marver H. Bernstein, Independent Regulatory Agencies: A Perspective on Their Reform, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 400, The Government as Regulator (Mar., 1972), pp. 14-26.

⁶⁴⁷ Peter C. Ward, Federal Trade Commission: Law, Practice and Procedure, Law Journal Press, 28 October. 2018, s.55.; Daha önce de ifade edildiği üzere FTC'ye yetki ve sorumluluk yükleyen ve bazı örnekleri çeşitli bölümlerde sayılan çok sayıda yasa(statü) bulunmaktadır.

⁶⁴⁸ FTCA, CHAPTER 311, Sec. 5-6. ; Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; The Federal Trade Commission: Powers and Law Governing Deceptive Acts, https://saylordotorg.github.io/text_legal-aspects-of-marketing-and-sales/s27-01-the-federal-trade-commission-p.html, Erişim Tarihi: 19.11.2018.; Ward, age., s.21.; William Notz, New Phases of Unfair Competition and Measures for Its Suppression, National and International, The Yale Law Journal, Vol. 30, No. 4 (Feb., 1921), pp. 384-394.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁴⁹ Hon Robert E. Freer, Federal Trade Commission Procedure, American Bar Association Journal, Vol. 26, No. 4, April 1940, pp. 342-344.

⁶⁵⁰ Neal B. Shnideman, Civil Penalties and the Federal Trade Commission Improvements Act, SMU Law Review, Volume 30, Issue 2 Article 4, 1976.,pp. 454-480.

uyuşmazlık çözümüne ilişkin süreçle benzerlik gösterdiğinden, yargısal benzeri yetkiler(adjudication) olarak adlandırılmaktadır⁶⁵¹.

Teknik açıdan “karar” ile sonuçlanan tüm tasarruflarda, şikayete başlayıp⁶⁵², delillerin toplanması, tarafların savunmalarının alınması, tanıkların dinlenmesi, keşif ve duruşma yapılmasını içeren yargısal benzeri süreç işletilmektedir⁶⁵³.

FTC'nin yargısal benzeri karar alma yetkisini kullanabildiği alanın ticareti etkileme potansiyeli olan her olayı ya da fiili içerecek şekilde çok geniş olduğu anlaşılmaktadır. Bankalar, hava yolları ve taşımacılık yapan firmalar gibi sadece önemli sayılamayacak derecede az sayıda teşebbüsün görev ve yetki alanı dışında kaldığı görülmektedir. Bir başka anlatımla FTC'nin, ticaretin dışında ya da ticaretin içinde gibi bir takım kavramsal sınırlamalara takılmadan ticareti etkileyen ya da etkileme potansiyeli olan her konuyu soruşturma ve yargılama⁶⁵⁴ yapma inisiyatifiyle donatıldığı görülmektedir⁶⁵⁵.

3.2.1.3. Birleşme ve Devralmaları Denetleme(Premerger Controls)

FTC'nin bu konudaki yetkisinin kaynağı antitröst yasası olarak da bilinen Clayton yasası⁶⁵⁶, Clayton yasasında değişiklik yapan HSR⁶⁵⁷. ile yine kartelleşmeyi de içine alacak şekilde ticareti kısıtlayan her türlü anlaşmayı yasaklayan FTC yasasıdır⁶⁵⁸. Bu yasalarla FTC tekeli yapılanma ve davranışlar ile anlaşmaların engellenmesi görev ve yetkisi ile de donatılmaktadır⁶⁵⁹.

⁶⁵¹ Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.79-80.; Cenk Şahin, age.,s.53.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁵² John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Daish, agm., pp. 115-121.

⁶⁵³ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age. s.143-149.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.

⁶⁵⁴ FTCA'da yer alan teknik anlamda kullanılmış olup, Mahkemelerin yaptığı yargılama manasında değildir. ; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁵⁵ Timothy J. Muris, agb., s.14.; John B. Daish, agm.(Procedure)., pp. 115-121.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁵⁶ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.115.; Mechem, agm., pp. 125-159.; FTCA'dan sonra FTC.'ye görev ve yetki veren en önemli yasalardan bir tanesi bu yasadır.

⁶⁵⁷ USC., Title 15., Sec., 18a.; HSR: Hart-Scott-Rodino Antitrust Improvements Act of 1976.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁵⁸ Yılmaz Aslan, Perşembe Konferansları, Rekabet Kurumu, s.2-8.

<http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEwiFtPS75IXKAhVc8ywKHVjBDw4QFggwMAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.rekabet.gov.tr%2FFile%2F>

Clayton yasasıyla, kişi ya da firmaların yaptığı ve rekabeti kısıtlayabilecek her türlü anlaşma ya da bu şekilde değerlendirilebilecek eylemleri ve ortak hareketleri hukuka aykırı kabul edilmektedir⁶⁶⁰.

Bu yasa sadece rekabeti bozabilecek eylemler ve tekelleşme eğilimi değil aynı zamanda mal ve hizmet sunumundaki her türlü fiyat ve sunum ayrımcılığı da yasaklanmaktadır⁶⁶¹.

FTC, böylece ABD'nin egemenlik sahasında bulunan ya da ABD ticaretini etkileyebilecek kartelleşme eğilimi ile ilgili her türlü eylemi soruşturabilmekte, soruşturma sonucunda yasa ihlali tespit ettiğinde yapılan işlemin geri alınmasını sağlayabilmekte ve yaptırım uygulanmasını sağlayabilmektedir⁶⁶². Örneğin FTC., yasaya aykırı olduğu değerlendirmesinde bulunduğu Staples Inc. ve Office Depot Inc.'in birleşmesini 2016 yılında dava konusu ederek engellemiştir⁶⁶³.

Kartellerle mücadele kapsamında 1970 yılında yapılan yasa değişikliği ile birlikte antitröst uygulamalar çerçevesinde kişi ya da firmalara, şirket birleşmesi veya devralmaların FTC'ye bildirim yükümlülüğü de getirilmektedir. FTC şirket

%3Fpath%3DROOT%252F1%252FDocuments%252FPer%2525c5%25259fembe%252BKonferans%2525c4%2525b1%252BYay%2525c4%2525b1n%252Fperskonfyyn91.pdf&usg=AFQjCNFtV7yhE711bfG163vtWMFQLAJ6Ig, Erişim Tarihi: 04.01.2016.; konu hakkındaki temel yasa olan Sherman yasası, Eyaletler arasındaki ticaretin veya yabancı devletlerle, yapılan ticaretin gizli anlaşmalarla, paralel uygulamalarla sınırlanmasını yasaklamaktadır. Bu yasayla; "rekabeti sınırlayan" değil "ticareti sınırlayan" anlaşmalar ile iktisadi gereklerin sonucu olarak meydana gelen tekel olma durumu değil de tekelleşme ya da tekelleşme teşebbüsü yasaklanmaktadır. Ancak bu kanunun yürütülmesi FTC'ye verilmemiştir. Fakat FTCA'nın son derece geniş hükümler içermesi ve Sherman yasanın düzenlediği alanı da kapsamayı dolayısıyla uygulamada herhangi bir sorun çıkmamaktadır.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.115.; Clayton yasasının yürütülmesi görevi de FTC'ye verilmiştir.

⁶⁵⁹ Harlan ve McCandless, age., s.115.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; Edwin M. Zimmerman, The Federal Trade Commission and Mergers, Columbia Law Review, Vol. 64, No. 3 (Mar., 1964), pp. 500-523. ; FTCA.,Sec.6.

⁶⁶⁰ Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.115; Yılmaz Aslan, agk., s.7.;Clayton yasası rekabeti bozabilecek ya da tekelleşme ihtimali olan eylemleri yasaklamaktadır. Bir anlamda önleyici bir amaç gütmektedir.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶⁶¹ Hankin, agm., s. 179-205.; Harlan ve McCandless, age., s.115; Aslan, agk., s.7.;Clayton yasası rekabeti bozabilecek ya da tekelleşme ihtimali olan eylemleri yasaklamaktadır. Bir anlamda önleyici bir amaç gütmektedir.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶⁶² John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.115.; Aslan, agk., s.7.; Nathan B. Williams, agm., pp. 1-23.; James N. Rosenberg, The Sherman Act and the War, Columbia Law Review, Vol. 18, No. 2 (Feb., 1918), pp. 137-146.

⁶⁶³ Rekabet Bülteni, Rekabet Kurumu Yayınları, Temmuz 2016., S.61., s.22-23.: Detaylı bilgi için ilgili mahkeme kararına bakılabilir(Staples Inc. ve Office Depot Inc. Kararı).

birleşmeleri ya da devralmalarla ilgili yapılan bildirim neticesinde konu hakkında olumlu ya da olumsuz karar verebilmekte ve nihai olarak karar verinceye kadar tedbir mahiyetinde yasaklamalar da getirebilmektedir⁶⁶⁴.

3.2.1.4. Uyarı ve Düzeltici İşlem Yapma(Injunction Power)

FTC, başta haksız rekabet ya da hileli davranış ya da uygulama olarak değerlendirdiği⁶⁶⁵ eylemler olmak üzere Clayton yasası ve diğer yasalarla kendisine verilen görev ve sorumluluk alanındaki konularla alakalı olarak başlattığı soruşturma sürecinde, nihai kararını verinceye kadar kamu yararı gerekçesiyle⁶⁶⁶ kişi ya da firmaların haksız uygulamalarını durdurma konusunda tedbir alabilmekte, bu çerçevede düzeltici davranışlarda bulunulmasını isteyebilmekte ve bu talimatlara uygun hareket etmeyen kişi ya da firmalar hakkında yaptırım uygulayabilmektedir⁶⁶⁷.

FTC. somut olayın gerektirdiği hallerde soruşturmaya başlamadan da her türlü tedbiri alabilmektedir. Bu konuda yaptığı uyarılar ve alınmasını emrettiği tedbirler bağlayıcı olup, bunun gereklerine uymayanlar hakkında doğrudan soruşturma sürecine geçilmektedir⁶⁶⁸.

⁶⁶⁴ Timothy J. Muris, agb., s.15.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁶⁵ Alexander W. Smith, Possible Benefits of the Federal Trade Commission, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 63, National Industries and the Federal Government (Jan., 1916), pp. 84-87.; Bu konuda çok geniş bir takdir yetkisine sahip bulunmaktadır. FTCA'nın, tekelleşme ve rekabeti bozucu faaliyetlerle mücadele amacıyla çıkarılan ve tamamlayıcı nitelikte bir yasa olmakla birlikte FTC'ye bu konuda antitrust yasalarını tamamlamanın çok ötesinde yetkiler verdiği görülmektedir.

⁶⁶⁶ Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; Mahkemelerin genel olarak, dayanak kabul ettiği gerekçe kamu yararadır.

⁶⁶⁷ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Timothy J. Muris, agb., s.14-15.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁶⁸ Barbara A. Clark, Merger Investigations At The Federal Trade Commission: An Insider's View, Antitrust Law Journal, Vol. 56, No. 3, National Institute/Developments: 1987 (1987), pp. 765-778. ; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>; FTCA., Sec. 5-6.

3.2.1.5. Yaptırım Uygulama(Sanctioning)

FTC'nin sahip olduğu bir diğer yetki de idari yaptırım uygulama yetkisidir. İdari yaptırım yetkisi idari para cezaları(civil penalties) olarak tezahür etmektedir⁶⁶⁹. ABD hukuk sistemi bakımından yasal düzenlemelerin ihlali halinde bir suç ortaya çıktığında bunun için uygulanacak para cezasının idari otoritelerce yerine getirilmesi olarak kabul edilen idari para cezaları⁶⁷⁰ FTCA'da yer alan ya da diğer özel yasalarla FTC'ye verilen görevler kapsamında tespit edilen ihlaller ve FTC'nin kararlarının muhataplarınca yerine getirilmemesi hallerinde uygulanmaktadır⁶⁷¹. ABD usul hukuku gereğince yasalarca açıkça yetki verilmedikçe hiç bir yaptırım uygulanamamaktadır⁶⁷².

Usule ilişkin ihlaller dolayısıyla verilen para cezalarının yanısıra, yasalarla verilen görevlerin ifası kapsamında ihlal olduğuna dair tespit yapılması durumunda FTC, ihlale son vermekle birlikte, ayrıca zararın tazmini niteliğinde bir para cezasını gerektirmesi halinde, bu amaçla mahkeme nezdinde dava da açabilmektedir⁶⁷³.

FTC.'nin burada sahip olduğu yetki para cezasının doğrudan doğruya kendisi tarafından verilmesi değil gerek FTCA.'da gerekse de diğer özel yasalarca verilen yetki çerçevesinde Mahkemeden para cezası verilmesini isteyebilmesidir. Çünkü ABD hukuk sistemi içinde hapis ya da para cezaları verme yetkisi sadece mahkemelerde olup, idari otoritelerin para cezası verme yetkisi ile donatılmadığı belirtilmelidir⁶⁷⁴.

FTC'nin, yerel mahkemeler nezdinde açtığı hukuk davalarında Mahkemece para cezasına karar verilirken, kusur oranı, ihlalin geçmişi ve ne kadar devam ettiği, ödeme gücü gibi hususlar göz önünde bulundurulmaktadır⁶⁷⁵.

⁶⁶⁹ Timothy J. Muris, agb., s.14-15.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ffc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018

⁶⁷⁰ Cenk Şahin, age., s.66.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁷¹ FTCA, CHAPTER 311, Sec. 5-6. ; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.97.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; Nathan B. Williams, agm., pp. 1-23.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁶⁷² APA., SEC., 556.

⁶⁷³ W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; FTCA, CHAPTER 311, Sec. 5.; John B. Daish, agm.(Procedure)., pp. 115-121.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁷⁴ Antitrust Modernization Commission, age., pp.1-20.

⁶⁷⁵ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

FTC, ihlal fiilinin, niteliği gereği suç olması durumunda ceza mahkemesinin harekete geçmesini de sağlayabilmektedir⁶⁷⁶. Bu yalnız başına bir yaptırım olarak nitelendirilemese de ceza hukuku yaptırımlarının hazırlayıcı unsuru olması açısından regülasyon kurumları bakımından önemli bir yetki olarak kabul edilmektedir⁶⁷⁷.

3.2.1.5.1. İdari Para Cezaları(Administrative Fines)

FTC.'nin rekabetin ya da tüketicinin korunmasına ilişkin hükümlerin ihlali tespiti üzerine verdiği durdurma ve eski hale getirme karar ve emirlerine uyulmaması ile diğer ihlaller sonucunda para cezası verilmesini isteyebilmesi aslında MMWA. ve FTCIA. ile FTCA.'da yapılan değişiklik üzerine mümkün olmuştur. Böylece FTC. doğrudan ceza verememekle birlikte verdiği ihlali giderme emirlerinin gereğini yapmayan kişi, firma ya da teşebbüslere 10.000 dolara⁶⁷⁸ kadar para cezası verilmesini yerel mahkemeden isteyebilmektedir.⁶⁷⁹.

Bu anlamda FTC;

- Kişi ya da Firmanın, FTC'nin nihai bir kararını uygulamaması veya ihlal etmesi,
- Kişi ya da Firmanın, idari para cezasını gerektiren bir kuralı kasten ihlal etmesi,
- FTC'nin, idari veya yargısal benzeri karar süreci işlerken, kişi ya da firmaca yerine getirilmesini istediği hususlara ilişkin idari işlemlerin kaldırılması amacıyla kişi ya da firmaların yaptığı girişiminin dürüstçe ve iyiniyetli olmaması ya da hileli bir yol olması,

⁶⁷⁶ Kenneth W. Clarkson, Executive Constraints, (Ed.) Kenneth W. Clarkson ve Timothy J. Muris, The Federal Trade Commission since 1970 (Economic regulation and Bureaucratic Behaviour), Cambridge university Press, New York 1981, s.56-57.; Herbert J. Hovenkamp, The Federal Trade Commission and The Sherman Act., Florida Law Review 2010, Vol. 62, pp. 1-23.

⁶⁷⁷ Cenk Şahin, age., s.67.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶⁷⁸ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir. Örneğin en son 2016'da yapılan güncellemeye göre her ihlal için bu 10.000 dolarlık rakam, 16.000 dolar ile 40.000 dolar arasında bir rakam olarak güncellenmiştir.

⁶⁷⁹ Neal B. Shniderman, agm., pp. 454-480. ; https://www.thecentersquare.com/national/fcc-ftc-fined-robocallers-more-than-billion-since-but-can/article_43e3715e-59ec-11e9-93f1-cf8894080773.html Erişim Tarihi: 04.10.2019. : Örneğin FTC., 2004-2012 yılları arası otomatik çağrılar dolayısıyla yapılan şikayetlere istinaden çağrı firmalarına yaklaşık 1,5 milyar dolar para cezası uygulanmasını Mahkeme marifetiyle sağlamıştır.

- FTC'nin zorunlu olarak işlettiği süreçte Kişi ya da Firmanın, cevaba ya da bilgi paylaşımına yanaşmaması,
- Özel nitelikteki başka bir yasanın FTC'ye idari para cezası uygulama imkanı vermesi⁶⁸⁰,
- FTC'nin soruşturma prosedürü sonucu nihai olarak verdiği ihlali durdurma kararının ilgili olduğu kişi veya firma ile ilintili diğer kişilerce ya da firmalarca bilinmesine rağmen, kararın gereğinin kasten yapılmayıp bu duruma devam edilmesi, hallerinde idari para cezası uygulanmasını isteyebilmektedir⁶⁸¹.

FTC'nin idari para cezası uygulanmasını talep edebilmesi yasada açıkça imkân verilen hallerde söz konusu olmaktadır⁶⁸². Çoğunlukla da yargısal benzeri kararlar elde edilen sonuca ek olarak parasal bir sonuç da elde etmek için başvurulmaktadır⁶⁸³. FTC tarafından verilen ve uygulanabilir aşamaya gelmiş nihai kararların gereğinin yapılmaması ya da geciktirilmesi durumunda, her bir ihlal için 10.000 doları⁶⁸⁴ geçmeyecek şekilde idari para cezası verilmektedir. İhlalin devam ettiği her gün ayrı bir ihlal olarak kabul edilmekte ve her bir ihlal için ayrı idari para cezası uygulanmakla birlikte ayrıca bu karar, yerel mahkemelerce verilecek talimata(writ) istinaden cebri icra yoluyla uygulanmaktadır. Mahkemenin burada verdiği karar, FTC'nin vermiş olduğu kararın yerindeliliğinin denetimini olmayıp, usul ve yasaya uygun olarak verilip de kesinleşen kararın gereğinin yapılmasını sağlamaktan ibaret olup, Türk hukukundaki icra emri⁶⁸⁵ hükmündedir⁶⁸⁶.

⁶⁸⁰ Holliday, agm., pp.293-299.; Örneğin Clayton yasası.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶⁸¹ Chris Jay Hoofnagle, age., s.114.; FTCA, CHAPTER 311, Sec. 5.; Holliday, agm., pp.293-299.; Antitrust Modernization Commission, agç., pp.1-20.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁶⁸² Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁶⁸³ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Kenneth W. Clarkson, agb., s.56-57.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁶⁸⁴ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir. Örneğin en son 2016'da yapılan güncellemeye göre her ihlal için bu 10.000 dolarlık rakam, 16.000 dolar ile 40.000 dolar arasında bir rakam olarak güncellenmiştir.

⁶⁸⁵ <https://www.hukukmedeniyeti.org/icra-emri/nedir/> Erişim Tarihi: 04.03.2019.: "*İcra emri: Bir kimseye karşı yapılan ilamla icra takibi üzere, o kimseye icra dairesi tarafından gönderilen ve yasada belirtilen konuları içeren ve borcun ödenmesinin veya bir hususun yapılmasının yahut yapılmamasının istendiği emir.*"

⁶⁸⁶ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.97.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

FTC, rekabete ya da tüketicilere ciddi anlamda zarar veren bir nitelikte olmadıkça, kişi ya da firmaların, tüketiciler tarafından makul bir şekilde önlenebilir olan ve aynı zamanda tüketicilere veya rekabete katkısı daha ağır basan mahiyetteki eylem veya davranışlarını, hukuka aykırılığı gerekçesiyle ihlal olarak nitelendirip yaptırım ya da idari para cezası uygulanmasını sağlama yoluna gidememektedir⁶⁸⁷.

Yaptırımlarla ilgili, mahkemece onaylanması kaydıyla, FTC'nin karşı tarafla uzlaşma yapma yetkisi de bulunmaktadır⁶⁸⁸.

Para cezaları, rızaen ödenmemesi halinde, Başsavcılıkca açılacak hukuk davaları kanalıyla tahsil edilerek ABD hazinesine gelir kaydedilmektedir⁶⁸⁹.

Burada vurgulanması gereken nokta FTC'nin para cezası verme yetkisinin bulunmadığı ancak yasada sayılı hallerin gerçekleşmesi durumunda para cezası verilmesini mahkemeden isteme yetkisinin olduğudur⁶⁹⁰.

3.2.1.6. Gözetim ve Denetim Yetkisi(Supervision)

Regülasyon kurumlarının düzenleme yapma ve yargısal benzeri kararlar alma yetkilerinin doğal sonucu olarak bu işlemlere uyulup uyulmadığı konusunda piyasayı gözetim ve denetim görevi ve yetkisi bulunmaktadır⁶⁹¹.

FTC, piyasayı gözetim ve denetim yetkisi⁶⁹² sayesinde sadece ihlalleri tespit etmekle kalmamakta bu sayede piyasada faaliyette bulunan kişi ve firmaların sorunları hakkında da bilgi edinmekte ve böylece regülasyon görevini yerine getirmede daha sağlıklı verilere sahip olmaktadır⁶⁹³.

⁶⁸⁷ Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶⁸⁸ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; Jouett, agm., pp. 584-598.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶⁸⁹ W. T. Holliday, agm., pp. 293-299. ; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶⁹⁰ Antitrust Modernization Commission, Civil Remedies-Government Discussion Memorandum, May 4, 2006, pp.1-20.,

https://govinfo.library.unt.edu/amc/pdf/meetings/CivRem-Govt_DiscMemo060504-final.pdf

⁶⁹¹ Cenk Şahin, age., s.58.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁶⁹² FTCA., CHAPTER 311, Sec. 16.; Daish, agm., pp. 115-121.

⁶⁹³ Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189. ; Cenk Şahin, age., s.59.

FTC, yasal düzenlemelerin, kendisi tarafından çıkarılan düzenleyici işlemlerin ve uyuşmazlık çözümüne yönelik aldığı kararların uygulanmasını gözetme ve denetim yetkisini çeşitli araçlarla kullanmaktadır⁶⁹⁴.

Kişi ve firmaların kayıt ve rapor sunmasını zorunlu kılma, kamu kurum ve kuruluşları da dahil olmak üzere ilgili tüm taraflardan ellerindeki bilgi, belge ve kayıtların kurumla paylaşılmasını isteme, gerektiğinde yerinde inceleme ve teftiş yapma şeklinde beliren enstrümanları kullanmaktadır⁶⁹⁵.

FTC'nin istemiş olduğu tüm bilgi, belge, kayıt ve verilerin ilgili kişi ve firmalarca, belirlenen sürede sunulması zorunlu olup, kurum yetkilileri bunlardan örnek de alabilmektedir⁶⁹⁶. Kamu kurum ve kuruluşlarının ellerinde bulunan bilgi, belge ve kayıtların istenmesi halinde tamamının FTC ile paylaşılması zorunluluğu bulunmaktadır⁶⁹⁷. Bununla birlikte kişi ve firmalardan ayrıca yıllık ya da özel raporlar düzenlenmesini ve sunulmasını da isteyebilmektedir⁶⁹⁸.

Tesis edeceği işlemler için delilleri toplarken ya da sunulan yıllık ve özel raporlar vasıtasıyla piyasalar hakkındaki verileri elde ederken aynı zamanda bir data arşivine de sahip olmakta ve atacağı adımlarda kaynak olarak kullanabilmektedir⁶⁹⁹.

FTC, istediği bilgi, belge ve kayıtlara ilişkin sorumlulukların rızaen yapılmaması halinde mahkeme vasıtasıyla cebren yerine getirilmesini sağlayabilmektedir⁷⁰⁰.

Uyuşmazlık çözümüne ilişkin aldığı kararların gereğinin yapıp yapılmadığını gözetme⁷⁰¹ yetkisi çerçevesinde ise; bu kararlara uyulmaması halinde Başsavcılık kanalıyla ve mahkemeden alınacak talimat üzerine kararın gereğinin zorla yerine getirilmesini sağlayabilmekte ve Başsavcılıkça 45 gün içinde gereğinin

⁶⁹⁴ Şahin, age., s. 58.; FTCA., CAHPTER 311, Sec.10.; Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁶⁹⁵ Şahin, age., s. 58-59.; FTCA., CAHPTER 311, Sec.10.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; FTCA., Sec. 6.

⁶⁹⁶ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; FTCA., CAHPTER 311, Sec.9.

⁶⁹⁷ FTCA., CAHPTER 311, Sec.8.; Jouett, agm., pp. 584-598.

⁶⁹⁸ W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; FTCA., CAHPTER 311, Sec. 10.

⁶⁹⁹ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁰⁰ FTCA., CAHPTER 311, Sec.9.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁰¹ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

yapılmaması halinde doğrudan mahkemeye başvurmak suretiyle gerçekleştirilebilmektedir⁷⁰².

İstenen bilgi, belge, kayıt, yıllık ve özel raporlar gibi evrakları kasten sahte ya da yanıltıcı düzenleyen, istenen belgeleri vermeyen ya da belge ve kayıtları tahrif edenler suç işlemiş sayılmakta ve FTC, bu kişi ya da firmaların 1000 ABD dolarından az, 5000⁷⁰³ ABD dolarından fazla olmamak üzere para cezasına ve/veya 3 yıla kadar da hapis cezasına çarptırılmasını sağlayabilmektedir⁷⁰⁴.

3.2.2. Yetkilerin Niteliği

Bağımsız idari otorite kavramı tüm devletler için aynı şeyi ifade etmemektedir. Bu kurumların ortaya çıkışı ve gelişimi o ülkedeki kamusal hizmetlerin geçirdiği serüvenle yakından ilişkilidir. Ancak nitelikleri ve bir takım ayrıntılar bakımından farklılıklar olsa da hemen her ülke için BİO'ların ortaya çıkışının idarenin denetleme ve gözetleme ihtiyacından kaynaklandığı açıktır⁷⁰⁵. Bu açıdan BİO'ların yapısı ve yetkilerinin hukuki niteliğinin, çıkış nedenleriyle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir⁷⁰⁶.

ABD'deki diğer regülasyon idarelerinde olduğu gibi FTC de yasama ve yargı organlarının, değişen karmaşık ihtiyaçlara cevap vermede uzmanlık sahibi olmamalarından kaynaklı gecikmeler dolayısıyla ortaya çıkan sorunları çözmek amacıyla kurulduğu belirtilmektedir. Bir başka anlatımla, yasama ve yargı organlarının yapmaları gerekip de pratik sebeplerle yapamadıkları iş ve işlemleri yapmak üzere teşkil ettirildikleri ifade edilmektedir⁷⁰⁷.

Rekabetin ve tüketicinin korunması görevinin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi ihtiyacından dolayı idare sistemi içinde bir regülasyon kuruluşu olarak teşekkül ettirilen FTC'nin, bağımsız idari otoriteler içinde, sahip

⁷⁰² Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; FTCA., CAHPTER 311, Sec.16.; Jouett, agm., pp. 584-598.

⁷⁰³ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir.

⁷⁰⁴ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; FTCA., CAHPTER 311, Sec.10.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.; FTCA., Sec. 10.

⁷⁰⁵ İl Han Özyay, age., C.I. s.402.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

⁷⁰⁶ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁰⁷ Cenk Şahin, age., s.180.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

olduğu yetkiler ve etki alanı bakımından oldukça önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir⁷⁰⁸.

Regülasyon kuruluşu olarak FTC'nin, kuruluş amacı ve görevleri çerçevesinde FTCA'nın 3. kısmında yer alan hükümler gereği ABD'nin herhangi bir bölgesinde yetki ve sorumluluk alanındaki konular için re'sen ya da başvuru üzerine, hatta bazen bir basın açıklamasıyla dahi harekete geçebileceği, soruşturma açabileceği ve gerekiyorsa yaptırım uygulayabileceği önceki bölümlerde ifade edilmişti⁷⁰⁹. Bu açıdan Amerikan hukukunda regülasyon kavramının kolluk kavramını da kapsayan ancak ondan çok daha geniş bir hukuki temele ve hareket alanına sahip olduğu ifade edilmektedir⁷¹⁰.

Görev ve yetkilerinin yapısı, kolluk kavramını da aşan bir genişliği ihtiva etmesi ve yasama benzeri düzenleyici işlemler ile yargısal benzeri kararlar tesis edebilmesi niteliklerine rağmen, Kongrenin, FTC'yi, bir yargı organı ya da mahkeme olarak değil⁷¹¹ kural koyma yetkisi türev⁷¹² bir mahiyet arzeden bağımsız bir idari otorite⁷¹³ olarak, konumlandığı görülmektedir⁷¹⁴.

Böylece idari bir kuruluş olarak yaptığı düzenleyici ve birel işlemler ile aldığı bütün kararlar idari nitelikli hukuksal işlemler olup, yargısal denetim başta olmak üzere, idari işlemler için öngörülen ilke ve kurallara tabi bulunmaktadır⁷¹⁵.

3.3. Kurumun İşleyişi

FTC'nin yargısal benzeri kararlar sonuçlanan soruşturma yapma yetkisinin çok geniş bir alana yayılan genel bir yetki olduğu görülmektedir. Görev alanındaki

⁷⁰⁸; Timothy J. Muris ve Kenneth W. Klarkson, agb.(Introduction), s. 1.; Needham, agm., pp. 175-189.; Daish, agm., pp. 115-121.

⁷⁰⁹ <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>, Erişim Tarihi:26.10.2018.; Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷¹⁰ İl Han Özay, age., C.I. s.401.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.

⁷¹¹ Unfair Competition, Federal Trade Commission, Pleading, Columbia Law Review, Vol. 20, No. 7 (Nov., 1920), pp. 806-807., Published by Columbia Law Review Association, Inc.

⁷¹² Kaynağını Anayasa ve yasalardan alan ve bunlara uygun kullanılmak zorunda olunan bir yetkidir.

⁷¹³ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age. s.7-8.

⁷¹⁴ Harlan ve McCandless, age. s.7-8.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷¹⁵ Cenk Şahin, age., s.179.; Harlan ve McCandless, age. s.7-8.; APA, Sec.500-551.; Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

herhangi bir kişi ya da firma hakkında soruşturma açmak tamamen FTC'nin inisiyatifinde bulunmaktadır⁷¹⁶. Bu anlamda FTC'nin her işareti sürece başlama nedeni olarak kullanabilmesi söz konusu olmaktadır. Bireysel şikâyet, rakiplerin başvuruları, kongreden iletilmesi yolu gibi ya da gözlemler ya da çalışanların firmalarla teması sonucu meydana gelen öğrenmeler de bu soruşturmalara kaynaklık edebilmektedir. Bu açıdan sürecin başlaması gönüllü bilgi paylaşımı ile olabileceği gibi kurumca bilgi belge isteme yoluyla da olabilmektedir. Hatta şüpheli işlemlerle ilgili finansal otoritelerden isteyeceği kayıtlar ya da vergi kayıtlarından hareketle dahi süreci başlatabilmektedir⁷¹⁷.

FTC'nin yapmış olduğu soruşturmaların çoğunun rekabetçi tarafların şikâyeti sonucu gerçekleştiği görülmektedir. Bazıları ise konu hakkında yapılan haberlerden hareketle yapılmaktadır. Soruşturma için kurumun önünde bulunan birçok seçenekten herhangi biri sürece başlama yöntemi olarak kullanılabilir⁷¹⁸.

FTC soruşturma sürecini başlatmakla birlikte her başvuruyu direkt komisyon önünde dava şeklinde görmemektedir. Kimi durumlarda doğrudan dava⁷¹⁹ süreci başlatılırken kimi durumlarda da konu öncelikle kuruluş bünyesinde çalışan ancak komisyona karşı da bağımsız olan idari yargıçlar önüne getirilerek çözülmeye çalışılmakta ve komisyonun önüne ancak bu karara itiraz olması halinde gelmektedir⁷²⁰.

İlk durumda soruşturma raporları komisyonun önüne gelmekte ve buna göre komisyonca görülen dava sonucunda karar verilmekte iken ikinci durumda ise soruşturmacıların hazırlamış olduğu dosyalar idari yargıçların önüne gelmekte ve buna istinaden idari yargıçlarca karar verilmekte olup, verilen bu karara taraflarca

⁷¹⁶ Cornelius Lynde, *The Federal Trade Commission and Its Relation to the Courts*, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 63, National Industries and the Federal Government (Jan., 1916), pp. 24-36.

⁷¹⁷ Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; Chris Jay Hoofnagle, age., s.102-105.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.

⁷¹⁸ Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.; Hoofnagle, age., s.102-105.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷¹⁹ "Dava" kavramı FTCA'da yer alan teknik anlamda kullanılmıştır, mahkemelerde görülen dava manasında değildir.

⁷²⁰ Chris Jay Hoofnagle, age., s.109.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

itiraz edilmesi halinde konu hakkında nihai kararın verilmesi amacıyla komisyonun önüne getirilmektedir⁷²¹.

Şikayet ya da diğer nedenlerle başlayan ve idari yargıçların kararına itiraz edilmesi üzerine ya da direkt dava açılmasına karar verilmesi sonucunda Komisyonun önüne gelen dosyalarla ilgili süreç; tarafların cevapları, delillerin toplanması, tanıkların dinlenmesi, keşif ve duruşma yapılması gibi bir dizi yargısal benzeri usul işlemlerinin ardından Komisyonun bir karara varması ve kararın gereğinin yapılmasının sağlanmasıyla tamamlanmaktadır⁷²².

3.3.1. Karar prosedürü

3.3.1.1. Şikayet(Complaints)

FTC, şikayet ya da herhangi bir yolla kendisine ulaşan ve işlem başlatmaya değer gördüğü bir başvuru ya da emare olduğunda⁷²³ öncelikle bu konuda daha önce yapılmış bir başvuru olup olmadığını araştırmakta ve daha önce yapılmış bir başvuru değilse, başvurunun ilgili olduğu sektörle de ilişkilendirilerek otomasyon sistemine kaydettirmekte ve soruşturma numarası verilmesini müteakip süreci başlatmaktadır⁷²⁴.

Soruşturma sürecinin başlayabilmesi için öncelikle komisyonun bu konuda bir karar alması gerekmektedir. Ancak uygulamada sadece bir tek komisyonun üyesinin onayı dahi yeterli görülmektedir. Komisyonun ya da komisyon üyelerinden birinin onayı ile başlayan süreçte soruşturmayı yürütmek üzere öncelikle kurum çalışanlarından yeteri kadar uzman görevlendirilmektedir⁷²⁵.

⁷²¹ Hoofnagle, age., s.109.; Jouett, agm., pp. 584-598.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷²² John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age.s. 143-149.; Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁷²³ Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷²⁴ Chris Jay Hoofnagle, age., s.102-105.; Tüketicinin korunması ile mi ilgili yoksa rekabet ihlali mi? Şeklinde bir tasnife tabi tutularak sisteme kayıtlar yapılmaktadır.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age.s. 143-149.; Daish, agm., pp. 115-121.

⁷²⁵ Daish, agm., pp. 115-121. ; Hoofnagle, age., s.107-108.; Gregory Hankin, agm., s. 179-205.

FTC'nin genel soruşturma yetkisini kullanarak başlattığı sürecin mutlaka komisyon önüne getirilerek yani teknik anlamda bir davaya dönüştürülerek sonuçlandırılması gerekmektedir⁷²⁶.

Dava açma süreci, birçok çalışanın görev alması gereken uzun ve çok meşakkatli bir süreç olarak görüldüğünden, FTC dava açma sürecini, birebir kişisel başvuru olması durumunda başlatma yoluna gitmekte ve elektronik posta ya da sesli mesajla başvurularda ise bu yola gitmekten sakınmaktadır. Bu tür başvurularda ise uygulamada erken soruşturma olarak tabir edilen sürecin sonucuna göre hareket etmektedir. Çünkü yapılan başvuru çok genel olabilmekte, detayları içermeyebilmekte ya da karanlık kalabilmektedir. Dolayısıyla soruşturmacının bu konunun aydınlatılması için görüşmeleri ya da aldığı bilgileri detaylandırıp⁷²⁷ aydınlığa kavuşturmasından sonra atılacak adım kararlaştırılmaktadır⁷²⁸.

Soruşturmacıların firmadan aldığı cevapların tatmin edici olması halinde, süreç daha baştan kesilebilmekte ve sonlandırabilmektedir. Nitekim FTC her haber ya da iletiyi harekete geçecek bir neden olarak görmemekte ve ciddiyeti olanları dikkate almaktadır⁷²⁹.

FTC teknik olarak dava açılmasını gerektirecek veriye ulaşırsa ya da bu yönde bir ihtimal varsa konu hakkındaki bütün kayıtları değerlendirerek yargısal benzeri süreci başlatmaktadır⁷³⁰.

3.3.1.2. İddia ve Cevaplar(Claims and Answers)

Soruşturmanın başlamasıyla birlikte, soruşturmacılar iddia olunan konuları araştırmaya başlamakla birlikte hakkında şikayet olunan kişi veya firmaya da iddialar hakkındaki cevaplarını sunması çağrısında bulunmaktadır. Komisyon başka bir süre

⁷²⁶ Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.; Hoofnagle, age., s.105-107.

⁷²⁷ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁷²⁸ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Chris Jay Hoofnagle, age., s.105-107.; Daish, agm., pp. 115-121.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷²⁹ Hoofnagle, age., s.105-107.; Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.

⁷³⁰ Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; Chris Jay Hoofnagle, age., s.105-107.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.

tain etmemişse 30 günlük süre içinde, iddia konusu olaylara ilişkin cevaplarını vermesi hususu soruşturma yapılan kişi ya da firmaya bildirilmektedir⁷³¹.

Karşı tarafın cevap dilekçesinde, hakkında iddia olunan olayların kabul ya da reddedildiğinin belirtilmesi ve de bunlara ilişkin açıklamaları varsa bunlara da yer verilmesi gerekmektedir⁷³².

Komisyon, hakkında soruşturma yaptığı firmalara karşı bir açık kapı politikası ile yaklaşmaktadır. Firmalarla şikâyet sonrasında, şikayete konu olaylarla ilgili görüşmeler yapılmaktadır⁷³³.

Bu görüşmeler komisyona olayın nasıl gerçekleştiği hakkında fikir sahibi olma imkânı ve davacı tarafa da açıklama fırsatı vermektedir. Böylece karşı tarafa kendisinin suçlanmaması gerektiği hususunu delilleriyle birlikte sunma olanağı verilmektedir⁷³⁴.

Şikâyet konusunda, idari ya da adli bir dava sürecine geçilmeden önce taraflara anlaşma yolu önerilmektedir. Görüşme ve müzakerelerin sonuç vermesi üzerine çalışanların yaptığı anlaşma ancak FTC tarafından onaylanırsa uygulanabilmektedir. Süreç anlaşmanın tamamen uygulanmasıyla sonuçlanmakta ve FTC bu konuda kamuoyunu bilgilendirmektedir⁷³⁵.

Anlaşma yoluyla varılan çözümlerle, soruşturma yapmaya nazaran çok daha hızlı sonuç alınmakta, firmaya da sorunu halledip geride bırakma imkânı verilmektedir. Ayrıca bu çözüm yolu firma faaliyetlerinin merkezine müdahaleyi de giderdiği için FTC ile mücadele etmek yerine daha tercih edilebilir bir yol olarak görülmektedir. Böylece birçok meselede muhatap anlaşmaya yanaşmaktadır.

⁷³¹ Hankin, agm., s. 179-205.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age. s.144.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.

⁷³² Harlan ve McCandless, age. s.144.; Jouett, agm., pp. 584-598.; Needham, agm., pp. 175-189.

⁷³³ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Chris Jay Hoofnagle, age., s.87.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.

⁷³⁴ Hoofnagle, age., s.87.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁷³⁵ Joseph P. Witherspoon, Civil Rights Policy in the Federal System: Proposals for a Better Use of Administrative Process, The Yale Law Journal, Vol. 74, No. 7 (Jun., 1965), pp. 1171-1244. ; Chris Jay Hoofnagle, age., s.111.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

Anlaşma yoluyla çözülemeyen şikayet konusu olaylar hakkında ise normal dava süreci işlemeye devam etmektedir⁷³⁶.

FTC.'nin görev ve yetkileri kapsamında ağırlıklı olarak soruşturma sürecine girmeden tarafların rızasıyla sorunu halletme yoluna başvurulduğu bilinmektedir. Genel olarak gönüllü uyma oranı yaklaşık yapılan başvuruların ¼ 'ü kadardır. Bu da aslında FTC.'nin şikayetleri çözme konusunda olayın yargıya intikal ettirilmesinden idari yoldan çözme çabalarında başarılı olduğu ifade edilebilir⁷³⁷.

3.3.1.3. Bildirim(Service)

Soruşturma konusu olaylara ilişkin bildirimler, FTC tarafından dava ile ilgili yetkilendirilmiş kurum çalışanları marifetiyle olabileceği gibi posta yoluyla da yapılabilmektedir. Bu bildirimlere ilişkin alındı belgelerinin de dava dosyasında saklanması gerekmektedir. Çünkü bildirimlere ilişkin alındı belgesi, bu konuda delil niteliğine sahip bulunmaktadır⁷³⁸.

3.3.1.4. Müdahil Olma(Intervention)

Dava konusu olayla ilgisi bulunan herhangi bir kişi, firma, kuruluş ya da ortaklık davaya katılma talebinde bulunabilmektedir. FTC tarafından katılma talebi uygun görülenlerin müdahil olarak davaya katılmaktadır⁷³⁹.

3.3.1.5. Süreler(Continuances)

Soruşturmaya başlanması ve sürecin işlemesiyle ilgili olarak yasada açıkça yer alan sürelerin dışında kalan diğer işlemlere ilişkin sürelerin tayini FTC'nin

⁷³⁶ Hoofnagle, age., s.111-112.; Burada kullanılan "dava" kelimesi mahkeme önünde görülen dava anlamında değil FTC tarafından yürütülen yargısal benzeri süreci ifade etmek için teknik anlamda kullanılmaktadır.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷³⁷ Steven John Fellman Precomplaint Practice Before the Federal Trade Commission, Law Notes for the General Practitioner, Vol. 4, No. 4 (July 1968). pp. 1-4.

⁷³⁸ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age. s.145.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁷³⁹ Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; Harlan ve McCandless, age. s.145-146.

takdirinde bulunmaktadır. Bu çerçevede komisyon verdiği süreleri somut olayın özelliğine göre uzatıp kısaltabilmektedir⁷⁴⁰.

3.3.1.6. Tanıkların ve Tarafların Çağrılması(Witnesses and Subpoena)

Soruşturma sürecinde, tarafların cevapları ve diğer delillerin toplanmasının yanısıra şikayet konusu olaylarla ilgili varsa tarafların tanıkları da dinlenebilmektedir⁷⁴¹. Tanıklar kural olarak komisyon huzurunda ve sözlü olarak dinlenmektedir. Ancak geçerli nedenlerin varlığı halinde FTC tanıkların duruşma solununun dışında bir yerde de dinlenmesine karar verebilmektedir⁷⁴².

FTC, gerektiğinde tanık ifadesinin duruşma salonu dışında bir yerde alınabilmesi için çalışanlarından bir veya bir kaçını yemin verdirmek suretiyle görevlendirebilmektedir. Taraflar da gerekçelerini yazılı sunmak kaydıyla, tanıklarının beyanlarının duruşma salonu dışında başka bir yerde alınmasını isteyebilmektedir. Bu suretle tanık dinlenmesine karar verilmesi halinde tanık ülke içinde ise en az 6 gün, ülke dışında ise en az 15 gün önce taraflara tebliğ edilmesi gerekmektedir⁷⁴³.

FTC, tanıkların çekişmeli yargılama usulüne uygun olarak dinlenmesine karar verebilmekte, bu sayede tarafların sorularını yöneltebilmesine olanak sağlanabilmektedir⁷⁴⁴.

Tanıkların çağrı üzerine gelmesi gerekmekte olup, gelmeyen tanıkların zorla getirilmesine karar verilebilmektedir⁷⁴⁵. FTC sadece tanıkların gelmemesinde değil, örneğin bankalar, Telekom firmaları, veri kaynakları gibi üçüncü kişilerin bilgilerine ihtiyaç duyması ve muhatabın iş birliğine gönüllü yanaşmaması halinde de zorla

⁷⁴⁰ Harlan ve McCandless, age. s. 145-146.; Yasada açıkça belirtilen sürelere, ilgisine göre konu açıklamaları içinde yer verildiğinden burada tekrardan kaçınmak amacıyla değinilmekte yetinilmiştir. ; Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁷⁴¹ Burcu Can, age., s.8-14-23.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 9.; Harlan ve McCandless, age. s.146.; Daish, agm., pp. 115-121.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁴² Jouett, agm., pp. 584-598.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 9.; Harlan ve McCandless, age. s.146.; Daish, agm., pp. 115-121.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁴³ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.147.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 9.

⁷⁴⁴ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 9.; Harlan ve McCandless, age., s.148.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.

⁷⁴⁵ Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189. ; Harlan ve McCandless, age. s.146.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 9.

getirmeye karar verebilmektedir. Ancak FTC kendisi, zorla getirme yoluna gidememekte, mahkemeden bu konuda karar almasını talep etmek suretiyle icra edebilmektedir⁷⁴⁶.

3.3.1.7. Belgelere Dayalı Delillerin Sunulması(Documentary Evidence)

Taraflar, ellerinde bulunan doğrudan davayla ilgili delil niteliğindeki tüm bilgi ve belgelerin yanısıra, davayla doğrudan ilgisi olmayan ancak davaya etki edeceği değerlendirilen delillerin⁷⁴⁷ de kopyasının dosyasına konmasını isteyebilmektedir⁷⁴⁸.

3.3.1.8. Davanın Görüşülmesi ve Karar(Briefs and Adjudication)

Komisyon, soruşturma süreci sonunda elde edilen delilleri, tarafların tanık ifadelerini, diğer kuruluşlardan elde edilen harici bilgi ve belgeleri ve duruşma sürecindeki diğer hususları bir arada değerlendirerek bir karara varmaktadır⁷⁴⁹.

Kararda dava konusu olayın özetinin ve karara dayanak olarak kabul edilen argümanların ve hukuk metinlerinin açık bir biçimde gösterilerek gerekçelendirilmesi gerekmektedir⁷⁵⁰.

FTC tarafından yapılan yargılama⁷⁵¹ sonucunda ihlalin olduğu ya da olmadığına dair bir karar verilmekte ve bu karar nihai nitelikte olup, yine komisyon tarafından kaldırılmadıkça ya da değiştirilmedikçe geçerliliğini korumaktadır⁷⁵².

Kararlar, taraflara tebliğ edilmekte ve taraflar karara karşı 60 gün içinde istinaf mahkemesine başvurabilmekte olup, mahkeme, Komisyon kararını iptal edebileceği gibi onanmasına ya da değiştirilerek onanmasına karar verebilmektedir.

⁷⁴⁶ Chris Jay Hoofnagle, age., s. 107-108.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁴⁷ Burcu Can, age., s.8-14-23.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.148.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 9.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁷⁴⁸ Harlan ve McCandless, age., s.148.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 9.; Daish, agm., pp. 115-121.

⁷⁴⁹ John B. Daish, agm., pp. 115-121. ; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s. 149.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 9.

⁷⁵⁰ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 9.; Harlan ve McCandless, age., s. 149.

⁷⁵¹ Teknik anlamda kullanılan bir kavram olup, Mahkemelerin yaptığı yargılama anlamında kullanılmamıştır.

⁷⁵² W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

Bu süre içinde mahkemeye götürülmeyen ya da mahkemece reddedilen kararlar kesinleşmektedir⁷⁵³.

İstinaf mahkemesince verilen kararlar yüksek mahkemede gerek FTC gerekse de taraflarca temyiz edilebilmektedir⁷⁵⁴.

Kesinleşen kararların gereği, taraflarca rızaen yapılmazsa, komisyonun talebi üzerine⁷⁵⁵ Başsavcılıkça yine mahkeme kararı üzerine yerine getirilmekte olup, başsavcılığın 60 gün içinde harekete geçmemesi halinde komisyonun doğrudan mahkemeden karar talep etme yetkisi bulunmaktadır⁷⁵⁶.

3.3.2. Kararların Uygulanabilirliği

FTC'nin, 1914 tarihli teşkilat kanunu olan FTCA ve diğer özel yasalarla verilen yetkilerine ve uygulama prosedürüne bakıldığında bağımsız bir idari otorite⁷⁵⁷ olarak teşkil ettirildiği, kamu yetkisi ve gücüyle donatıldığı görülmektedir⁷⁵⁸.

İdari otoriteler, arada başka bir işleme ihtiyaç duymadan yeni bir hukuki durum yaratan, var olan hukuki durumu değiştiren ya da sona erdiren işlemler tesis etme yetkisiyle donatılmış olup, idari işlemlerin genel özelliklerinden biri olan bu nitelik icrailik olarak ifade edilmektedir⁷⁵⁹.

FTC'nin görev ve yetki alanına giren konularda inceleme ve araştırma yapma, bunun sonucunda yeni bir hukuki durum yaratan, var olan hukuki durumu değiştiren ya da sona erdiren nitelikte kesin ve yürütülebilir yargısal benzeri kararlar

⁷⁵³ Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.; Brandt Michael T. and Ivan L. Preston, The Federal Trade Commission's Use of Evidence to Determine Deception, Journal of Marketing, Vol. 41, No. 1 (Jan., 1977), pp. 54-62.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.

⁷⁵⁴ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁵⁵ Richard S. Harvey and Ernest W. Bradford, A Manual of the Federal Trade Commission, Reviewed Work(s), Reviewed by J. S. L., Virginia Law Review, Vol. 3, No. 7 (Apr., 1916), pp. 569-571.

⁷⁵⁶ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5-6.; Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁷⁵⁷ Richard S. Harvey and Ernest W. Bradford, Federal Trade Commission Manual by Federal Trade Commission, Its Nature and Powers by John M. Harlan and Lewis W. McCandless, Reviewed Work(s), Reviewed by G. C. Henderson, Harvard Law Review, Vol. 29, No. 8 (Jun., 1916), pp. 890-891.

⁷⁵⁸ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; FTCA. CHAPTER 311, Sec. 5-8.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁵⁹ Metin Günday, age. s.124.

alma ve bu kararların re'sen uygulanmasını sağlama ya da başka bir departmandan gereğinin yapılmasını talep etme ve sonuçlarını izleme yetkisine sahip olduğu, aldığı kararlara uymama sonucunda yaptırım uygulama olanağı bulunduğu ifade edilmektedir⁷⁶⁰.

Bu açıdan FTC'nin, yargısal benzeri kararların emredici bir nitelik arz ettiği, uyulmaması halinde kararlara uyulmasını mahkeme marifetiyle cebren sağlama yetkisi⁷⁶¹ bulunduğu, ayrıca muhatap firma ya da teşebbüslere gecikilen her gün için idari para cezası uygulatma gücüne sahip olduğu anlaşılmaktadır⁷⁶².

FTC tarafından verilen kararlar yargı denetimine tabi bulunmakta olup, ancak yargısal yola gidilmeyen ya da gidilip de reddedilmek suretiyle kesinleşen kararların doğrudan uygulanma yeteneği bulunmaktadır. Bu açıdan kararların kesinleşmeden uygulanması söz konusu olamamaktadır. Kesinleşen kararların ise araya başka bir işlem girmesine ihtiyaç duyulmadan uyulması zorunluluğu bulunduğu icrailik niteliğine sahip olduğu görülmektedir. Ancak FTC'nin cebri icra yetkisi bulunmamaktadır. Bu kararlara uyulması tarafların rızasıyla olmadığında, ancak bir mahkeme kararıyla desteklendiklerinde uygulatılabilme kabiliyetleri bulunmaktadır⁷⁶³.

Kararlarının yargısal denetime konu olması onun icrailiğini etkilememektedir. Komisyon kararı, dava konusu edilmeden sürenin geçmesiyle ya da dava edilmesi sonucunda, Mahkemece reddedilmesi halinde kesinleşmekte ve uyulması zorunlu hale gelmektedir⁷⁶⁴. Muhatap tarafın uymaması halinde ise yukarıda ifade edildiği üzere idare, kamu gücüne istinaden bunun uygulanmasını gözetmektedir⁷⁶⁵.

3.3.3. Kararların Bağlayıcılığı

Regülasyon kuruluşlarının, faaliyetlerinde yasama tarafından çıkarılan

⁷⁶⁰ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5-10.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁶¹ John B. Daish, The Federal Trade Commission, The Yale Law Journal, Vol. 24, No. 1 (Nov., 1914), pp. 43-55.

⁷⁶² Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5-10.; Daish, agm., pp. 115-121.

⁷⁶³ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.56.; Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.

⁷⁶⁴ Lynde, agm., pp. 24-36.

⁷⁶⁵ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; FTCA., CHAPTER 311., Sec. 5-10.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

kanunlar ve buna bağı olarak bu kuruluşların yürürlüğe koyduğu düzenlemeler uyarınca izin verme, bu düzenlemelere uyulup uyulmadığını denetleme, lisansları iptal etme, ceza verme gibi yetkileri bulunmakta olup, bu yetkilerin kullanılmasına yönelik olarak alınan kararların birçoğu yargı benzeri süreç sonunda gerçekleşmekte ve bu kararlar da yargı benzeri karar(adjudication) olarak adlandırılmaktadır⁷⁶⁶.

APA'da “yargısal benzeri karar alma” idarenin belirli bir konuda “karar” almasına yönelik süreç olarak ifade edilmekte ve buradaki “karar” da düzenleyici kurumun “düzenleyici işlem yapma” faaliyeti hariç, lisanslamayı da içine alan diğer faaliyetlerine ilişkin “nihai tasarruf” ya da nihai karar olarak tanımlanmaktadır⁷⁶⁷.

Bu çerçevede İdarenin düzenleyici işlem dışındaki, belirli kişilerin hak ve yükümlülüklerine etki eden ve hukuksal durumlarında değişiklik meydana getiren “nihai işlem”leri kimi istisnalar dışında, yargı organının tatbik ettiği usullere benzer usullerin uygulandığı birel nitelikli karar alma süreci sonunda gerçekleştirilmektedir⁷⁶⁸.

Düzenleyici işlem yapma Yasamanın kural koyma işlevine benzer bir biçimde ileriye dönük etkiler doğurmakta iken bireysel işlem niteliğindeki kararlar ise yargısal işlemlerdeki gibi geçmişe dönük etkiler doğurabilmektedir⁷⁶⁹.

Belli bir kişi ya da kişilere dönük gerçekleştirilen ve içinde buldukları durum veya koşullara göre belirli kuralların uygulanması sonucunda ortaya çıkan, örneğin; “sosyal yardım ödeneğinin kesilmesi”, “lisansın iptal edilmesi”, yasal düzenlemelere aykırı hareket edenlere “idari ceza” uygulanmasının istenmesi gibi yollara başvurulması ya da diğer “yaptırım”ların uygulanması gibi işlemler, muhataplarına ve hatta ondan etkilenenlere bir takım usuli güvencelerin verildiği, yargılama benzeri bir sürecin sonunda alınmakta ve yargısal benzeri kararlar olarak adlandırılmaktadır⁷⁷⁰.

⁷⁶⁶ Cenk Şahin, age., s.145.; Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁶⁷ Şahin, age., s.138-139.; Jouett, agm., pp. 584-598.; Lynde, agm., pp. 24-36.

⁷⁶⁸ Şahin, age., s.138-139.; Lynde, agm., pp. 24-36.; Jouett, agm., pp. 584-598.

⁷⁶⁹ Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁷⁰ Cenk Şahin, age., s.138-139.

Yargısal benzeri kararların en önemli özelliğinin, uyuşmazlık çözme işlevinin olduğu, fakat bu uyuşmazlık çözme işlevinin, Yargı organının görev alanına giren uyuşmazlık çözme işlevi ile aynı olmadığı, sadece usul bakımından ona “benzeyen”, ve bundan dolayı da yargısal benzeri işlem olarak adlandırılan ancak regülasyon işlevinin de kendine has niteliğine göre tasarlanmış bir kurum olduğu ifade edilmektedir⁷⁷¹.

Bu usul, aşama ve işlemler federal mahkemelerde veya eyalet mahkemelerinde izlenen yargılama yöntemlerine benzemektedir. Bu açıdan yasada öngörülen dinlenilme hakkı olanlara önceden bir bildirim yapıldığı, menfaati etkilenenlerin işlemle ilgili delillerini sunabildiği, tanıklığın yemine bağlı olarak yapılabilirdiği, çapraz sorgu yöntemine başvurulabilen, gerektiğinde keşif de yapılan⁷⁷² ve İdari Yargıçın(ALJ) tanıklık ve ifade vermek için zorla getirme kararının çıkmasını sağlayabildiği bir usuldür⁷⁷³.

Meşru bir mazereti olmaksızın FTC.’nin tanıklık için çağrısına uymayan ya da bu konuda FTC.’nin talebi üzerine mahkemece verilen zorla getirme kararına direnen, başlatılmış bir soruşturma kapsamında talep edilen bilgi ya da belgeyi vermeyi reddeden ya da bilgi paylaşımına yanaşmayan kimse suç işlemiş sayılmakta ve para cezası ve/veya hapis cezasına çarptırılmaktadır⁷⁷⁴.

Bu muamele ve safhalar tamamlandığında ALJ, tıpkı mahkemedeki hakimin aldığı gibi, objektif olduğu düşünülen bir karara varmaktadır. Fakat, kararın niteliği ve ona bağlanan sonuçlar “mahkeme hakiminin” aldığından farklı olmaktadır. ALJ’nin aldığı karar “tavsiye” niteliğinde olabileceği gibi “ilk karar” şeklinde de olabilmektedir. Eğer ALJ, “ilk karar” niteliğinde bir karar almışsa bu karara karşı bir itiraz yapılmadıkça veya örneğin FTC’nin başında bulunan yönetici veya komisyon(kurul) kararı gözden geçirerek nihai şeklini belirlemedikçe, FTC’nin kararı olarak etki ve sonuç doğurmaktadır. Bu açıdan nihai işlemi (açık veya zımni olarak) tesis etme yetkisi (tek başlı ise) FTC’nin karar organı olan komisyondadır⁷⁷⁵.

⁷⁷¹ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Şahin, age., s.139.; Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁷⁷² Jouett, agm., pp. 584-598.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁷³ Cenk Şahin, age., s.141-142.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁷⁷⁴ FTCA., Sec. 10.

⁷⁷⁵ Cenk Şahin, age., s.141-142.; John Lelan Mechem, agm., pp. 125-159.

Komisyonca verilen nihai kararlar yine komisyon tarafından geri alınmadıkça ya da mahkeme tarafından bozulmadıkça kesinlik arzietmekte ve karşı taraf üzerinde bağlayıcı güce sahip bulunmaktadır⁷⁷⁶.

3.3.4. Kararların Caydırıcılığı

FTC tarafından verilen yargısal benzeri kararlar bağlayıcı niteliğe sahip olmakta ve yaptırımlarla desteklenmektedir. Kararların gereğinin muhataplarınca yerine getirilmemesi halinde karar mahkeme vasıtasıyla cebren yerine getirilebildiği gibi ihlalin devam ettiği her gün ayrı bir ihlal kabul edilerek gün başına 10.000 doları⁷⁷⁷ aşmayacak şekilde idari para cezası da verilebilmektedir⁷⁷⁸.

Kararın cebren yerine getirilmesi ve ayrıca para cezasının hesaplanmasında her günün ayrı bir ihlal kabul edilmesi, ihlalde bulunan kişi ya da firmalar için önemli külfetler olarak ifade edilmektedir⁷⁷⁹.

Ayrıca caydırıcılık konusunda hapis cezası da önemli bir seçenek olarak mevcudiyetini korumaktadır. Bu kapsamda FTC.'nin, tanıklık için yaptığı çağrıya mazereti olmaksızın uymayan ya da bu konuda FTC.'nin talebi üzerine mahkemeye verilen zorla getirme kararına direnen, başlatılmış bir soruşturma kapsamında talep edilen bilgi ya da belgeyi vermeyi reddeden ya da bilgi paylaşımına yanaşmayan kimse suç işlemiş sayılmakta ve 1000-5000⁷⁸⁰ dolar arası para cezasının yanısıra 1 yıla kadar da hapis cezasına hükmedilmektedir⁷⁸¹.

Aynı şekilde FTC.'nin talep ettiği genel ya da özel raporlarda raporda gerçek durumlar hakkında kasten yanlış kayıt tutan/tutulmasına neden olan veya yalan beyanda bulunan/bulunulmasına neden olan ya da bir kişi, ortaklık ya da şirket tarafından tutulan herhangi bir hesapta, sicilde ya da zabıttta kasten yanıltıcı kayıt

⁷⁷⁶ <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>, Erişim Tarihi:26.10.2018.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Şahin, age., s.125.

⁷⁷⁷ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir. Örneğin en son 2016'da yapılan güncellemeye göre her ihlal için bu 10.000 dolarlık rakam, 16.000 dolar ile 40.000 dolar arasında bir rakam olarak güncellenmiştir.

⁷⁷⁸ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁷⁷⁹ A Brief Overview of the Federal Trade Commission's Investigative and Law Enforcement Authority, Revised, July 2008.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>, Erişim Tarihi: 19.11.2018.

⁷⁸⁰ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir.

⁷⁸¹ FTCA., Sec. 10.

tutan/tutulmasına neden olan kimse, ya da bu hesaplara, kayıtlara veya zabıtlara bu kişi, ortaklık veya şirkete ait tüm veri ve işlemleri kasten tam, gerçek ve doğru şekilde yapmayı ihmal eden veya yapmayan, veya buna neden olan kimse, ya da bu kişi, ortaklık veya şirkete ait belge niteliğindeki herhangi bir delili kasten Birleşik Devletler yetki alanı dışına çıkararak, ya da kasten tahrip eden, değiştiren, ya da herhangi bir şekilde tahrif eden kimse, ya da bu kişi, ortaklık veya şirkete ait doküman niteliğindeki delili zilyetliğinde ya da kontrolü altında bulunduran ve inceleme ve kopyasının alınması amacıyla Komisyona ya da Komisyonun yetkili kıldığı görevliye verilmesini kasten reddeden kimse Birleşik Devletlere karşı suç işlemiş sayılmakta ve yetkili mahkemece 1000 ABD Dolarından az ve 5000⁷⁸² ABD dolarından çok olmamak üzere para cezasına, veya 3 yıla kadar da hapis cezasına ya da hem para hem de hapis cezasına çarptırılmaktadır⁷⁸³.

Bu cezalara ilave olarak, ABD' de özellikle tekelleşme ve kartellerle mücadelede de öngörülen para cezasının⁷⁸⁴ yanısıra hapis cezası öngörülmektedir. Rekabet ihlalleri konusunda Sherman kanunuyla öngörülen hapis cezasının⁷⁸⁵ çok açık bir biçimde özellikle beyaz yakalılar olarak adlandırılan teşebbüs çalışanları açısından oldukça caydırıcı⁷⁸⁶ bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir⁷⁸⁷. Sherman yasasıyla getirilen yasaklara uyulmadığının tespiti halinde⁷⁸⁸ FTC, ceza davası açılması konusunda Adalet Bakanlığında(DOJ)⁷⁸⁹ talepte bulunabilmekte ve bu

⁷⁸² <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir.

⁷⁸³ FTCA., Sec. 10.

⁷⁸⁴ USC. Title 15., Chap. 1., Sec. 2.:100 milyon dolara kadar verilebilen para cezaları söz konusudur.; OECD.,Agr.(1999) : Hatta kimi durumlarda verilen zararın iki katına kadar çıkabilmektedir.

⁷⁸⁵ Rush C. Butler, The Sherman Anti-Trust Law and Readjustment Academy of Political and Social Science, Vol. 82, Industries in Readjustment (Mar., 1919), pp. 215-230.; Sherman yasasıyla antitröst faaliyetlerle mücadelede, ihlaller için para cezası hem de hapis cezası öngörülmektedir.

⁷⁸⁶ Cezaların caydırıcılığı konusunda 2. Bölümde detaylı açıklamalar yapıldığı için burada tekrardan kaçınmak için yer verilmemiştir.

⁷⁸⁷ Hüseyin Coşgun, ABD, AB ve Türk Rekabet Otoritelerinin Bilgi Edinme Yetkileri ve Bilgi Kaynağı Olarak Fonksiyonları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:107, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s.13.

⁷⁸⁸ W. H. S. Stevens, The Advantage of Preventing Unfair Competition Through an Administrative Body, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 82, Industries in Readjustment (Mar., 1919), pp. 231-246.

⁷⁸⁹ DOJ: Department of Justice(Adalet Bakanlığı)

departmanın harekete geçmesini sağlayabilmektedir⁷⁹⁰. Örneğin FTC girişimiyle, Sherman yasasına istinaden ve tekelleşme iddiası kapsamında Qualcomm firmasına karşı açılan dava 2019 yılında sonuçlanmış ve bahse konu firma mahkum edilmiştir⁷⁹¹.

Sherman yasasıyla bu anlamda getirilen hapis cezasının üst sınırı ilk etapta 1 yıl iken, daha sonra bu üst sınır önce üç yıl, daha sonra da 10 yıl olmak üzere arttırılmıştır. Ayrıca ihlale katılan bireylere uygulanacak para cezasının üst sınırı da 1 milyon ABD dolarına⁷⁹² çıkarılmıştır. Bireyselleştirilirken suçlunun rolü ve bu ihlale katılmaktan elde ettiği fayda gibi hususların göz önünde bulundurulduğu bu cezaların caydırıcılık konusunda önemli ölçüde etkili olduğu ifade edilmektedir⁷⁹³.

Sherman Yasasını ihlal eden kişi, hapis cezasının yanı sıra bu kişiye her bir ihlal için ayrı ayrı para cezası da verilebilmektedir. Şirketler için ise temel para cezaları her bir ihlal için ayrı ayrı uygulanmak üzere yukarıda izah edildiği üzere çok daha yüksek tutulmaktadır, ayrıca para cezası, yasadışı davranıştan elde edilen gelirin ya da mağdurlara verilen zararın iki katına kadar uygulanabilmektedir⁷⁹⁴.

⁷⁹⁰ A Brief Overview of the Federal Trade Commission's Investigative and Law Enforcement Authority, *Revised*, July 2008.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>, Erişim Tarihi: 19.11.2018.

⁷⁹¹ Rekabet Bülteni, Rekabet Kurumu Yayınları, Temmuz 2019, S.73., s.14-15.

⁷⁹² USC. Title 15., Chap. 1., Sec. 2.; Firmalar için ise 100 milyon dolara kadar verilebilen para cezaları söz konusudur.; <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir.; OECD.,Agr.(1999): Hatta kimi durumlarda ceza, firmalarca verilen zararın iki katına kadar çıkabilmektedir.

⁷⁹³ Hüseyin Orman, Kartellerde Bireylere Uygulanacak Yaptırımlar, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:110, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s.47-48.

⁷⁹⁴ OECD.,Agr.(1999).

IV.BÖLÜM

4. REKABET KURUMUNUN FTC İLE KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. Hukuki Yapıları Açısından Karşılaştırma

4.1.1. Kuruluş Organları Açısından

FTC., beş üyeden teşekkül eden komisyon, kuruluş başkanı ve yeteri kadar kuruluş çalışanlarından oluşan bir yapıya sahip bulunmaktadır. Komisyon, kuruluşun karar organı olarak görev yapmakta olup⁷⁹⁵, komisyon üyelerinin içinden seçilen başkan kuruluşun sevk ve idaresini gerçekleştirmektedir. Kuruluş hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için istihdam edilen diğer çalışanlar teşkilat yapısı içinde başkana bağlı olarak görev yapmaktadır⁷⁹⁶.

Bu çerçevede FTC'nin organları komisyon ve başkan olmak üzere ikili bir hüviyete sahip iken organizasyon yapısı, komisyon, başkan ve kuruluş çalışanlarından oluşan üçlü bir görünüm arz etmektedir⁷⁹⁷.

Rekabet Kurumu ise yedi üyeden oluşan Rekabet Kurulu, kurul başkanı ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır⁷⁹⁸. Kurumun karar organı Rekabet Kurulu olup⁷⁹⁹, kurumun sevk ve idaresi Cumhurbaşkanınca seçilen⁸⁰⁰ başkan tarafından yerine getirilmektedir⁸⁰¹. Kurumun istihdam edilen diğer peroneli başkanın maiyetinde kurum hizmetlerinin yerine getirilmesinde görev almaktadır⁸⁰².

Kuruluş organları açısından FTC ile Rekabet Kurumunun benzerlik gösterdiği görülmektedir. Her iki kuruluşun da karar organlarının kurullardan

⁷⁹⁵ Walter T. Winslow , agp., pp. 85-91.

⁷⁹⁶ FTCA. SEC. 1.-2.

⁷⁹⁷ Chris Jay Hoofnagle, age., s.82-85.; Robert I. Mac Iver, Procedures For Review Within The Federal Trade Commission, Administrative Law Bulletin, Vol. 11 (Winter, 1958), Published by: American Bar Association, pp. 187-190.

⁷⁹⁸ RKHK. Md. 21.

⁷⁹⁹ Ebru Öztürk, age., s.8-32.; RKHK. Md. 22.

⁸⁰⁰ RKHK., Md.22.

⁸⁰¹ RKHK. Md. 29.

⁸⁰² RKHK. Md. 34.

teşekkül ettirildiği, kurumların yönetiminin başkanlar tarafından gerçekleştirildiği ve diğer personellerin de başkanların emri altında teşkilatlandırıldığı görülmektedir.

Kuruluşların, başkanların emri altındaki hizmet birimlerinin teşkilatlanma yapıları farklı adlar altında konumlandırılmış olsa⁸⁰³ da genel olarak yaptıkları işlerin ve gördükleri hizmetlerin idari açıdan benzerlik gösterdiği ifade edilebilir.

Ancak FTC organizasyon yapısı içinde, kuruluşun organı olmamakla birlikte kuruluş teşkilatlanması içinde yer alan Genel Müfettişlik ofisine değinmek gerekmektedir. Genel müfettişlik ofisi, FTC içinde teşkilatlandırılmış olmakla birlikte kuruma karşı bağımsız olan ve kurumun iş ve işlemleri ile çalışmalarını açısından, yolsuzluk, sahtecilik, kötüye kullanma ve israfı önlemekle görevlendirilmiş olan bu yapıya⁸⁰⁴ benzer bir oluşumun Rekabet Kurumu bünyesinde yer almadığı görülmektedir. Rekabet kurumunun sadece hesap iş ve işlemlerinin denetimi için öngörülen bir düzenleme mevcut olup, bu düzenlemede de kurumdışı mercii olan Sayıştayın denetimi öngörülmektedir⁸⁰⁵.

4.1.2. Karar Organlarının Oluşumu Açısından

Rekabet Kurumunun karar organı olan Rekabet Kurulu toplam yedi üyeden oluşmaktadır. Bu üyelerin tamamı Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Kurulun başkanı ve ikinci başkanı da kurulun üyesi olup ikisi de cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır⁸⁰⁶.

FTC.'nin ise karar organı olan Komisyon beş üyeden oluşmaktadır⁸⁰⁷. Komisyonun üyelerinin tamamı ABD başkanı tarafından atanmaktadır. Ancak atanacak üyelerin Senato⁸⁰⁸ tarafından uygun bulunması gerekmektedir⁸⁰⁹. Senato

⁸⁰³ RKHK. Md. 32.: Türk Rekabet Kurumunun hizmet birimlerinin daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanacağı şeklinde ifade edilmiştir. ; <https://www.ftc.gov/about-ftc/bureaus-offices>: FTC.'nin de esas itibarıyla bürolar ve ofisler şeklinde teşkilatlandırıldığı görülmektedir.

⁸⁰⁴ <https://www.ftc.gov/about-ftc/office-inspector-general>

⁸⁰⁵ RKHK. Md. 33.

⁸⁰⁶ RKHK. Md. 22.

⁸⁰⁷ Walter T. Winslow , agp., pp. 85-91.

⁸⁰⁸ ABD Parlamentosunun bir kanadını teşkil eden ve ikinci meclis olarak adlandırılan, yasama organının bölümü.

⁸⁰⁹ Robert I. Mac Iver, agm., pp. 187-190.

tarafından uygun bulunmayan üyelerin atamalarının gerçekleştirilmesi ya da atama işleminin tamamlanmış olması söz konusu değildir⁸¹⁰.

Komisyon başkanı da ABD başkanı tarafından atanmaktadır⁸¹¹. Ancak başkanın komisyon üyeleri arasından seçilmesi gerekmektedir. Fakat komisyon başkanının seçimi Senato onayına tabi tutulmamıştır⁸¹².

Üye sayılarına bakıldığında, FTC.'nin beş⁸¹³, RK.'nin üye sayısının yedi⁸¹⁴ olduğu görülmektedir. Üyelerin atanmasında RK. için Cumhurbaşkanının yetkisinin müstakil olduğu, yani herhangi bir merciin ön iznine, teklifine ya da onamasına tabi kılınmadığı görülmektedir⁸¹⁵. FTC.'nin üye atamalarında ise ABD başkanının bu yetkisini Senato ile birlikte kullanmak zorunda olduğu ve Senatonun onayını almak mecburiyetinde olduğu görülmektedir⁸¹⁶. Örneğin, bir dönem FTC başkanlığı yaptıktan sonra başkan Barack Obama tarafından ikinci bir dönem için tekrar aday olarak gösterilen Edith RAMÍREZ'in atanmasında olduğu gibi başkan kongre ile yetki paylaşımında bulunmaktadır⁸¹⁷.

FTC.'nin üyelerinin seçiminde, üçten fazla üyenin aynı politik partiye mensup olamayacağı hüküm altına alındığından, parti üyelerinin de bu kuruluştaki görev alabileceği anlaşılmaktadır⁸¹⁸. FTC. üyelerinin parti kökenleri açısından getirilen sınırlamanın partizan bir kurul yapısının önüne geçmek için gerçekleştirildiği ifade edilmektedir⁸¹⁹. Örneğin 2016 yılında Kongrede Demokrat Parti çoğunluğu bulunmakta iken ve üyelerin tamamını seçebilecek pozisyonuna rağmen yasa gereği mevcut komisyon yapısı içinde görev yapan bir başkan ve üç komisyon üyesinden başkan ve iki üyenin Demokrat Parti tarafından diğer üyenin ise Cumhuriyetçi Parti tarafından belirlendiği görülmektedir⁸²⁰.

⁸¹⁰ FTCA., SEC. 1.

⁸¹¹ Robert I. Mac Iver, agm., pp. 187-190.

⁸¹² FTCA., SEC. 1.

⁸¹³ FTCA., SEC. 1.

⁸¹⁴ RKHK. Md. 22.

⁸¹⁵ RKHK. Md. 22.

⁸¹⁶ FTCA., SEC. 1.

⁸¹⁷ Rekabet Bülteni, Rekabet Kurumu Yayınları, Ocak 2016, S.59., s.11-12.

⁸¹⁸ FTCA., SEC. 1.

⁸¹⁹ Chris Jay Hoofnagle, age., s.83.

⁸²⁰ Rekabet Bülteni, S.59., s.12.

RK.'nın üyeleri açısından ise durum çok daha farklı bir mahiyet arz etmektedir. Cumhurbaşkanını atama konusunda, dört yıllık öğrenim görmüş olmak ve DMK'da⁸²¹ memurluğa atama için yer alan genel şartlardan ise bazılarını taşımak koşulları dışında sınırlayan herhangi bir kayıt bulunmamaktadır⁸²².

RK. üyelerinin taşınması gereken nitelikler arasında her ne kadar DMK'da yere alan genel şartlardan bahsedilse de atama konusunda kısıtlayıcı başka bir hükmün olmaması karşısında politik bir parti mensubu ve aynı zamanda bu partinin genel başkanı olmasının önünde hiç bir engel olmayan⁸²³ bir Cumhurbaşkanının, RK. başkanı dahil üyelerin tamamını kendi parti görüşüne yakın kişiler arasından ya da kendi partisinde daha önce milletvekilliği, belediye başkanlığı ya da parti yöneticiliği yapmış olanlar arasından ataması mümkündür. Bu şekilde teşekkül ettirilecek RK. başkan ve üyelerinin tarafsızlığından söz etmek olanaksız olup, üyelerin partizan uygulamalara kayma ihtimallerinin oldukça yüksek olabileceğini de belirtmek gerekir. Ülkemiz politik kültürü göz önünde bulundurulduğunda aslında bu tarz bir eğilim, gerek seçilen Cumhurbaşkanları gerekse de Cumhurbaşkanları marifetiyle atanan kamu görevlileri bakımından oldukça yüksek olacaktır. Bu açıdan, bahsedilen şartlar altında görev yapmak durumunda kalan ya da kalacak olan RK. üyelerinin, parti mensupları arasından seçilebilecek olan FTC. üyelerinden daha bağımsız oldukları ya da olacakları sonucunu doğurmamaktadır.

Ulusoy, teknik uzmanlık ve liyakat ölçütünün bir kenara bırakılıp, yerine siyasete yakınlık ve itaat kriterinin öne alınmasının, atanan kişiler bakımından en tipik sakıncasının, politikacılara karşı bir mesafe konulamamasına neden olması ve

⁸²¹ DMK., Md. 48.

⁸²² RKHK. Md. 23.; Yasanın 22. Maddesinin değişiklikten önceki halinde RK. üyeleri Bakanlar Kurulunca atanmakta iken ve Bakanlar Kurulunun; üç üyeyi Bakanlığın, bir üyeyi Kalkınma Bakanlığının, bir üyeyi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin her boş üyelik için kendi kurumları içinden veya dışından göstereceği ikişer aday arasından, birer üyeyi ise Yargıtay ve Danıştay'ın kendi kurumları içinden göstereceği ikişer aday arasından atama zorunluluğu bulunmakta iken 2.7.2018 tarih ve 703 sayılı KHK ile yapılan değişiklikle bu zorunluluk kaldırılmıştır. Yine yasanın 23. Maddesinin eski halinde, Kurul Başkanı ve üyelerinin hukuk, iktisat, mühendislik, işletme veya maliye dallarında yurt içi ya da yurt dışında en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş, meslekî açıdan yeterli bilgi ve deneyime sahip bulunan ve meslekleri ile ilgili olarak kamu veya özel sektörde en az 10 yıl çalışmış olanlar arasından atanması zorunlu iken, 2.7.2018 tarih ve 703 sayılı KHK ile yapılan değişiklikle bu zorunluluk da kaldırılmıştır.

⁸²³ AY., 101. Md.: 21.01.2017 tarih ve 6771 sayılı Anayasada değişiklik yapılmasına dair yasanın 7. Maddesi ile yapılan değişiklik öncesinde 101. Madde gereği Cumhurbaşkanı parti üyesi olamıyor, şayet varsa partisi ile ilişkisi kesiliyordu. Ancak 2017'de 6771 sayılı yasanın 7. maddesi ile yapılan bu değişiklik ile bu konudaki hüküm kaldırıldığından artık Cumhurbaşkanının partili olmasının ya da parti genel başkanlığı yapmasının önünde anayasal bir engel kalmamıştır.

dolayısıyla objektif ve yetkin kararlar alınmasını pratikte çok zor kılması olarak ifade etmektedir⁸²⁴.

Bir diğerk dikkat çeken husus da üyelerin görev süreleridir. FTC. üyeleri yedi yıllık bir süre için atandığı⁸²⁵ halde, RK. üyeleri dört yıllık bir süre için atanmaktadır⁸²⁶. Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl, RK. üyelerinin görev süresinin ise dört yıl olduğu, buna karşılık FTC. üyelerinin görev süresinin yedi yıl, ABD başkanının ise dört yıl olması hususları bir arada değerlendirildiğinde FTC. üyelerinin daha bağımsız bir pozisyonda bulunduğu ifade edilebilir.

RK. üyeleri bakımından Kurul başkan ve üyelerinin görev sürelerinin daha uzun tutulması gerekliliği tarafsızlık açısından son derece önemlidir. Çünkü tekrar seçilme beklentisinin siyasete karşı bağımsız davranmayı zorlaştırdığı Türkiye uygulaması bakımından son derece açıktır⁸²⁷.

4.1.3. Karar Organlarına ve Üyelerine Sağlanan Ayrıcalıklar Açısından

RK. ve FTC. hükümet dışı kuruluşlar olarak adlandırılmakta ve gerek işlevsel gerekse de organik anlamda bağımsız kuruluşlar oldukları ifade edilmektedir⁸²⁸. Bu nitelemenin teorik olarak doğruluğu kabul edilse de bu kuruluşlar açısından bağımsızlık nitelemesinin yapılmasına dayanak olarak kabul edilen ayrıcalıklara ve bunların uygulanma şekillerine bakılması gerekmektedir.

FTC.'nin Komisyon üyelerine atama sürecinde ve görevlerini yerine getirirken bağımsız hareket etmelerine olanak sağlayan ayrıcalıklara bakıldığında, bunların başında atamalarının Başkan tarafından yapılmakla beraber Senato onayının şart koşulmasıdır⁸²⁹. Nitekim Başkan FTC. üyelerini tek başına atayamamakta ve

⁸²⁴ Ali D. Ulusoy, Yeni Türk İdare Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s.250.

⁸²⁵ FTCA. SEC. 1.

⁸²⁶ RKHK. MD. 24.; Yasanın 24. maddesinin eski halinde 6 yıl olarak öngörölmüş olan süre 2.7.2018 tarih ve 703 sayılı KHK ile yapılan değişiklikle madde metninden çıkarılmış olup, bu yeni durumda görev süresinin belirtilmediği görölmektedir. Fakat Cumhurbaşkanlığınca çıkarılan 3 nolu Kararname ile Düzenleyici kurul başkan ve üyeleri için 4 yıllık bir görev süresi öngöröldüğünden bu yeni durumda RK. başkan ve üyelerinin görev süresinin 4 yıl olarak uygulanacağı anlaşılmaktadır.

⁸²⁷ Ali D. Ulusoy, age. s.250-251.

⁸²⁸ Murat Usta, age., s.40-41.; Ebru Öztürk, age., s.8-32.

⁸²⁹ FTCA. SEC. 1.

Senato ile mutabakat sağlamak zorundadır⁸³⁰. Bu da komisyon üyelerini Başkan karşısında bağımsız kılabilmektedir.

FTC. üyelerinin görev sürelerinin aynı anda sona ermediği ve birbirini izleyen dönemler şeklinde bir seyir izlediği ve ayrıca kendilerini atayan Başkanların görev sürelerinden daha uzun süre görev yapabildikleri görülmektedir⁸³¹. Nitekim daha önce açıklandığı üzere FTC. üyelerinin görev süresi 7 yıl⁸³² iken ABD başkanları 4 yıllık bir süre için seçilmektedir⁸³³. Bu husus da komisyon üyelerinin bağımsızlıkları açısından önemli bir göstergedir.

Oysa RK.'nun üyeleri sadece Cumhurbaşkanı tarafından ve 4 yıllık bir süre için seçilmektedir. Cumhurbaşkanı'nın bu yetkisini TBMM ya da başka bir anayasal kuruluş ile paylaşması söz konusu değildir⁸³⁴. Aynı şekilde Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin 5 yıl olduğu⁸³⁵ ve RK. üyelerinin 4 yıl için seçildikleri⁸³⁶ hususlarına bakıldığında RK. üyelerinin FTC. üyelerine kıyasla daha korunaksız oldukları görülmektedir.

Aslan'a göre üyelerin bağımsızlığının sağlanmasının göstergesi nasıl atandıklarından ziyade görevden nasıl alınacağı ile ilgili olduğudur. Bu açıdan nasıl atanmış olursa olsun süresi dolmadan görevden alınamıyorsa üyenin kendisini bağımsız hissedeceği dile getirilmektedir⁸³⁷.

Bu görüşe katılmakla birlikte üyelerin bağımsızlığının sadece ne şekilde görevlerine son verileceği ile ilgili bir konu olmadığı kanaatindeyiz. Atamayı yapan makamın, kendi siyasi görüşüne yakın olduğunu değerlendirdiği kişileri atayabileceği göz önünde bulundurulduğunda, üyelerin seçimi ile birlikte sürecin başında bile bağımsızlıkları konusunda şüphe uyandıracak bir adım atılabilecektir. Bu açıdan süreç bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Böylece bir ya da daha fazla

⁸³⁰ Robert I. Mac Iver, agm., pp. 187-190.

⁸³¹ Cenk Şahin, age., s. 30.

⁸³² FTCA. Sec.1.

⁸³³ Constitution of the United States, Article II., Sec. 1.; Muvaffak Akbay(Çev.), Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/245/2199.pdf>

⁸³⁴ RKKH. Md. 22.

⁸³⁵ AY., Md.101.

⁸³⁶ CBK.(3 sayılı), Md. 7.

⁸³⁷ İ. Yılmaz Aslan, age. s. 311.

anayasal kuruluşun atama sürecinde rol almasının üyelerin bağımsızlığı açısından daha etkili olacağı ifade edilebilir.

Bu kapsamda “*Örneğin, bir Cumhurbaşkanı⁸³⁸ Rekabet Kurulu Başkanı’ni arayıp siyasi sonuçları olan ve Kurum tarafından incelenmekte olan bir konu hakkında bazı sorular sorsa, ne olur?*⁸³⁹” sorusu yukarıdaki değerlendirmenin haklılığı konusunda önemli bir göstergedir.

Nitekim, Türkiye’deki düzenlemenin aksine ABD’de üye seçiminde Başkanla müştereken yetki sahibi olan Kongrenin uygulamalarına bakıldığında, FTC. üyeliklerine yapılan atamalarda, sektörle ilgili önemli bir tecrübeye sahip olmak, ve önemi dolayısıyla verilen görevi yerine getirebilecek profesyonelliğe ve kişiliğe sahip olmak üzere iki kriteri dikkate aldığı görülmektedir. “Tecrübe” olarak ölçü kabul ettiği çalışma alanına bakıldığında da kamu ya da özel sektör olması veyahut da akademik alanda olması arasında bir fark görmemekte ve atanmasına vize vereceği FTC. üyelerinin bu şartları taşımasını gerekli görmektedir⁸⁴⁰.

Bu çerçevede Başkanın önerdiği her adayın Kongrece kabul edilmediği ve belli bir elemeye tabi tutulduğu görülmektedir. Bu da üyelerin bağımsızlığının sağlanması konusunda sadece görevin sona ermesi kriterlerinin değil üyelerin atanması kriterlerinin de önem arzettiğini göstermesi bakımından dikkate değer bir örnek teşkil etmektedir.

FTC. üyelerinin süresinden önce görevden alınabilmeleri ancak belli ve geçerli nedenlerle mümkün olabilmektedir⁸⁴¹. Bu nedenler verimsizlik, görevlerini ihmal ve görevlerini kötüye kullanmadır⁸⁴². Başkan bu sayılan nedenler dışında bir sebeple FTC. üyelerinin görevlerine son verememektedir⁸⁴³. Bu durum Komisyon üyeleri için son derece önemli bir güvence teşkil etmekte ve böylece Başkanın keyfi davranmasının önüne geçilmektedir.

⁸³⁸Ercan Kumcu, age.,s.70-71.:Orjinal metinde “Başbakan” olan ibare Anayasal ve yasal değişiklikler dolayısıyla başbakanlık kurumu kaldırıldığından “Cumhurbaşkanı”şeklinde aktarılmıştır.

⁸³⁹ Age.,s.70-71.

⁸⁴⁰ William E. Kovacic, The Quality Of Appointments And The Capability Of The Federal Trade Commission, Administrative Law Review, Published by: American Bar Association, Vol. 49, No. 4 (Fall 1997), pp. 915-961.

⁸⁴¹ Cenk Şahin, age., s. 30.

⁸⁴² FTCA., SEC., 1.

⁸⁴³ FTCA., SEC., 1.; Cenk Şahin, age., s. 30-31.

RK. üyeleri açısından da benzer bir durum söz konusudur. Kurul üyelerinin görevleri ancak belli nedenlerin varlığı halinde sona ermektedir⁸⁴⁴. Bu çerçevede, atanma için gereken şartları kaybeden, görevleriyle ilgili bir suç işledikleri Mahkeme kararıyla hüküm altına alınan ve ayrıca yasayla Kurul üyelerine getirilen yasaklara⁸⁴⁵ uymadığı belirlenen üyelerin yine Kurulun alacağı kararla üyeliği sona erebilmektedir⁸⁴⁶.

RK. üyelerinin görevlerinin sona ermesi açısından FTC. üyelerine kıyasla farklı ve avantajlı olan nokta, Cumhurbaşkanının RK. üyelerinin görevlerine son verme yetkisinin olmamasıdır⁸⁴⁷. Bu RK. üyeleri açısından bağımsızlıklarının sağlanması bağlamında FTC. üyeleri için öngörülmeyen bir ayrıcalıktır. Özellikle FTC. üyelerinin görevlerine Başkanca son verilme gerekçelerinden⁸⁴⁸ “Verimsizlik” nedeni açısından önem arz etmektedir. Çünkü “verimsizlik” kavramı son derece geniş bir takdir hakkı tanıyan ve bu açıdan Başkanın keyfi davranmasına fırsat verebilecek bir mahiyettedir.

Başkanın göreve son verme yetkisi açısından önemli olan nokta ise bu yetkisini Senatoyla paylaşmak zorunda olmamasıdır. Bir başka ifadeyle, Başkan, yukarıda yer alan nedenlerle FTC. üyelerinin görevlerine son verirken, bu yetkisini, atamada olduğu gibi Senatoyla paylaşmak zorunda değildir. Böylece, Başkan atamayı gerçekleştirirken Senatonun onayını almak zorunda iken göreve son verme yetkisini tek başına kullanabilmektedir⁸⁴⁹.

Diğer sona erme nedenlerine bakıldığında, esas itibariyle sonuçları açısından her iki kuruluş karar organları için de benzerlik olduğu görülmektedir.

⁸⁴⁴ Ebru Öztürk, age., s.8-32.

⁸⁴⁵ RKHK., Md. 25.; Bu madde ile Kurul üyelerine getirilen yasaklar şu şekilde belirlenmiştir: “Kurul Başkan ve üyeleri, özel bir kanuna dayanmadıkça resmî veya özel hiçbir görev alamaz, ticaretle uğraşamaz, ortaklıklarda pay sahibi olamazlar.

Kurul Başkan ve üyeleri, göreve başlamadan önce maliki oldukları Hazine tarafından çıkarılan borçlanmaya ilişkin menkul kıymetler dışındaki her türlü sermaye piyasası mevzuatı anlamındaki menkul kıymetlerini üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar sıhrî hisimleri dışındakilere satmak veya devretmek suretiyle elden çıkarmak zorundadır. 30 gün içinde bu hükme uygun hareket etmeyen üyeler üyelikten çekilmiş sayılır. Kurul üyeleri ve personeli Kurumla ilgili gizlilik taşıyan bilgileri ve bu Kanunun uygulanması sırasında öğrendikleri teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin ticarî sırlarını görevlerinden ayrılmış olsalar bile ifşa edemezler, kendilerinin veya başkalarının menfaatine kullanamazlar.”

⁸⁴⁶ RKHK., Md., 24.

⁸⁴⁷ RKHK., Md., 24.

⁸⁴⁸ Cenk Şahin, age., s. 30-31.

⁸⁴⁹ FTCA., SEC. 1.

4.2. Yetkilerinin Kapsamı Açısından Karşılaştırma

RK. Türkiye sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren veya bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü işlem ve davranışları dolayısıyla soruşturma yapma ve işlem tesis etme yetkisine sahip bulunmaktadır⁸⁵⁰.

Bu çerçevede RK.'nın yetkilerinin kapsam açısından coğrafi⁸⁵¹ alan olarak ülke sınırları, konu itibariyle ise mal ve hizmet piyasalarını⁸⁵² etkileyecek ve rekabeti bozucu ya da engelleyici davranışlar, birleşmeler ve hakim durumun kötüye kullanılması olmak üzere üç konuyla sınırlandırılmış olduğu görülmektedir⁸⁵³. Ayrıca, Türk Rekabet Hukukunda da kabul edilmiş olan etki prensibi⁸⁵⁴ bağlamında rekabet ihlalleri konusunda yasa ihlalinin yabancı firma ya da teşebbüslerce de yapılması ve bunun Türk piyasalarını etkilemesi halinde RK. soruşturma yapabileceği ve yaptırım uygulayabileceğinin de belirtilmesi gerekmektedir⁸⁵⁵.

FTC. bankalar, kredi ve tasarruf kuruluşları, federal kredi birlikleri, hava taşımacılığı ve ortak taşımacılık firmaları hariç olmak üzere, ticari hayatın içinde ya da ticari hayatı etkileyecek ve dürüstlük ilkesine aykırı her türlü rekabetçi davranış ile yine ticari hayatın içinde ya da ticari hayatı etkileyecek her türlü haksız ya da aldatıcı davranışlarda bulunan⁸⁵⁶, ya da tüketicinin zararına herhangi bir haksız

⁸⁵⁰ RKHK. Md. 2.

⁸⁵¹ Gülçin Dere, age., s.30.

⁸⁵² Kemal Erol, Rekabet Kurallarının Ülke Dışı Uygulanması, Lisans Üstü Tezi Serisi, No:1, Rekabet Kurumu, Ankara, s.147-155.

⁸⁵³ RKHK. Md. 2.

⁸⁵⁴ Aydın Çelen, Erman Eralp, Türk Rekabet Hukuku Mevzuatı Uyarınca Etki Doktrini, Articletter|Winter 2018, s. 7-20.

https://www.gokusafiiisik.av.tr/Articletter/2018_Winter/GSI_Articletter_2018_Winter_Article1.pdf
Etki prensibi: Rekabetin korunması kapsamında konulan kural ve hükümlerin, bahse konu ülkenin hakimiyet sahası içinde bulunmayan firma ve teşebbüslerin eylem, karar ve anlaşmalara da uygulanabilmesini ifade etmektedir.

⁸⁵⁵ Pelin Güven, age., s.43.

⁸⁵⁶ FTCA. SEC. 5.; Herbert J. Hovenkamp, agm., pp. 1-23.; David O. Bickart, Civil Penalties under Section 5(m) of the Federal Trade Commission Act, The University of Chicago Law Review, Vol. 44, No. 4 (Summer, 1977), pp. 761-803. ; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

uygulama ya da eylemde bulunan⁸⁵⁷ tüm kişi, firma, ortaklık ya da tüzel kişiler hakkında soruşturma yapma ve işlem tesis etme yetkisine sahip bulunmaktadır⁸⁵⁸.

FTC.'nin yetki alanında kural olarak dış ticaret bulunmamakta ancak yapılan dış ticaretle ilgili dürüstlük ilkesine aykırı olan rekabetçi davranışlar iç ticaret, ihracat ya da ithalat üzerinde direkt, önemli ve de öngörülebilir bir etki doğuruyorsa ya da dış ticarete ilişkin haksız ve aldatıcı davranışların zararlı etkileri ülke içinde meydana geliyorsa, dış ticarete ilişkin ihlaller hakkında da işlem yapabilmektedir⁸⁵⁹.

FTC.'nin yetkilerinin kapsamına bakıldığında, “ticaretin içinde ya da ticareti etkileyecek olan davranışlar”, “haksız” ya da “aldatıcı davranışlar” gibi genel kavramların kullanıldığı⁸⁶⁰, konu olarak bir sınırlama yapılmadığı ve dolayısıyla yetki alanının RK.'na göre çok geniş tutulduğu görülmektedir. Belli kişi ya da kuruluşların (bankalar gibi), niteliği gereği görev alanı dışında olduğu değerlendirildiğinden, kapsam dışı tutulmaktadır. Ancak RK.'nun yetki alanı, kamu kuruluşlarının yaptığı alımlar hariç⁸⁶¹, kişi ya da kuruluşlar açısından bu tarz bir sınırlamaya tabi tutulmamıştır⁸⁶². Coğrafi olarak ise ABD (iç ticaret) ile sınırlandırılmakla birlikte belli koşulların varlığı halinde dış ticaret konusunda da yetkilerini kullanabildiği görülmektedir⁸⁶³. Fakat RK. açısından ise dış ticareti etkileyecek ölçüde bir kapsamın belirlenmediği, yukarıda da belirtildiği gibi sadece etki doktrini kapsamında iç piyasalardaki rekabeti etkileyen davranışlarla sınırlı olduğu anlaşılmaktadır⁸⁶⁴.

Yukarıda sayılan hususların yanı sıra, Türkiye’de, RKHK. ile RK.'na, TTK., ile Ticaret Bakanlığına⁸⁶⁵ ve mahkemelere⁸⁶⁶, TKHK., ile de Tüketici Hakem Heyetlerine⁸⁶⁷ ve Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Reklam Kuruluna⁸⁶⁸ KVKK. ile

⁸⁵⁷ Walker B. Comegys, The Federal Trade Commission's Current Activities And Future Directions, Antitrust Law Journal, Vol. 41, No. 2, Twentieth Annual Spring Meeting Washington, D.C. April 13-14, 1972 (April 13-14, 1972), pp. 391-400. ; Bickart, agm., pp. 761-803.

⁸⁵⁸ FTCA. SEC. 5.; Herbert J. Hovenkamp, agm., pp. 1-23.; Comegys, agp., pp. 391-400.

⁸⁵⁹ FTCA. SEC. 5.

⁸⁶⁰ Herbert J. Hovenkamp, agm., pp.1-23.

⁸⁶¹ Ahmet Fatih Özkan, agm., s.115-209.

⁸⁶² RK. açısından sadece Kamu Kurumlarının yaptığı alımlar kapsam dışı tutulmuş olup, o da özel yasası olan 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa göre yürütülmektedir.

⁸⁶³ FTCA. SEC. 5.

⁸⁶⁴ RKHK., Md. 2.; Pelin Güven, age., s.43.

⁸⁶⁵ TTK., 210. Md.

⁸⁶⁶ TTK., 56. Md.

⁸⁶⁷ TKHK., 66. Md.

Kişisel Verilerin Korunması Kurumuna⁸⁶⁹ verilmesi gibi rekabetin ve tüketicinin korunması amacıyla diğer birim, teşekkül ve kuruluşlara verilen bir çok görev ve yetkinin⁸⁷⁰ ABD’de FTCA ve diğer özel yasalarla⁸⁷¹ FTC.’ye bırakıldığı⁸⁷², bu anlamda FTC.’nin yetki ve görev alanının RK.’na göre daha geniş olduğu, özellikle tüketicinin korunması ve kişisel veriler bağlamında RK.’nın yetkilerinin FTC.’ye kıyasla yetki alanının daha dar tutulduğu görülmektedir.

Önemi dolayısıyla özellikle kişisel verilerin toplanıp rekabeti ihlal edici amaçlarla kullanılabileceğinin vurgulanması gerekmektedir. Ticari hayatta büyük firmaların müşterilerine ilişkin verileri topladığı ve bu sayede çok ciddi büyüklükte veritabanlarına sahip oldukları bilinmektedir. Bu firmaların ellerindeki bu imkanı kötüye kullanarak rekabeti bozucu davranışlara girişebileceği de bilinmelidir. Nitekim bu avantajları sayesinde piyasadaki hakim durumlarını kötüye kullanmaları ve bu sayede rekabet kurallarını ihlal etmeleri kuvvetle muhtemeldir. Örneğin UPS kargo firmasının sahip olduğu büyük veritabanı vasıtasıyla rota kısaltmak suretiyle yıllık yaklaşık 50 milyon dolar tasarruf ettiği belirtilmektedir. Bu davranışın hakim durumu kötüye kullanmak şeklindeki rekabeti bozucu bir eylem olduğu değerlendirilebilir.⁸⁷³ İşte bu noktada FTC.’nin tüketici ve kişisel verileri koruma konusundaki sahip olduğu yetkinin RK.’da bu boyutta olmadığı ifade edilirken bu noktaya vurgu yapılmıştır. Her ne kadar KVKK. ile bağımsız bir idari otoriteye kişisel verilerin korunması hususunda bir yetki ve görev verilmiş⁸⁷⁴ ise de rekabet boyutunun karşılanmaması ve bu alanda bir boşluk olması dolayısıyla bu konuda bir eksiklik olduğu söylenebilir.

⁸⁶⁸ TKHK., 66. Md.

⁸⁶⁹ KVKK., Md.19.

⁸⁷⁰ Örneğin KVKK.’nın 22. maddesi ile Kişisel Verileri Koruma Kuruluna bırakılan görev ve yetkiler bu açıdan oldukça önemlidir.

⁸⁷¹ Daha önce zikredilen Clayton yasası, Adil Borçlanmaya Dair yasa, Federal Sigara Etiketleme ve Reklam Yasası, Eşit Kredi Fırsatı yasası gibi özel yasalarla verilen görev yetkiler kastedilmektedir.

⁸⁷² FTCA. SEC. 5.

⁸⁷³ Muammer Ketizmen ve Aslıhan Kart, Kişisel Veri ve Rekabet Hukuku Alanında Big Data, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C.1., S.1., Haziran 2019., s.64-76.

⁸⁷⁴ KVKK., Md. 19.

4.3. Yetkilerin Niteliği Açısından Karşılaştırma

4.3.1. Yargısal Benzeri Karar Alma Yetkileri Açısından

FTC.'nin yargı benzeri yetkilerinin niteliği açısından ikili bir ayırım yapılmaktadır. Birinci kısım soruşturma yapma yetkisinden oluşmakta ikincisi ise bu soruşturma süreci sonucunda verdiği yargısal nitelikli kararlar olmaktadır⁸⁷⁵.

FTC. yaptığı soruşturmalarda idari otoritelerden farklı olarak tam anlamıyla yargısal süreç benzeri bir prosedür izlemektedir⁸⁷⁶. Soruşturmanın başlatılmasından, delillerin toplanmasına; izhar emri çıkarmaktan, tanıkların dinlenmesine ve duruşma yapılmasına kadar işleyen ve karar verilmesiyle tamamlanan sürecin tüm aşamalarında yargısal benzeri bir yöntem izlendiğinden, alınan kararlar da yargı benzeri kararlar olarak adlandırılmaktadır⁸⁷⁷.

Bu süreç mahkeme-tipi uyuşmazlık çözme metodu⁸⁷⁸ olarak da adlandırılmaktadır. Çünkü bu sürece yargısal benzeri ya da mahkeme tipi uyuşmazlık çözme süreci denmesinin gerisinde mahkemelerin takip ettiği prosedürün izlenmesi hususu olsa da burada belki de en önemli nokta soruşturma süreci ile ilgili bütün bilgi, belge ve kayıtlara ve konuyla ilgili tüm gerçeklere tarafların yargı sürecindeki gibi erişebilme hak ve imkanının olmasıdır.⁸⁷⁹

⁸⁷⁵ Edgar E. Barton, The Federal Trade Commission and the Need for Procedural Impartiality, Columbia Law Review, Published by, Columbia Law Review Association, Inc. Vol. 64, No. 3 (Mar., 1964), pp. 390-404.; Herbert J. Hovenkamp, agm., pp.1-23.

⁸⁷⁶ Marver H. Bernstein, agm., pp. 14-26.; Earl W. Kintner, Recent Changes in Federal Trade Commission Discovery Practice, Antitrust Law Journal, Published by: American Bar Association, Vol. 37, No. 2 (April 3-5, 1968), pp. 238-247.

⁸⁷⁷ A.Duncan Whitaker, Practices and Procedures Before the Federal Trade Commission, Law Notes for the General Practitioner, Published by American Bar Association, Vol. 4, No. 2 (JANUARY 1968)., pp.1-6.

⁸⁷⁸ Siddık Sami Onar, İdare Hukukunun Umumi Esasları, Hak Kitabevi, s.228.: İhtilafı bir durumda ihtikafın ortdan kaldırılmasına ilişkin hukuki tasarrufların ifa edildiği fonksiyonu ifade etmektedir.

⁸⁷⁹ Earl W. Kintner, agm., pp. 238-247. : Ancak FTC kamusal yarar veya diğer geçerli nedenlerle bu erişim hakkına sınırlama getirebilmektedir.; Tahir Saraç, agm., s.65-127.:“*Intel-AMD Davası: AMD, rekabet ihlali gerçekleştirdiği iddiasıyla Intel hakkında Federal Ticaret Komisyonuna başvurur ve Intel'in Alabama Federal Mahkemesindeki bir başka rekabet ihlaline dayanan özel hukuk davasına sunmuş olduğu belgeleri elde etmek ister. AMD'nin belgelere yönelik bu talebi Komisyon tarafından reddedildikten sonra AMD, Kuzey Kaliforniya Bölge Mahkemesinde Intel'in belgeleri erişime açması için dava açar. Bölge mahkemesi, AMD'nin dayandığı hükmünü erişim için böyle yetki vermediğine karar verir. Temyiz Mahkemesi (9. Daire) bu kararı bozar ve başvuruda bulunanın talebi doğrultusunda karar verilmek üzere iade eder. Mahkeme, hükmün yarı- yargısal veya idari yapıdaki organlar önündeki işlemleri içerdiğini, Federal Ticaret Komisyonunun soruşturmasının nitelik olarak sonuçta yargısal bir işleme benzediğini, dayanan hükmün yetki*

İki kuruluşun da idari nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda, FTC. soruşturmaları bakımından taraflara sağlanan bu haklar çok belirgin iken⁸⁸⁰ RK. soruşturmaları açısından her ne kadar sözlü savunma⁸⁸¹ gibi bir takım yargısal usuller uygulanıyor olsa da, taraflara verilen bilgi, belge ve kayıtlara erişim hakları gibi bir takım usulî güvencelerin FTC.'nca yürütülen süreçteki boyutuyla sağlandığını söylemek güçtür⁸⁸².

FTC.'nin yargısal benzeri süreç sonunda almış olduğu kararların yargısal denetimi ilk derece mahkemelerinde değil ABD yargı sistemi içinde istinaf mercii olarak adlandırılan mahkemelerde gerçekleştirilmektedir⁸⁸³. Böylece verilen kararların ilk derece mahkemesince incelenmesinin önüne geçilerek doğrudan istinaf incelemesi öngörüldüğünden bir anlamda FTC.'nin kararlarına ilk derece mahkemelerinin verdiği kararlara eşdeğer bir kıymet verildiği ifade edilebilir.

Sürecin yargısal değil de yargı benzeri olarak adlandırılmasındaki neden, yargısal süreç ve usuller takip edilmekle beraber birebir yargısal niteliğe sahip olmamasındandır. Bir başka ifadeyle takip edilen süreç mahkemelerce yürütülen süreçlere çok yakın olmasına rağmen niteliksel olarak, mahkemelerin sahip olduğu yetkilerle ve birebir aynı usullerle yapılmamasındandır⁸⁸⁴.

FTC. yargı mercilerine kıyasla önemli kolaylıklara sahip bulunmaktadır. Süreç, yargısal benzeri olsa da jüri gibi katı ve sınırlayıcı bir takım prosedürlere de takılmadığından oldukça esnek⁸⁸⁵ ve hareket kabiliyeti mahkemelere göre daha

verdiğini ancak mahkemenin bunu kullanma zorunda olmadığını belirtir. Mahkeme, Intel ve onun yanında görüş bildiren Federal Ticaret Komisyonunun, belgelere erişim tanınmasına hükmedilmesi halinde gizli bilgilerin açıklanmasının söz konusu olabileceği ve pişmanlık programının zarar görebileceği yönündeki iddialarını ikna edici bulmaz. Mahkemeye göre, gerek dayanan bu hüküm gerekse Hukuk Yargılamasına İlişkin Federal Kuralların hukuken uygulanabilir imtiyazlar ve erişim üzerindeki kontrole ilişkin hükümleri, Intel'in sunduğu bilgilerin açıklanmasına hükmetmeye bu olay bakımından engel oluşturmamaktadır. Temyiz mahkemesinin kararını onayan Yüksek Mahkeme, mevcut yasal rejim nedeniyle herhangi bir imtiyaza sahip olmayan gizli materyallerin erişime açılabilmesine karar vermiştir."

⁸⁸⁰ Kintner, agm., pp. 238-247.

⁸⁸¹ RKHK., Md. 46.

⁸⁸² RKHK., Md. 40-59.

⁸⁸³ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age. s.53-54.; William E. Kovacic and Marc Winerman, Competition Policy And The Application Of Section 5 Of The Federal Trade Commission Act, Antitrust Law Journal, Published by American Bar Association, Vol. 76, No. 3 (2010), pp. 929-950.

⁸⁸⁴ A.Duncan Whitaker, agm., pp.1-6.

⁸⁸⁵ Richard A. Posner, The Federal Trade Commission, The University of Chicago Law Review, Vol. 37, No. 1 (Autumn, 1969), pp. 47-89. ; S. Chesterfield Oppenheim, Selected Antitrust Developments

fazladır⁸⁸⁶.

FTC.'nin görev alanına giren konularda yapmış olduğu soruşturma süreci sonunda verdiği kararların yargısal benzeri karar olarak adlandırılmasına rağmen, idari otorite olması⁸⁸⁷ dolayısıyla bu işlemlerin Anayasal anlamda yargı işlemleri olarak kabul edilmediğinin de belirtilmesi gerekmektedir⁸⁸⁸.

RK.'nun yürüttüğü soruşturmalarda ise süreç, soruşturma açılmasına karar verildikten sonra, yazışmalar, iddia ve savunmaların gerçekleştirilmesi, sözlü savunma aşaması ve daha sonra da kurulca karar verilmesiyle tamamlanmaktadır. Süreç açısından tarafların dinlenilme ve savunma haklarının olması, aleniyet ilkesi, usul ekonomisi, kararların gerekçeli olması gibi bir dizi ilkenin ve usul kurallarının uygulandığı görülmektedir⁸⁸⁹.

RK.'nun soruşturmalarında her ne kadar yargı organlarının uygulamış olduğu bir kısım usuli ilke ve kurallar uygulansa⁸⁹⁰ da RK.'nun bir idari otorite olması⁸⁹¹ dolayısıyla bu ilke ve kurallar RKHK.'da öngörülen özel idari usul kuralları olarak kabul edilmektedir⁸⁹². RK.'nun almış olduğu kararların yargısal denetimi de ilk derece mahkemesi olan idare mahkemelerinde gerçekleştirilmektedir⁸⁹³.

In The Courts And Federal Trade Commission During Past Year, Section of Antitrust Law, Vol. 15, Proceedings At The Annual Meeting, Miami, Florida, August 24 And 25, 1959 (1959), pp. 37-73.

⁸⁸⁶ Herbert J. Hovenkamp, agm., pp.1-23.

⁸⁸⁷ Steven John Fellman, agm., pp. 1-4; Hovenkamp, agm., pp.1-23. ; Richard A. Posner, agm., pp. 47-89.

⁸⁸⁸ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age. s.54-55.

⁸⁸⁹ İ.Yılmaz Aslan, age. s. 321-322.

⁸⁹⁰ Kemal Erol, age., s.147-155.

⁸⁹¹ Ebru Öztürk, age., s.8-32.; Murat Usta, age., s.66-67.; Metin Günday, Judicial Review Of The Competititon Board Decisions Regarding Administrative Fines, And Problems Encountered. In the Vth Annual Symposium On Recent Developments In Competition Law, 6-7 April 2007 KAYSERİ. pp.3-13.

⁸⁹² RKHK., Md. 40-59.

⁸⁹³ RKHK. Md. 55.: Yasanın 13.12. 1994 tarihli resmi gazetede yayımlanmış ilk halinde kurulun nihai kararlarına, tedbir kararlarına, para cezalarına ve süreli para cezalarına karşı iptal davalarının görülme yeri ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay olarak öngörülmüştü ve ayrıca kurul kararları kesinleşmeden uygulanamıyordu. Ancak 23.1.2008 yılında 5728 sayılı yasanın 474. maddesiyle yapılan değişiklik ile "süreli para cezaları" ibaresi madde metninden çıkarılmış ayrıca kararların dava konusu edilmesinin, uygulanmasını durdurmayacağı yönünde bir düzenleme yapılmıştır. Daha sonra yasa maddesinde, 2.7.2012 tarih ve 6352 sayılı yasanın 63. maddesiyle idari yaptırım kararlarına karşı dava yerinin yetkili idare mahkemesi olduğu yönünde değişiklik yapılmıştır. Nitekim 2575 sayılı DK.'nın 24. maddesinde, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakacağı davalar arasında RK. kararları ya da bu kararların yer aldığı bir kategori bulunmadığından ve RKHK.'nun 55. maddesinde yer alan "yetkili mahkeme" ibaresinden hareketle, RK. kararlarına karşı açılacak davalara bakmakla görevli ve yetkili olan mahkemenin, 2577 sayılı İYUK.'nun 32.

Bu çerçevede tanık ifadelerinin yeminli alınmasından diğer tüm usul işlemlerinin gerçekleştirilmesine kadar⁸⁹⁴ FTC.'nin takip ettiği sürecin RK.'na kıyasla yargısal süreçlere daha yakın olduğu, RK.'nın kararlarının idari⁸⁹⁵ niteliğinin daha belirgin olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca verilen kararlara yasal sistemlerince yüklenen anlamlara da bakıldığında denetimi yapan yargı mercilerinin niteliği bağlamında FTC.'nin kararlarının yargısal benzeri niteliğinin⁸⁹⁶ öne çıktığı görülmektedir.

4.3.2. Yaptırım Uygulama Yetkileri Açısından

FTC'nin idari yaptırım uygulama yetkisi genel olarak idari para cezaları(civil penalties) verilmesini isteme şeklinde kendisini göstermektedir⁸⁹⁷. İdari yaptırımlar, FTCA'da yer alan ya da diğer özel yasalarla FTC'ye verilen görevler kapsamında tespit edilen ihlaller ve FTC'nin kararlarının muhataplarınca yerine getirilmemesi hallerinde uygulanmaktadır⁸⁹⁸.

FTC girişimiyle usule ilişkin ihlaller dolayısıyla verilenlerin yanısıra, ihlal olduğuna dair tespit yapılması durumunda da ihlale son verilmekle birlikte, ayrıca ihlalin, zararın tazmini niteliğinde bir para cezasını gerektirmesi halinde, bu amaçla mahkeme marifetiyle para cezasının verilmesi sağlanabilmektedir⁸⁹⁹.

FTC, ihlal fiilinin, niteliği gereği suç olması durumunda ceza mahkemesinin harekete geçmesini de sağlayabilmektedir⁹⁰⁰. Bu husus bir yaptırım olarak adlandırılmasa da önemli bir yetki olarak görülmektedir⁹⁰¹.

maddesi uyarınca işlemi tesis eden idarenin bulunduğu yerdeki idare mahkemesi olduğu anlaşılmaktadır.

⁸⁹⁴ Earl W. Kintner, agm., pp. 238-247.

⁸⁹⁵ Ebru Öztürk, age., s.8-32.

⁸⁹⁶ Tahir Saraç, AB, ABD ve Türk Hukukunda Rekabet İhlaline Dayanan Tazminat Davalarında Pişmanlık Belgelerine Erişim Sorunu, Rekabet Dergisi, Cilt:14, S.4, Ekim 2013, s.65-127.

⁸⁹⁷ Timothy J. Muris, agb., s.14-15.; <https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018; Antitrust Modernization Commission, Civil Remedies Government Discussion Memorandum, May 4, 2006, pp.1-20.,

https://govinfo.library.unt.edu/amc/pdf/meetings/CivRem-Govt_DiscMemo060504-final.pdf

⁸⁹⁸ FTCA, CHAPTER 311, Sec. 5.; John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.97.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; Nathan B. Williams -23- agm., pp. 584-598.; David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

⁸⁹⁹ Holliday, agm., pp.293-299.; FTCA, CHAPTER 311, Sec. 5.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; Antitrust Modernization Commission, agç., pp.1-20.; Bickart, agm., pp. 761-803.

⁹⁰⁰ Kenneth W. Clarkson, agb.(Executive)., s.56-57.; FTCA., Sec. 6.; Buradaki ifadeden FTC.'nin sahip olduğu imkanın bir tür şikayet hakkı olduğu ifade edilebilir.

FTC'nin idari para cezası uygulanmasını sağlayabilmesi ancak yasada açıkça imkân verilen hallerde söz konusu olmakta, yani idari para cezası uygulama konusunda verilmiş genel bir yetkisi bulunmamaktadır⁹⁰². Çoğunlukla da yargısal benzeri kararlar elde edilen sonuca ek olarak parasal bir sonuç da elde etmek için başvurulduğu ifade edilebilir⁹⁰³.

Bu bağlamda FTC., kişi ya da firmanın, nihai bir kararı uygulamaması veya ihlal etmesi, idari para cezasını gerektiren bir kuralın kasten ihlal edilmesi, idari veya yargısal benzeri karar süreci işlerken, kişi ya da firmaca belli bir gerekliliğin yerine getirilmesine ilişkin FTC. emrinin kaldırılması amacıyla yapılan girişimin iyiniyetli ve dürüstçe olmaması ya da hileli bir yol olması, kişi ya da firmanın cevaba ya da bilgi paylaşımına yanaşmaması, özel nitelikteki başka bir yasanın idari para cezası uygulama yetkisi vermesi⁹⁰⁴, ihlalin durdurulması kararının ilgili olduğu kişi veya firma ile ilintili diğer kişilerce ya da firmalarca bilinmesine rağmen, gereğinin kasten yapılmayıp bu duruma devam edilmesi hallerinde idari para cezası uygulanmasını sağlama yetkisine sahiptir⁹⁰⁵.

Nihai kararların gereğinin yapılmaması ya da geciktirilmesi durumunda, ihlalin devam ettiği her gün ayrı bir ihlal olarak kabul edilmekte her bir ihlal için ayrı bir idari para cezası verilebilmektedir⁹⁰⁶.

FTC, ciddi anlamda zarar veren bir niteliği olmadıkça, ve tüketiciler tarafından makul bir şekilde önlenemez olmakla birlikte katkısı da daha fazla olan eylem veya davranışları, hukuka aykırılığı gerekçesiyle ihlal olarak nitelendirip idari para cezası verilmesini talep edememektedir⁹⁰⁷.

⁹⁰¹ Cenk Şahin, age., s.67.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁹⁰² Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

⁹⁰³ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Kenneth W. Clarkson, agb., s.56-57.; W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

⁹⁰⁴ Holliday, agm., pp.293-299.; Örneğin Clayton yasası.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁹⁰⁵ Chris Jay Hoofnagle, age., s.114.; FTCA, CHAPTER 311, Sec. 5.; Holliday, agm., pp.293-299.

⁹⁰⁶ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.97.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.; David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

⁹⁰⁷ Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; Mechem, agm., pp. 125-159.

FTC.'nin doğrudan para cezası verme yetkisine sahip olmadığı, sadece para cezası verilmesini talep etme ya da teklif etme yetkisi bulunduğu belirtilmesi gerekmektedir⁹⁰⁸. Ayrıca para cezalarının FTC. tarafından cebri icra yoluyla yerine getirilmesi mümkün olmayıp ancak mahkemelerce verilecek talimata istinaden cebri icra yoluna başvurulabilmektedir⁹⁰⁹.

Para cezaları konusunda, FTC'nin, mahkemece onaylanması kaydıyla, karşı tarafla uzlaşma yapma yetkisi de bulunmakta⁹¹⁰ ve rızaen ödenmemesi halinde ise ancak Başsavcılıkca açılacak hukuk davaları kanalıyla tahsil edilerek ABD hazinesine gelir olarak aktarılabilmektedir⁹¹¹.

RK.'nin uygulayabileceği idari yaptırımlar kuruluş kanununda yer almakta olup, buna göre; Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması, Birleşme veya Devralmalar konusunda yasada yasaklanan davranışlarda bulunanlara idari para cezası verilebilmekte ve bu idarî para cezalarının verilmesi durumunda, ihlalde belirleyici etkisi belirlenen teşebbüs yöneticilerine ya da çalışanlarına da idarî para cezası verilmektedir⁹¹².

Burada verilen cezalar yasayla yasaklanmış olan ve rekabet düzenini bozucu ya da zarar verici davranışlar nedeniyle uygulanan yaptırımlar olup, esasa ilişkin ihlaller halinde söz konusu olmaktadır⁹¹³.

İzin başvurularında yanlış ya da yanıltıcı bilgi veya belge verilmesi, İzne tabi birleşme ve devralmaların Kurul izni olmaksızın gerçekleştirilmesi, Kanunun uygulanmasında eksik, yanlış ya da yanıltıcı bilgi veya belge verilmesi ya da bilgi veya belgenin belirlenen süre içinde ya da hiç verilmemesi, Yerinde incelemenin engellenmesi ya da zorlaştırılması, hallerinde de idari para cezası

⁹⁰⁸ Michael L. Denger , The Unfairness Standard And FTC Rulemaking: The Controversy Over The Scope Of The Commission's Authority, Antitrust Law Journal, Published by: American Bar Association, Vol. 49, No. 1, Current Topics Issue: Part I (Summer 1980), pp. 53-108.; David O. Bickart, agm., pp. 761-803.; Antitrust Modernization Commission, agç., pp.1-20. ; <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.

⁹⁰⁹ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.97.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁹¹⁰ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁹¹¹ W. T. Holliday, agm., pp. 293-299. ; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; Mechem, agm., pp. 125-159.

⁹¹² Ebru Öztürk, age., s.8-32.; RKHK. Md. 16.

⁹¹³ RKHK. Md. 16.

uygulanabilmektedir⁹¹⁴. RK.'ca verilen karar veya geçici tedbir kararı ile getirilen yükümlülöklere uyulmaması, Yerinde incelemenin engellenmesi ya da zorlaştırılması, İstlenen bilgi veya belgenin belirlenen süre içinde verilmemesi durumlarında da aykırılığın devam ettiğı sürece her gün için, ilgili teşebböslere bu gecikmeden dolayı ayrıca idari para cezası uygulanmaktadır⁹¹⁵.

Bu cezalar ise daha çok usule ilişkin ihlal ya da ihmaller dolayısıyla uygulanan idari para cezaları olarak karşımıza çıkmaktadır⁹¹⁶.

RK. ile FTC.'nin yetki alanında bulunan para cezalarının nitelik itibariyle birbirlerine benzedikleri görölmektedir. Ancak bazı noktalarda farklılıklar arz etmektedir. RK.'nun da FTC. gibi sadece yasada sayılı hallerde idari para cezası uygulayabildiğı, sayılı haller dışında ceza uygulama yetkisinin bulunmadığı görölmektedir. Bununla birlikte RK. kararlarının uygulanması için araya başkaca bir kişi, kurum ya da merciin girmesine gerek bulunmamaktadır⁹¹⁷. RK.'ca verilen idari para cezası kararlarının mahkemece yürütölmesi durdurulmadıkça uygulanmaktadır⁹¹⁸. FTC.'nin girişimiyle verilen para cezalarının uygulanabilmesi için araya ikinci bir işlemin yani mahkeme iradesinin girmesi gerekmektedir⁹¹⁹.

Burada vurgulanması gereken asıl önemli olan nokta FTC.'nin doğrudan para cezası verme yetkisi olmadığı⁹²⁰ halde RK.'nun doğrudan doğruya para cezası verme yetkisinin olduğudur⁹²¹. Bu bakımdan hızlı ve sonuç odaklı yaptırımların uygulanması bakımından RK.'nın yetkisinin FTC.'ye göre daha güçlü ve doğrudan olduğu söylenebilir.

Nitekim FTC.'nin doğrudan para cezası verme yetkisinin bulunmamasının⁹²² handikapları da dile getirilmekte ve FTC.'nin çeşitli vesilelerle Kongreden kendisine para cezasını doğrudan verebilmesine imkan verecek bir yasal düzenleme

⁹¹⁴ RKHK. Md. 16.

⁹¹⁵ RKHK. Md. 17.

⁹¹⁶ RKHK. Md. 17.

⁹¹⁷ Ebru Öztürk, age., s.8-32.

⁹¹⁸ RKHK. Md. 55.

⁹¹⁹ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.97.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁹²⁰ David O. Bickart, agm., pp. 761-803.; Michael L. Denger , agm., pp. 53-108.; Antitrust Modernization Commission, age., pp.1-20. ; <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftp-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.

⁹²¹ RKHK., Md. 16-17.

⁹²² David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

yapılmasını talep ettiği bilinmektedir. Örneğin Facebook'a 2011 yılında para cezası uygulayabilme imkanı olabilseydi, daha sonra ortaya çıkan ve bir data firması olan "Cambridge Analytica" skandalı olarak adlandırılan sorunun yaşanmayabileceği dile getirilerek FTC.'nin doğrudan para cezası uygulayabilme imkanının olması gerektiği ifade edilmiştir⁹²³.

ABD'de rekabet kuralları konusunda nihai karar mercileri mahkemelerdir⁹²⁴. Federal Ticaret Komisyonu(Federal Trade Commission) aslında soruşturma makamı hüviyetindedir. Her ne kadar FTC tarafından ihlalleri durdurma başta olmak üzere nihai işlem niteliğinde çeşitli kararlar verilse de konu yargısal makamlara intikal ettirildiğinde son karar rekabet hukuku konusunda uzmanlaşmış mahkemelerce verilmektedir⁹²⁵.

Ancak hemen belirtmek gerekir ki FTC'nin doğrudan para cezası verme yetkisi bulunmamakla⁹²⁶ birlikte FTCA.'da ve diğer özel yasaların FTC.'ye verdiği yetkiler kapsamında ve bu yasalarda sayılı hallerde ihlal tespitini yapmak ve ihlali durdurmakla birlikte, şartları oluşmuşsa para cezası verilmesini mahkemeden istemek yetkisi bulunmaktadır. Bir başka ifadeyle FTC.'nin buradaki yetkisi bir talep yetkisidir ancak bu talep mahkemeyi bağladığı gibi böyle bir istem olmadan mahkemenin ceza vermesi de söz konusu değildir⁹²⁷.

RK.'nun ise doğrudan para cezası verebilmesinin FTC.'ye kıyasla daha avantajlı olmasının yanısıra FTC. gibi mahkemeden ceza verilmesini talep etme yetkisi bulunmamasının⁹²⁸ da kimi durumlarda bir eksiklik olarak görülebileceğinin de belirtilmesi gerekir. Çünkü FTC.'nin mahkemeden para cezası verilmesini isteyebilmesi kimi açılardan daha avantajlı olabilmektedir. FTC.'nin para cezası verilmesini mahkemeden talep etmesi sürecin uzamasına sebebiyet verse de, bu durum bir anlamda yargısal meşruluğun önceden sağlanması şeklinde bir avantaj olarak da görülebilir.

⁹²³ <https://www.lieffcabraser.com/2018/07/ftc-impose-civil-penalties-on-companies-breaking-consumer-protection-data-security-laws/> Erişim tarihi: 18.02.2019

⁹²⁴ David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

⁹²⁵ DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Rekabet Hukuku ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2000., s.8.

⁹²⁶ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.

⁹²⁷ Antitrust Modernization Commission, agç., pp.1-20.

⁹²⁸ Ebru Öztürk, age., s.8-32.

ABD anayasasına göre yasal gereklilik olmadan ve bu gereklilikler yerine getirilmeden bir kimsenin hayat, özgürlük ve mülkiyet haklarına dokunulamayacağı açıkça öngörülmekte olup⁹²⁹, bu çerçevede FTCA. ile getirilen bu düzenlemeye istinaden FTC.'nin doğrudan para cezası vermesi imkanının olmaması ve kişilerin mülkiyet haklarına bir müdahale olan para cezalarının verilmesini mahkemelerden isteme yetkisinin olması, kişi haklarına müdahale bağlamında daha yerinde bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz.

Dursun'a göre de Amerikan hukuk sisteminin temel ilkesi olan hukuka uygunluk(due process) prensibi çerçevesinde hayat, hürriyet ve mülkiyet haklarına müdahalenin bu ilkeyi ihlal etmeden yapılması gerekliliğinden bahisle idari nitelikteki para cezalarının verilmesinin mülkiyet hakkına müdahale niteliğinde olup⁹³⁰, yukarıdaki yaklaşımı desteklemektedir.

Bu bağlamda konuya bakıldığında, her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının temel hakların sınırlanmasına ilişkin öngörülen yasallık⁹³¹ kriterine uygun olarak verilen bir yetki olsa da kişilerin mülkiyet haklarına müdahale sonucunu doğuran para cezalarının, başkan ve üyelerinin tamamının, bütünüyle siyasi bir merci olan Cumhurbaşkanı tarafından atanan ve aynı zamanda idari nitelikte bir kuruluş olan RK.'nce doğrudan verilebilmesinin daha güvencesiz olacağı, çünkü yasallık koşulunun sağlanmasının yalnız başına yeterli olmadığı, bahse konu anayasa maddesinde aynı zamanda ölçülülük, anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olma kriterleri⁹³² de gözönünde bulundurulduğunda, tüm bu hususların yargısal süreçte çok daha iyi bir şekilde tartışılabileceği ve nihayetinde kişi haklarına müdahale sonucunu doğuran yaptırımların hukukiliğinin sağlanması konusunda daha isabetli kararların alınabileceğini değerlendirmekteyiz.

FTC.'nin, kendi girişimiyle verilen para cezalarını, karşı tarafın rızaen ödememesi halinde, cebren yerine getirme imkanı bulunmamakta⁹³³ iken RK.'nun

⁹²⁹ CUS., amendment V.(1791)

https://www.senate.gov/civics/resources/pdf/US_Constitution-Senate_Publication_103-21.pdf

⁹³⁰ Hasan Dursun, Amerika Birleşik Devletlerinde İdari Suç ve Cezalarda Kanunilik İlkesinin Uygulanması, TAAD., Yıl. 9., S. 33. Ocak 2018., s.465-503.

⁹³¹ AY. 13. Md.

⁹³² AY. 13. Md.

⁹³³ John Maynard Harlan ve Lewis W. McCandless, age., s.97.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.; David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

verdiği idari para cezalarının gereğinin yerine getirilmesini cebren takip etme yetkisi bulunmakta olup, verilen para cezaları Maliye Bakanlığının ilgili birimlerince cebren tahsil edilerek hazineye gelir olarak kaydedilmektedir⁹³⁴.

FTC.'nin, ciddi anlamda zarar verici bir niteliği bulunmayan, tüketicilerce makul bir şekilde önlenebilen ve katkısı zararından fazla olan eylem veya davranışları, ihlal olarak nitelendirip idari para cezası uygulanmasını isteyememesi⁹³⁵ ve ayrıca pişmanlık hükümleri çerçevesinde bireylere ve firmalara başvuru hakkı tanınması⁹³⁶ ve ilk başvuruda bulunan kişi ya da firmaya hiç bir ceza verilmemesi⁹³⁷ söz konusu iken RK.'nun verdiği para cezaları bakımından böyle bir durum söz konusu değildir. RK.'ca verilecek para cezaları bakımından belli nedenlerin⁹³⁸ varlığı halinde sadece indirim yapılması söz konusudur.⁹³⁹ Sadece aktif işbirliği yapılması halinde ve koşulları⁹⁴⁰ mevcutsa FTC.'deki uygulamaya benzer bir biçimde, ceza verilmemesi söz konusu olabilmektedir⁹⁴¹.

⁹³⁴ Harun Gündüz, age.(tez)., s. 29.; AATUHK., Md. 1. ve 5.

⁹³⁵ Gregory Hankin, agm., s. 179-205.; FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

⁹³⁶ H. Gökşin Kekevi, age., s.61.

⁹³⁷ H. Gökşin Kekevi, ABD, AB ve Türk Rekabet Hukukunda Kartellerle Mücadele, Rekabet Kurumu, Ankara, 2008. s.25-26.

⁹³⁸ RSAHY., Md 7.'de indirim nedenleri şu şekilde sayılmaktadır: “*Temel para cezası, yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi haricinde incelemeye yardımcı olunması, ihlalde kamu otoritelerinin teşvikinin veya diğer teşebbüslerin zorlamasının bulunması, zarar görenlere gönüllü olarak tazminat ödenmesi, diğer ihlallere son verilmesi, ihlal konusu faaliyetlerin yıllık gayri safi gelirler içerisindeki payının çok düşük olması gibi haller ilgili teşebbüs veya teşebbüs birliği tarafından ispatlanırsa, dörtte bir ile beşte üç arasında indirilebilir.*

Yürütülen bir soruşturmada Aktif İşbirliği Yönetmeliğindeki para cezası verilmemesine ilişkin düzenlemeden yararlanamayan bir teşebbüse verilecek ceza, başka bir kartele ilişkin olarak Kurulun önaraştırma yapmaya karar vermesinden önce, Aktif İşbirliği Yönetmeliğinde belirlenen bilgi ve belgeleri sunması halinde, dörtte bir oranında indirilir. Aktif İşbirliği Yönetmeliğinin para cezası verilmemesine ve verilecek cezalarda indirim yapılmasına ilişkin hükümleri saklıdır.

Diğer ihlalleri gerçekleştiren teşebbüs veya teşebbüs birliklerinin ihlallerini kabul ederek, aktif işbirliğinde bulunmaları halinde, para cezası altıda bir ile dörtte bir arasında indirilir.”

⁹³⁹ Agy., Md. 4. ve 7.

⁹⁴⁰ KOÇHY., Md. 4.'te cezasızlık nedenleri şu şekilde sıralanmaktadır: “*Kurulun önaraştırma yapmaya karar vermesinden önce, rakiplerinden bağımsız bir şekilde bu Yönetmelikte belirlenen bilgi ve belgeleri sunan ve koşulları yerine getiren ilk teşebbüse para cezası verilmemesi. Bu fıkranın uygulanabilmesi, bu Yönetmelikte belirtilen nitelikte bir başvurunun bulunmamasına bağlıdır.*

Kanunun ihlal edildiği sonucuna ulaşılacak deliller bulunmazken, Kurulun önaraştırma yapmaya karar vermesinden soruşturma raporunun tebliğine kadar, rakiplerinden bağımsız bir şekilde bu Yönetmelikte belirlenen bilgi ve belgeleri sunan ve koşulları yerine getiren ilk teşebbüse para cezası verilmemesi. Bu fıkranın uygulanabilmesi, bu Yönetmelikte belirtilen nitelikte bir başvurunun bulunmamasına bağlıdır. Bu madde kapsamındaki teşebbüsün yöneticileri ve çalışanlarına da para cezası verilmemesi.”

⁹⁴¹ Agy., Md. 4.

ABD’de bu pişmanlık düzenlemelerinin etkin uygulanabildiği ifade edilebilir. Örneğin, ABD’de bu pişmanlık düzenlemeleri sayesinde ortaya çıkarılan Vitamin karteli bu açıdan tipik bir örnektir. Yaklaşık 10 yıl boyunca, bir çok ülke açısından fiyat belirleyen ve ürünün niteliği gereği, tüm tüketicileri etkileyen bu kartelin, o kadar başarılı ve karlı olduğu belirtilmektedir ki, kartelin bir üyesinin, kendilerini, “Vitamin A.Ş.” olarak adlandırdığı ifade edilmektedir. ABD’nin kartellerle mücadele tarihinin en büyük davası olduğu dile getirilen bu dosyada verilen cezaların da yine ABD tarihinde uygulanan en büyük ceza olduğu belirtilmektedir. Sadece iki firmaya 500 ve 250 milyon \$ olmak üzere toplam 750 milyon \$’ para ve üst düzey yöneticilere hapis cezası verildiği görülmektedir⁹⁴².

Türk rekabet hukuku açısından bakıldığında yönetmelikle pişmanlık düzenlemesi olmasına rağmen ABD örneğindeki gibi etkin ve verimli uygulanabildiği söylenemez⁹⁴³. Bir başka anlatımla, RK.’nca önaraştırma kararı verilmemiş olması kaydıyla diğer firmalardan önce başvuru yaparak yönetmelikte öngörülen bilgi, belge ve kayıtları sunması ve ayrıca yönetmelikte yer alan bir takım koşulları da yerine getirmesi durumunda bu imkandan faydalanılabileceği görülmekle⁹⁴⁴ birlikte RK.’na 7 yıllık bir period içinde toplam 17 pişmanlık başvurusunun yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda⁹⁴⁵ uygulamanın yapılan düzenleme çerçevesinde yeterince etkin olmadığı ifade edilebilir.

4.3.3. Düzenleme Yapma Yetkileri Açısından

FTC.’ye düzenleyici işlem yapma yetkisi, kuruluşun yasalarla verilen görevlerini yerine getirmesi açısından önleyici bir nitelik arz etmektedir. Bir başka anlatımla bu yetkinin kuruluşa verilmesinin amacı rekabet ihlali ya da ticarete zarar verici eylem ya da girişimin olmasından önce yapacağı düzenlemelerle bunların önüne geçmektir⁹⁴⁶.

⁹⁴² H. Gökşin Kekevi, age.(ABD, AB ve Türk Rekabet), s.26.

⁹⁴³ H. Gökşin Kekevi, age., s.137.

⁹⁴⁴ KOÇHY., Md. 4.

⁹⁴⁵ <https://www.gsg hukuk.com/tr/yayinlar/duyurular/rekabet-duyurulari/1-ocak-2016-rekabet-bulteni.pdf>, Erişim Tarihi: 02.01.2020

⁹⁴⁶ Report Of The Section Concerning Federal Trade Commission Structures, Powers, And Procedures, Approved by the Council of the Section of Antitrust Law, February 7, 1980., Published by American Bar Association, Antitrust Law Journal, Vol. 49, No. 1, Current Topics Issue: Part II (Summer 1980), pp. 323-346.

FTC., kendisine verilen bu yetkinin bir sonucu olarak görev alanıyla ilgili genel, soyut, kişilik dışı kural koyma olarak adlandırılan düzenleme yapma fonksiyonunu yerine getirmekte ve bu anlamda yasanın verdiği yetki sınırları⁹⁴⁷ içinde kurallar koymakta ve açıklayıcı metinler yayımlayabilmektedir⁹⁴⁸. Dolayısıyla FTC.'nin kural koyma yetkisi kapsamında başta rehberler, klavuzlar⁹⁴⁹, yönergeler, bildirimler⁹⁵⁰ olmak üzere çeşitli adlarla düzenleyici işlem yapma yetkisi olduğu anlaşılmaktadır⁹⁵¹.

Diğer regülasyon kuruluşlarında olduğu gibi FTC'nin yaptığı düzenleyici işlemler de yasalar gibi yargı organlarının iptal edilinceye ya da yürürlükten kaldırılincaya kadar uygulanmakta, hüküm ve sonuç doğurmaktadır⁹⁵².

FTC.'nin düzenleme yapma yetkisi kapsamında, kendisi tarafından kural koymanın yanısıra yasal düzenleme yapılmasını yasama organına önerme yetkisini de değerlendirmek gerekmektedir. Bu çerçevede kendi görev alanıyla yeni kural konulması ihtiyacı doğduğunda FTCA.'da öngörülen prosedüre uygun olarak yasama organına öneride bulunabilmektedir⁹⁵³.

FTC kural koyma yetkisi kapsamında yaptığı düzenlemelerde öncelikle yetkisinin kaynağını açıkladıktan sonra yasanın verdiği yetki kapsamında endüstri ve sektörler bazında örneğin nelerin "haksız" nelerin "aldatıcı" eylem, davranış ve hareketler olduğunu tanımlayarak örnek olması açısından kılavuzlar çıkarabilmekte, örnek formlar ve diğer gerekli olan belgelere de yer verilerek bu hususlara nasıl riayet edileceği, göstergelerin, delillerin ne şekilde olacağı ya da olması gerektiği de belirtilip, denetiminin nasıl yapılacağı da yer almaktadır⁹⁵⁴.

⁹⁴⁷ Shirley Z. Johnson, Treatment Of Confidential Documents By The Federal Trade Commission, Antitrust Law Journal, Published by: American Bar Association, Vol. 46, No. 4, Recent Topics Issue (Winter 1978), pp. 1017-1061. ; Marver H. Bernstein, agm., pp. 14-26.

⁹⁴⁸ FTCA. SEC. 18.; Bernstein, agm., pp. 14-26.; David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

⁹⁴⁹ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Chris Jay Hoofnagle, age., s. 77-193, 216-306. ; Timothy J. Muris, agb., s.13-15, ; Dorsey D. Ellis, agb., s.182.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁹⁵⁰ Cenk Şahin, age., s.125.

⁹⁵¹ David O. Bickart, agm., pp. 761-803.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁹⁵² Cenk Şahin, age., s.51.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

⁹⁵³ FTCA., SEC. 18.

⁹⁵⁴ Dorsey D. Ellis, agb., s.161.; Shirley Z. Johnson, agm.,pp. 1017-1061. ; David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

Örneğin, bu yetkisi kapsamında ilk düzenleme “haksız” eylemlerin tanımlanması konusunda yapılmış olup, buna göre; Eğer eylem veya kararlar tüketicilere önemli zararlar veriyorsa (Bu zarar ekonomik olabileceği gibi sosyal zararlar da olabilir.), ya da bu davranışlar kamu politikalarına da saldırı sonucunu doğuruyorsa (bunlar da en azından etik ya da moral olmayan ya da vicdani ve haklı olmayan bir vasıfta olmalı.), haksız eylemler olarak nitelendirilmiştir⁹⁵⁵.

FTC'nin kural koyma yetkisi potansiyel ve koruyucu bir niteliğe sahiptir⁹⁵⁶. Tabi buradaki kilit kelime ya da kavramlar tüketici ve zarar olarak kabul edilmektedir. FTC bu konuda yaptığı düzenlemelere ilave olarak ileride ekonominin, rekabet ortamının ve tüketici refahının gerektirdiği ek ya da ilave düzenlemeler de yapabilmektedir. Bu konuda FTC'nin baz aldığı göstergeler veya dayanaklar; firmalarla ilgili datalar, rastgele elde edilen veriler ve tarafların sunduğu kayıtlar ya da anekdotlar olabilmektedir. Bu veriler mevcut ve yapılacak düzenlemelerin yapılmasında ve değiştirilmesinde dayanak olarak kullanılmaktadır⁹⁵⁷.

ABD sistemi açısından regülasyon kurumlarına ve dolayısıyla FTC.'ye düzenleyici işlem yapma konusunda geniş bir takdir yetkisi tanındığı görülmektedir. Tabi bu geniş takdir yetkisi beraberinde denetimi de zorunlu kılmakta ve bu amaçla yargısal kontrol haricinde ve yanında kimi zaman kongrece çıkarılan yasalarla “yasama vetosu” olarak adlandırılan bir veto yetkisi de öngörülebilmektedir⁹⁵⁸.

Bu çerçevede regülasyon kuruluşlarının yapmış olduğu düzenleyici işlemlerin ancak belli bir süre içinde Kongrece iptal edilmemesi durumunda yürürlüğe girebilmesi söz konusu olabilmektedir. Yasama vetosundan bahsedebilmek için öncelikle bir yasayla ilgili idareye yetki verilmeli, idare bu yetkiye istinaden bir düzenleyici işlem tesis etmeli ve ayrıca kongreye yasayla bu düzenleyici işlemin yürürlüğe girmesini engelleyici bir yetkinin verilmiş olması gerekmektedir⁹⁵⁹.

⁹⁵⁵ Ellis, agb., s.165.

⁹⁵⁶ Michael L. Denger, agm.,pp. 53-108. ; Fred Rodell, Regulation of Securities by the Federal Trade Commission, The Yale Law Journal, Vol. 43, No. 2 (Dec., 1933), pp. 272-280.

⁹⁵⁷ Dorsey D. Ellis, agb., s.183.

⁹⁵⁸ Cenk Şahin, age., s.51.; Barry R. Weingast and Mark J. Moran, Bureaucratic Discretion or Congressional Control? Regulatory Policymaking by the Federal Trade Commission, Journal of Political Economy, Vol. 91, No. 5 (Oct., 1983), pp. 765-800.

⁹⁵⁹ Şahin, age., s.51-52.

RK. açısından bakıldığında ise; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gereği kamu tüzel kişilerinin kendi görev alanlarıyla ilgili yönetmelik çıkarabileceği hüküm altına alınmış olup⁹⁶⁰, RKHK.'da kamu tüzel kişisi olarak tanımlanan RK.⁹⁶¹ da bu anlamda yönetmelik adında düzenleyici işlem yapma konusunda genel bir yetkiye sahip bulunmaktadır⁹⁶².

Bununla birlikte RK.'nın düzenleyici işlem yapma yetkisinin bir diğer kaynağının da kuruluş kanunuyla verilen ve kanunun uygulanması ile ilgili olarak tebliğler çıkarmak ve gerekli düzenlemeleri yapmak olduğu görülmektedir⁹⁶³. Ancak yapılabilecek düzenleyici işlemlerin sadece tebliğlerle sınırlı olmadığını belirtmek gerekmektedir. Öncelikle “diğer düzenlemeler” ibaresi dolayısıyla sadece tebliğ ile değil örneğin genelge gibi değişik adlarla⁹⁶⁴ da düzenleme yapması mümkündür.

RK.'nun, RKHK. gereği ayrıca yasada özel olarak belirlenen hususlarda Cumhurbaşkanlığı kararıyla yürürlüğe konulmak üzere özel yetki olarak adlandırılacak bir hüviyeti olan “yönetmelik hazırlama” yetkisi de bulunmaktadır⁹⁶⁵.

Bu bağlamda, RK.'nun yönetmelik, tebliğ ya da diğer adlarla anılan ve genel, soyut, kişilik dışı kurallar koyma olarak adlandırılacak düzenleyici işlemler yapma yetkisi bulunduğu görülmektedir⁹⁶⁶.

Bununla birlikte, Rekabet hukuku ile ilgili mevzuatta yapılması gerekli değişiklikler konusunda doğrudan veya Bakanlığın talebi üzerine görüş bildirmek yetkisinin⁹⁶⁷ de düzenleme yapma yetkisi bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede gerek FTC.'nin gerekse de RK.'nın düzenleyici işlem yapma yetkilerinin niteliği bakımından benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak bu

⁹⁶⁰ AY. Md. 124.

⁹⁶¹ RKHK. Md. 20.; Ebru Öztürk, age., s.8-32.

⁹⁶² Onur Karahanoğulları, İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler, Turhan Kitabevi, Ankara 2015. s.192.

⁹⁶³ Ebru Öztürk, age., s.8-32.; RKHK. Md. 27.

⁹⁶⁴ Ender Ethem Atay, age., s.409-428.

⁹⁶⁵ RKHK. Md. 62.

⁹⁶⁶ Ebru Öztürk, age., s.8-32.

⁹⁶⁷ RKHK. Md. 27.

yetkilerin kapsamı ve kullanılışı bakımından yani işlemleri tesis etme bağlamında önemli usul farklılıkları olduğu da görülmektedir.

Öncelikle kapsam açısından bakıldığında; FTC.'nin kural koyma yetkisinin alan olarak çok geniş olduğunu ifade etmek gerekmektedir. FTC.'nin düzenleme yetkisinin ticari hayatla ilgili ya da tüketiciyle ilgili her konuyu düzenleyebilecek genişlikte olduğu görülmektedir⁹⁶⁸. Öyleki FTC.'nin kural koyma yetkisinin diğer yetkilerinin önüne geçtiği vurgulanmaktadır.⁹⁶⁹ RK.'nun yetkilerinin ise konu itibarıyla bu kadar geniş olmadığı görülmektedir. Sadece rekabetin korunması ile sınırlı olduğu anlaşılmaktadır⁹⁷⁰.

İkinci olarak usuli açıdan değerlendirildiğinde ise; Türk Hukuku açısından idarenin düzenleyici işlemlerinin tesisi bakımından tabi olduğu usul hükümleri yönetmelikle düzenlenmiş olup⁹⁷¹, konu hakkında özel bir usul kanunu ya da idarenin işlemleri hakkında genel bir usul kanunu bulunmamaktadır.

FTC.'nin ise, gerek birel işlemleri gerekse de düzenleyici işlemleri yaparken kimi usuli hükümleri barındıran FTCA.'nin⁹⁷² yanısıra, kendisinin de dahil olduğu regülasyon kuruluşlarının⁹⁷³ işlem tesis ederken genel bir usul yasası olan APA.'nın hükümlerine de tabi olduğu görülmektedir⁹⁷⁴.

RK.'nun hazırlayacağı düzenleyici işlemler açısından, üst hukuk normlarına aykırı olmama, yargı kararlarının göz önünde bulundurulması⁹⁷⁵ gibi bir takım ilkelere uyulması gerekliliğinin yanısıra hazırlanacak taslaklar hakkında, ilgili bakanlık ve kamu kuruluşlarının görüşlerinin alınması zorunluluğu bulunmakta ve ayrıca konuyla ilgili mahallî idareler, üniversiteler, sendikalar, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinden de faydalanılacağı, Kamuoyunu ilgilendiren taslakların, internet, basın veya yayın

⁹⁶⁸ Christopher M. Heimann vd., Project: The Impact Of Cost-Benefit Analysis On Federal Administrative Law, *Administrative Law Review*, Vol. 42, No. 4 (FALL 1990), pp. 545-654.; Richard A. Posner, agm., pp. 47-89

⁹⁶⁹ Michael L. Denger, agm., pp. 53-108.

⁹⁷⁰ RKHK, Md. 2.

⁹⁷¹ MHUEHY., Md. 1.

⁹⁷² Daniel J. Solove and Woodrow Hartzog, The Ftc And The New Common Law Of Privacy, *Columbia Law Review*, Vol. 114, No. 3 (April 2014), pp. 583-676.

⁹⁷³ FTCA., SEC. 18.

⁹⁷⁴ Cenk Şahin, age., s.125.

⁹⁷⁵ MHUEHY., Md. 4.

aracılığıyla kamuoyunun bilgisine sunulabileceği ve bu suretle taslak hakkında toplanan görüşlerin değerlendirilmesi yükümlülükleri söz konusudur⁹⁷⁶.

Resmî Gazete’de yayımlanmak üzere gönderilen yönetmelik, tebliğ ve diğer düzenleyici idari işlemlere ilişkin taslakların Anayasaya, kanunlara, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine, genel hukuk kurallarına, Cumhurbaşkanı programı ile kalkınma plan ve programlarına uygunluğu yönünden de inceleneceği ve yapılan inceleme sonucunda uygun bulunmayan veya hukuka aykırı olduğu tespit edilen taslakların kurumuna iade edileceği belirtilmek suretiyle denetime tabi tutulacağı da hüküm altına alınmak suretiyle ayrı bir usuli yükümlülük de Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle öngörülmüştür⁹⁷⁷.

FTC. açısından ise, tabi olduğu APA.’da düzenleyici işlemler açısından üç farklı usul öngörülmüştür. Bunlar, şekle bağlı, şekle bağlı olmayan(ilan ve eleştiri suretiyle düzenleyici işlem yapma) ve istisnai düzenleyici işlem yapma metodlarıdır. Bu metodlardan; düzenleme yapılacak konu APA.’da yer alan askeri ve uluslararası faaliyetler gibi istisnai kategorilere giriyorsa “istisnai metod” uygulanabilmekte iken “şekle bağlı metod”, karşı tarafın dinlenilmesi, duruşma gibi yargısal benzeri bir prosedürü gerektiren oldukça uzun ve masraflı bir yöntem olup, günümüzde çok yaygın olmamakla birlikte bu yönteme ancak idareye düzenleyici işlem yapma yetkisi veren yasada açıkça belirtilmişse başvurulması zorunlu olmaktadır⁹⁷⁸.

Genel olarak uygulanan yöntem ise informel yöntem de denen şekle bağlı olmayan yöntemdir. Bu yönteme şekle bağlı olmayan yöntem denmesi hiç bir şekil kuralına tabi olmadığı şeklinde anlaşılmalıdır. Bundan kasıt asgari bir takım şekil kurallarına tabi olmakla birlikte şekle bağlı yönteme göre daha esnek olmasıdır. Bu yöntem üç aşamadan oluşan bir usulü gerektirmekte olup, idare düzenleyici işlem taslağını öncelikle resmi gazetede yayınlamak zorundadır. Akabinde idare ilgililere düzenleyici işleme dönük eleştiri ve katkılarını sunma imkanı vermek zorundadır. Bunun neticesinde idare yapılan eleştiri ve katkıları da göz önünde bulundurmak

⁹⁷⁶ Agy., Md. 6.

⁹⁷⁷ CBK.(10 No’lu Kararname)., Md. 6.

⁹⁷⁸ Cenk Şahin, age., s. 127-132.

suretiyle düzenleyici metne son şeklini verip ve yürürlüğe girmeden en az 30 gün önce resmi gazetede yayınlamak zorundadır⁹⁷⁹.

Görüldüğü üzere FTC. ile RK.'nun düzenleyici işlem yaparken tabi olduğu usul kuralları bakımından önemli sayılabilecek farklılıklar bulunmaktadır. En başta FTC.'nin tabi olduğu usul kuralları yasayla öngörülmüşken, RK.'nun esas itibariyle idarece yapılmış olan yönetmeliğe ve tali olarak da yine idarenin bir düzenlemesi olan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine dayanmakta ve bu haliyle daha basit bir usul öngörmekte ve daha az güvenceli bir konuma sahip bulunmaktadır⁹⁸⁰.

FTC. için öngörülen usul kuralları daha katı bir niteliğe sahip olmakla birlikte öngörülen yükümlülükler zorunluluk arzetymekte iken RK. için öngörülen usul kuralları daha esnek olup, bazılarına uymak zorunluluğu olmayıp takdire bağlı kılınmıştır. Örneğin FTC. açısından düzenleme öncesi ilgilileri haberdar etmek ve katılımlarını sağlamak amacıyla resmi gazetede yayımlamak zorunlu iken, RK. açısından kamuoyunu ilgilendiren taslakların basın yayın yoluyla kamuoyunun bilgisine sunulabileceğine ilişkin hüküm, zorunluluğu olmayan ve kuruma takdir hakkı tanıyan bir mahiyet göstermektedir.

Düzenleme yetkileri açısından belirtilmesi gereken önemli bir husus ve dolayısıyla fark da özellikle kişisel mahremiyet konusunda FTC.'nin düzenleyici işlemleri ve dolayısıyla düzenleme yetkisinin etkisinin ABD hukuk düzeni içinde önemli bir yere ve ağırlığa sahip olduğudur⁹⁸¹. Benzer bir durumun RK. açısından, kişisel mahremiyet konusunda bir yetkisi bulunmadığından⁹⁸² söylenmesi güçtür.

⁹⁷⁹ Şahin, age., s. 129-130.; Christopher M. Heimann vd., agç., pp. 545-654.

⁹⁸⁰ AY. Gereği Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla ancak Anayasa Mahkemesine gidilebilmesine ve bunun güvence niteliği açısından Yönetmelikte yer alan hükümlerden daha güçlü bir pozisyon olmasına rağmen, RK.'nun düzenleyici işlemleri bakımından yer alan usul kurallarına ilişkin esas hükümlerin yönetmelikte yer aldığı ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin bu açıdan sınırlı bir düzenleme getirmesi dolayısıyla böyle bir değerlendirme yapılmıştır.

⁹⁸¹ Daniel J. Solove and Woodrow Hartzog, agm., pp. 583-676. ; Michael D. Scott The Ftc, The Unfairness Doctrine, And Data Security Breach Litigation: Has The Commission Gone Too Far?, Administrative Law Review, Vol. 60, No. 1 (Winter 2008), pp. 127-183.

⁹⁸² RKHK. Md. 2.

4.3.4. Diğer Yetkileri Açısından

RK. ile FTC.'nin yukarıda mukayesesi yapılan yetkilerinin dışında “diğer yetkileri” kapsamında değinilmesi gerekenlerin başında birleşme ve devralmalar konusu gelmektedir.

Yasa kapsamına giren birleşme veya devralma anlaşmalarının RK.'na bildirim yükümlülüğü bulunmakta olup, RK.'nun birleşme veya devralma işlemine izin vermek ya da bu işlemi nihai incelemeye almaya karar vermek ve birleşme veya devralma işleminin nihai karara kadar askıda olduğunu ve uygulamaya sokulamayacağını, gerekli gördüğü diğer tedbirlerle birlikte ilgililere usulüne göre tebliğ etmek yetkisi bulunmaktadır⁹⁸³.

FTC.'nin de antitröst uygulamalar çerçevesinde birleşme ve devralmalar ile ilgili yetkisi bulunmaktadır. Kişi ya da firmalarca, şirket birleşmesi veya devralmalarının FTC'ye bildirim zorunlu olup⁹⁸⁴, FTC., şirket birleşmeleri ya da devralmalarla ilgili yapılan bildirim neticesinde konu hakkında olumlu ya da olumsuz karar verebilmekte ve nihai olarak karar verinceye kadar tedbir mahiyetinde yasaklamalar da getirebilmektedir⁹⁸⁵.

Bu kapsamda kişi ya da firmalar, FTC. tarafından istenen tedbirlere uymak zorunda olup, aksi takdirde soruşturma ve yaptırımla karşı karşıya kalmaktadır⁹⁸⁶. Birleşme ve devralmalar konusunda FTC.'nin tedbir mahiyetinde yasaklamalar ile soruşturma yapabilme yetkisine ilaveten taraflarla anlaşma yapabilme yetkisi de bulunmaktadır⁹⁸⁷.

RK.'nun ve FTC.'nin birleşme ve devralma yetkilerinin genel olarak birbirine benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ancak FTC.'nin taraflarla anlaşma yapabilme yetkisi olduğu⁹⁸⁸ halde RK. için böyle bir durum söz konusu değildir⁹⁸⁹.

⁹⁸³ RKHK.10. Md.; Ebru Öztürk, age., s.8-32.

⁹⁸⁴ Barbara A. Clark, Merger Investigations At The Federal Trade Commission: An Insider's View, Antitrust Law Journal, Vol. 56, No. 3, National Institute/Developments: 1987 (1987), pp. 765-778.

⁹⁸⁵ Timothy J. Muris, agb., s.15.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; Clark, agm., pp. 765-778.

⁹⁸⁶ David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

⁹⁸⁷ Barbara A. Clark, agm., pp. 765-778.

⁹⁸⁸ Agm., pp. 765-778.

⁹⁸⁹ RKHK.10. Md.; Ebru Öztürk, age., s.8-32.

RK. ile FTC. açısından değinilmesi gereken bir diğerk yetki konusu ise bilgi ve belge isteme ya da yerinde inceleme ve veri toplama ile ilgilidir.

RK., ön araştırma ya da soruşturma kapsamında veya böyle bir süreç olmadan da periyodik olarak teşebbüslerden ve ilgili olan tüm kamu kurum kuruluşları da dahil bütün teşekküllerden bilgi isteyebilmektedir⁹⁹⁰. RK.'nun, gerekli gördüğü her türlü bilgiyi ilgili kurum, kuruluş ya da teşebbüsler ve teşebbüs birliklerinin yetkililerinin Kurulun belirleyeceği süre içinde vermeleri gerekmektedir⁹⁹¹. RK.'nun istemiş olduğu bilgi ya da belgelerin yanlış ya da yanıltıcı olması ya da hiç verilmemesi halinde ise idari para cezası uygulanabilmektedir. Para cezası hem teşebbüslere hem de onların yönetim organlarında görev alan gerçek kişilere verilebilmektedir⁹⁹².

RK.'nun ayrıca kendisine verilen görevleri yerine getirirken gerekli gördüğü hallerde, teşebbüs ve teşebbüs birliklerinde incelemelerde bulunabilme yetkisi de bulunmaktadır⁹⁹³. Yerinde incelemenin engellenmesi veya engellenme olasılığının bulunması durumunda sulh ceza hakimi kararı ile yerinde inceleme yapılabilmektedir⁹⁹⁴.

FTC.'nin de kişi ve firmaların kayıt ve rapor sunmasını zorunlu kılma, kamu kurum ve kuruluşları da dahil olmak üzere ilgili tüm taraflardan ellerindeki bilgi, belge ve kayıtların kurumla paylaşılmasını isteme, gerektiğinde yerinde inceleme ve teftiş yapma yetkisi bulunmaktadır⁹⁹⁵.

Yine FTC.'nin de istemiş olduğu tüm bilgi, belge, kayıt ve verilerin ilgili kişi ve firmalarca, belirlenen sürede sunulması gerekmektedir⁹⁹⁶. Kamu kurum ve kuruluşlarının dahi ellerinde bulunan bilgi, belge ve kayıtların istenmesi halinde tamamının FTC ile paylaşılması zorunluluğu bulunmaktadır⁹⁹⁷. Bununla birlikte kişi

⁹⁹⁰ Cevdet İlhan Günay, age., s.1365-1366.; Ebru Öztürk, age., s.8-32.

⁹⁹¹ RKHK.14.md.; Rıza Hakan Başsorgun, age., s.73.

⁹⁹² Cevdet İlhan Günay, age., s.1369.

⁹⁹³ Ebru Öztürk, age., s.8-32.; RKHK. 15. Md.

⁹⁹⁴ RKHK. 15/3. Md.

⁹⁹⁵ Cenk Şahin, age., s. 58-59.; FTCA., CAHPTER 311, Sec.10.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.

⁹⁹⁶ Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; FTCA., CAHPTER 311, Sec.9.

⁹⁹⁷ FTCA., CAHPTER 311, Sec.8.; Jouett, agm., pp. 584-598.

ve firmalardan ayrıca yıllık ya da özel raporlar düzenlenmesi ve sunulması da istenebilmektedir⁹⁹⁸.

FTC.'nin yetkisi kapsamında istenen yıllık veya özel bir rapor sunması gereken bir kişi, ortaklık veya şirketin, Komisyon tarafından bunun için belirlenen süre içerisinde bunu yerine getirmemesi ve bu temerrüdün, bildirimden itibaren otuz gün devam etmesi durumunda, temerrüdün devam ettiği her gün için şirket 100 ABD doları⁹⁹⁹ ceza ödemek zorunda bırakılmaktadır¹⁰⁰⁰.

FTC'nin de, RK.'na benzer biçimde, istediği bilgi, belge ve kayıtlara ilişkin sorumlulukların rızaen yapılmaması halinde mahkeme vasıtasıyla cebren yerine getirilmesini sağlayabilme olanağı bulunmaktadır¹⁰⁰¹.

RK.'nın ve FTC.'nin bilgi ve belge isteme ve yerinde inceleme yapma yetkilerinin de benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ancak RK.'nın FTC. gibi özel raporlar düzenlenmesini isteme yetkisinin bulunmadığı görülmektedir. Bu haliyle RK.'nın sadece firmaların elinde bulunan belgeleri isteyebilmesinin mümkün olduğu dolayısıyla ellerinde mevcutsa firmalardan yıllık faaliyet raporlarını isteyebileceği ve bir konu hakkında ayrıca özel rapor düzenlenmesini talep edemeyeceği anlaşılmaktadır.

FTC.'nin RK.'dan farklı olarak zorla getirme kararı verebilmesi mümkündür. Ancak bu zorla getirme kararını yerel mahkeme kararına dayanarak icra edebilmektedir. Böylece geçerli bir mazereti olmaksızın FTC.'nin tanıklık için yapmış olduğu çağrıya uymayan ya da bu konuda FTC.'nin talebi üzerine mahkemece verilen zorla getirme kararına direnen kimse suç işlemiş sayılmakta ve 1000-5000 dolar¹⁰⁰² arası para cezası ve/veya 1 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmektedir¹⁰⁰³. RK. açısından böyle bir düzenleme ya da yaptırım söz konusu değildir¹⁰⁰⁴.

⁹⁹⁸ W. T. Holliday, agm., pp.293-299.; FTCA., CAHPTER 311, Sec. 10.

⁹⁹⁹ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftp-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir.

¹⁰⁰⁰ FTCA., Sec. 10.

¹⁰⁰¹ FTCA., CAHPTER 311, Sec.9.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

¹⁰⁰² <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftp-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir.; David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

¹⁰⁰³ FTCA., Sec. 10.

¹⁰⁰⁴ RKHK.'da ya da başka bir yasal düzenlemede bu konuda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Bu hususların yanı sıra FTC. bakımından bulunup da RK. çalışanları için ön görülmeyen bir düzenleme de kuruluş çalışanları bakımından söz konusudur. Bu bağlamda FTC.'nin izni olmaksızın ya da bir mahkeme tarafından emredilmediği sürece, elde ettiği bilgileri açıklayan herhangi bir yetkilisi ya da çalışanı suç işlemiş sayılmakta ve bundan dolayı 5000¹⁰⁰⁵ ABD dolarını geçmemek üzere para cezasına veya 1 yıldan fazla olmamak üzere hapis cezasına veya hem para hem de hapis cezasına çarptırılmaktadır¹⁰⁰⁶.

RK. çalışanları bakımından, Kurul üyelerinin ve personelinin Kurumla ilgili gizlilik taşıyan bilgileri ve bu Kanunun uygulanması sırasında öğrendikleri teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin ticarî sırlarını görevlerinden ayrılmış olsalar bile ifşa edememe ve kendilerinin veya başkalarının menfaatine kullanamama yükümlülükleri bulunduğu¹⁰⁰⁷ teşkilat yasında yer almakla birlikte herhangi bir yaptırıma yer verilmediği görülmektedir.¹⁰⁰⁸ Bu bağlamda RK. üye ve çalışanları için ancak TCK.'nun görevi kötüye kullanma suçu kapsamında 2 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilebilme ihtimali dışında bir seçenek bulunmamaktadır¹⁰⁰⁹. Bu düzenleme de genel ceza hükümleri kapsamında söz konusu olabilmekte ve para cezası bulunmamaktadır. Oysa FTCA.'da konu hakkında yukarıda izah edildiği üzere özel bir cezai düzenleme bulunmaktadır.

Ayrıca FTC.'nin gerek tüketicinin korunması gerekse de rekabetin korunması olmak üzere temelde iki fonksiyonu icra ettiği bilinmekte¹⁰¹⁰ ve bu kapsamda rekabetin ve tüketicinin korunması konusunda piyasada hakem rolü üstlenmiş olup, serbest ve açık piyasa koşullarının sağlanıp korunması görevini yerine getirirken kendisinin doğrudan gerçekleştirdiği işlemlerin yanısıra diğer düzenleyici ve denetleyici kuruluşları da harekete geçirmek ve elindeki bilgi, belge ve tespitleri bu kurumlarla paylaşmak suretiyle de sonuçlar aldığı görülmektedir. Örneğin FERC¹⁰¹¹(Federal Energy Regulatory Commission) ile FTC. uzmanlarınca yapılan bilgi paylaşımı sonucunda FERC.'in yaptığı düzenleme neticesinde daha düşük

¹⁰⁰⁵ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir.

¹⁰⁰⁶ FTCA., Sec. 10.

¹⁰⁰⁷ Ebru Öztürk, age., s.8-32.

¹⁰⁰⁸ RKHK. Md. 25.

¹⁰⁰⁹ TCK., Md. 257.

¹⁰¹⁰ David O. Bickart, agm., pp. 761-803.

¹⁰¹¹ Federal Enerji Düzenleme Komisyonu

elektrik fiyatlaması sağlanmış olup, böylece tüketicilerin lehine bir uygulamayı temin edebilmiştir. Bu bir anlamda kendi uzmanlık alanında edindiği bilgi ve birikimleri diğer düzenleyici kuruluşlara danışmanlık ya da bilirkişilik hizmeti olarak sunmak görevi olarak kabul edilmektedir¹⁰¹².

RK. açısından elindeki bilgi ve belgeler ile kazanımlarını diğer üst kurul ve kuruluşlara danışmanlık ya da bilirkişilik hizmeti vermek maksadıyla kullanabilmesine ilişkin bir görev ya da sorumluluk bulunmamasıyla birlikte RK.'nın görev ve yetki çerçevesinin bu açıdan da FTC'ye kıyasla daha dar tutulduğu görülmektedir¹⁰¹³.

Değinilmesi gereken bir diğer konu da FTC. ile RK.'nun harekete geçmesini sağlayan mekanizmalar açısından önemli bir farklılığın olduğudur. FTC.'nin¹⁰¹⁴ de RK.'nun¹⁰¹⁵ da re'sen ya da başvuru üzerine harekete geçebildiği bilinmektedir.

Ancak ABD başkanı ve kongresi de FTC.'nin harekete geçmesini isteme hak ve yetkisine sahip iken¹⁰¹⁶ RK. açısından bu yetkinin bakana verildiği görülmektedir¹⁰¹⁷.

4.4. Kararların Uygulanabilirliği ve Bağlayıcılığı Açısından Karşılaştırma

4.4.1. Kararların Uygulanabilirliği Açısından

FTC.'nin yapmış olduğu, özellikle ihlalin durdurulması ya da son verilmesi kararları olmak üzere¹⁰¹⁸, nihai işlemler kendiliğinden hüküm ve sonuç doğurmakta

¹⁰¹² Jonathan B. Baker, "Continuous" Regulatory Reform At The Federal Trade Commission, Administrative Law Review, Published by: American Bar Association, Vol. 49, No. 4 (Fall 1997), pp. 859-874.

¹⁰¹³ RKHK. Md. 27.

¹⁰¹⁴ John H. Seesel, agp., pp. 181-188.

¹⁰¹⁵ RKHK. Md. 9.

¹⁰¹⁶ John H. Seesel, agp., pp. 181-188.; FTCA., Sec. 6.

¹⁰¹⁷ RKHK. Md. 9.

¹⁰¹⁸ Greg Dickenson, Survey of Recent FTC Privacy Enforcement Actions and Developments, The Business Lawyer, Vol. 70, No. 1 (Winter 2014–2015), pp. 247-252.: örneğin bilgisayar kiralama işleri de yapmakta olan Aaron's firmasının tüketicilere sunulan bilgisayarlara kendi belirlediği yazılımı yükleme ve bu yazılım dolayısıyla tüm tüketicilerin yaptığı iş ve işlemri gözetleme ve data toplama şeklinde yaptığı eylemi hukuka aykırı bularak ihlal tespiti yapmış olup, bu eylemin sona erdirilmesine karar vermiştir. Aynı şekilde Snapchat firmasının mobil uygulamasının da benzer bir biçimde hukuka aykırı veri toplandığı için bunu ihlal sayarak

olup, ilgilileri tarafından uygulanabilmesi için başka bir işleme gerek bulunmamaktadır. Bu çerçevede bu işlemlerin başkaca bir işleme ihtiyaç duyulmadan icra kabiliyetine sahip bulunduğu açıktır. Ancak ilgilileri tarafından rızaen uygulanmaması halinde FTC.'nin bu işlemleri araya başka bir makam ya da işlem girmeden cebren icra edebilmesi ABD hukuk sistemi açısından mümkün değildir. Çünkü cebren icra için mahkemenin yazılı talimatı niteliğinde bir başka işlemin tesis edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede FTC.'nin işlemlerinin gerek Clayton yasası gerekse de FTCA. hükümleri gereği cebren icra edilebilmesi için mahkemeden bu konuda yazılı bir talimat alınmasına ihtiyaç bulunmaktadır¹⁰¹⁹.

İdarenin gerçekleştirmiş olduğu işlemlerin tek yanlı bir şekilde uygulanabilme üstünlüğüne sahip olması¹⁰²⁰ dolayısıyla RK. işlemleri bakımından da yapılan işlemlerin uygulanabilirlik kabiliyeti açık olup, araya başka bir işlemin ya da makamın girmesine gerek bulunmamaktadır¹⁰²¹.

RK. işlemlerinin, yetkili mahkemece işlem hakkında “yürütmesinin durdurulması” yönünde bir karar verilmedikçe işlem hüküm ve sonuç doğurmaya devam etmektedir¹⁰²².

FTC. kararları bakımından, dava sürelerinin geçirilmesi ya da dava açılmışsa mahkemece kararın onanması ya da davacının talebinin reddedilmesi halinde karar kesinleşmektedir¹⁰²³. RK. kararları bakımından ise, dava açma süresinin geçirilmesi, ya da dava açılmakla beraber davanın reddi halinde kararlar kesinleşmektedir¹⁰²⁴. Bu açıdan FTC.'nin almış olduğu kararlar ile RK.'nun kararlarının, kesinleşme ve dolayısıyla uygulanabilir aşamaya gelme bakımından benzerlik gösterdikleri ifade edilebilir.

RK. işlemleri ile FTC. işlemlerinin uygulanabilirlik kabiliyetine sahip olması bakımından benzerlik gösterdiği görülmekle birlikte bu işlemlerin muhataplarınca rızaen uygulanmaması halinde durum farklı bir nitelik kazanmaktadır. FTC. işlemleri

durdurma kararı vermiştir.

¹⁰¹⁹ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

¹⁰²⁰ İl Han Özay, age., Cilt I., s. 407.

¹⁰²¹ Ebru Öztürk, age., s.8-32.; İsmet Giritli, vd., İdare Hukuku, Der Yayıncılık, İstanbul 2006. s.17-18.

¹⁰²² Giritli, vd., age., s.17-18.; RKHK., Md. 55.

¹⁰²³ FTCA. SEC. 5.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>

¹⁰²⁴ RKHK. Md. 55.

bakımından işlemlere karşı dava yolunun seçilmesi halinde işlem kendiliğinden durmakta iken RK. işlemleri açısından¹⁰²⁵ tersi bir durum söz konusu olup, bu konuda işlemin yürütülmesinin durdurulması için açık bir mahkeme kararına ihtiyaç duyulmaktadır.

FTC. işlemlerinin taraflarca rızaen uygulanmaması halinde komisyon kararının gereğinin icrası için de ayrıca mahkemece karar verilmesi gerekirken¹⁰²⁶ RK. açısından para cezaları bakımından böyle bir durum söz konusu olmayıp, idare kendi işlemlerinin gereğini araya başka bir işlem girmeden cebren icra edebilmektedir¹⁰²⁷.

1970 yılında FTCA'da değişiklik yapılmadan önce FTC'nin ihlal tespitleri neticesinde verdiği "durdurma ve ihlalin giderilmesi" kararlarının kesinleşmesi için dahi istinaf mahkemesinin onama şeklinde bir kararına ihtiyaç varken, 1970 yılında Wheeler-Lea yasasıyla¹⁰²⁸ FTCA.'da yapılan değişiklikle kararın kesinleşmesi prosedüründe değişiklik oldu ve böylece belli bir süre içinde(60 gün içinde) yargıya intikal etmeyen kararların kesinleşmesine imkan sağlanmış oldu¹⁰²⁹.

Burada, FTC.'nce verilen ve kesinleşen kararların uygulanması için ihtiyaç duyulan mahkeme talimatı, kararın hukuka uygunluğunun denetimine ilişkin değildir. Çünkü zaten bahse konu karar bu süreçlerden geçtiğinden, burada ihtiyaç duyulan mahkeme kararı, sadece cebri icranın sağlanması amacına hizmet etmekten ibarettir¹⁰³⁰.

Türk hukuk sistemi açısından İdarenin işlemlerinin muhataplarınca rızaen yerine getirilmemesi halinde, aksini iddia eden yazarlar¹⁰³¹ bulunmakla birlikte, bu işlemlerin kural olarak idarece cebri icra yetkisi bulunmamaktadır¹⁰³². Cebri icra

¹⁰²⁵ Ebru Öztürk, age., s.8-32.

¹⁰²⁶ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.; Michael L. Denger , agm., pp. 53-108.

¹⁰²⁷ RKHK., Md. 55.; AATUHK. Md. 55.

¹⁰²⁸ The Wheeler-Lea Amendments: FTCA.'da değişiklik yapılmasına dair yasa.

¹⁰²⁹ Neal B. Shniderman, agm., pp. 454-480.

¹⁰³⁰ Agm., pp. 454-480.

¹⁰³¹ İsmet Giritli, vd., age., s.17-18.;

¹⁰³² Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, age., s. 391-392. ; Metin Günday, age., s.243-249.; Onur Karahanoğulları, s.332-333.: Karahanoğulları, bu hususu re'sen icra olarak, Günday ise zorla(cebri) icrayı, re'sen icranın bir türü olarak ifade etmektedir, Gözler ve Kaplan ise cebir kullanarak re'sen icra olarak adlandırmakta ve idarenin kural olarak re'sen icra yetkisi olduğunu ancak yine kural olarak cebir kullanarak re'sen icra yetkisinin olmadığını belirtmektedir. Biz de Gözler ve Kaplan'ın görüşüne katılmakla beraber anlam karışıklığının önüne geçmek için re'sen icra ve cebri icra

ancak yasada idareye açıkça tanınan bir yetkinin bulunması, sebep unsuru yönünden Anayasal uygunluk ve yine Anayasal sınırlara riayet şartıyla mümkün olabilmektedir¹⁰³³. Bu açıdan RK.'nun para cezaları dışındaki kararlarının gereğinin taraflarca rızaen uygulanmaması halinde cebri icraya yetki veren açık bir yasa kuralının bulunmaması karşısında, bu kararların RK.'nce ya da RK. adına başka bir idari makamca¹⁰³⁴ cebren icra edilemeyeceği ve ancak adli makamlar vasıtasıyla¹⁰³⁵ yerine getirilebileceği ve bu yönüyle de FTC.'nin işlemlerine benzerlik gösterdiği söylenebilir.

4.4.2. Bağlayıcılığı Açısından

ABD'de regülasyon idarelerinin düzenleyici işlemleri dışında kalan ve belirli kişilerin hukuksal durumlarında değişiklik meydana getiren işlemleri kimi istisnalar dışında, yargı organının tatbik ettiği usullere benzer usuller uygulanarak tesis edilmektedir¹⁰³⁶.

Düzenleyici işlemlerin ileriye dönük etkiler doğurması söz konusu iken bireysel işlemler ise yargısal işlemlerdeki gibi geçmişe dönük etkiler doğurabilmektedir¹⁰³⁷.

Kişilere yönelik gerçekleştirilen ve içinde buldukları koşullara göre belirli kuralların uygulanması neticesinde ortaya çıkan, işlemde etkilenenlere bazı usuli güvencelerin sağlandığı ve yargılama benzeri bir sürecin sonunda tesis edilen işlemler yargısal benzeri kararlar olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰³⁸.

Yargısal benzeri kararların en önemli özelliği, uyuşmazlık çözme işlevine sahip olmakla birlikte Yargı organının görev alanına giren uyuşmazlık çözme işlevi

kavramlarını bu anlam farklılığını gözeterek ayrı ayrı kullanmayı tercih ettik.

¹⁰³³ Gözler ve Kaplan, age., s. 391-392.

¹⁰³⁴ Harun Gündüz, age.(tez), s. 29.; AATUHK., Md. 1. ve 5.; Para cezalarının tahsilinde, AATUHK., gereği Maliye ve Hazine Bakanlığının tahsil dairelerince yerine getirilmesinde olduğu gibi.

¹⁰³⁵ Örneğin, RKHK., Md. 15. gereği yerinde inceleme yetkisinin kullanılmasında olduğu gibi.

¹⁰³⁶ Cenk Şahin, age., s.138-139.; Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.

¹⁰³⁷ Jouett, agm., pp. 584-598.; Charles Willis Needham, agm., pp. 175-189.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

¹⁰³⁸ Cenk Şahin, age., s.138-139.

ile aynı olmayan, sadece usul bakımından ona “benzeyen”, ve regülasyon işlevinin kendine has niteliğine göre tasarlanmış bir kurum olduğudur¹⁰³⁹.

Süreç sonucunda, tıpkı mahkemedeki hakimin aldığı gibi, objektif olduğu düşünülen bir karara varılmaktadır. Fakat, kararın niteliği ve ona bağlanan sonuçlar “mahkeme hakiminin” aldığından farklıdır. Karar ilk olarak FTC. bünyesindeki ALJ(idari yargıç)’ler tarafından alınmakta ve karara karşı bir itiraz yapılmadıkça ya da itiraz üzerine veyahut da re’sen FTC’nin başında bulunan komisyon, kararı gözden geçirerek nihai şeklini vermedikçe, FTC’nin kararı olarak etki ve sonuç doğurmaktadır. Gerek itiraz edilmeyen ALJ kararlarının gerekse de bu kararı gözden geçirerek FTC. marifetiyle şekillendirilen kararlara nihai halini verme yetkisi(açık veya zımnî olarak) FTC’nin karar organı olan komisyona ait bulunmaktadır¹⁰⁴⁰.

Komisyonca verilen nihai kararlar yine komisyon tarafından geri alınmadıkça ya da mahkeme tarafından bozulmadıkça kesinlik arz etmekte ve karşı taraf üzerinde bağlayıcı güce sahip bulunmaktadır¹⁰⁴¹.

RK.’nın işlemleri idari işlem olmaları dolayısıyla hukuka uygunluk karinesinden faydalandığı, aksi yargı kararıyla kesinlik kazanıncaya kadar hukuka uygun olduklarının kabul edildiği ve derhal uygulanma imkanının olduğu¹⁰⁴², ve doktrinde bu hususun kanuna uygunluk karinesi olarak adlandırıldığı, buna bağlı olarak idari işlemlerin hem kanuni bir dayanağının bulunduğu hem de yapılan işlemin hukuka uygun yapıldığının kabul edildiği bilinmektedir¹⁰⁴³.

Kanuna uygunluk karinesinden faydalanmanın sonuçlarının sırasıyla; İdari işlemlerin yargı denetimi öncesinde hukuki sonuç doğuracağı ve etkilerini göstereceği, İdari işleme karşı işlemin muhatabının dava açma durumunda olan taraf olduğu, Dava açılması halinde ispat yükünün karşı tarafa düşeceği ve mahkemece aksi yönde karar çıkıncaya kadar işlemin hukuka uygun kabul edileceği, İşleme karşı

¹⁰³⁹ John Leland Mechem, agm., pp. 125-159. ; Şahin, age., s.139.; Cornelius Lynde, agm., pp. 24-36.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

¹⁰⁴⁰ Cenk Şahin, age., s.141-142.; John Leland Mechem, agm., pp. 125-159.

¹⁰⁴¹ <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>, Erişim Tarihi:26.10.2018.; Edward S. Jouett, agm., pp. 584-598.; Şahin, age., s.125.

¹⁰⁴² Ahmet Nohutçu, age., s.115.; Ebru Öztürk, age., s.8-32.

¹⁰⁴³ İl Han Özay, Gün Işığında Yönetim(cilt I), Filiz Kitabevi, İstanbul 2004, s.406-407.

dava açılmasının işlemin yürütmesini durdurmayaacağı hususları olduğu belirtilmektedir¹⁰⁴⁴.

Bu çerçevede yargı merciince iptal edilinceye ya da idarece geri alınıncaya kadar söz konusu işlemin hukuka uygun kabul edilmesi dolayısıyla hukuk alanında meydana getirdiği değişiklikler araya başka bir işlem ya da otorite girmeden kesinleşmekte ve muhatabın uymaması halinde ise, idare re'sen icra yetkisini kullanarak gereğini icra edebildiği gibi ayrıca yaptırım da uygulayabilmektedir¹⁰⁴⁵.

Dolayısıyla RK.'nin nihai kararları, aksi yargı mercilerince kesin olarak karara bağlanıncaya kadar hukuka uygun, icrai, uyulması zorunlu, bir diğer ifadeyle bağlayıcılığı olan işlemlerdir¹⁰⁴⁶. Bu niteliğiyle bağlayıcılık konusunda FTC.'nin işlem¹⁰⁴⁷ ve kararlarıyla benzerlik göstermektedir.

4.5. Kararların Caydırıcılığı Açısından Karşılaştırma

Yaptırımın nerede, nasıl ve niçin kullanılacağına gayet açık ve net bir şekilde belirlenmesi ve kesinlik taşımasının caydırıcılık açısından çok önemli olduğu, yaptırım aracının kullanılacağına ilişkin yüksek inancın da oldukça etkili görüldüğü, caydırıcılık konusunda yapılan ampirik çalışmalarda ortaya çıkan ortak sonucun, bireydeki cezanın mutlaka uygulanacağına dair inancın etkisinin, cezanın miktarındaki etkiden daha büyük olduğu noktasında toplandığı ve yaptırım tehdidi karşısında muhatapların daha dikkatli davranmak zorunda kalacağı ve hukuka aykırı görülen davranışları yapmaktan kaçınacakları açıktır¹⁰⁴⁸.

İdareye böyle bir yetki verilmesinin ve idarenin derhal müdahale ederek yaptırım uygulayabilecek olmasının önemli bir caydırıcılık unsuru olarak gösterildiği¹⁰⁴⁹ ancak İdare hukuku araçlarının etkili olabilmesini, sadece onların idare tarafından derhal uygulanmalarına bağlamanın isabetli bir yaklaşım olmadığı bununla birlikte etkili ve caydırıcı bir idari yaptırımın; Hukuk kuralını ihlal edenlerin davranışlarını değiştirmek için uygulanması, bireyi gelecekteki bir hukuka aykırı

¹⁰⁴⁴ Emin Memiş, age., s.225.; İsmet Giritli, vd., age., s.17-18.;

¹⁰⁴⁵ Ahmet Eğerci, age., s.224-225.

¹⁰⁴⁶ İsmet Giritli, vd., age., s.17-18.;

¹⁰⁴⁷ Cenk Şahin, age., s.125.

¹⁰⁴⁸ Mehmet Hatipoğlu, age., s.77-118.

¹⁰⁴⁹ Kadir Baş, agm., s.3-47.; Hatipoğlu, age., s.77-118.

davranışından vazgeçirmek amacıyla uygulanmayı amaç edinmesi, hukuka aykırılıktan elde edilen mali kazanç ve ekonomik çıkarları yok etmeye dönük olması, ihlalin ve ihlal sonucu meydana gelen zararın niteliği ile orantılı ve ölçülü olması, özellikle ihlali yapan kişi veya kurum ile ihlal için uygun olan bir idari yaptırım çeşidinin seçilmesi ve uygulanması, ayrıca tutarlı, belirli, şeffaf¹⁰⁵⁰ ve eşitlikçi bir anlayışla uygulanması gibi sahip olması gereken başka özelliklerin de bulunduğu bilinmektedir¹⁰⁵¹.

Optimal ceza stratejisinde temel yaklaşımın, para cezalarının, firmanın yasadışı davranıştan beklenen kazancını sifira eşitleyecek şekilde olması gerektiği yönündedir. Ancak ekonomik kazancın tahmin edilmesi, firmanın geliri hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir. Bu yönde bir bilgi bulunmuyorsa firma satışları gösterge olarak kullanılabilir¹⁰⁵².

Yapılan bir araştırmaya göre optimal cezanın ödenebilmesi için muhatap teşebbüsün cirosunun altı katı kadar bir varlığa ihtiyaç duyduğu ifade edilmektedir. Buna göre kartellerin %10'luk bir fiyat artışı uygulamasının, kara etkisinin % 5 kadar olduğu ve kartelin yaklaşık 5 yıl sürmesi sonucunda karın, ihlalden etkilenen üründen elde edilen cironun %25'ini aştığı, ve teorik olarak hesaplanan %16'lık yakalanma riski de hesaba katıldığında cezanın ilgili üründen elde edilen cironun % 150'sinden fazla olması gerektiği gibi bir sonuca ulaşılmaktadır. Dolayısıyla cezanın caydırıcı olabilmesi için genel olarak ABD ve Avrupa da dahil uygulanan cezaların mevcut hallerine oranla 6-10 kat kadar artırılması gerektiği belirtilmektedir¹⁰⁵³.

Para cezalarının caydırıcılığı konusunda asıl önemli olan noktanın cezanın şiddeti konusundaki seçim olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla kar/zarar miktarının iki katı gibi bir ölçünün mü yoksa cironun belli bir oranının mı baz alınacağı hususu

¹⁰⁵⁰ Malcolm B. Coate and Shawn W. Ulrick, Transparency At The Federal Trade Commission: The Horizontal Merger Review Process 1996-2003, Antitrust Law Journal, Vol. 73, No. 2 (2006), pp. 531-570.; şeffaflık kurumsal politikaların başarılı ve etkili olmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹⁰⁵¹ Mehmet Hatipoğlu, age., s.77-118.

¹⁰⁵² Phyllis Altrogge ve William F. Shughart II, The Regressive Nature of Civil Penalties, Federal Trade Commission Federal Trade Commission and Clemson University, Working Paper NO. 89., Bureau Of Economics Federal Trade Commission Washington, DC 20580, June 1983. s.2-5.

¹⁰⁵³ Haluk Arı, agt., s.5-29.

ülkelerin bu konudaki tercihlerine göre şekillenebilmekle birlikte doktrinde baskın olan görüşün optimal yaklaşım olduğu söylenebilir¹⁰⁵⁴.

Bu çerçevede, FTC tarafından verilen kararların şeffaf¹⁰⁵⁵, bağlayıcı ve yaptırımlarla desteklenmiş bir mahiyette olduğu¹⁰⁵⁶, kararların gereğinin muhataplarınca yerine getirilmemesi halinde ise mahkeme vasıtasıyla cebren yerine getirilebildiği gibi ihlalin niteliğine göre ve devam ettiği her gün ayrı bir ihlal kabul edilerek gün başına 10.000¹⁰⁵⁷ doları aşmayacak şekilde idari para cezasının da verilebildiği bilinmektedir¹⁰⁵⁸. FTC.'nin bu kararlarının cebren yerine getirilmesi ve ayrıca para cezasının hesaplanmasında her günün ayrı bir ihlal kabul edilmesinin, ihlalde bulunan kişi ya da firmalar için önemli külfetler olduğu açıktır¹⁰⁵⁹.

Ancak FTC. girişimiyle uygulanan para cezalarının optimal bir stratejiye göre yürütüldüğünü ifade etmek güçtür. FTC tarafından uygulanan para cezalarının, firma büyüklükleri arttıkça onunla uyumlu oransal bir para cezası artışından bahsedilemez¹⁰⁶⁰.

Ayrıca doğrudan para cezası uygulama yetkisinin olmayışı da bu konuda ayrı sorun olarak kabul edilmektedir. Nitekim, Kongrenin Enerji ve Ticaret komitesi bünyesindeki alt komiteye bilgi veren FTC. üyelerince, FTC.'nin para cezaları konusundaki yetkilerinin artırılması gerektiği dile getirilmiştir. Özellikle mevcut yaptırım yetkilerinin caydırıcılık konusunda yeterince efektif olmadığı ve FTCA.'nın 5. Maddesi kapsamında FTC'nin açık bir para cezası yetkisine sahip olmadığı, sadece ihlali durdurma ve ihlal davranışlarından kaçınma yükümlülüğü getirme

¹⁰⁵⁴ Agt., s.5-29.

¹⁰⁵⁵ Malcolm B. Coate and Shawn W. Ulrick, agm., pp. 531-570.

¹⁰⁵⁶ Michael L. Denger, agm., pp. 53-108.

¹⁰⁵⁷ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir. Örneğin en son 2016'da yapılan güncellemeye göre her ihlal için bu 10.000 dolarlık rakam, 16.000 dolar ile 40.000 dolar arasında bir rakam olarak güncellenmiştir.

¹⁰⁵⁸ FTCA., CHAPTER 311, Sec. 5.; John B. Daish, agm., pp. 115-121.

¹⁰⁵⁹ A Brief Overview of the Federal Trade Commission's Investigative and Law Enforcement Authority, Revised, July 2008.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>, Erişim Tarihi: 19.11.2018.

¹⁰⁶⁰ Phyllis Altrogge ve William F. Shughart II, age., s.2-5.; H. Gökşin Kekevi, age., s.86.

yetkisine sahip olduğu vurgulanmıştır. Bu durumun da birçok firma için yeterince caydırıcı olmaktan uzak olduğu belirtilmiştir¹⁰⁶¹.

Bununla birlikte para cezalarının tahsil edilebilirliğinin caydırıcılık konusunda önemli bir husus olduğu, bu açıdan teşebbüs çalışanlarına para cezası verilmesi durumunda nasıl tahsil edilebileceğinin de ayrı bir sorun olarak gündeme gelebileceği tartışılmaktadır. Burada verilen cezanın yüksek olmasının tahsili zorlaştıracağı, cezanın tahsil edilebilecek derecede olması ya da diğer bir ifadeyle az olmasının caydırıcılığını ortadan kaldıracağı üzerinde durulmaktadır. Dolayısıyla caydırıcılık konusunda teşebbüs çalışanlarına hapis cezası verilebilmesinin bir gereklilik olduğu kabul edilmektedir¹⁰⁶².

Böylece caydırıcılık konusunda sadece para cezasının yeterli olmadığı bunun yanısıra bireylerin de cezalandırılması gerektiği de ifade edilmektedir. Bu konuda yönetici ve çalışanların da cezalandırılması gerektiği ve bu cezadan kastedilenin ise para cezası değil hapis cezası olduğu yönündedir¹⁰⁶³.

ABD' de özellikle tekelleşme ve karteller konusunda öngörülen para cezasının¹⁰⁶⁴ yanısıra hapis cezasının da öngörüldüğü ve rekabet ihlalleri konusunda Sherman kanunuyla öngörülen hapis cezasının¹⁰⁶⁵ çok açık bir biçimde özellikle beyaz yakalılar olarak adlandırılan teşebbüs çalışanları açısından oldukça caydırıcı bir etkiye sahip olduğu konusunda duraksama bulunmamaktadır¹⁰⁶⁶. Sherman yasasıyla getirilen yasaklara uyulmadığının tespiti halinde¹⁰⁶⁷ FTC, ceza davası açılması konusunda Adalet Bakanlığında(DOJ)¹⁰⁶⁸ talepte bulunabilmekte ve bu departmanın süreci başlatmasını sağlayabilmektedir¹⁰⁶⁹.

¹⁰⁶¹ Shane Kelly ve Megan Brown, Federal Trade Commission Seeks Expanded Enforcement Authority, July 19, 2018., <https://www.wileyconnect.com/home/2018/7/19/federal-trade-commission-seeks-expanded-enforcement-authority> Erişim tarihi: 18.02.2019.

¹⁰⁶² Haluk Arı, agt., s.13.

¹⁰⁶³ Arı, agt., s.5-29.; H. Gökşin Kekevi, age., s.84.

¹⁰⁶⁴ USC. Title 15., Chap. 1., Sec. 2.; OECD.,Agr.(1999).

¹⁰⁶⁵ Rush C. Butler, agm., pp. 215-230.; Sherman yasasıyla antitröst faaliyetlerle mücadelede, ihlaller için para cezası hem de hapis cezası öngörülmektedir.; H. Gökşin Kekevi, age., s.49-50.

¹⁰⁶⁶ Hüseyin Coşgun, age., s.13.

¹⁰⁶⁷ W. H. S. Stevens, agm.(The Advantage), pp. 231-246.

¹⁰⁶⁸ DOJ: Department of Justice(Adalet Bakanlığı)

¹⁰⁶⁹ William Simon, The Case against the Federal Trade Commission, The University of Chicago Law Review, Vol. 19, No. 2 (Winter, 1952), pp. 297-338. ; A Brief Overview of the Federal Trade Commission's Investigative and Law Enforcement Authority, Revised, July 2008.; <https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority>, Erişim Tarihi: 19.11.2018.; ¹⁰⁶⁹ Haris

Sherman yasasıyla bu anlamda getirilen hapis cezasının üst sınırının ilk etapta bir yıl iken, daha sonra üç yıl, daha sonra da 10 yıl olmak üzere arttırıldığı, Ayrıca ihlale katılan bireylere uygulanacak para cezasının üst sınırının da 1 milyon ABD dolarına¹⁰⁷⁰ çıkarıldığı, cezanın bireyselleştirilirken suçlunun rolü ve bu ihlale katılmaktan elde ettiği fayda gibi hususların göz önünde bulundurulduğu bu cezaların caydırıcılık konusunda önemli ölçüde etkili olduğu bilinmektedir¹⁰⁷¹.

Bu açıdan Sherman Yasasını ihlal etmekten mahkum olan bir kişi, hapis cezasına çarptırılabilen ve bu kişiye her bir ihlal için ayrı ayrı para cezası verilebilmektedir¹⁰⁷². Şirketler için ise temel para cezaları bakımından her bir ihlal için ayrı ayrı uygulanmak üzere bu miktar 100 milyon dolara kadar çıkabilmekte¹⁰⁷³, buna ek olarak para cezası, yasadışı davranıştan elde edilen gelirin ya da mağdurlara verilen zararın iki katına kadar da arttırılabilmektedir¹⁰⁷⁴.

Örneğin, ABD’de General Elektrik firmasının CEO’sunun aldığı 30 günlük hapis cezası dolayısıyla ceza evine giderken intihar ettiği ifade edilmektedir. Bir başka CEO’nun bu konudaki yaklaşımı ise şu şekildedir; para cezası olması halinde firmasının bunu tolere edebileceği ve bunun elde edilecek kâr oranıyla kıyaslandığında göze alınabileceği ve fakat hapis cezası için böyle bir durumu göze almanın kendisi açısından söz konusu olamayacağı yönündedir¹⁰⁷⁵.

Yine caydırıcılığın boyutu açısından çok ünlü bir avukat olan Arthur Liman’ın şu:

“Kapkaççı için hapis, ordudaki acemilik eğitimi sayılabilir. Buna karşılık işadamları için hapis cehennemdir ve geleneksel risk-ödül analizi yapılırken dengeyi bozar. Bu nedenle, hapis tehdidi, antitröst suçları bakımından en anlamlı caydırıcıdır...Teori bir yana, ABD’deki sanık avukatlığı deneyimlerim, müvekkillerin, hapis cezası davalarına diğer davalardan çok daha fazla önem verdiğini gösteriyor. (Diğer davalarda) şu sözü sıkça

Tsilikas, (Chapter title)Standards-Setting and Antitrust Enforcement in the US, (Book Title)Antitrust Enforcement and Standard Essential Patents, (Book Subtitle)Moving beyond the FRAND Commitment, Published by: Nomos Verlagsgesellschaft mbH. (2017), pp. 39.

¹⁰⁷⁰ <https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.; Bu oranlar güncellenmektedir.

¹⁰⁷¹ Hüseyin Orman, age., s.47-48.; H. Gökşin Kekevi, age., s.49-50.

¹⁰⁷² Regulatory Reform In The United States, The Role of Competition Policy In Regulatory Reform, OECD Report 1999., <http://www.oecd.org/regreform/34768247.pdf>.

¹⁰⁷³ USC., Title 15, Chap.1. Sec.2.

¹⁰⁷⁴ Regulatory Reform In The United States, The Role of Competition Policy In Regulatory Reform, OECD Report 1999., <http://www.oecd.org/regreform/34768247.pdf>.

¹⁰⁷⁵ Haluk Arı, agt., s.5-29.

işitirsiniz: “Bu duruşmaya iki avukatın katılmasına gerek yok” veya “Bu yeminli yazılı ifadenin verilmesinde sana ihtiyacımız yok; şirket avukatı bunu halledebilir.” Hapis cezasının söz konusu olduğu süreç ise tamamen farklıdır. Diğer davalardan farklı olarak, bütçeye ilişkin sorulara nadiren muhatap oldum. Davaya çok mu fazla kaynak ayrıldığı konusu şöyle dursun, şu soru sorulmaktaydı: “Başarılı bir savunma yapabilmek için gereken her şeyi yapabiliyor muyuz? Yapmamız gereken başka bir şey var mı?” Şuna ikna oldum ki hapis olasılığı, müvekkillerin daha fazla dikkatini çekiyor.”

beyanı önemli bir göstegedir¹⁰⁷⁶.

ABD rekabet hukuku sisteminde hapis cezası sadece Sherman yasasında değil ayrıca FTCA.’da da yer almakta olup, buna göre yasa hükümlerinin ihlali dolayısıyla para cezasının yanısıra hapis cezası da verilebilmektedir. Para cezası ve 1 ve/veya 3 yıla kadar hapis cezası eşzamanlı uygulanabilmektedir¹⁰⁷⁷.

Türk rekabet hukukuna bakıldığında, rekabet kurallarını ihlal eden firmaların ve belli koşullarda yönetici ve çalışanların idari para cezalarına muhatap olduğu¹⁰⁷⁸, bu çerçevede idari para cezası öngörülmesine rağmen hapis cezasının olmadığı görülmektedir¹⁰⁷⁹.

Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanunda düzenlenen idari para cezalarına genel olarak bakıldığında, cezaların cironun %10’una kadar bir bedel olarak alındığı, bu şekilde alınan para cezalarının rekabeti bozma yoluyla elde edilecek ek karlardan çok daha düşük olabilmesi dolayısıyla rekabeti bozmaya çalışanlar üzerinde caydırıcı olmadığı¹⁰⁸⁰, optimal ceza teorisinden çok uzak olduğu ve de hapis cezasının da öngörülmediği anlaşılmaktadır¹⁰⁸¹.

Ayrıca RK.’nın aynı ya da benzer durumlarda benzer uygulamaya gittiğini söylemek de güçtür. RK.’nın geçmiş karar örneklerine bakıldığında tezatların görüldüğünü ve yüksek olması gereken yerde düşük, düşük olması gereken yerde yüksek cezaların verildiğini söylemek mümkündür. Örneğin, Karboğaz dosyasında yüzde üç ceza verilmesine rağmen daha ağır ihlal niteliğine sahip Demir Çelik

¹⁰⁷⁶ H. Gökşin Kekevi, age., s.88.

¹⁰⁷⁷ FTCA. SEC. 10.

¹⁰⁷⁸ RKHK. Md. 16.; H. Gökşin Kekevi, age., s.166-168.; Harun Gündüz, age.(tez)., s. 6.

¹⁰⁷⁹ Fatma Devrim, İdare Hukukunda ve Ceza Hukukunda Kartellerle Mücadelede Soruşturma Yöntemleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:102, Ankara 2009. s.55-57.; RKHK. Md. 16.

¹⁰⁸⁰ Ercan Kumcu, age., s.83.

¹⁰⁸¹ H. Gökşin Kekevi, age., s.110-116.

dosyasında asgari orandan ceza verildiği görülmektedir¹⁰⁸².

Bu anlamda RK.'nın uygulayabileceği para cezalarının oransal olması, paranın değer kaybından etkilenmemesi söz konusu olduğu için cezaların etkinliği açısından önemlidir¹⁰⁸³. Ancak yukarıdaki örnekte de ifade edildiği üzere eşit uygulamanın olmadığını dolayısıyla bunun da caydırıcılık açısından olumsuz bir nitelik olduğu, ve bu haliyle arzu edilen düzeyden çok uzak olduğunun da ifade edilmesi gerekmektedir¹⁰⁸⁴.

Türk rekabet hukukunda, Amerika'dan alınmış olan üçlü tazminat denilen ya da üç misli tazminat olarak da ifade edilen hükümlerin¹⁰⁸⁵ bulunduğunu ve bunun bir anlamda cezai nitelikte bir yaptırım olarak kabul edildiğini, sadece gerçek zararın değil, bunun üç misli niteliğindeki bir ceza ile karşı karşıya kalınmasının söz konusu olduğu, bunun da yine RKHK.'nın uygulanması bakımından bir caydırıcı tedbir olarak görüldüğü belirtilmektedir¹⁰⁸⁶. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta burada RK.'nın para cezası verme ya da dava açma yetkisinin veyahut da girişimde bulunabilme imkanının olmadığıdır. Bu imkan zarar gören tarafa tanınan bir hak olup, sadece RKHK.'da öngörülen bir hüküm olması dolayısıyla dikkate değerdir¹⁰⁸⁷.

ABD'de, 3'lü tazminat hükümleri çerçevesinde hem haksız fiil hem sözleşme hukuku kapsamında talep olanağı varken Türk hukuku açısından sadece haksız fiil hükümleri çerçevesinde çözümün mümkün olduğunun da belirtilmesi

¹⁰⁸² Haluk Arı, agt., s.5-29.; Örneğin; 23.08.2002 tarih ve 02-49/634-257 sayılı Karboğaz kararında %3 ceza uygulanırken, 14.05.2005 tarih ve 05-68/896-259 sayılı Demir Çelik kararında asgari tutardan ceza uygulanmasına gidilmiştir. ; Harun Gündüz, agm., s.43-96.

¹⁰⁸³ H. Gökşin Kekevi, age., s.166-168.

¹⁰⁸⁴ Age., s.110-118-166-168-175.

¹⁰⁸⁵ Muhammed Ussal Şahbaz, ABD Uygulamaları Işığında Rekabet İhlallerinden Doğan Zararların Tayini ve Tazmini, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:88, Ankara 2008. s.18-19.: Clayton yasasıyla getirilen bir düzenleme olup, buna göre zararın üç katına kadar tazminata hükmolunabilmektedir.

¹⁰⁸⁶ Kemal Erol, age., s.147-155.

¹⁰⁸⁷ RKHK. Md. 58-“*Rekabetin engellenmesi, bozulması veya kısıtlanması sonucu bundan zarar görenler, ödedikleri bedelle, rekabet sınırlanmasaydı ödemekte olacakları bedel arasındaki farkı zarar olarak talep edebilir. Rekabetin sınırlanmasından etkilenen rakip teşebbüsler, bütün zararlarının tazminini rekabeti sınırlayan teşebbüs ya da teşebbüslerden talep edebilir. Zararın belirlenmesinde, zarar gören teşebbüslerin elde etmeyi umdukları bütün kârlar, geçmiş yıllara ait bilançolar da dikkate alınarak hesaplanır.*

Ortaya çıkan zarar, tarafların anlaşması ya da kararı veya ağır ihmalinin olduğu hallerden kaynaklanmaktaysa, hâkim, zarar görenlerin talebi üzerine, uğranılan maddi zararın ya da zarara neden olanların elde ettiği veya elde etmesi muhtemel olan kârların üç katı oranında tazminata hükmedebilir.”

gerekmektedir¹⁰⁸⁸.

Para cezalarının infazında güçlükler bulunmakla beraber, infaz edilebilirliği, etkinliğini ve bunun sonucu olarak da caydırıcılığını da arttırmaktadır¹⁰⁸⁹. Bu anlamda gerek FTC.'nin girişimiyle gerekse de RK.'nca verilen para cezalarının yerine getirilmesi kamu gücüyle cebri icra suretiyle sağlanabildiğinden, etkinlik ve caydırıcılığı arttıran bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu açıklamalar ışığında, ilk olarak, idari para cezalarının yapısı ve niteliği konusunda RK. ve FTC. açısından benzerlikler olsa da caydırıcılığı bakımından ABD'deki para cezaların¹⁰⁹⁰ görece daha yüksek olması¹⁰⁹¹ dolayısıyla RK.'nin verdiği para cezalarından daha caydırıcı¹⁰⁹² olduğu ifade edilebilir.

İkinci olarak, ABD'de kimi rekabet ihlalleri konusunda para cezalarının yanısıra hapis cezalarının da bulunması ve FTC.'nin ceza sürecini başlatabilmesi yetkisinin olması, Türkiye'de ise hapis cezasının ve RK.'nin böyle bir yetkisinin olmaması¹⁰⁹³ dolayısıyla FTC.'nin, RK.'dan daha etkin olduğu söylenebilir.

Üçüncü olarak, FTC.'nin görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen, piyasaya, rekabet ve tüketicinin korunması açısından yön veren 70'den fazla yasa olduğu halde¹⁰⁹⁴ RK. açısından bu husus sadece bir tek yasayla¹⁰⁹⁵ sağlanmaya çalışılmaktadır. Rekabet Kanununun bir takım piyasa aksaklıklarını gidermede ve

¹⁰⁸⁸ Burak Huysal, Yabancı Unsurlu Rekabet İhlallerinde Uygulanacak Hukuk, Rekabet Dergisi, Cilt:13, S.2, Nisan 2012, s.69-94. ; Mehmet Özdamar ve İbrahim Ermenek, Haksız Rekabet Davaları ve Korunan Hukuki Menfaat, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl: 7, Cilt:7 Sayı: 2007/3, s.43-71.

¹⁰⁸⁹ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, age., s.813.

¹⁰⁹⁰ USC. Title 15., Chap. 1., Sec. 2.; 100 milyon dolara kadar verilebilen para cezaları söz konusudur. Bu miktarlar daha önce ifade edildiği üzere güncellenmektedir. ; Regulatory Reform In The United States, The Role of Competition Policy In Regulatory Reform, OECD Report 1999., <http://www.oecd.org/regreform/34768247.pdf>.: Hatta kimi durumlarda ceza, firmalarca verilen zararın iki katına kadar çıkabilmektedir.

¹⁰⁹¹ Muhammed Ussal Şahbaz, age., s.18-19.; Murat Şahin, ABD, AB ve Türk Rekabet Hukukunda Tazminat Talepleri, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi Eylül, 2011.s. 28-29. : Hakim burada takdir hakkı bulunmamakta olup, bu 3 kat cezaya hükmetmesi yasa gereği zorunludur.

¹⁰⁹² H. Gökşin Kekevi, age., s.49-50.

¹⁰⁹³ Fatma Devrim, age., s.55-57.

¹⁰⁹⁴ Chris Jay Hoofnagle, age., s.4.; Benjamin J. Klebaner, agm., pp. 163-185. ; Regulatory Reform In The United States, The Role of Competition Policy In Regulatory Reform, OECD Report 1999., s.17-18., <http://www.oecd.org/regreform/34768247.pdf>

¹⁰⁹⁵ RKHK. ile sağlanmaya çalışılmaktadır.

rekabet problemlerini aşmada tek başına yeterli olamayacağı gerçeği¹⁰⁹⁶ karşısında FTC.'nin bu bakımdan da RK.'na göre bir adım önde olduğu ifade edilebilir.

Son olarak, dünyada mevcut rekabet hukuku sistemleri içindeki en iyi sistemin ABD rekabet hukuku sistemi olduğunun kabul edildiği¹⁰⁹⁷ ve bu bağlamda ABD sistemi ve uygulamalarının incelenmesi ve bunlardan faydalanılmasının önemli olduğu belirtilmektedir¹⁰⁹⁸.

¹⁰⁹⁶ Ayhan Tözer ve Müberra Güngör, Rekabet Düzenlemeleri Ne Kadar Etkili? Su Yatağı Etkisi ve Türkiye İncelemesi, Rekabet Dergisi, Cilt:13, S.2, Nisan 2012, s.95-146.

¹⁰⁹⁷ Ali Demiröz, Rekabet Kurulunun Genel Çerçevesi, Rekabet Hukukunda Birleşme ve Devralmalar Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, 22 Nisan 2011 İstanbul, s.23-29.

¹⁰⁹⁸ Hüseyin Coşgun, Rekabet Hukukuna Balkanlar Perspektifinden Bir Bakış:Geçiş Döneminde Eğilimler ve Zorluklar Konulu Konferanstan İzlenimler, s.1-3. ;
<https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/diger-calismalar/rekabet-yazilari?icerik=8f9949db-0f80-4c67-b858-32c907c16519>

SONUÇ

Rekabet Kurumu, ülkemizin AB üyelik sürecinin zorunlu kıldığı yasal ve yapısal reformların bir yansıması ve uzantısı olarak 1994 yılında çıkarılan RKHK ile kurulan ve faaliyetlerine de 1997 yılında başlayabilmiş bir regülasyon kuruluşudur.

Türkiye'nin kendi iç dinamiklerinin doğal sonucu olarak değil de AB gibi bir uluslararası kuruluşun üyelik istek ve iradesinin dayattığı bir yapılanma olması dolayısıyla, teşkilatın genel çerçevesi ile görev ve yetkilerinin, AB ve AB üyesi ülkelerdeki gibi bir tablo çizdiği bilinmektedir.

Bu bağlamda Rekabet Kurumunun yapısı ve yetkilerinin mukayese edileceği diğer teşkilat seçilirken AB ülkeleri dışından olması tercih edilmiş böylece FTC seçilerek, bu alanda katkı sağlayacak bir çalışma yapılmasına dikkat edilmiştir.

Rekabet Kurumu ve FTC'nin yapısı ve yetkilerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği bu çalışma sonucunda, iki kuruluş açısından bir takım benzerlikler ve farklılıklar olduğu görülmüştür.

Öncelikle her iki kuruluşun teşkilat yapıları bakımından genel olarak benzer bir görünüm arz ettiği görülmektedir. Her iki teşkilatın da karar organının birer kurul olduğu, dolayısıyla çalışmaların kurul halinde yapıldığı ve kuruluşların işleyişinin ise başkanlık makamınca ve hizmet birimlerince gerçekleştirildiği görülmektedir.

Her iki kuruluşun karar organları olan kurulun başkan ve üyeleri devlet başkanları tarafından ve belli bir süreliğine seçilmektedir.

Sahip olunan yetkilerin genel çerçevesi açısından da benzerlikler görülmektedir. Nitekim düzenleme yapma, bireysel işlemler tesis etme, soruşturma yapma, ihlal kararı verme ve ihlali durdurma, bilgi ve belge talep etme gibi yetkileri benzerlikler göstermektedir.

Her iki kuruluşun da özerk bir yapıya sahip olması, idarenin hiyerarşik ve vesayet denetimi kapsamı dışında tutulmaları bakımından da benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Rekabet Kurumu ve FTC'nin bir takım yönlerden benzerlik göstermesi önemli olmakla birlikte asıl önemli olanın farklılıklar olduğu değerlendirilmektedir.

Çünkü bu kurumların kuruluş amaçları doğrultusunda yürütmüş oldukları görev ve hizmetlerin ne ölçüde etkili olduğunu anlamak ve bu konuda önerilerde bulunmak için farklılıklar gösterge olmaktadır.

Bu çerçevede, her iki kuruluş arasındaki farklılıklar ve bu farklılıklar dayanak kabul edilerek yapılan açıklama ve öneriler ise şunlardır:

Rekabet Kurumu, ülke sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında rekabeti engelleyici, bozucu ya da kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile hakim teşebbüslerin hâkimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabete zarar veren birleşme ve devralmaların tespiti, denetlenmesi, piyasaların düzenlenmesi ve böylece rekabetin korunması için gereken tedbirlerin alınması amacıyla kurulmuş olup, faaliyetlerini de bu çizilen sınırlar içinde yürütmektedir. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun bu anlamda Türk Rekabet Hukukunun temel yasası hüviyetindedir.

Teşkilatın kuruluşu, yapısı, üyelerin seçimi ve personelin pozisyonu ile kuruluşun sahip olduğu görev ve yetkilerin tek bir yasayla düzenlendiği, bu yasanın dışında ve FTC.'dekine benzer bir biçimde özel yasalarla kendisine başka görev ve yetkilerin verilmediği görülmektedir.

RKHK.'na göre, RK.'nın sadece "rekabetin korunması" görevi bulunmakta olup, FTC. gibi "ticaretin" ve aynı zamanda "tüketicinin korunması" gibi bir alan, görev tanımı içinde yer almamaktadır.

Bir başka ifadeyle, sadece mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, anlaşma, uygulama ve kararlar ile hakim teşebbüslerin hâkimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabete zarar veren birleşme ve devralmaları görev ve yetki tanımı içinde tutmakta, böylece ticarete zarar verebilecek ve bu sayılanlar dışında kalan diğer davranışları kapsam dışında bırakmaktadır.

Ayrıca rekabetin korunması görevi bağlamında sadece piyasaların regüle edilmesi ve serbest rekabet ortamının sağlanması ve devamından başka bir hedefin olmadığı, dolayısıyla tüketicinin korunması gibi önemli bir sahada kuruma görev ve yetki verilmediği anlaşılmaktadır.

Ülkemizde münhasıran “ticaretin” ve “tüketçinin korunması” amacıyla kurulmuş regülasyon kuruluşları olmadığı gibi bu görevler açık bir şekilde başka regülasyon kuruluşlarına da verilmemiştir. Başta teknolojik gelişmelerin baş döndüren bir hızda gerçekleştiği, ekonomik ve ticari yaşamın da buna paralel olarak bu gelişmelere ayak uydurmak zorunda kaldığı çağımızda, ticareti olumsuz etkileyecek diğer davranışların denetimsiz ve piyasaların hedef kitlesi olan tüketicilerin korumasız bırakılması düşünülemez.

Rekabet koşullarının sağlanmasının sonucu olarak tüketicinin de bundan fayda sağlayacağı düşünülebilse de bu esas itibariyle bir yan çıktı olup, tüketicinin korunması bundan çok daha fazlasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü başta kişisel verilerinin güvenliği olmak üzere tüketiciyi ilgilendiren diğer tüm verilerin güvenli bir platformda tutulması ve korunmasının sağlıklı bir şekilde yapıldığı hususlarının denetimi ve rekabeti bozucu amaçlarla kullanılmadığının da kontrolü gerekmektedir. Her ne kadar KVKK. ile Kişisel Verileri Koruma Kurumuna bu alanda bir görev ve yetki verilmiş ise de tüketicinin korunması, verilerin korunmasından çok daha fazla şeyi ifade ettiği gerçeği karşısında bu alandaki ihtiyacın karşılanması gerektiği açıktır. Örneğin verilerin toplanmasının KVKK.’na aykırı olmayan bir biçimde ve ticari amaçlarla kullanılıp hakim durumu kötüye kullanmak şeklinde rekabet ihlali oluşturması durumunda nasıl hareket edileceğinin açık olmadığı görülmektedir. Öncelikle hangi kurum ne şekilde konuyu ele alacak ve bilgi paylaşımı ne şekilde olacak, yaptırım uygulanabilecek mi gibi konuların her iki kurum mevzuatı açısından da çok açık olmadığı söylenebilir. Ayrıca rekabet ihlali oluşturmamış olsa dahi ticari hayatı olumsuz etkileyecek olması bile FTC. ile kıyas edildiğinde başlı başına bir ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Bu açıdan RKHK.’da değişiklik yaparak ya da yeni yasa ve/veya yasalar çıkarılarak, RK.’na, FTC.’nin sahip olduğu gibi “ticaretin içinde ya da dışında olup da ticareti olumsuz etkileyebilecek her türlü davranışın soruşturulabilmesi” ile “tüketçinin korunması” görevlerinin ve bu görevleri sağlıklı ve de etkin bir şekilde yerine getirebilmesine imkan sağlayacak yetkilerin verilmesinin gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

İkinci olarak RK.'nun yetki alanına bakıldığında, sadece ülke sınırları içindeki rekabet ihlalleri ile etki doktrini çerçevesinde iç piyasalardaki rekabeti etkileyecek eylem ve kararların soruşturulabildiği ve ülke ticaretini etkileyen davranışların özellikle de dış ticaretin yetki kapsamı içinde olmadığı görülmektedir.

Ekonomik ve ticari hayatın küresel bir niteliğe sahip olduğu günümüzde, ülkemizin ekonomik ve ticari çıkarlarının korunması konusundaki tedbirlerin de bununla uyumlu olması gerekirken, düşünülmemiş olması önemli bir eksiklikler. Bilindiği gibi FTC.'nin yasayla kendisine verilen ve ülke sınırlarını aşan bir yetkisi bulunmakta olup, buna göre sonuçları ABD ticaretine zarar verebilecek eylem ve davranışları, ülke içinde gerçekleşmemiş olsa bile soruşturma yetkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla RK.'na da yapılacak düzenlemeyle böyle bir yetkinin tanınması ya da başka bir bağımsız idari otoritenin bu alanda yetkilendirilmesi önem arz etmektedir.

Üçüncü olarak, RK.'nın özellikle ihlalleri tespiti ilişkin işlemleri uyuşmazlık çözme işlevi görmektedir. Rekabet hukuku, Kamu hukuku ağırlıklı bir hukuk dalı olduğundan, uyuşmazlık çözme işlevini yerine getirilirken, özel hukuktakinin aksine maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

Nitekim RK.'nun soruşturma sürecindeki yetkilerinin yargısal usullere yakın bir takım özellikler gösterdiği bilinmektedir. Ancak yargısal bir takım usuller uygulansa da soruşturma sürecindeki yetkilerin, maddi gerçeği ortaya çıkarma konusunda yeterli olduğunu söylemek de mümkün değildir.

Örneğin FTC.'nin soruşturma sürecinde sahip olduğu zorla getirme imkanı RK. için söz konusu değildir. Bu çerçevede taraflardan ya da tanıklardan birinin ifade vermektan kaçınması durumunda ve devamında dosyanın bu ifade ya da beyan olmadan sonuçlandırılması, maddi gerçeğe ulaşmada bir eksiklikler.

Aynı şekilde, RK.'nın sözlü savunma toplantısı yapma yetkisi olsa da FTC.'nin sahip olduğu gibi duruşma yapma yetkisi bulunmamaktadır. Bu da çekişmenin gerektiği gibi sağlanamamasına ve olayın tam aydınlatılamamasına neden olabilmektedir.

Bu çerçevede Rekabet Kurumunun özellikle yukarıda örneği verilen mahkeme marifetiyle “zorla getirme” ve “duruşma yapma” yetkilerinin verilmesi başta olmak üzere soruşturma usulüne ilişkin yetkilerinin artırılması ve daha nitelikli

hale getirilmesi maddi gerçeği ortaya çıkarma konusunda daha faydalı olacağı öngörülmektedir.

Dördüncü olarak, Para cezaları konusunda gerek FTC.'nin gerekse de RK.'nin yetkisi kapsamında olan para cezalarının optimal düzeyden uzak olduğu ve bu açıdan caydırıcı oldukları söylenemez. Ancak RK.'nin uyguladığı cezaların görece olarak FTC.'nin girişimiyle uygulananlardan daha düşük olduğu da bilinmektedir. Ayrıca RK.'nin uyguladığı cezalarda objektiflikten söz etmek de oldukça güçtür.

Bu bağlamda, para cezalarının arttırılması, özellikle ihlalin neden olduğu zarar ve ihlal dolayısıyla elde edilen kazançla uyumlu olması gerekmektedir. Aksi durumda regülasyon politikalarından beklenen neticenin elde edilmesi olanaklı değildir.

Rekabet kurumunun uygulamalarında vurgusu yapılan “eşitlik ilkesine” uygun hareket etme gerekliliği konusunda, bağlantılı olması dolayısıyla RK. üyelerinin bağımsızlık ve tarafsızlığına zarar verdiği düşünülen bir noktaya da değinmek gerekmektedir.

Muhtelif şekillerde açıklandığı üzere Rekabet Kurumunun karar organı olan RK.'nin üyelerinin tamamı doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Üyelerin seçiminde başka hiç bir anayasal kuruluş ya da organ herhangi bir şekilde yetki ya da söz sahibi değildir. Oysaki ABD örneğinde açıklandığı üzere FTC. üyelerinin seçiminde Başkan yetkisini Kongre ile birlikte kullanmak zorundadır. Bir başka ifadeyle Kongrenin onay vermediği hiç bir kişinin FTC üyesi olabilmesi mümkün değildir. Bu durum, FTC üyelerini, tarafsızlıklarını ve bağımsızlıklarını koruma açısından başkana karşı güçlü kılmaktadır.

RK. üyeleri açısından, yetki tamamen yürütmenin başı olan aynı zamanda da halk tarafından seçilen ve siyasi bir kişiliği olan Cumhurbaşkanıya ait olduğu gibi kendisini konuda sınırlayan bir mekanizma da bulunmadığından, Cumhurbaşkanı, kendi siyasi görüşüne yakın kişileri üye olarak seçebilecektir. Bu tarz bir seçimle göreve gelen kurul üyelerinin tarafsızlığını ne ölçüde koruyabileceği veya siyasi etkilere ne kadar açık ya da kapalı olacakları tartışmalı olacaktır.

Ayrıca RK. üyelerinin görev süresinin dört yıl, Cumhurbaşkanı'nın görev

süresinin de beş yıl olduğu, RK. üyeliğine tekrar seçilmenin mümkün olabildiği gerçeği karşısında, bu siyasi etkinin olma ihtimalinin düşük olacağını öngörmek oldukça iyi niyetli bir yaklaşım olacaktır.

Bu koşullar altında RK. üyelerinin tarafsızlığı ve bağımsızlığı oldukça tartışmalı olacak ve yapılacak soruşturma ve verilecek kararlar da o ölçüde eşitlik ilkesine uygun, adil ve itibarlı kabul edilecek olup, bu hususta bir iyileşmenin sağlanmaması durumunda, vatandaşlar ya da muhataplar nezdinde, rekabet hukuku ihlalleri dolayısıyla yapılacak başvurulardan, politik etkilere açık veya bu etkilere karşı yeterince korunaklı olmayan bir kuruluş olarak RK.'dan hakkaniyete uygun bir netice alınacağına olan genel inanç da olumsuz etkilenecektir. Dolayısıyla kuruma olan güven düzeyi düşük olacak ve ihlaller konusunda ihbar ve şikayetlerin oranı da azalacaktır. Böylece RK., rekabet ihlalleri ile etkin mücadele konusundaki beklentilere de gerektiği gibi cevap verememiş kabul edilecektir.

Bu gerekçelerle, RK. üyelerinin seçiminde de FTC.'nin üye seçimindeki gibi yetkinin yasama organı ile paylaşılması ve yasama organında yapılan seçimde ya da onaylama sürecinde de nitelikli bir çoğunluk aranmasının ve yine üyelerin görev sürelerinin de Cumhurbaşkanının görev süresinden uzun tutulmasının, üyelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığının temini için daha doğru olacağı değerlendirilmektedir.

Son olarak, Rekabet hukuku uygulamasında amaçlanan sonuçları elde etmek açısından diğer yaptırımların etkisi yadsınmamakla birlikte en etkili ve dolayısıyla caydırıcı yaptırımın ya da silahın hapis cezası olduğu kuşkusuzdur. ABD rekabet hukuku sisteminde ihlallerden dolayı ve fiilin niteliğine bağlı olarak 1 yıldan 10 yıla kadar değişen miktarlarda hapis cezaları yer almakta iken Türk Rekabet hukuku açısından böyle bir yaptırımdan bahsetmek söz konusu değildir.

Örneğin, FTC.'nin istemiş olduğu özel ya da yıllık raporların gereğinin yerine getirilmemesi halinde bile ilgililerinin hapis cezası ile karşılaşması söz konusu iken Türk Hukuk sisteminde para cezası dışında bir yaptırım bulunmamaktadır.

Hapis cezalarının sadece firma sahipleri için değil aynı zamanda çalışanları için de son derece caydırıcı olduğu ifade edilmişti. Bu açıdan ABD rekabet hukuku yaptırımlarının Türk rekabet hukukunda öngörülen yaptırımlardan çok daha güçlü ve sonuç odaklı olduğu rahatlıkla söylenebilir.

ABD sisteminde rekabet hukukunun esasa ilişkin hükümlerinin ihlali halinde olduğu gibi, bilgi ve belge taleplerinin gereğinin yapılmaması gibi usul hükümlerinin ihlali için de hapis cezası öngörülmektedir. Türk rekabet hukuku açısından usul hükümlerinin ihlali halinde hapis cezasının bulunması ağır olabilecekse de esasa ilişkin rekabet ihlalleri dolayısıyla hapis cezası yaptırımının bulunması gerektiği değerlendirilmektedir. Böylece Türk Rekabet hukukunda rekabet ihlalleri dolayısıyla hapis cezasının öngörülmesi, etkinliği ve caydırıcılığı arttıracaktır.

KAYNAKÇA

- AKBAY Muvaffak (Çev.), Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/245/2199.pdf>
- AKÇÖLLÜ F. Yeşim, Elektrik Sektöründe Rekabet ve Regülasyon, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003.
- AKGÜN Adnan, Telekomünikasyon Endüstrisinde Erişim ve Arabağlantı Fiyatlandırması ve Rekabet Sorunları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara.
- AKINCI Ateş, Mukayeseli Hukuk Açısından Amerikan ve Avrupa Topluluğu Hukukunda Rekabetin Yatay Kısıtlanması, Lisans Üstü Tezi Serisi, No:5, Rekabet Kurumu, Ankara 2001.
- AKINCI Müslüm, Ekonomik Kamu Düzeni ve Rekabet Kurumu, Rekabet Dergisi, C:2001-5, s.2-16.
- AKKAN Çiğdem, Akaryakıt Bayilik Sözleşmelerinde Rekabet Etmeme Yükümlülüğü, Rekabet Dergisi, Cilt:15, S.2, Nisan 2014, s.3-58.
- AKTAN Coşkun Can ve VURAL İstiklal Y., Rekabetin Korunması ve Desteklenmesi: Rekabet Politikası, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl: 4, Cilt:4 Sayı: 2004/4, s.11-56.
- AKSOY Mehmet Ali, Haksız Rekabet Halleri ve Haksız Rekabetin Tespiti, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi Ankara 2011.
- AKSOY Nazlı ve YAVUZ Şahin, Birleşme ve Devralma İşlemlerinde Rekabet Kurulunun Denetim Yetkisinin Hukuki Niteliği ve Sınırları, Rekabet Dergisi, Cilt:10, S.2, Nisan 2009, s.7-27.
- AKSOY M. Nazlı, Rekabetin Korunması Hakkında Kanuna Aykırılığın Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2004.
- AKYILMAZ Bahtiyar, SEZGİNER Murat ve KAYA Cemil, Türk İdare Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009.

- ALTUN Mücteba, Yatay İşbirliği Anlaşmalarının 4. Madde Kapsamında Değerlendirilmesi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:129, Ankara 2012.
- ANIK Gülgün, AT Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:2006, S.65, s.189-199.
- Antitrust Modernization Commission, Civil Remedies-Government Discussion Memorandum, May 4, 2006, pp.1-20., https://govinfo.library.unt.edu/amc/pdf/meetings/CivRem-Govt_DiscMemo060504-final.pdf
- APSEY Lawrence S., Establishing Meeting Competition Defense to Charge of Price Discrimination under Robinson-Patman Act, Content downloaded/printed from HeinOnline (<http://heinonline.org>), Monday January 11, 06:41:22 2016.
- ARDIYOK Şahin, Doğal Tekeller ve Düzenleyici Kurumlar, Türkiye İçin Düzenleyici Kurum Modeli, Lisans Üstü Tezi Serisi, No:9, Rekabet Kurumu, Ankara.<http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi> Erişim Tarihi:12.06.2015.
- ARI Buket, Rekabet İhlallerinden Doğan Uyuşmazlıklara Uygulanacak Hukukun Tespiti/Determining The Applicable Law in Disputes Arising From Competition Infringements, Rekabet Dergisi, Cilt:14, S.1, Ocak 2013, s.3-40.
- ARI Haluk, Rekabet Hukukunda Etkin Yaptırım Politikası: Themis, Kılıç ve Terazi, (Ed. Kerem Cem Sanlı, Rekabet Hukuku Yaptırım Politikasında Yeni Dönem Ceza ve Pişmanlık Yönetmelikleri, XII Levha Yayınları, İstanbul 2009, s.5-29.
- ARI Zekeriyya, Rekabet Hukukunda Danışıklılık Kavramı ve Hukuki Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Ticaret Hukuku Bilim Dalı Doktora Tezi, Konya 2003.
- ARIKAN A. Saadet, “Fikrî-Sınai Haklar ve Rekabet Hukuku” Orijinal Tebliği, Rekabet Hukuku ve Yargı Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, 5 Mart 1999 Ankara. s.121-163.
- ARİTÜRK Remzi Özge, İndirim Sistemleri: AB ve ABD Uygulamaları Işığında Test Önerileri ve AB Uygulamasındaki Son Gelişmeler, Rekabet Dergisi, Cilt:12, S.1, Ocak 2011, s.3-53.

- ASLAN İ. Yılmaz, Türk Rekabet Hukuku Çerçevesinde Rekabeti Bozucu Anlaşma Uyumlu Eylem ve Kararlar ve Muafiyet, Rekabet Hukuku ve Yargı Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, 5 Mart 1999 ANKARA. s.13-20.
- ASLAN İ. Yılmaz, AB Rekabet Hukukunda Son Gelişmeler ve Türk Rekabet Hukukuna Muhtemel Yansımaları Bildiri Kitabı İçinde(panel), Ankara 6 Kasım 2000.
- ASLAN İ. Yılmaz, Rekabet Hukuku Dersleri, Ekin Yayınları, Bursa 2015.
- ASLAN Yılmaz, Perşembe Konferansları, Rekabet Kurumu, s.2-8.
<http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEwiFtPS75IXKAhVC8ywKHVjBDw4QFggwMAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.rekabet.gov.tr%2Ffile%2F%3Fpath%3DROOT%252F1%252FDocuments%252FPer%2525c5%25259fembe%252BKonferans%2525c4%2525b1%252BYay%2525c4%2525b1n%252Fperskonfyyn91.pdf&usg=A FQjCNFtV7yhE711bfG163vtWMFQLAJ6Ig>, Erişim Tarihi: 04.01.2016
- ASLAN Ece Fatma, Rekabet Hukuku Uygulamasında Bilgi Değişimi, Rekabet Dergisi, Cilt:10, S.3, Temmuz 2009, s.7-66
- AŞÇIOĞLU Gamze, Avrupa Topluluğu ve Türk Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması, Rekabet Kurumu, Ankara 2000.
<http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi>, Erişim Tarihi:12.06.2015.
- ATAY Ender Ethem, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2009.
- ATİYAS İzak, Regülasyon ve Rekabet(Atölye Çalışması), Regülasyon ve Rekabet Sunuşu Bildiriler Kitabı İçinde, Rekabet Kurumu, 15-16 Mart 2001 Ankara, s.31-49.
- AYATA Zeynep, Hukukun İktisadi Analizi Çerçevesinde Rekabet Hukuku, Hacettepe HFD, 4(1) 2014, s.35-54.;
<http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C4S1makale2.pdf>
- AYAYDIN Aydın, Tartışma ve Değerlendirme, Türkiye Birinci Uluslararası Rekabet Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, Rekabet Kurumu, 5-6 Ekim 1998, İstanbul, s.211-214.
- AYHAN Rıza, ÖZDAMAR Mehmet ve ÇAĞLAR Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2015,

- AYGÜN Esin, Rekabet Hukukunda Para Cezaları: Teori ve Uygulama, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:86, Ankara 2008.
- AZRAK A. Ülkü, Dünyada ve Türkiye’de Bağımsız İdari Otoriteler ve İdarenin Yeniden Yapılanması Bağlamında Bunlara İlişkin Bazı Sorunlar(Tebliğ), Bağımsız İdari Otoriteler Bildiri Kitabı İçinde, 5 Kasım 2001 ANKARA, s.19-27.
- BADUR Emel, Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar(Uyumlu Eylem ve Kararlar), Lisans Üstü Tezi Serisi, No:6, Rekabet Kurumu, Ankara.<http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi> Erişim Tarihi:12.06.2015.
- BAKER Jonathan B., "Continuous" Regulatory Reform At The Federal Trade Commission, Administrative Law Review, Published by: American Bar Association, Vol. 49, No. 4 (Fall 1997), pp. 859-874.
- BARTON Edgar E., The Federal Trade Commission and the Need for Procedural Impartiality, Columbia Law Review, Published by, Columbia Law Review Association, Inc. Vol. 64, No. 3 (Mar., 1964), pp. 390-404.
- BAŞ Kadir, Türk Hukukunda Rekabet İhlallerine İlişkin Tazminat Davalarında Passing-On Savunması ve Dolaylı Alıcı Kuralının Uygulanması: ABD ve AB Uygulamaları Işığında Değerlendirme ve Öneriler, Rekabet Dergisi, Cilt:12, S.4, Ekim 2011, s.3-47.
- BAŞSORGUN Rıza Hakan, Rekabet Hukukunun Anayasal Dayanakları ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’da Yer Alan Cezai Hükümlerin Hukuki Niteliği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Master Tezi, Ankara 2006.
- BERNSTEIN Marver H., Independent Regulatory Agencies: A Perspective on Their Reform, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 400, The Government as Regulator (Mar., 1972), pp. 14-26.
- BICKART David O., Civil Penalties under Section 5(m) of the Federal Trade Commission Act, The University of Chicago Law Review, Vol. 44, No. 4 (Summer, 1977), pp. 761-803.

- BİLİR Hakan, İhalelerde Rekabet Olgusunun Devlet İhale Kanunu, Kamu İhale Kanunu ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Bağlamında İncelenmesi, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Cilt: 2, Sayı: 2002/4, s.63-88.
- BOLATOĞLU Hilmi, Rekabet Kurulu Kararlarının Yargısal Denetimi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2004.
- BOZKUŞ Sinan, Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Durumunda Uygulanan Tedbirler, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:100, Ankara 2009.
- BRAND Keith, GAYNOR Martin, MCALVANA Patrick, David SCHMIDT, Elizabeth SCHNEIROV, Economics at the FTC: Office Supply Retailers Redux, Healthcare Quality Efficiencies Analysis, and Litigation of an Alleged Get-Rich-Quick Scheme, Published online: 22 October 2014, Springer Science and Business Media New York, This content downloaded from 212.156.64.54 on Fri, 23 Nov 2018 09:11:33 UTC All use subject to <https://about.jstor.org/terms>
- BRANDT Michael T. and PRESTON Ivan L., The Federal Trade Commission's Use of Evidence to Determine Deception, Journal of Marketing, Vol. 41, No. 1 (Jan., 1977), pp. 54-62.
- BUTLER Rush C., The Sherman Anti-Trust Law and Readjustment , The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 82, Industries in Readjustment (Mar., 1919), pp. 215-230.
- BÜLBÜL Aslı, Civil Law Claims on The Enforcement of Competition Rules: A Comparative Study Of US, EU and Turkish Laws, A Thesis Submitted to The Graduated School Of Centre For European Studies Of Middle East Technical University In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Master Of Science In European Studies, December 2006.
- BÜLBÜL Mustafa Oğuzcan, Doğal Gaz Piyasasında Rekabet, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara.
- CAN Burcu, Rekabet Hukukunda Kartellere İlişkin İspat Standardı, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:123, Ankara 2012.
- CAN Ozan, Rekabet Yasağı ve Rekabet Sınırlandırmaları Hukuku İlişkisi, Rekabet Dergisi, S.32, s.3-42.

- CARRINGTON Walter, Delegation of Power to Boards and Commissions, The Virginia Law Register, New Series, Vol. 6, No. 11 (Mar., 1921), pp. 801-812.
- CHOWDARY T. H., Unfair Competition in Telecoms, Source: Economic and Political Weekly, Vol. 38, No. 37 (Sep. 13-19, 2003), pp. 3868-3869, Published by: Economic and Political Weekly, Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/4414012>, Accessed: 11-01-2016 02:58 UTC.
- CLARK Barbara A., Merger Investigations At The Federal Trade Commission: An Insider's View, Antitrust Law Journal, Vol. 56, No. 3, National Institute/Developments: 1987 (1987), pp. 765-778.
- COATE Malcolm B. and ULRICK Shawn W., Transparency At The Federal Trade Commission: The Horizontal Merger Review Process 1996-2003, Antitrust Law Journal, Vol. 73, No. 2 (2006), pp. 531-570.
- COMEGYS Walker B., The Federal Trade Commission's Current Activities And Future Directions, Antitrust Law Journal, Vol. 41, No. 2, Twentieth Annual Spring Meeting Washington, D.C. April 13-14, 1972 (April 13-14, 1972), pp. 391-400.
- COŞGUN Hüseyin, ABD, AB ve Türk Rekabet Otoritelerinin Bilgi Edinme Yetkileri ve Bilgi Kaynağı Olarak Fonksiyonları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:107, Ankara 2009.
- COŞGUN Hüseyin, Rekabet Hukukuna Balkanlar Perspektifinden Bir Bakış:Geçiş Döneminde Eğilimler ve Zorluklar Konulu Konferanstan İzlenimler;
<https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/diger-calismalar/rekabet-yazilari?icerik=8f9949db-0f80-4c67-b858-32c907c16519>
- ÇATALCALI Osman Tan, Kartel Teorisi İhracat Kartelleri ve Kriz Kartelleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara.
- ÇELEN Aydın, ERALP Erman, Türk Rekabet Hukuku Mevzuatı Uyarınca Etki Doktrini, Articleletter|Winter 2018, s. 7-20.
https://www.goksusafiisik.av.tr/Articleletter/2018_Winter/GSI_Articleletter_2018_Winter_Article1.pdf

- ÇELİK Aytekin, Türk Hukukunda Birleşmelerin Denetlenmesine İlişkin Gelişmelerin Değerlendirilmesi, Rekabet Hukuku ve İktisadında Güncel Gelişmeler Sempozyumu-X Bildiriler Kitabı İçinde, 22 Mayıs 2012 KONYA. s.139-155.
- ÇETİN Tamer, Regülasyonun Etkinlik Analizi ve Regülasyon Türleri, <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale235.pdf> Erişim Tarihi: 25.02.2019.
- ÇETİNKAYA Murat, Türk Ekonomi Tarihinde Önemli Bir Adım:Rekabet Kurumu ve Rekabet Kanunu, Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-VIII Bildiriler Kitabı İçinde, 14-15 Mayıs 2010 KAYSERİ. s. 33-39.
- DAISH John B. , The Federal Trade Commission, The Yale Law Journal, Vol. 24, No. 1 (Nov., 1914), pp. 43-55.
- DAISH John B., Procedure before the Federal Trade Commission , Columbia Law Review, Vol. 16, No. 2 (Feb., 1916), pp. 115-121.
- DEMİRÖZ Ali, Yeni Ekonomide Rekabet Kuralları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003.
- DEMİRÖZ Ali, Rekabet Kurulunun Genel Çerçevesi, Rekabet Hukukunda Birleşme ve Devralmalar Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, 22 Nisan 2011 İstanbul, s.23-29.
- DENGER Michael L. , The Unfairness Standard And FTC Rulemaking: The Controversy Over The Scope Of The Commission's Authority, Antitrust Law Journal, Published by: American Bar Association, Vol. 49, No. 1, Current Topics Issue: Part I (Summer 1980), pp. 53-108.
- DERE Gülçin. Uluslararası Hukuk Bağlamında Rekabet Otoritelerinin Yetki Sorunu Ve Türkiye İçin Çözüm Önerileri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:127, Ankara 2012.
- DEVRİM Fatma, İdare Hukukunda ve Ceza Hukukunda Kartellerle Mücadelede Soruşturma Yöntemleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:102, Ankara 2009.
- DICKENSON Greg, Survey of Recent FTC Privacy Enforcement Actions and Developments, The Business Lawyer, Vol. 70, No. 1 (Winter 2014–2015), pp. 247-252.

- DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Rekabet Hukuku ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2000.
- EĞERCİ Ahmet, Rekabet Kurulu Kararlarının Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi, Rekabet Kurumu, Ankara. <http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi>, Erişim Tarihi:12.06.2015.
- DURSUN Hasan, Amerika Birleşik Devletlerinde İdari Suç ve Cezalarda Kanunilik İlkesinin Uygulanması, TAAD., Yıl. 9., S. 33. Ocak 2018., s.465-503.
- EROL Kemal, Rekabet Kurallarının Ülke Dışı Uygulanması, Lisans Üstü Tezi Serisi, No:1, Rekabet Kurumu, Ankara. <http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi>, Erişim Tarihi:12.06.2015.
- ERSOY Bahar, Rekabet Hukukunda Devam Eden Tek Bir İhlal Yaklaşımı, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:139, Ankara 2015.
- ESEN Şaban, Piyasaların Rekabetçi İşlevlerini Sürdürmesinde Rekabet Hukukunun Rolü: Piyasaya Giriş Engellerinin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yönetim Organizasyon Bilim Dalı Doktora Tezi, Mayıs 2006.
- FELLMAN Steven John, Precomplaint Practice Before the Federal Trade Commission, Law Notes for the General Practitioner, Published by American Bar Association, Vol. 4, No. 4 (July 1968)., pp.1-4.
- FOULKE William Dudley, An Interstate Trade Commission, Journal of Political Economy, Vol. 20, No. 4 (Apr., 1912), pp. 406-415.
- FREER Hon Robert E., Federal Trade Commission Procedure, American Bar Association Journal, Vol. 26, No. 4, April 1940, pp. 342-344.
- GİRİTLİ İsmet, BİLGİN Pertev ve AKGÜNER Tayfun, İdare Hukuku, Der Yayıncılık, İstanbul 2006.
- GÖNEN K. Eren, Anlaşma ve Kararların Rekabet Kurulu'na Bildirim yükümlülüğüne İlişkin Bir Danıştay Kararı Üzerine Düşünceler, Ankara Barosu Fikri mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl: 4, Cilt:4 Sayı: 2004/2, s.71-80.
- GÖNEN K. Eren, Bağımsız İdari Otorite Olarak Rekabet Kurumu. <http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10>

- &ved=0ahUKEwiFtPS75IXKAhVC8ywKHVjBDw4QFghLMAk&url=http%
3A%2F%2Fwebftp.gazi.edu.tr%2Fhukuk%2Fdergi%2F7_9.pdf&usg=AFQjC
NEVORnZDnqDy54qh69zTYIDs5otRQ Erişim Tarihi: 04.01.2016 s.1-36.
- GÖZLER Kemal, Hukuka Giriş, Ekin Yayınevi, Bursa 2011.
- GÖZLER Kemal ve KAPLAN Gürsel, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi,
Bursa, 2017.
- GÖZÜBÜYÜK Şeref ve TAN Turgut, İdare Hukuku, Cilt I, Turhan Kitabevi,
Ankara 2006.
- GÖZÜBÜYÜK Şeref ve TAN Turgut, İdare Hukuku, Cilt II, Turhan Kitabevi,
Ankara 2006.
- GÜL İbrahim, Teşebbüsün Alıcılarına Ayrımcılık Yaparak Hakim Durumunu
Kötüye Kullanması, Lisans Üstü Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara.
<http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi>
Erişim Tarihi:07.06.2015.
- GÜNAY Cevdet İlhan, Rekabet Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Ankara 2010.
- GÜNDAY Metin, Bağımsız İdari Otoriteler Sempozyumu, Rekabet Kurumu
Yayınları, Ankara, Kasım 2001, s. 73-79.
- GÜNDAY Metin, Judicial Review Of The Competititon Board Decisions Regarding
Admnistrative Fines, And Problems Encountered. In the Vth Annual
Symposium On Recent Developments In Competition Law, 6-7 April 2007
KAYSERİ. pp.3-13.
- GÜNDAY Metin, İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara 2011.
- GÜNDÜZ Recep, Tek Taraflı Davranışlarda Haklı Gerekçe: AB, ABD Hukuku
Uygulamaları ve Türk Hukuku İçin Çıkarımlar, Rekabet Kurumu Uzmanlık
Tezleri Serisi No:113, Ankara 2012.
- GÜNDÜZ Harun, Rekabet Hukukunda Uygulanan İdari Para Cezaları, Yüksek
Lisans Tezi, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez serisi no:21, Ankara 2013.
- GÜNDÜZ Harun, Fines in Turkish Competition Law: Has the Lottery Ended?,
Rekabet Dergisi, Cilt:13, S.4, Ekim 2012, s.43-96.
- GÜRİZ Adnan, Hukuk Başlangıcı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2017.
- GÜRİZ Adnan, Hukuk Felsefesi, Siyasal Kitabevi, Ankara 2003.
- GÜRKAYNAK Gönenç, İNANILIR Öznur, YILDIZ Ceren ve DUMAN Melikşah,

- 2010/4 Sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ Uygulaması ile Birleşme Devralmaların Kontrolü Rejiminde Meydana Gelen Yapısal Değişiklikler: Etki Değerlendirmesi, Rekabet Dergisi, Cilt:13, S.4, Ekim 2012, s.97-155.
- GÜRPINAR Bünyamin, Birleşme ve Devralmaların Denetlenmesinin Ekonomik ve Hukuki Gerekçeleri, Rekabet Hukukunda Birleşme ve Devralmalar Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, 22 Nisan 2011 İstanbul, s.35-49.
- GÜVEN Pelin, The Assessment Of Actions For Damages In Competition Law In The Light Of Court Decisions, In the Vth Annual Symposium On Recent Developments In Competition Law, 6-7 April 2007 KAYSERİ. pp. 219-269.
- HAKERİ Hakan, Ceza Hukuku, Adalet Yayınları, Ankara 2011
- HANKİN Gregory, Jurisdiction of the Federal Trade Commission, California Law Review, Volume 12, Issue 3, Article 2, March 1924, s.179-205.
<https://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com.tr/&httpsredir=1&article=3968&context=californialawreview>
- HARVEY Richard S. and BRADFORD Ernest W., Federal Trade Commission Manual by Federal Trade Commission, Its Nature and Powers by John M. Harlan and Lewis W. McCandless, Reviewed Work(s), Reviewed by G. C. Henderson, Harvard Law Review, Vol. 29, No. 8 (Jun., 1916), pp. 890-891.
- HARVEY Richard S. and BRADFORD Ernest W., A Manual of the Federal Trade Commission, Reviewed Work(s), Reviewed by J. S. L., Virginia Law Review, Vol. 3, No. 7 (Apr., 1916), pp. 569-571.
- HARVEY Richard S. and BRADFORD Ernest W., Federal Trade Commission Manual, Reviewed Work(s), Reviewed by Dewitt B. Wyckoff, Columbia Law Review, Vol. 16, No. 6 (Jun., 1916), pp. 533-534.
- HEIMANN Christopher M., BENNETT Daniel P., LIVINGSTON Andrew B., BINZER Margaret C., MCKENNEY Patricia L., COSBY Cameron N., Felicia L. SILBER, JACKSON J. Russell, THOMAS Wendy L. and KAUFMANN Jeffrey B., Project: The Impact Of Cost-Benefit Analysis On Federal Administrative Law, Administrative Law Review, Vol. 42, No. 4 (FALL 1990), pp. 545-654.

- HOLLİDAY W. T., The Federal Trade Commission, Jurisdiction And Powers Of Body As Set Forth in Act Creating It, Orders Issued And Decisions Of Courts On Various Provisions Clayton And Trade Commission Acts, American Bar Association Journal, Vol. 8, No. 5 (MAY, 1922), Published by American Bar Association, pp. 293-299.
- HOVENKAMP Herbert J., The Federal Trade Commission and The Sherman Act., Florida Law Review 2010, Vol. 62, pp. 1-23.
- HUYSAL Burak, Yabancı Unsurlu Rekabet İhlallerinde Uygulanacak Hukuk, Rekabet Dergisi, Cilt:13, S.2, Nisan 2012, s.69-94.
- IVER Robert I. Mac, Procedures For Review Within The Federal Trade Commission, Administrative Law Bulletin, Vol. 11 (Winter, 1958), Published by: American Bar Association, pp. 187-190 .
- İNAL H. Tamer, Ticari İşletme Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015,
- İNAN Nurkut, Türk Rekabet Hukuku ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Türk Rekabet Hukuku ve Rekabet Kurumunun AB ve AB Üyesi Ülkelerle Mukayesesi Bildiriler Kitabı İçinde(Toplantı ve Panel), 5 Mart 1998 Ankara. s.21-30.
- JOHNSON Shirley Z., Treatment Of Confidential Documents By The Federal Trade Commission, Antitrust Law Journal, Published by: American Bar Association, Vol. 46, No. 4, Recent Topics Issue (Winter 1978), pp. 1017-1061.
- JOUETT Edward S., The Inquisitorial Feature of the Federal Trade Commission Act Violates the Federal Constitution, Virginia Law Review, Vol. 2, No. 8 (May, 1915), pp. 584-598.
- KARABEL Gözde, Rekabet Hukukunda Ne Bis In Idem İlkesi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:141, Ankara 2015.
- KARAHANOĞULLARI Onur, İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler, Turhan Kitabevi, Ankara 2015.
- KAYAR İsmail, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2018,
- KEKEVİ H. Gökşin, ABD, AB ve Türk Rekabet Hukukunda Kartellerle Mücadele, Rekabet Kurumu, Ankara, 2008. <http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi>, Erişim Tarihi:12.06.2015.

- KEKEVİ H. Gökşin, Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Birlikte Hakim Durumun Kötüye Kullanılmasında Kolaylaştırıcı Eylemler, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003.
- KELLY Shane ve BROWN Megan , Federal Trade Commission Seeks Expanded Enforcement Authority, July 19, 2018.
<https://www.wileyconnect.com/home/2018/7/19/federal-trade-commission-seeks-expanded-enforcement-authority> Erişim tarihi: 18.02.2019.
- KETİZMEN Muammer ve KART Aslıhan, Kişisel Veri ve Rekabet Hukuku Alanında Big Data, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C.1., S.1., Haziran 2019., s.64-76.
- K: LAW AND ECONOMICS, Source: Journal of Economic Literature, Vol. 46, No. 1 (Mar., 2008), pp. 231-233, Published by: American Economic Association, Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/27646976>, Accessed: 11-01-2016 03:00 UTC.
- KINTNER Earl W., Recent Changes in Federal Trade Commission Discovery Practice, Antitrust Law Journal, Published by: American Bar Association, Vol. 37, No. 2 (April 3-5, 1968), pp. 238-247.
- KLEBANER Benjamin J., Potential Competition and the American Antitrust Legislation of 1914, The Business History Review, Vol. 38, No. 2, American Government-Business Issue(Summer, 1964), pp. 163-185, Cambridge University Press, Published by: President and Fellows of Harvard College, Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3112071>, Accessed: 11-01-2016 03:01 UTC.
- KOÇ Emin, Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da Öngörülen İdari Para Yaptırımları, Dokuz Eylül Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- KOVACIC William E., The Quality Of Appointments And The Capability Of The Federal Trade Commission, Administrative Law Review, Published by: American Bar Association, Vol. 49, No. 4 (Fall 1997), pp. 915-961.
- KOVACIC William E. and WINERMAN Marc, Competition Policy And The Application Of Section 5 Of The Federal Trade Commission Act, Antitrust

- Law Journal, Published by American Bar Association, Vol. 76, No. 3 (2010), pp. 929-950.
- KUMCU Ercan, Rekabet Üzerine Denemeler, Rekabet Kurumu, Ankara, 2008.
<http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi>,Erişim Tarihi:12.06.2015.
- LESSUK Jonathan David, Explaining Regulatory Decision Making at the Federal Communications Commission: The Regulation and Deregulation of Cable Television, A dissertation submitted in partial satisfaction of the requirements for the degree Doctor of Philosophy in Political Science, University Of California, Los Angeles, 2003.
- LYNDE Cornelius, The Federal Trade Commission and Its Relation to the Courts, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 63, National Industries and the Federal Government (Jan., 1916), pp. 24-36.
- L. G. E., "Unfair Methods of Competition": The Federal Trade Commission Act, Michigan Law Review, Vol. 20, No. 7 (May, 1922), pp. 781-785.
- MALAK Paul J. and LEAH Scott R., Drafting Non-Competition Agreements (with Model Agreement), Content downloaded/printed from HeinOnline (<http://heinonline.org>) Monday January 11, 06:39:47 2016.
- MCDORMAN Maureen K., Constructing Landscapes Of Unfair Trade: An Examination Of Section 301, A dissertation submitted in partial fulfillment of the Requirements for the degree of Doctor of Philosophy in the College of Arts and Science at the University of Kentucky 2006, Lexington, Kentucky.
- MECHEM John Leland, Procedure and Practice before the Federal Trade Commission, Michigan Law Review, Vol. 21, No. 2 (Dec., 1922), pp. 125-159.
- MEMİŞ Emin, Genel İdare Hukuku Notları, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014,
- MILKIS Sidney M., The Federal Trade Commission And Consumer Protection: Regulatory Change And Administrative Pragmatism, Antitrust Law Journal, Vol. 72, No. 3 (2005), pp. 911-941.
- MONTAGUE Gilbert H., Better Administration of the Anti-Trust Laws, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 165, Essentials for Prosperity (Jan., 1933), pp. 85-92.

- NEEDHAM Charles Willis, The Federal Trade Commission, Columbia Law Review, Vol. 16, No. 3 (Mar., 1916), pp. 175-189.
- NOTZ William, New Phases of Unfair Competition and Measures for Its Suppression, National and International, The Yale Law Journal, Vol. 30, No. 4 (Feb., 1921), pp. 384-394.
- ONAR Sıddık Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, Hak Kitabevi.
- OPPENHEIM S. Chesterfield Selected Antitrust Developments In The Courts And Federal Trade Commission During Past Year, Section of Antitrust Law, Vol. 15, Proceedings At The Annual Meeting, Miami, Florida, August 24 And 25, 1959 (1959), pp. 37-73.
- ORMAN Hüseyin, Kartellerde Bireylere Uygulanacak Yaptırımlar, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:110, Ankara 2009.
- ÖZ Gamze, Türk Rekabet Hukuku Çerçevesinde Pazarda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması ve Birleşme ve Devralmaların Kontrolü, Rekabet Hukuku ve Yargı Sempozyumu Bildiriler Kitabı İçinde, 5 Mart 1999 ANKARA. s.20-26.
- ÖZAY İl Han, Günışığında Yönetim, Cilt I, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2004.
- ÖZAY İl Han, Günışığında Yönetim, Cilt II, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2004.
- ÖZBEK Veli Özer, KANBUR Mehmet Nihat, DOĞAN Koray, BACAKSIZ Pınar ve TEPE İlker, Türk Ceza Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2012.
- ÖZER Suna, Rekabet Hukuku Açısından Rekabet Yasakları, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- ÖZDAMAR Mehmet ve ERMENEK İbrahim, Haksız Rekabet Davaları ve Korunan Hukuki Menfaat, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl: 7, Cilt:7 Sayı: 2007/3, s.43-71.
- ÖZKAN Ahmet Fatih, Türk Rekabet Hukuku Uygulamasında Kamu Teşebbüsleri ve Kamu Kuruluşlarının Rekabeti Bozucu Davranışları, Rekabet Dergisi, Cilt:10, S.3, Temmuz 2009, s.115-209.
- ÖZTÜRK Ebru, Türk İdare Sisteminde Rekabet Kurumunun Yeri ve Diğer Bağımsız İdari Otoritelerle Karşılaştırılması, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003.
- ÖZTÜRKLER Mahmut, 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanuna Aykırılık Hallerinin Geçersizliği, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler

- Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Nisan 2007.
- PETEK Ali, Regülasyon Politikaları Açısından Türkiye’de Bankacılık Sisteminin Analizi,
http://scholar.google.com.tr/scholar?start=30&q=haks%C4%B1z+rekabet+makale&hl=tr&as_sdt=0,5 Erişim Tarihi:07.06.2015.
- PINAR Hamdi, Rekabet Hukuku ile Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi, Rekabet Dergisi, Cilt:15, S.2, Nisan 2014, s.59-87.
- POROY Reha ve YASAMAN Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, Vedat kitapçılık, İstanbul 2012.
- POSNER Richard A., The Federal Trade Commission, The University of Chicago Law Review, Vol. 37, No. 1 (Autumn, 1969), pp. 47-89
- REGULATORY REFORM IN THE UNITED STATES, The Role of Competition Policy In Regulatory Reform, OECD Report 1999.,
<http://www.oecd.org/regreform/34768247.pdf>
- REKABET BÜLTENİ, Rekabet Kurumu Yayınları, Ocak 2016, S.59.
- REKABET BÜLTENİ, Rekabet Kurumu Yayınları, Temmuz 2016, S.60.
- REKABET BÜLTENİ, Rekabet Kurumu Yayınları, Temmuz 2019, S.73.
- REPORT OF THE SECTION CONCERNING FEDERAL TRADE COMMISSION STRUCTURES, POWERS, And Procedures, Approved by the Council of the Section of Antitrust Law, February 7, 1980., Published by American Bar Association, Antitrust Law Journal, Vol. 49, No. 1, Current Topics Issue: Part II (Summer 1980), pp. 323-346.
- RESTATEMENT OF THE LAW UNFAIR COMPETITION, As Adopted and Promulgated By The American Law Institute, Washington, D.C. May 11, 1993. Content downloaded/printed from HeinOnline (<http://heinonline.org>) Monday January 11, 06:14:41 2016.
- ROBERTSON Aidan, Article 81 Ec: The Rule Of Reason And Exemption, In the Vth Annual Symposium On Recent Developments In Competition Law, 6-7 April 2007 KAYSERİ. pp.27-45.
- RODELL Fred , Regulation of Securities by the Federal Trade Commission, The Yale Law Journal, Vol. 43, No. 2 (Dec., 1933), pp. 272-280.
- ROGERS Edward S., Unfair Competition, Michigan Law Review, Vol. 17, No. 6

- (Apr., 1919), pp. 490-494, Published by: Michigan Law Review Association.
Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/1277606>, Accessed: 11-01-2016 02:57 UTC.
- ROSENBERG James N., The Sherman Act and the War, Columbia Law Review, Vol. 18, No. 2 (Feb., 1918), pp. 137-146.
- SANCAKDAR Oğuz, US Eser, KASAPOĞLU TURHAN Mine ve ÖNÜT Lale Burcu, İdare Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, Ekim 2012.
- SANLI Kerem Cem, Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun'da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği, Lisans Üstü Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara. <http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi> Erişim Tarihi:07.06.2015.
- SARAÇ Tahir, AB, ABD ve Türk Hukukunda Rekabet İhlaline Dayanan Tazminat Davalarında Pişmanlık Belgelerine Erişim Sorunu, Rekabet Dergisi, Cilt:14, S.4, Ekim 2013, s.65-127.
- SARICA Ragıp, İdari Kaza(Cilt I- İdari Davalar),Kenan Matbaası, İstanbul 1949.
- SARIÖZ Ayşe İpek, Haksız Rekabetten Doğan Uyuşmazlıklarda Uygulanacak Hukuk ve Yetkili Mahkeme, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2011.
- SCOTT Michael D., The Ftc, The Unfairness Doctrine, And Data Security Breach Litigation: Has The Commission Gone Too Far?, Administrative Law Review, Vol. 60, No. 1 (Winter 2008), pp. 127-183.
- SEESSEL John H., Non-Merger Investigation And Enforcement Procedures At The Federal Trade Commission, Antitrust Law Journal, Vol. 54, No. 1, Thirty-Third Annual Spring Meeting (March 20-22, 1985), pp. 181-188.
- SHNIDERMAN Neal B., Civil Penalties and the Federal Trade Commission Improvements Act, SMU Law Review, Volume 30, Issue 2 Article 4, 1976.,pp. 454-480.
- SIMON William, The Case against the Federal Trade Commission, The University of Chicago Law Review, Vol. 19, No. 2 (Winter, 1952), pp. 297-338.
- SOLOVE Daniel J. and HARTZOG Woodrow, The Ftc And The New Common Law Of Privacy, Columbia Law Review, Vol. 114, No. 3 (April 2014), pp.

583-676.

SMITH Alexander W., Possible Benefits of the Federal Trade Commission, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 63, National Industries and the Federal Government (Jan., 1916), pp. 84-87.

STAKHEYEVA Hanna, Merger Remedies under Turkish Competition Law and Modernized Ec Notice: Minor Issues of Big Importance, Rekabet Dergisi, Cilt:10, S.2, Nisan 2009, s.115-149.

STEVENS W. H. S., The Advantage of Preventing Unfair Competition Through an Administrative Body, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 82, Industries in Readjustment (Mar., 1919), pp. 231-246.

STEVENS W. H. S. The Trade Commission Act, The American Economic Review, Vol. 4, No. 4 (Dec., 1914), pp. 840-855.

ŞAHBAZ Muhammed Ussal, ABD Uygulamaları Işığında Rekabet İhlallerinden Doğan Zararların Tayini ve Tazmini, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:88, Ankara 2008.

ŞAHİN Murat, ABD, AB ve Türk Rekabet Hukukunda Tazminat Talepleri, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi Eylül, 2011.

TEZCAN Durmuş, Haksız Rekabeti(veya Rekabete Aykırı Davranışları) Önlemede İdari Cezalar, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Cilt: 2, Sayı: 2002/1, s.15-51.

THE UNFAIR COMMERCIAL PRACTICES DIRECTIVE, Questions And The Answers, 12 December 2007,

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/572&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=tr>, Erişim Tarihi: 03.01.2016.

THE FEDERAL TRADE COMMISSION: Powers and Law Governing Deceptive Acts, https://saylordotorg.github.io/text_legal-aspects-of-marketing-and-sales/s27-01-the-federal-trade-commission-p.html, Erişim Tarihi: 19.11.2018.

THE FEDERAL TRADE COMMISSION'S INVESTIGATION OF FOREIGN TRADE CONDITIONS, The Annals of the American Academy of Political

and Social Science, Vol. 63, National Industries and the Federal Government (Jan., 1916), pp. 67-68.

TOFTAR Asım Taha, Rekabet Kurumu'nun İnceleme ve Karar Verme Usulü, Bahçeşehir Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012.

TOPÇUOĞLU Metin, Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukuki Sonuçları , Lisans Üstü Tezi Serisi, No:7, Rekabet Kurumu, Ankara. <http://www.rekabet.gov.tr/tr-TR/Akademik-Calismalar-Listesi>

Erişim Tarihi:12.06.2015.

TÖZER Ayhan ve GÜNGÖR Müberra, Rekabet Düzenlemeleri Ne Kadar Etkili? Su Yatağı Etkisi ve Türkiye İncelemesi, Rekabet Dergisi, Cilt:13, S.2, Nisan 2012, s.95-146.

TSILIKAS Haris, (Chapter title)Standards-Setting and Antitrust Enforcement in the US, (Book Title)Antitrust Enforcement and Standard Essential Patents, (Book Subtitle)Moving beyond the FRAND Commitment, Published by: Nomos Verlagsgesellschaft mbH. (2017), pp. 39.

ULUSOY Ali, Regülasyon ve Rekabet Sempozyumu, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, Mart 2001.

ULUSOY D. Ali, Yeni Türk İdare Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

UNFAIR COMPETITION, FEDERAL TRADE COMMISSION, PLEADING, Columbia Law Review, Vol. 20, No. 7 (Nov., 1920), pp. 806-807., Published by Columbia Law Review Association, Inc.

UNFAIR COMPETITION, FALSE ADVERTISING, FEDERAL TRADE COMMISSION, Published by: The Yale Law Journal Company, Inc., The Yale Law Journal, Vol. 29, No. 1 (Nov., 1919), pp. 125-126.

UYANIK Pelin, Rekabet Hukuku Açısından Delil, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003.

ÜNLÜ Hasan Hüseyin, Rekabet Hukuku Soruşturmasında Taraf Kavramı ve Tarafların Hakları, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003.

VAROL Nazlı, Rekabeti Kısıtlayıcı Birleşme ve Devralmalarda Çözümler ve Taahhütler, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:101, Ankara 2009.

WALKER Marianne McGettigan(Publications Director), Case Citations To The Restatement Of The Law, (Cumulative Annual Pocket Part For Use In 2015,

Reporting Cases From July 1987 Through June 2014 That Cite, Restatement of the Law of Torts and Restatement of the Law Third, Unfair Competition), The American Law Institute, Content downloaded/printed from HeinOnline (<http://heinonline.org>), Monday January 11, 06:24:57 2016.

WARD Peter C., Federal Trade Commission: Law, Practice and Procedure, Law Journal Press, 28 October 2018.

WEINGAST Barry R. and MORAN Mark J. , Bureaucratic Discretion or Congressional Control? Regulatory Policymaking by the Federal Trade Commission , Journal of Political Economy, Vol. 91, No. 5 (Oct., 1983), pp. 765-800.

WHITAKER A. Duncan, Practices and Procedures Before the Federal Trade Commission, Law Notes for the General Practitioner, Published by American Bar Association, Vol. 4, No. 2 (JANUARY 1968)., pp.1-6.

WILLIAMS, Nathan B. The Federal Trade Commission Law, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 63, National Industries and the Federal Government (Jan., 1916), pp. 1-23.

WINSLOW Walter T. , Organization And Operation Of The Federal Trade Commission, Antitrust Law Journal, Vol. 54, No. 1, Thirty-Third Annual Spring Meeting (March 20-22, 1985), pp. 85-91.

WITHERSPOON Joseph P., Civil Rights Policy in the Federal System: Proposals for a Better Use of Administrative Process, The Yale Law Journal, Vol. 74, No. 7 (Jun., 1965), pp. 1171-1244.

YALÇINKAYA Mazlum, Rekabet Hukuku Uygulamaları Kapsamında Elektronik Delil, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:142, Ankara 2015.

YILDIRIM Ramazan, Türk İdari Rejimi Dersleri(Cilt 1), Mimoza Yayınları, Konya 2014.

YILDIRIM Ramazan, Türk İdari Rejimi Dersleri(Cilt 2), Mimoza Yayınları, Konya 2014.

YILDIRIM Ramazan, Türk İdari Rejimi Dersleri(Cilt 3), Mimoza Yayınları, Konya 2014.

YILMAZ Ejder, AB Rekabet Hukukunda Son Gelişmeler ve Türk Rekabet Hukukuna Muhtemel Yansımaları Bildiri Kitabı İçinde(panel), Ankara 6

Kasım 2000.

YOLCU İsmail Atalay, 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da Yer Verilen Soruşturma Prosedürünün ve Uygulamada Karşılaşılan Usul Sorunlarının AB Hukuku Bağlamında Değerlendirilmesi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2003.

YÜKSEL Onur Yelda, Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara 2004.

ZABUNOĞLU Yahya Kazım, İdare Hukuku, Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

ZABUNOĞLU Yahya Kazım, İdare Hukuku, Cilt II, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

ZIMMERMAN Edwin M., The Federal Trade Commission and Mergers, Columbia Law Review, Vol. 64, No. 3 (Mar., 1964), pp. 500-523.

Web Kaynakları

<https://www.ftc.gov>, Erişim Tarihi:26.10.2018.

<https://www.rekabet.gov.tr>, 08.11.2018.

<https://study.com/academy/lesson/federal-trade-commission-powers-principles-provisions.html>, Erişim Tarihi: 19.11.2018

https://www.senate.gov/civics/resources/pdf/US_ConstitutionSenate_Publication_103-21.pdf Erişim Tarihi: 06.08.2019

<https://www.inc.com/encyclopedia/federal-trade-commission-ftc.html>, Erişim tarihi: 20.11.2018

<https://www.gordonlawltd.com/penalties-ftc-violations/> Erişim tarihi: 18.02.2019.

<https://www.lieffcabraser.com/2018/07/ftc-impose-civil-penalties-on-companies-breaking-consumer-protection-data-security-laws/> Erişim Tarihi: 18.02.2019.

<http://uscode.house.gov> Erişim Tarihi: 20.02.2019.

<https://www.ftc.gov/about-ftc/what-we-do/enforcement-authority> Erişim Tarihi: 23.02.2019.

<https://www.hukukmedeniyeti.org/icra-emri/nedir/> Erişim Tarihi: 04.03.2019

https://www.thecentersquare.com/national/fcc-ftc-fined-robocallers-more-than-billion-since-but-can/article_43e3715e-59ec-11e9-93f1-cf8894080773.html

Erişim Tarihi: 04.10.2019.

<https://www.gsg hukuk.com/tr/yayinlar/duyurular/rekabet-duyurulari/1-ocak-2016-rekabet-bulteni.pdf>, Erişim Tarihi: 02.01.2020

Kanunlar ve Diğer Mevzuat

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

ABD Anayasası

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu

2575 sayılı Danıştay Kanunu

2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu

6502 Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Federal Ticaret Komisyonu Yasası

Clayton Yasası

Sherman Yasası

Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik

Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Rekabet Kurumunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Rekabet Kurumu Personeli Görevde Yükselme ve unvan Değişikliği Yönetmeliği

Rekabet Kurumu Meslek Personeli Yönetmeliği

Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun
Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik

Rekabet İhlallerine İlişkin Başvuru Usulüne Dair Tebliğ

Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında
Yönetmelik

Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında
Tebliğ

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Vefa KAYA
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri : 01.09.1981/Hamur-AğRI
e-posta : vf.kaya@yahoo.com

EğİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü.	2003
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi S.B.E. Maliye Anabilim Dalı.	2014

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2004-2020	İçişleri Bakanlığı	Kaymakamlık ve Vali Yardımcılığı.

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	Puan
Sınav adı	6,5
IELTS	86,25
YÖKDİL	